

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:78

SVERIGES
RIKSDAG

Onsdagen den 25 februari

Kl. 09.00–21.46

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 4 februari justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Linda Lindberg* (SD) av-sagt sig uppdraget som suppleant i riksbanksfullmäktige.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält Richard Jomshof som suppleant i riksbanksfullmäktige.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i riksbanksfullmäktige
Richard Jomshof (SD)

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2025/26:FPM77 En jämlikhetsunion: Strategi mot rasism 2026–2030 *COM(2026) 12* till arbetsmarknadsutskottet

2025/26:FPM78 Cybersäkerhetspaket; förändringar i EU:s cybersäkerhetsakt och i NIS 2-direktivet *COM(2026) 11*, *COM(2026) 13* till försvarsutskottet

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialförsäkringsutskottet:

RiR 2026:5 Migrationsverkets kontroller av arbetstillstånd – stor risk för fel och missbruk

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:125 och 131 till civilutskottet

2025/26:127 till trafikutskottet

2025/26:133 och 138 till justitieutskottet

2025/26:134 till arbetsmarknadsutskottet

2025/26:135 till miljö- och jordbruksutskottet

2025/26:136 och 146 till socialförsäkringsutskottet

2025/26:142 till försvarsutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Försvarsutskottets betänkande

2025/26:FöU7 Riksrevisionens rapport om den statliga styrningen av det civila försvarets uppbyggnad

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2025/26:SfU15 Arbetskraftsinvandring

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2025/26:MJU11 Fiskeripolitik

Civilutskottets betänkande

2025/26:CU20 Hushållningen med mark- och vattenområden

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2025/26:AU10 Arbetsrätt och arbetstid

§ 8 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU19

Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott (prop. 2025/26:49) föredrogs.

Anf. 1 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Jag säger god morgon till alla som följer debatten från läktaren eller framför webb-tv.

I dag debatterar vi justitieutskottets betänkande *Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott*. Det är ett betänkande som ett enigt utskott har ställt sig bakom.

Under fyra års tid har regeringens fokus i kriminalpolitiken varit att skärpa straffen. Den omläggning av kriminalpolitiken som påbörjades under S-ledda regeringar var nödvändig för att möta en förändrad brottslighet, och vi ser ljuspunkter. Januari var den första månaden på många år då Sverige inte upplevde en dödsskjutning i gängmiljö, vilket är oerhört positivt.

Att dödsskjutningarna viker nedåt innebär dock inte att vi har vunnit kampen mot den organiserade brottsligheten och den grova kriminaliteten. Läget är fortfarande mycket allvarligt. I måndags fick en ung person i min tidigare hemstad Eskilstuna sätta livet till i en dödsskjutning. Fyra unga män, samtliga under 18 och två under 14, är misstänkta för brottet. 2025 var ett hemskt år när det gäller antal sprängningar och bränder. När skjutningarna viker nedåt förändras metoderna för att skrämma, hota, skada och påverka.

Vi vet att den organiserade brottsligheten står redo att utnyttja varje svaghet och möjlighet som samhället tillåter. Den kriminella ekonomin har visat sig vara ännu mer omfattande än vi tidigare sett. I en nyligen släppt rapport pekar man på att den kriminella ekonomin omsätter hisnande 350 miljarder, med brottsvinster på 185 miljarder kronor. Vi behöver uppdatera lagstiftningen där det krävs, fortsätta bygga ut polisen och se över vilka verktyg som är effektiva.

När brottsligheten blir alltmer organiserad behöver kriminalpolitiken vara träffsäker och rättssäker. I dag kommer vi att fatta ett beslut som innebär att vi täpper igen ett antal brister i lagstiftningen, och det innebär bland annat att straffansvaret för försök, förberedelse och stämpling till brott utvidgas. Det här är viktigt. I takt med att tekniken och brottsuppläggen utvecklas – och i takt med att en större del av brottsligheten sker i organiserad form online, på digitala plattformar och i chattar – måste lagstiftningen hänga med.

De beslut och förändringar vi kommer att fatta beslut om här i dag kommer att ge polisen och andra myndigheter som bekämpar grova brott bättre möjligheter att agera och avstyra allvarlig brottslighet redan innan den begås. Det handlar bland annat om att polisen och andra myndigheter ska kunna byta ut narkotika eller vapen mot ofarliga substanser eller attrapper. På grund av en tolkning av lagen har vapen och narkotika inte bytts ut i samma omfattning som tidigare, och arbetsmetoderna har förändrats till det sämre. Med lagändringen förtydligas möjligheten för polisen och andra myndigheter att ingripa och avstyra grov brottslighet tidigare.

Det kommer också att förenkla ingripande på digitala plattformar för att förhindra att någon åtar sig att utföra ett allvarligt brott. De senaste åren har vi sett hur kriminella nätverk annonserar och rekryterar online. Brottsligheten organiseras i chattar, och vi ser hur rekryterare lyckas involvera allt yngre barn i grövre brottslighet. Det är angeläget att de som organiserar brotten nu kan ställas under skärpt straffansvar.

Det handlar också om att utvidga straffansvaret för förberedelse och stämpling till brott så att fler gärningar blir kriminaliserade redan på planeringsstadiet. När brottsligheten i allt större utsträckning sker i organiserad form och i nätverk är det rimligt att även förberedelser som antas vara en del av större brottslighet och brottsplanering, exempelvis kartläggning och insamling av information som är viktig för att brottet ska kunna genomföras, är straffbara.

Herr talman! Ett enigt utskott står bakom dagens förslag till beslut, men med det sagt behöver vi dock en helhetssyn i kriminalpolitiken. Regeringens och SD:s stora misslyckande under den här mandatperioden är att rekryteringen till gängen tillåts fortsätta. Vi har bevittnat en helt oacceptabel utveckling där allt fler barn och unga dras in i grov brottslighet. Sedan 2022 har antalet barn och unga under 15 år som är involverade i mordärenden ökat med hisnande 500 procent.

I veckan kunde vi också ta del av nyheter om fler oseriösa företag med kriminella i bolagsledningen som verkar över hela landet och skulle jobba med att hjälpa barn och unga ur kriminalitet. Man har sålt tjänster som avhopparverksamhet, boendestöd och andra insatser som skulle hjälpa de mest sårbara och kunnat fortsätta verka på en välfärdsmarknad.

SD och regeringen har dessutom ägnat snart fyra år åt att öka klyftorna i Sverige. Fattigdomen är dubbelrad. Barnfattigdomen växer. Arbetslösheten slår stenhårt. Över 100 000 fler människor saknar jobb, och en fjärdedel av landets ungdomar befinner sig i arbetslöshet. Utöver det bör nämnas att man för en ekonomisk politik som skuldsatt folket men tvingat skolor och socialtjänst till stora besparingar.

Man måste ju ställa sig frågan, herr talman, om det motverkar kriminalitet och brottslighet när samhällsgemenskapen tillåts att sakta vittra sönder. Men det är klart: Saknas en helhetssyn kanske det räcker med nya strategier och pappersprodukter.

Vi vet dock att det bästa sättet att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten, bryta rekryteringen till gängen och minska brottsligheten generellt är att investera i ett starkare samhälle och samtidigt förstärka lagstiftningen och bygga ut rättsväsendet med en kraftfullare verktygslåda. Sverige behöver en ny riktning. (Applåder)

Anf. 2 PONTUS ANDERSSON

GARPVALL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens proposition *Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott*. Propositionen är en del av Tidöavtalet, som Sverigedemokraterna tog fram

tillsammans med regeringspartierna, och jag kan med glädje konstatera att förslagen nu blir verklighet.

Under debattens gång kommer vi sannolikt att få höra väldigt brett vad lagförslagen innebär i praktiken, så jag ska i stället uppehålla mig vid en del av lagstiftningen som jag personligen drivit hårt tillsammans med mitt parti under den gångna mandatperioden.

De senaste fem åren har organisationen Dumpens avslöjanden engagerat hundratusentals människor runt om i Sverige. Från etablissemangets sida och från övriga etablerade partier har vi sett en konstant tystnad eller direkta avståndstaganden från Dumpens metoder. Men jag kan ärligt säga att jag inte skäms en sekund över att erkänna att jag tycker att Dumpen gör ett otroligt viktigt arbete. Jag tror att det enorma stöd organisationen har från hundratusentals, kanske miljoner, svenskar visar att jag har all rätt att känna så.

Det lustiga i det här sammanhanget är att samma personer som jublade när Expressen knackade på och filmade hos pensionärer som skrivit elaka saker på internet, eller när TV3 med Robert Aschberg i spetsen gjorde samma sak, i dag inte ens vill ta i Sara Nilsson och Patrik Sjöberg med tång när de avslöjar pedofiler, alltså personer som ger sig ut för att förgripa sig på barn. Är det rimligare att hänga ut en person som har skrivit elaka saker på internet på bästa sändningstid i tv än att avslöja personer som är i full färd med att förgripa sig på barn? Jag kan aldrig förstå det resonemanget.

Vad har det då med detta att göra? En märklig sak med svensk lagstiftning är följande: När Dumpen har utgett sig för att vara ett barn och en vuxen man stämmer träff med det fiktiva barnet, som han tror är ett barn, och därefter åker till en plats för att träffa barnet och begå ett sexuellt övergrepp – med vetskapen att han kanske möts av Patrik Sjöberg med en videokamera i högsta hugg – blir mannen inte dömd, eftersom det inte finns ett brottsoffer. Barnet som mannen ska träffa finns ju inte på riktigt.

Detta ändrar vi på nu. Man kommer alltså att kunna bli dömd för försök till sexualbrott mot barn även om barnet bara är fiktivt. Polisen kommer att kunna arbeta på ett sätt som liknar Dumpens arbetssätt. Med detta blir svensk lagstiftning mer lik den som finns på många andra platser runt om i världen.

Hösten 2025 besökte jag England tillsammans med bland andra Patrik Sjöberg och Sara Nilsson. Där träffade vi organisationer vars arbetsmetoder liknar Dumpens sätt att arbeta i Sverige. Den stora skillnaden där är att personerna döms till långa fängelsestraff när de avslöjas.

Sverigedemokraterna vill se en nollvision för sexualbrott mot barn, och detta är ett steg i riktning mot den visionen. I övrigt driver vi på för att förändra förtalslagstiftningen så att det inte ska vara olagligt att varna för pedofiler och andra sexualförbrytare. Vi driver även på för att pedofiler ska sitta inlåsta på obestämd tid. Kemisk kastrering ska också vara en del av deras behandling. Den 1 juli i år blir det dessutom möjligt att döma en vuxen som skapar ett konto på ett

forum för unga, utger sig för att vara ett barn och söker kontakt med barn för att begå sexuella övergrepp.

Gång på gång har vi sett hur personer som begått sexualbrott mot barn har fortsatt att samla på sig enorma mängder övergreppsbilder på barn eller på andra sätt agerat för att begå nya brott så fort de släppts fria. Det finns helt enkelt inget botemedel som fungerar fullt ut. Därför behöver samhället göra precis allt som står i dess makt för att se till att dessa personer aldrig kommer i kontakt med barn igen, oavsett om det är i den fysiska eller i den digitala miljön.

Som med mycket annat är det vi presenterar nu, som blir lag framöver, ingen universallösning som kommer att lösa allting. Det finns mycket kvar att göra. Jag är dock alldeles övertygad om att detta är ytterligare ett steg i rätt riktning för att skydda barn från farliga människor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 3 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Herr talman! Detta är en bra proposition. Mitt inlägg skulle kunna sammanfattas med att detta är ett väldigt bra lagförslag. Det breda stöd som finns för förslaget visar också på just det.

Reglerna om försök, förberedelse och stämpling till brott är gamla. De är i grunden utformade för en annan tid. Brottsligheten i dag är inte analog på samma sätt, utan den är i större utsträckning digital och nätverksbaserad. I dag handlar det i större utsträckning om beställda brott.

När flera personer planerar ett mord via en chatt är det för sent att ingripa när vapnen har avlossats. När en rekryterare lägger ut uppdrag till en 14-åring är det för sent att ingripa när pengar har bytt ägare. När vuxna män systematiskt söker kontakt med barn över internet är det för sent att ingripa när övergreppet är fullbordat. Rättsstaten måste kunna ingripa tidigare, och det är just det som detta handlar om.

Det här är förslag som tydligt tar sikte på den organiserade brottsligheten. I grunden handlar det om att utvidga straffansvaret för olika förstadium till brott – försök, förberedelse och stämpling. Det kan låta tekniskt, men i praktiken handlar det om någonting mycket konkret: att ge brottsbekämpande myndigheter möjlighet att ingripa tidigare och att bryta förlopp innan allvarliga brott har fullbordats.

Det innebär till exempel att polisen kan byta ut narkotika eller vapen mot ofarliga substanser eller attrapper utan att riskera att lagföringen faller. Det innebär att man kan agera på digitala plattformar när någon försöker rekrytera eller åtar sig att utföra grova våldsbrott. Det innebär också att fler gärningar på planeringsstadiet – sådant som i dag kan falla mellan stolarna – blir straffbara.

Detta är en avgörande skillnad, herr talman. Om vi ska komma åt den organiserade brottsligheten räcker det inte att vi lagför den som trycker på avtryckaren, utan vi måste också nå den som planerar, den som rekryterar och den som beställer. Med det här kommer vi

åt en större grupp individer i den organiserade brottsligheten.

Samtidigt, herr talman, förbereds ett förslag om en ändring i grundlagen för att göra det möjligt att kriminalisera deltagande i kriminella gäng. Det kommer att göra en avgörande skillnad och innebära att vi kan ta ännu längre steg. Tyvärr förlorade vi fyra år på grund av att Socialdemokraterna tidigare var starkt emot detta, men det är glädjande att se att vi nu verkar kunna nå bred enighet i den här frågan. Det är väldigt positivt.

Herr talman! I samband med detta lagförslag kan jag nämna den berömda vapenattrappen. Högsta domstolens avgörande i vapenattrappsmålet fick konsekvenser som jag inte tror att någon här inne är nöjd med, vilket tydligt manifesteras i form av enigheten när det gäller detta förslag. Polisen bytte ut riktiga vapen mot en attrapp för att skydda människor och ta bort möjligheten att fullborda brott. Det ledde till att personen som hade tänkt utföra brottet inte kunde dömas, eftersom man hade undanröjt själva faran.

Det är inte rimligt att polisen inte kan skydda människor mot allvarliga brott utan att lagföringen faller. Detta ändrar vi på nu. Om en person tror att han hämtar ett skarpt vapen, eller narkotika, är det hans uppsåt och hans brottsplan som ska bedömas – inte huruvida polisen lyckats förhindra eller förebygga brott.

Vi vill att polisen ska förebygga och förhindra brott. Då behöver uppsåtet bedömas. Därför inför vi nu en tydlig regel. Om faran är utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott ska straff ändå kunna dömas ut. Det är en rimlig, avgränsad och nödvändig förändring som stärker polisens möjligheter att använda kontrollerade leveranser, byta ut vapen eller narkotika och skydda hotade personer utan att riskera att hela brottmålet faller. Vi stärker möjligheten att förebygga och förhindra allvarliga brott innan de sker och utan att försvaga möjligheten till lagföring.

Herr talman! För att bekämpa den organiserade brottsligheten måste vi bryta nyrekryteringen. Detta lagförslag tar sikte på en del när det gäller nyrekryteringen av barn. När gängkriminella lockar och utnyttjar barn och utlovar stora summor pengar eller andra betalningsmedel måste vi kunna agera tydligare. I dag krävs det att betalning faktiskt har lämnats eller tagits emot för att det ska räknas som förberedelse, men det ändrar vi nu. Det ska räcka att betalning utlovas. Den som lägger ut ett uppdrag som innefattar grovt våld och som är riktat till unga på sociala medier ska inte kunna gömma sig bakom att pengarna ännu inte har betalats.

Vi träffar också dem som anskaffar hjälpmedel, använder krypterade telefoner för planering eller sammanställer instruktioner för brott. Vi flyttar fokus till föremålets roll i brottsplanen och gör det svårare att vara organisatör i bakgrunden. Det gör det svårare att vara beställare, och det är detta led vi behöver slå mot.

Herr talman! I dag krävs det enligt lagtexten att någon i samråd med någon annan beslutar om gärningen för att det ska vara fråga om stämpling till brott. Detta har tyvärr tolkats relativt snävt, vilket har gjort att mer informella eller successivt framväxta

överenskommelser ibland har fallit utanför det straffbara området. Det ändras nu.

I stället införs ett tydligare rekvisit: Den som kommer överens med någon annan om att en gärning ska utföras ska kunna dömas för stämpling när sådant ansvar är föreskrivet. Det krävs alltså inte längre ett formellt eller uttryckligt beslut, utan det räcker att parterna har nått ett samförstånd.

Herr talman! Jag ska också nämna något om den senaste tidens omfattande nyhetsrapportering om sexuella övergrepp mot barn och hur vuxna män systematiskt söker upp barn i digitala miljöer, ofta i olika forum och chattar avsedda för just barn. Där bygger männen upp relationer, instruerar, manipulerar och planerar grova övergrepp.

Med detta lagförslag flyttas samhällets ingripandepunkt också när det gäller sexualbrott i digital miljö. Vi gör det tydligare att brottsplanering på nätet inte är en gråzon. Den som sammanställer eller sprider manualer för hur sexuella övergrepp mot barn ska genomföras kan göra sig skyldig till förberedelse. Den som skaffar konto, uppträder under falsk identitet och söker kontakt i syfte att begå övergrepp kan straffas för förberedelseansvar. Den som i chattar når ett samförstånd om att övergrepp ska genomföras kan dömas för stämpling.

Vi säkerställer också att den som planerar att begå ett övergrepp ska kunna dömas även om polisen har lyckats upptäcka och ta över kommunikationen. Man ska alltså inte kunna gå fri bara för att polisen har tagit över kommunikationen. Det är en avgörande förändring att man nu ska kunna agera och ingripa innan skadan är skedd.

Regeringens arbete mot sexualbrott mot barn är dock mycket bredare än vad som omfattas av denna proposition. Vi skärper straffen, och vi stärker möjligheten att i större utsträckning använda hemliga tvångsmedel. Vi ser även över möjligheten att använda provokativa åtgärder, och en utredning har presenterats för att ta fram nya åtgärder. Vi arbetar också för bättre informationsutbyte.

Just denna proposition bidrar genom att tidigare-lägga ingripandepunkten så att övergrepp stoppas innan de sker och innan brottsoffer skapas. Vi ska inte bara döma i efterhand.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och avslutar precis som jag började: Detta är en väldigt bra proposition.
(Applåder)

Anf. 4 GUDRUN NORDBORO (V):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och därmed till den här viktiga propositionen. Vänsterpartiet säger alltså inte alltid nej, utan vi stöder rimliga och välmotiverade förslag som detta.

Även Lagrådet har varit positivt till lagförslaget men har gjort en del kommentarer i den text som förelades rådet. Detta har regeringen accepterat. Man kan se en del misstag i formuleringarna, vilket tyder på att

man åter har haft väldigt bråttom i Regeringskansliet. Denna brist är dock åtgärdad.

En viktig kommentar är att lagförslaget är helt könsneutralt – jag skulle vilja säga könsblint. Det är uppenbart att det framför allt riktar sig mot organiserad brottslighet, men som så ofta förr döljer det vad man också kan åstadkomma i relation till övergrepp mot kvinnor och barn, som vi givetvis också behöver förhindra. Jag sökte på ”kvinnor” i propositionen och fick fyra träffar – och då enbart i remissvaret från Riksenheten för kvinno- och tjejjourer i Sverige. Så borde vi inte ha det. Vi borde i stället lyfta fram de könsmässiga perspektiven på olika sätt, också när det handlar om hedersrelaterat våld och förtryck.

Så till bakgrunden till lagförslaget. I talarstolen nämndes nyss det så kallade vapenattrappmålet i Högsta domstolen. Polisen hade bytt ut vapen i ett källarförråd mot attrapper. Eftersom det gick fyra månader innan attrapperna hämtades ut menade Högsta domstolen att det inte förelåg tillräckligt samband med uppsåt att använda dessa vapen. Detta blir nästan lite skrattretande i krocken med verkligheten. Alla tycker nog att det är ett rimligt och viktigt arbetssätt för de rättsvårdande myndigheterna att kunna byta ut farliga saker för att kunna gilla en fälla. Nu blir detta tillåtet, vilket innebär att man har gjort sig skyldig till brott i de fall det går att fälla för försök till brott. Det går inte vid alla typer av brott, men när det gäller allvarliga brott är det i regel möjligt.

Högsta domstolens lagtolkning hade sin grund i gamla förarbeten från 1949, och därför är regeringens agerande för en reform klokt. Även om man är kritisk till HD:s agerande kunde den nog inte ha gjort mycket annat just då.

Ibland gynnar dock Högsta domstolens tolkningar våra syften. I går fick vi via medierna veta att en person dömts för stämpling till mord för att på nätet ha försökt rekrytera ”klivare” mot god betalning. Trots att ingen kontakt åstadkommits blev domen tuff. Det var positivt.

Den reform vi ska votera om i eftermiddag handlar om att straffansvaret för försök utvidgas så att brott inte utesluts på grund av att en myndighet har vidtagit åtgärder för att bekämpa brott. Det som krävs är att det ska ha funnits fara för att handlingen skulle leda till fullbordat brott. Brottbekämpande åtgärder kan vara att byta ut vapen mot attrapper eller narkotika mot ofarlig substans. Det kan också vara att låta leveranser av olagliga varor fortgå under övervakning för att kartlägga mottagaren. Att på dessa olika sätt försöka skjuta upp ett ingripande kan öka förutsättningarna för att samla in viktiga bevis. Kanske kan också andra allvarliga brott eller fler personer som deltar i brottsligheten också lagföras.

En annan viktig faktor för de brottbekämpande myndigheterna är att få tillgång till information i ett tidigt skede, vilket i bästa fall leder till att brott förhindras.

En ytterligare åtgärd som nämns i förarbetena till propositionen är att man ska kunna föra hotade personer i säkerhet för att i ett tidigt skede förhindra brott såsom hedersrelaterade brott och sexualbrott mot barn. Till Sverigedemokraterna vill jag säga att det är en oerhörd skillnad på om rättsapparaten och våra rättsvårdande myndigheter ingriper för att förhindra brott och åstadkomma lagföring och om Dumpen agerar och i värsta fall gör att de rättsvårdande myndigheterna inte kan ingripa i dessa fall.

Jag vill lägga till att man nämner hedersrelaterade brott och sexualbrott mot barn, vilket självklart är viktigt, men man avstår dessvärre från att nämna att väldigt många kvinnor också skulle få oerhört mycket hjälp och stöd om man utvidgade tillämpningsområdet på ett tydligt sätt och också omfattar dem.

Det här är ett område där jag verkligen hoppas att praxis ska utvecklas och att vi inte glömmer kvinnor som är utsatta för allvarliga och kanske pågående övergrepp. Det handlar inte ”enbart” om hedersrelaterat våld. Alla utsatta, oavsett kön, ska kunna hanteras här, menar jag.

Med detta avslutar jag. Vi vet att reformen kommer att gå igenom nu, men jag hoppas att det också kommer att bli en bra praxis i tillämpningen.

Anf. 5 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! Sverige har i dag stora problem med grov organiserad brottslighet, våld och övergrepp mot barn och kvinnor samt mängdbrott mot företag och enskilda. Det är helt naturligt att vilja ha en enda enkel lösning på det – av någon konstig anledning vill man helst ha det på komplicerade problem, där det är svårt att hitta en enkel lösning.

Regeringen och SD vill ofta ge sken av att en enskild lag, till exempel om anonyma vittnen eller visitationszoner, skulle lösa problemet. Det har det visat sig inte göra, trots att remiss- och motionstiderna kortades ned för att det var så viktigt att få det på plats snabbt.

Socialdemokraterna å sin sida vill ofta skapa breda lagar med pedagogiska namn som maffialag eller brottsofferlag. Det är också vällovligt, men det blir ofta stora juridiska problem när man samlar allt i en lag.

Herr talman! Vi har en lagstiftning som debatteras här i kammaren en sval onsdag i en av sportlovsveckorna i februari, utan motioner och med en ganska lång och teknisk rubrik som säger precis vad det är som vi gör i dag. Trots den ganska odramatiska kontexten är det en mycket viktig lagstiftning. Dels kommer man att kunna ingripa vid brott tidigare, dels kommer fler som deltar att kunna straffas, då fler gärningar blir del av en brottslig gärning. Det är en mycket stabil lagstiftning som utvidgar ansvaret för dem som är en del av den organiserade brottslighet som vi med kraft behöver bekämpa.

Det här möjliggör också att myndigheter, främst de brottsförebyggande myndigheterna men även andra, kan agera på ett smartare och för allmänheten säkrare sätt. Polisen kan till exempel ta bort vapnet eller

narkotikan före överlåtelsen – det blir ändå ett brott. Det ska dock inte förväxlas med att provocera fram brott, vilket är en fråga som kommer att hamna på riksdagens bord under våren.

I det här fallet behöver brottsuppsåtet och brottsagerandet finnas hos gärningspersonerna. Myndigheterna kan låta brottet fullbordas men utan de risker och effekter som brottet skulle ha medfört om det fått pågå ostört. Det är också välkommet att rekrytering ses som stämpling och att mer än pengar ses som betalningsmedel, såsom krypto och värdesaker.

Sammantaget är det en värdefull lagstiftning som kommer att bli viktig för landets trygghet och säkerhet, utan en stressad process eller ett klatschigt namn. Riksdagen och Sverige behöver mer av detta.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 6 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i det betänkande som vi debatterar i dag.

Det är välkommet att regeringen nu tar ett samlat grepp om de så kallade osjälvständiga brottsformerna. Nuvarande gällande rätt är till stora delar utformad för en annan tid. Samhällets digitalisering och annan utveckling har medfört förändrade brottsmönster där kriminella snabbt anpassat sig och utvecklat nya modus inom såväl planering som utförande av brott.

I takt med dessa förändringar har även de brottsbekämpande myndigheterna försökt anpassa sina metoder och strategier i sin strävan att klara upp brotten och gripa gärningsmännen. I den kontexten är den nuvarande lagstiftningen inte alltid till fördel i det operativa arbetet.

Herr talman! Flera talare före mig har nämnt Högsta domstolens avgörande om den så kallade vapenattrappen. Det var ett stort bakslag. Jag har under flera år jobbat med utredning och spaning när det gäller grova brott, inte minst narkotikabrott. På den tiden var det rutin för tull och polis att intervensera i samband med så kallade kontrollerade leveranser av narkotika. Vid ett obehagligt tillfälle byttes narkotikapartiet ut mot ofarliga substanser. Sedan lät man leveransen rulla vidare, allt i akt och mening att avslöja och gripa bestäl-laren eller mottagaren.

I vapenärendet konstaterade Högsta domstolen som sagt att omständigheten att polisen bytte ut vapnet gjorde att brottet inte kunde fullbordas och därför inte medförde straffansvar, enligt gällande rätt. Det var ett så kallat otjänligt försök. I det här fallet var det ett vapen, men i andra fall kan det vara narkotika.

Avgörandet innebar såklart ett stort bakslag för tull och polis, inte minst i narkotikabekämpningen. Ett redan utmanande uppdrag blev med ens mycket svårare.

Med det nu liggande betänkandet blir det åter möjligt att använda metodiken. Nu blir det klargjort att det är ett straffbart försök även om, som det står i lagtexten, ”fara för brottets fullbordan varit utesluten till följd av en myndighets åtgärd för att bekämpa brott”.

Från den 1 april kan tull och polis åter jobba mer effektivt med stöd av den nya lagstiftningen, så som man gjorde tidigare. Som gammal polis tycker jag givetvis att detta är en av de viktigare förändringarna i det betänkande som vi debatterar i dag.

Herr talman! En annan viktig förändring är att begreppet hjälpmedel vid brott vidgas. I nuläget krävs en direkt koppling till brottet i syfte att utföra eller främja brott. Som sagt har digitaliseringen förändrat mycket även i de kriminellas värld. Numera har vi crime as a service och lite av en mäklarverksamhet där man som mellanhand fixar och etablerar kontakt med möjliggörare och andra utan att själv ta befattning med de hjälpmedel som efterfrågas, samtidigt som man är väl medveten om syfte och ändamål med anskaffningen.

Nu vidgas straffansvaret för hjälpmedel till att även omfatta förvärv och överlåtelse. Det krävs med andra ord att gärningen är straffbar även i de fall man själv inte haft fysisk kontakt med eller innehaft hjälpmedlet i fråga. Det är givetvis välkommet.

Herr talman! Ett relativt nytt fenomen, som berörts av föregående talare, är den omfattande rekryteringen av unga som eftersöks för morduppdrag och andra grova våldsbrott. Det är en rekrytering som möjliggjorts genom samhällets digitalisering och tillgång till mediala plattformar. Nu kan brottslighet i Sverige le-das, organiseras och bedrivs utanför landets gränser. Vi öppnar nu upp en möjlighet att ingripa mot den som utlovar ersättning för ett brott. Rekryteringen kommer nu att ses som en straffbar förberedelse.

Herr talman! Sist men inte minst breddas nu även straffbarheten för det som kallas stämpling. Med stämpling avses i nuläget att någon i samråd med annan beslutar att utföra ett brott eller att man försöker anlita någon eller själv erbjuder sig att utföra det.

Det här begreppet och kravet på samråd har vållat juridiska bekymmer, men i den nya lagstiftningen be-höver den straffbara stämplingen inte kopplas till ett tydligt beslut. Det räcker att man har kommit överens om att utföra ett brott.

Herr talman! Det är min förhoppning att de nu re-dovisade förändringarna i lagstiftningen ger polis och åklagare bättre förutsättningar att ingripa redan i ett ti-digt stadium och förhindra att liv och egendom går till spillo och att vi kan fortsätta öka trycket på gängkrimi-nella och organiserad brottslighet, återskapa trygg-heten och stoppa de motbjudande och cyniska rekryte-ringarna av unga som uppmuntras att utföra mord och andra våldsbrott.

Anf. 7 MARTIN MELIN (L):

Herr talman! Om en lag krockar med verkligheten så att verkligheten blir sämre på grund av lagen tycker jag och många med mig att lagen ska ändras. Så var det med det så kallade vapenattrappärendet.

Polisen upptäcker en vapengömma, lät oss säga i en källare. Polisen ser och förstår att det är skarpa va-pen och att de förmodligen kommer att användas för att döda någon. Polisen vill såklart lägga vantarna på den person som har gömt vapnen där. Men man vågar

inte låta de skarpa vapnen ligga kvar på plats, så man byter ut dem mot icke skarpa vapen, mot replikor, mot attrapper. Sedan sätter man sig och spanar på platsen för att se vem som kommer och hämtar vapnen. När sedan en person kommer till platsen och tar de här vapnen, alltså attrapperna, griper man den personen. Han åtalas för vapenbrott eftersom det i hans värld och i polisernas värld var skarpa vapen som han var där för att hämta. Logiskt, tycker jag, tycker polisen och tycker åklagaren.

Men det var inte så här lätt. Eftersom mannen hade gripits med ett ofarligt vapen, alltså ett icke skarpt vapen, kunde han inte fällas för vapenbrott enligt försvaret, som överklagade. Högsta domstolen höll med. Mannen friades för vapenbrott.

Det här är ett bra exempel på att verkligheten och det sunda förnuftet får stå tillbaka för lagen. Justitieministern lovade efter det här att han skulle se över domen och se över lagstiftningen och se vad vi kunde göra åt det.

Nu gör vi något åt det. Nu ändrar regeringen den här lagen. Nu gör vi så att polis och andra rättsskipande myndigheter kan byta ut till exempel vapen eller narkotika utan att det påverkar brotten förberedelse eller försök till brott. Nu kommer det att anses vara förberedelse eller försök till brott även när vapnet har bytts ut mot ett oskarpt vapen.

Det här, herr talman, är ännu ett exempel på hur regeringen ser ett problem, identifierar ett problem och löser ett problem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 9 En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU20
En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling (prop. 2025/26:48)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 10 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU16
Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem (prop. 2025/26:63)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Kommunala och regionala frågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU24
Kommunala och regionala frågor
föredrogs.

Anf. 8 OSKAR SVÄRD (M):

Herr talman! Sverige är ett fantastiskt land med 290 kommuner med olika kommunfullmäktige, 21 regioner med regionala kommunfullmäktige och nationell styrning härifrån Sveriges riksdag.

Bredden av frågor som lyfts fram i de motioner som ingår i betänkandet som vi nu debatterar visar på den mångfald av uppgifter som våra kommuner och regioner har att hantera. Övergripande visar betänkandet även på de skilda förutsättningar som råder. Just detta vill jag kommentera särskilt.

Jag vill lyfta fram två kommuner i mitt hemlän Örebro län: Ljusnarsbergs kommun med cirka 4 400 invånare och Örebro med 160 000 invånare. Båda dessa kommuner har invånare som ställer klockan och går till jobbet, invånare som lägger tid, engagemang och pengar på att starta, driva och utveckla sina företag, invånare som jobbat ett helt yrkesliv och nu anammat pensionärlivet och invånare som deltar i föreningar och hembygdsgräddor, ägnar sig åt fritidsaktiviteter och bidrar till civilsamhället.

Trots betydande olikheter i kommunernas storlek delar Ljusnarsberg och Örebro samma grundläggande ansvar. De ska säkerställa att invånarna får tillgång till god service, utbildning, äldreomsorg och sociala insatser. Därutöver ansvarar kommunerna för underhåll av vägar och gator, miljötillsyn samt handläggning av plan- och byggfrågor. För att klara detta krävs att kompetensförsörjningen är stabil, att man lyckas hitta specialistkompetens inom flera olika områden och att den regionala utvecklingen ges rätt förutsättningar.

Herr talman! Oavsett hur man jämför Sveriges kommuner och regioner är uppdraget detsamma, även om förutsättningarna skiljer sig markant. Det är uppenbart att en växande storstad med större befolkningsunderlag har andra möjligheter att möta sina åtaganden än en kommun som präglas av befolkningsminskning.

Med tanke på att kommuner och regioner bär huvudansvaret för merparten av välfärden i landet är det därför naturligt att deras förutsättningar, organisering och kapacitet att fullgöra sitt uppdrag väcker stort intresse och engagemang. Det är av stor vikt att de lokala politiska församlingarna har rätt förutsättningar, stabil lagstiftning och trygghet i att utföra sina uppdrag att luta sig mot.

Herr talman! Demokratien är inte ett tillstånd man uppnår en gång för alla. Det är en daglig praktik. Den praktiken utövas lika mycket i en kommunfullmäktige som här i kammaren där vi befinner oss just nu.

Nu lever vi i en tid där sociala medier ibland belönar det högljudda framför det genomtänkta och det provocativa framför det konstruktiva. Det skapar en dragning i politiken, inte bara nationellt utan på alla

nivåer, mot att synas snarare än att leverera och mot att skapa konfrontation snarare än att lösa problem.

Den lokala demokratin är inte en symbolfråga. Den är grunden för allt annat, och den förtjänar politiker som ser sitt uppdrag för vad det är: ett förtroende från medborgarna, inte en scen för dem själva.

Om förtroendet för politiken eroderar, om medborgare vänder sig bort i uppgivenhet, om unga ser på en debatt, lokal som nationell, och drar slutsatsen att det inte finns någon mening med den, då skadas något mer än ett parti eller en mandatperiod. Då skadas det system som vi tillsammans har ett uppdrag att vårda, som förtroendevalda och som medborgare.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag passa på att rikta ett stort tack till dig som engagerar dig i politiken lokalt och regionalt. Det är förtroendevalda som varje dag bär ett ansvar för skolan, för äldreomsorgen och för att vägen är snöröjd när människor ska till jobbet. Det är många gånger på den lokala nivån, i kommun- och regionfullmäktige, som de beslut fattas som är närmast medborgarna runt om i vårt avlånga land. Den lokala demokratin är en viktig del av vårt samhälle. Vi gör vår del nationellt. Den lokala nivån gör sin del för sin kommun och sin region men med Sveriges bästa för ögonen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 9 PETER HEDBERG (S):

Herr talman! Vi är många riksdagsledamöter som på olika sätt är engagerade i den kommunala och regionala politiken även om vår huvudsakliga tid spenderas på den nationella nivån.

I måndags ledde jag som ordförande för Kramfors kommunfullmäktige vårt första sammanträde detta år. Vid det sammanträdet beslutades om en sänkning av antalet ledamöter och ersättare. De två huvudsakliga skälen var anpassning utifrån befolkningsminskningen och svårighet att rekrytera förtroendevalda. Jag har noterat i både traditionella medier och sociala medier att det runt om i Sverige har fattats liknande beslut det senaste halvåret.

I många kommuner är detta en nödvändig förändring, men den är naturligtvis beklaglig inte minst eftersom den kommunala demokratin och de beslut som fattas på lokal nivå är så avgörande för de delar av välfärden och samhällsbygget som för det allra mesta är närmast medborgarna. Det handlar om var skolor ska finnas, och det gäller hemtjänstens villkor, bygglov, sanktionsavgifter och investeringar i va-nätet med mera.

Herr talman! Vi skulle behöva bli fler förtroendevalda i kommuner och regioner, men tyvärr ser verkligheten ut som den gör. Det finns dock en grupp som faktiskt i mångt och mycket bär upp den demokratiska ryggraden i den lokala demokratin, och det är våra äldre och seniorer. Detta gäller både politiska förtroendeuppdrag och inom föreningslivet – inom hembygdsföreningar och i idrotten, funktionsrättsföreningar, trossamfund och mycket mer.

Vi socialdemokrater vill stärka de äldres deltagande i den lokala demokratin. Därför föreslår vi i år, precis som tidigare år, att varje kommun och region ska inrätta ett obligatoriskt pensionärsråd. Målet med ett sådant råd är att stärka äldres inflytande och insyn i frågor som rör deras levnadsförhållanden och som behandlas på den kommunala nivån. Vi vill däremot inte i detalj reglera hur råden ska utformas, utan det sker bäst lokalt. Vi menar dock att kontinuerlig och systematisk dialog med pensionärsorganisationer och kommunala representanter är av stor vikt för att tillgodose den äldre gruppens behov. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 4.

Det här är ett betänkande som förra året innehöll betydligt fler reservationer. I brist på många reservationer hade jag tänkt hålla en liten principiell utveckling här, eftersom jag har anmält sex minuters talartid. Sedan såg jag dock ärendelistan och talarlistan i övriga ärenden och såg plötsligt ett akut behov av att effektivisera kammarens arbete, och eftersom Oskar Svärd så förtjänstfullt drog många av de principiella frågor som vi har samma bild av utmaningarna kring tackar jag för ordet redan nu.

Anf. 10 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Här sitter man i godan ro och tänker: "Ett par minuter till ska han väl hålla på." Men så blev det inte!

Jag har inga reservationer i det här betänkandet. Det kan se lite tråkigt ut att Miljöpartiet inte skulle ha några formella åsikter om detta, men det betyder ju inte att vi inte har synpunkter på olika saker. Jag tänkte därför ändå prata lite grann, och det kan hända att det tar uppemot sex minuter. Vi får se.

Jag tänkte börja med att tala lite om det kommunala självstyret, som omnämns redan i 1 kap. 1 § regeringsformen: ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse.

Kommuners och regioners rätt att fatta egna beslut och att ta ut skatt har utvecklats över lång tid och har efter hand blivit alltmer omfattande. Det vi kallar välfärdsstaten har kommit att ta alltmer plats i regioner och kommuner både ekonomiskt och i vardagen för många människor. Skola, vård och omsorg har helt enkelt vuxit i betydelse.

Samtidigt, och en aning paradoxalt, har den statliga styrningen blivit mer detaljerad. Det är möjligt att man kan säga att även vi som lagstiftare bidrar till detta med nya krav på det kommunala styret. Dessutom bidrar våra myndigheter med ännu fler detaljer.

Vi har på senare tid också haft en diskussion om hur den kommunala vetorätten ska utformas så att statliga intressen inte kommer i kläm – för att uttrycka det en aning syrligt. För egen del tänker jag att det kommunala självstyret och den flernivåstyrning det kan innefatta också är en omistlig del av vår självständighet och vårt rättssystem.

Herr talman! Flernivåstyrning är ett relativt nytt område, eller rättare sagt har det funnits länge men inte diskuterats inom forskningen förrän egentligen på 90-

talet. Det blev för svensk del också mer aktuellt i samband med EU:s utvidgning, när vi blev medlemmar för drygt 30 år sedan.

Vi har alltså en struktur med fyra nivåer med sina respektive förutsättningar: kommun, region, nation och EU, och då är samordning förstås i någon mening A och O. Förhållandet mellan EU och nationer och regioner är ett område, och man kan säga att den subsidiaritetsprövning som görs här i riksdagen av förslag till rättsakter är en del av den samordningen.

Ett annat exempel på nationell och internationell nivå är klimatanpassning och klimatarbete mer generellt. I Sverige tillförde den förra regeringen medel till stöd för kommunalt arbete med klimatanpassning genom att finansiera ett antal tjänster för just samordning på länsstyrelserna runt om i Sverige. Det var inga stora summor, men det räckte till en eller ett par personer i varje region som kunde hjälpa kommunerna att utveckla och komma igång med olika former av klimatanpassningsåtgärder.

Personligen tycker jag dels att det var olyckligt att dessa stöd togs bort, dels att de i sig pekar på just den samordnande roll som krävs för att styrning på flera nivåer ska vara effektiv och till nytta.

Andra initiativ som dök upp under 2000-talets första decennier var att städer, framför allt stora sådana, i hela världen gick samman för att skynda på klimatutvecklingen baserat på både en vilja att bidra och en insikt om att nationella strategier och lagstiftning visserligen är bra men att verkstad skapas lokalt. Stockholm var en av de städer som tidigt deltog i det så kallade C40-samarbetet.

Detta engagerade inte minst några av de riktigt stora filantropiska organisationerna, som Rockefeller Foundation, Bloomberg Philanthropies och på lite närmare håll Realdania i Danmark. Det ledde till ett samarbete som nu omfattar 100 städer som gemensamt och var för sig minskat sina utsläpp med betydande volymer.

Herr talman! Apropos frikommunsförsöken, som det ju också finns en motion om och som beretts i betänkandet, genomfördes för drygt tio år sedan en "devolution" i Storbritannien, där en mängd befogenheter överfördes från staten till staden Manchester – eller egentligen Greater Manchester, alltså något slags Stormanchester.

Ett av de mer iögonfallande resultaten av detta är att den därmed mer lokala styrningen inom hälsoområdet skulle kunna bidra till förbättringar av den lokala hälsan. Sedan förändringen genomfördes har förväntad livslängd i Greater Manchester ökat. Det kanske inte är något bra mått, men ändå. Det finns förstås flera tänkbara förklaringar till detta, men det är ändå intressant att det dyker upp. Resultaten har publicerats i The Lancet, som många säkert känner igen som en av de mest respekterade tidskrifterna inom hälsa och medicin.

Herr talman! I betänkandet finns också en redovisning av hur symmetrisk respektive asymmetrisk ansvarsfördelning kan användas. Den symmetriska

innebär att alla organ på samma nivå, till exempel kommuner, har samma ansvar att tillhandahålla service till sina invånare. Den asymmetriska innebär således att det i vissa fall kan vara möjligt att så att säga lägga ut verksamhet exempelvis till en grannkommun med bättre förutsättningar. Detta kan framför allt vara aktuellt för kommuner med begränsat befolkningsunderlag. Det har vi hört lite grann om tidigare.

Det här har utretts i olika sammanhang, och utskottet har i avvaktan valt att inte ta ställning för några tillkännagivanden så länge det pågår beredning av avlämnade utredningar. Jag tänker att vi inte har sett den färdiga kartan än och att det kan tillkomma fler sådana avtal.

Herr talman! Försöksverksamhet är i regel ett bra sätt att testa något nytt. Vi i Miljöpartiet har bland annat föreslagit att testa rösträtt för 16-åringar i några kommuner och regioner för utvärdering och eventuella justeringar innan det kan införas i större skala över hela landet. Jag ber att få återkomma till detta i ett annat anförande i närtid, som man brukar säga.

Anf. 11 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i detta betänkande.

Jag tänkte prata om den reservation vi från mitt parti har i detta betänkande, men jag blev lite inspirerad av tidigare talare och vill först och främst säga att man när man pratar om kommuner och regioner verkligen behöver betona att hjärtat i vår demokrati är alla de tusentals fritidspolitiker som inte, som vi i riksdagen, har förmånen att få hålla på med politik som sysselsättning på heltid.

De väljer att lägga stora delar av kvällar, helger och fritiden på att engagera sig politiskt och bidrar därmed till att vår demokrati stärks och utvecklas i hela landet. Detta gäller även alla de tjänstepersoner som utför politiska beslut i kommuner och regioner och utträttar det som vi politiker syftar till att genomföra.

Nu tänkte jag prata om det som berör min reservation i betänkandet.

Herr talman! På 1980-talet var Sverige ett av de länder som visade vägen i kampen mot apartheid. Efter att domstolar hade satt stopp för kommunala bojkotter mot Sydafrika tog riksdagen ansvar och stiftade en lag, kallad Sydafrikalagen. Den gav kommuner och regioner, eller landstingskommuner som det hette då, rätten att bojkotta sydafrikanska varor och tjänster. Skälet och syftet var tydligt: Skattebetalarnas pengar skulle inte användas till att stödja ett brutalt apartheidsystem. Sydafrikalagen gällde mellan åren 1986 och 1993. Nelson Mandela och andra har vittnat om att bojkotterna bidrog till att stärka motståndet mot apartheid och till att det kom att upphöra.

I dag ser vi hur demokratin hotas i vår omvärld, och det finns nya grymma exempel på stater som bryter mot internationell rätt, ockuperar andra länders territorier och begår allvarliga brott mot mänskliga rättigheter.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, den som vi i går uppmärksammade fyraårsdagen av i kam-maren, har resulterat i omfattande och väldokumenterade rapporter om krigsbrott och brott mot mänsklig-heten. Internationella brottmålsdomstolen, ICC, FN och olika människorättsorganisationer har samlat be-vis för systematiska övergrepp mot civilbefolkningen.

I december 2023 anmälde Sydafrika Israel till den Internationella domstolen, ICJ. Sydafrika menar att Is-rael begår folkmord i Gaza, och flera andra länder har ställt sig bakom anklagelsen.

Sedan 1975 ockuperas stora delar av Västsahara av Marocko.

Herr talman! Utöver dessa exempel uppträder vi dag-ligen av våldsamma krigsscener, omfattande förödelse och allra mest över hur barn drabbas av krig, svält och död.

Trots detta är det inte lagligt för svenska kommu-ner och regioner att agera solidariskt och vägra att upp-handla från de ansvariga staterna. Kommunallagen in-nebär nämligen att varje sådant beslut kommer att upp-hävas av en förvaltningsdomstol om någon överklagar det. Det har vi också sett exempel på de senaste åren.

Enligt Vänsterpartiets mening är det hög tid att uppdatera lagstiftningen, och det är därför vi föreslår att en ny solidaritetslagstiftning liknande den tidigare Sydafrikalagen ska införas. En sådan lag skulle kunna ge kommuner och regioner rätt och möjlighet att med hänvisning till internationella beslut avstå från att handla med stater som bryter mot folkrätten.

Vi anser att kommunmedborgare bör kunna ha en rimlig förväntan på att deras skattepengar inte går till eller understöder stater som bryter mot internationell rätt. I så fall ska givetvis ett sådant beslut i en kommun eller region grunda sig på beslut av till exempel FN el-ler Internationella domstolen, ICJ, eller en arresteringsorder från ICC.

Anf. 12 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Det är årsmötestider runt om i Sve-rige, både i politiska partier och i olika föreningar. Många av oss far runt i landet och deltar i dessa möten. Jag var på ett sådant möte i går i Frödinge bygdegård. Det var nog känslan därifrån som fick mig att svara som jag gjorde när mina barn i morse frågade vad jag skulle göra i dag. Jo, sa jag, jag ska ställa mig i kam-maren och ge en kärleksförklaring till Sveriges kom-munala demokrati och kommunala självstyre och till alla kommun- och regionpolitiker runt om i landet. De tittade på mig som om jag hade tappat det helt.

Jag vill verkligen understryka, och jag har hört flera säga så i talarstolen, att det är en kärleksförklaring till det allra finaste, nämligen den lokala demokratin.

Jag vill dock börja med att yrka bifall till Center-partiets reservation 1.

Sverige är ett fantastiskt land, men det är också ett land som ser väldigt olika ut beroende på var man be-finner sig. För oss i Centerpartiet är det en självklar utgångspunkt att politiken måste spegla denna mång-fald.

Att vara folkvald i en svensk kommun eller region är ett av de finaste uppdragen man kan ha. Det är där demokratin möter vardagen: i skolan, i omsorgen och i planeringen av våra gemensamma livsmiljöer. Men för att det kommunala självstyret ska vara mer än en vacker princip på ett papper, måste kommunerna ha de faktiska förutsättningarna att utföra sina uppdrag. Det kommunala självstyret får inte bara vara en fin rad i vår grundlag, utan det ska ses som själva motorn i vår välfärd.

För att den motorn ska fortsätta att orka dra, krävs det att vi slutar se kommuner och regioner som under-ställda filialer och i stället ser dem som de självstän-diga, innovativa parter de faktiskt är. Därför vill jag i dag särskilt lyfta fram två perspektiv som handlar om just detta: kraften i samverkan och modet att släppa fritt.

Herr talman! Det första perspektivet handlar om att klara servicen i hela landet genom att differentiera kommunernas ansvarsområden. Vi vet att många små kommuner i dag kämpar med en orimlig administrativ börda. Det handlar om svårigheter att rekrytera speci-alistkompetens för myndighetsutövning inom till ex-empel miljöskydd eller att hantera komplext ekono-miskt bistånd. Ibland är de lagstadgade åtagandena helt enkelt för kostsamma eller personalkrävande för en li-ten organisation.

Centerpartiet har därför pekat på en frivillig väg framåt, nämligen att låta kommunerna flytta verksam-hetsområden som är starkt statligt reglerade till en an-nan kommun eller till regional nivå, om båda parter är överens. Behåll besluten nära medborgarna i kärnverk-samheter som förskola och skola, men avlasta organi-sationen där det krävs tung specialistkompetens.

Ett särskilt viktigt perspektiv här är skyddet för de mest utsatta. Genom en differentierad ansvarsfördel-ning kan vi underlätta för personer som utsätts för våld i nära relationer att söka stöd i en annan kommun än den där de är skrivna. Det är en konkret trygghetsre-form som skulle kunna göra skillnad.

Kritiker säger att befintliga samarbeten räcker. Vi i Centerpartiet säger att det ena utesluter inte det andra. Vi vill ge kommunerna ytterligare ett verktyg i verk-tygslådan för att säkra välfärden.

Herr talman! Mitt andra perspektiv handlar om be-hovet av ett nytt, mer långtgående frikommunförsök.

På 80-talet vågade vi testa att ge kommunerna större frihet från statliga regler. Det föll väl ut och lade grunden för 1991 års kommunallag. Nu, drygt 40 år senare, är det dags igen. Vi behöver stärka kommun-sektorns kapacitet genom att våga pröva nya idéer lo-kalt. Vi vill se försök med förenklade beslutsprocesser, och särskilt för små kommuner kan vi pröva direkt-valda kommunstyrelser.

Tänk er en organisation där fullmäktige och kom-munstyrelse kan fungera som en enhet, likt de gamla kommunalnämnderna. Det skulle minska byråkratin och göra beslutsstegen kortare.

Vi vill se försök med ett anpassat antal ersättare. Genom att se över antalet kommunala uppdrag kan vi

öka delaktigheten och göra det lättare för fler att engagera sig politiskt utan att drunkna i administration.

Ett nytt frikommunförsök handlar om att ta vara på den innovationskraft som finns i kommunhus från norr till söder och från öster till väster. Det handlar om att låta lokala lösningar på lokala problem få företräde framför fyrkantiga nationella regelverk.

Herr talman! Sverige behöver en politik som ser potentialen i varje kommun. Centerpartiets vision är ett Sverige där makten flyttas närmare människor, närmare dem som våra beslut berör. Vi vill ersätta statliga pekpinnar med lokal handlingskraft. Genom att underlätta för kommuner att samverka ger vi dem verktygen att vara robusta. Genom att införa frikommunförsök ger vi dem friheten att vara kreativa.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation 1 i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 12 Allmänna helgdagar m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU25
Allmänna helgdagar m.m.
föredrogs.

Anf. 13 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Jag tror att det var Gustav III som 1772 beslöt att stryka tredje och fjärde dag jul som helgdagar i Sverige. Skälet då liksom ofta nu, när vi värderar såväl helgdagar som andra erkännanden, var att man får väga de praktiska problemen mot det som dessa dagar står för. Gustav III tyckte väl att det var bättre att man gick till jobbet den 27 och den 28 december än till kyrkan för att fira. Utgångspunkten för många av våra helgdagar var sakral. Man firade olika helgon och behövde gå till kyrkan, och då kunde man inte arbeta.

Så småningom övergick helgondagarna dock mer till namnsdagar, och i dag är de möjligen mer en kuriositet. För den som undrar är det i dag Sigvard och Siwert som har namnsdag.

Det här betänkandet heter *Allmänna helgdagar m.m.* Utöver helgdagar handlar det mycket om just gemensamma uppskattningar av personer, händelser och minnen. I betänkandet nämns minnesmärken, nationalsång och ett antal utmärkelser.

Det är klart att skälen har gått från att vara grundläggande sakrala till att vara både profana och nationella skäl. Det handlar om alltifrån att vi har en nationaldag till regler för hur vi ska flagga. Vi har som sagt också utmärkelser och minnesmärken. Den dag som kanske är mest omdiskuterad är första maj.

Det har uppenbarligen blivit ganska stort att ha dagar för allting. Det måste slå an någonting hos människorna i Sverige – jag vet inte. I går firade vi sverigefinnarnas dag. Den kan jag möjligen ha viss förståelse

för. Dagens tema, grapefruktens dag, är något mer tveksamt. Möjligen kan man nämna det något mer syrligt.

Herr talman! Det finns också personliga skäl. Helgdagarna tenderar att vara lediga dagar. Men vi använder inte alltid dagen till att uppmärksamma skälet till helgdagen. Från studentkretsar hör man ofta att värdet av första maj inte ligger i första maj utan i att det är dagen efter sista april. Det antyder väl lite hur man i dag anpassar sig personligen efter det system vi har.

Carl Erik Hedlund gjorde för många år sedan en utredning om att göra nationaldagen till helgdag. Han kom fram till att man skulle göra det. Men han föreslog också något som jag tycker är intressant: att man skulle lägga studentexamen eller gymnasieavslutningar på nationaldagen, så att alla kunde vara lediga den dagen. Just att hitta kombinationer, hur man väver in de allmänna helgdagarna, tror jag är något som många efterlyser.

Herr talman! Tidigare i dag hörde vi en talare uttala sin kärlek för kommunal demokrati. Det var kanske ett sätt att säga att det också är något som borde uppmärksammas och tydliggöras, men kanske inte med en helgdag och kanske inte med en medalj eller ett minnesmärke.

Det här betänkandet handlar egentligen om hur vi förvarar och försvarar vårt gemensamma minne. Det är minnen som ligger bakom de gamla helgondagarna, ett minne av när Sverige skapades och formades och av människor som vi i dag vill hedra, vare sig det är kommunala företrädare eller, som förslaget här gäller, Raoul Wallenberg. Det finns skäl att hantera det gemensamma minnet. Men eftersom det är just gemensamt och vi kan ha så många aspekter på det måste vi gå varsamt fram och se till att det faktiskt motsvaras av något som vi gemensamt kan stå bakom, eftersom det är Sveriges minne. Bakom betänkandet *Allmänna helgdagar m.m.* rymmer sig alltså en viktig fråga om hur vi bevarar vårt svenska minne.

Herr talman! Med det sagt och med den varsamhet som behövs är nog det klokaste vi kan göra ändå att bifalla förslaget i betänkandet som föreligger i dag och därmed avslå de motioner som finns, inte för att alla är fel tänkta utan för att det krävs betydligt mer underlag för att ta ställning.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande 25 *Allmänna helgdagar m.m.*

Anf. 14 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Av den föregående talaren uppmärksammades jag på att det tydligen är grapefruktens dag i dag. Jag inleder därför lite syrligt med att säga att det kanske inte är jättepålitligt att jämföra grapefruktens dag med våra fem erkända nationella minoriteter och uppmärksammandet av deras dagar. Eftersom jag har lärt känna den föregående talaren, Ulrik Nilsson, de senaste fyra åren i konstitutionsutskottet är jag övertygad om att det inte var vad han menade. Men eftersom Ulrik Nilsson också talade om varsamhet vill jag ändå

uppmärksamma honom på att det kan vara oklokt att jämföra frukter med fem nationella minoriteter, till exempel samerna som också är ett urfolk som är en del av vår gemensamma historia.

Jag noterade också att den föregående talaren nämnde första maj. Jag gissar att vi rör oss i olika kretsar. Där jag rör mig och i min bekantskapskrets pratar man inte särskilt mycket om att avskaffa första maj. Men jag tror att det här finns ett ganska bra dödläge mellan Vänsterpartiet och övriga partier. De som inte vill fira första maj har ändå förmånen att i stället kunna fira kungens födelsedag, som är dagen före. Det är alltså en vinn-vinnsituation för alla.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationen. Och nu vill jag börja prata om den.

För några veckor sedan, den 6 februari, firades den samiska nationaldagen. Den infördes 1992 och är gemensam för hela Sápmi. Skälet till att det blev just den dagen är att den 6 februari är ett historiskt datum. Det var då det första samiska landsmötet hölls i Trondheim 1917. Mötet samlade över 100 samer från Sverige och Norge. En stor del var kvinnor. Det var första gången i den samiska historien som nord- och sydsamer från Norge och Sverige samlades till ett gränslöst möte för att diskutera gemensamma problem. Det blev också en stark samisk manifestation mot myndigheter och förtryck. Därför har den 6 februari valts som en viktig symbolisk dag för alla samer, oavsett vilket av länderna man bor i.

En av initiativtagarna var pionjären Elsa Laula Renberg, som 27 år gammal bildade den första samiska riksorganisationen, Lapska centralförbundet, som hon också blev ordförande för. Hennes egna erfarenheter av statens politik gjorde att hon i hela sitt liv kämpade för att förbättra förhållandena för det samiska folket. Hennes arbete tillsammans med andra samer är också grunden för den samiska organisering som finns i våra dagar.

Herr talman! Vänsterpartiet anser att den samiska nationaldagen ska firas, vilket redan i dag sker på många håll runt om i vårt land. Vi anser att det är en dag som är värd att uppmärksamma och fira. Sedan 2007 har den samiska flaggan vajat utanför Stockholms stadshus på den samiska nationaldagen. Jag var själv där på flaggceremonin för några veckor sedan.

Jag tycker dock att det är lite olyckligt om skälen till att det flaggas eller inte på någon plats är godtyckliga eller har att göra med den politiska viljan i en specifik kommun. Det finns också enligt mig en viktig poäng med att uppmärksamma såväl samernas nationaldag som andra datum som har betydelse för nationella minoriteter. Ett exempel är sverigefinnarnas dag, som firades i går. Kunskapen är på många håll låg om att det finns fem nationella minoriteter samt ett urfolk i Sverige. Att flagga är inte bara en symbolisk handling – det är synliggörande och inkluderande.

För inte så länge sedan hade Sametinget plenum här i riksdagen. Då flaggade riksdagen med den samiska flaggan. Men i går på sverigefinnarnas dag flaggade man inte och inte heller för några veckor sedan

på den samiska nationaldagen. Jag tycker att det är synd, eftersom det här är en del av vår gemensamma historia. Att göra den samiska nationaldagen till flaggdag skulle vara en stark signal. Det skulle vara ett sätt att uppmärksamma det historiska förtrycket och den mörka historien men också synliggöra samer och inkludera dem i den svenska gemenskapen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 13 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU9
Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

Anf. 15 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna. Sverigedemokraterna har i detta betänkande ett särskilt yttrande. Vi kommer att fortsätta arbetet med att utveckla och driva en effektiv och hållbar arbetsmarknadspolitik, inklusive en förstärkt arbetslöshetsförsäkring, i kommande politiska samarbeten. Vi återkommer således till dessa frågor i andra sammanhang.

Herr talman! Sverige dras fortfarande med hög arbetslöshet, även om den nu minskar väldigt kraftigt på sina håll. Antalet inskrivna har minskat med 18,2 procent det senaste året, enligt Sveriges a-kassors egen rapport. Personer som går på a-kassa kommer nu snabbare i jobb, samtidigt som arbetsgivarna har svårt att hitta personal med rätt kvalifikationer som vill och kan ta ett arbete.

Det är särskilt långtidsarbetslösheten som är problemet. En stor andel av dem som är inskrivna som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen saknar tyvärr grundläggande eller gymnasial utbildning. De brister även i övriga kompetenser och färdigheter som arbetsgivarna i dag efterfrågar. Arbetslösheten, liksom risken för att drabbas av långa tider utan arbete, är högre bland dem som saknar fullföljd gymnasieutbildning.

Herr talman! Bristande kunskaper i svenska språket utgör också en risk för långvarig arbetslöshet. Glädjande är att man även här ser en tydlig effekt av regeringens och Sverigedemokraternas åtgärder, då tiden för utrikes föddas väg till jobb tydligt minskat, vilket kan jämföras med tidigare regeringars misslyckanden. Störst problem är det fortfarande i de socialdemokratiskt styrda kommunerna; till exempel sticker ”mönsterkommunen” Malmö stad ut med en arbetslöshet på nästan 13 procent trots tusentals lediga jobb, varav många är så kallade enkla jobb som inte kräver längre utbildning.

Herr talman! Det finns inga genvägar in på svensk arbetsmarknad. De subventionerade anställningarna är ett tydligt exempel på det. Så snart subventionen

upphör avslutas anställningen i en majoritet av fallen. Subventionerade anställningar har under decennier varit det instrument man använt sig av. Det är någonting man bör se över, då de kostat miljarder med usla resultat som följd. Detta visas även av den senaste satsningen, de så kallade etableringsjobben. Här behöver man, herr talman, ta ett krafttag och ett redigt omtag kopplat till styrning och ändamål. Det vilar även ett stort ansvar på arbetsmarknadens parter, som fått vara med och ta fram reformen.

Herr talman! I stället för subventionerade arbeten där individen får lämna arbetsplatsen samma dag som subventionen upphör vill vi sverigedemokrater se fler arbetsplatsnära utbildningsplatser som ger individen möjlighet att få användbar arbetslivserfarenhet i kombination med teoretiska studier. Vi vill skapa förutsättningar för att parterna ska kunna bygga ett svenskt lärlingssystem. Internationellt finns flera olika framgångsrika varianter på detta.

Möjligheten att skapa en svensk modell för sådana anställningar behöver skapas utifrån de förutsättningar som finns på den svenska arbetsmarknaden. Parterna ska finnas med i allt från utformningen av lärlingsplatserna till urvalet av kandidater. En lärlingsanställning ska inte begränsas till någon specifik kategori av arbetssökande utan ska styras av behov och möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen.

Herr talman! Vi har länge drivit frågan om en avgiftsfri statlig a-kassa som finansieras solidariskt via skattsedeln. Redan i dag finansieras a-kassan till stor del av skattemedel, vilket innebär att alla som förvärvsarbetar redan bidrar till systemet. Då är det inte mer än rätt att de också får ta del av det i händelse av arbetslöshet.

Den nya a-kassan baseras på inkomst i stället för arbetad tid. Det är ett steg i rätt riktning. Det minskar administrationen för den enskilde och garanterar korrekta utbetalningar, eftersom inkomstuppgifterna hämtas från Skatteverket. Risken för fusk minimeras, vilket är en av de stora vinsterna med den inkomstbaserade a-kassan. Men mycket kan fortfarande göras, och vi kommer att arbeta vidare för att förbättra a-kassan. Vi är inte främmande för att se över och justera delar av det befintliga förslaget.

Herr talman! Det är väldigt intressant med det förslag till utskottsinitiativ som Socialdemokraterna valt att lägga fram i utskottet. Vi trodde att det skulle vara brett och innehålla olika förslag på förändringar i paragraferna, till exempel den paragraf som är kopplad till fackförbundens tilläggsförsäkringar. Det är en fråga som vi gärna hade diskuterat. Men, herr talman, det enda man lyfter är den minskade nedtrappningen dag 100–200, den period då flest återgår i arbete. I övrigt nämns inte reformen med en enda stavelse, trots högljudd kritik mot reformen i dess helhet.

Detta visar, herr talman, att det bara handlar om ren innehållslös plakatpolitik och ett cyniskt spel. Man kämpar för att få fram att arbetslösheten ökar när allt pekar på motsatsen, enbart för att hålla konflikten vid liv. Ska vi vara ärliga, herr talman, är

Socialdemokraterna i de flesta frågor överens med Sverigedemokraterna och regeringen i den här kammaren. Men man söker med ljus och lykta för att hitta konflikt. Det är därför man försöker hålla liv i arbetslösheten. Man klarar dock inte ens det.

Vad betyder då detta, herr talman? Som sagt vill Socialdemokraterna visa utåt att de har en konflikt med regeringen. Samtidigt vet de att det kommer att bli svårt att förhandla frågan med de partier de varit tydliga med att de vill styra med efter valet. Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitiska talesperson var väldigt tydlig i en intervju med en av våra största kvällstidningar. Hans dröm är att Socialdemokraterna ska regera med Moderaterna, gärna med stöd av Centerpartiet, det parti som vill skära ned i a-kassan allra mest. Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill det motsatta men anser sig själva vara en del av Shekarabis och Anderssons regeringsunderlag.

Herr talman! Frågorna är väldigt många, och det börjar bli dags för Socialdemokraterna att tala om för väljarna vad partiet egentligen vill. Vill Socialdemokraterna inte säga någonting ska vi påminna dem om det varenda dag fram till valet.

Anf. 16 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Persson, för anförandet!

Jag skulle vilja förflytta Magnus Persson från det politiska spelet och stödet till Moderaternas arbetsmarknadspolitik till den verklighet som arbetslösa har just nu på grund av Magnus Perssons och Sverigedemokraternas politik.

A-kassan sänktes. Redan efter 100 arbetslöshetsdagar sänks ersättningsnivån till 70 procent. Det sätts också ett tak på inkomstförsäkringen. Det drabbar vanliga människor, riktiga människor. Det handlar inte om politiskt spel, herr talman.

Det är människor som får svårt att betala hyran. Det är byggnadsarbetare som inte klarar av sin ekonomi på grund av arbetslösheten som orsakas av den politik som förs av regeringen och Sverigedemokraterna.

Detta sker trots att Magnus Persson och Jimmie Åkesson så tydligt stod i valrörelsen och sa: Vi kommer inte att sänka a-kassan. Jimmie Åkesson stannade inte där, herr talman. Han sa: Sänker Moderaterna a-kassan tänker vi lämna samarbetet.

Nu sänktes a-kassan den 1 oktober. Efter 100 arbetslöshetsdagar sänks ersättningsnivån till 70 procent. Till och med de privata inkomstförsäkringar som människor har tecknat blir värdelösa.

De människor som får den sänkningen känner av den. För dem är det inget spel. Det är ingen politisk plakatpolitik. För dem är det riktiga förändringar som innebär försämringar av ekonomin.

Jag ställer nu frågan till Magnus Persson: När avser Sverigedemokraterna att stå upp för sitt löfte att inte sänka a-kassan? Avser Sverigedemokraterna att riva upp sänkningen av a-kassan som innebär att Sverige numera har bland de sämsta ersättningsnivåerna i alla jämförbara länder?

Anf. 17 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad man ska jämföra Ardalan Shekarabi med. Det är samma mantra hela tiden. Det påminner lite om hackspetten i Kalle Ankas jul på tv på julafton: Arapapapapapapapapapapadia! Det är inget nytt i debatten.

Jag säger det för tusende gången. Sverigedemokraterna gick till val på att höja taket i a-kassan och höja lägstanivån, och det har vi gjort. Vi höjde taket, och vi höjde lägstanivån. Det var något som Socialdemokraterna inte gjort på 20 år. Vi gick till val på att det skulle finansieras med en ökad nedtrappning. Det är ingen hemlighet. Det har jag sagt hela tiden.

Herr talman! Det som är väldigt intressant är att Ardalan Shekarabi står här och predikar om inkomstförsäkringarna med mera. Man lyfte inte det med en stavelse, herr talman, i utskottsinitiativet som man lade på bordet i arbetsmarknadsutskottet.

Det enda man lyfte upp i det initiativet var att man ville bromsa nedtrappningen dag 100 till 200. Det är den period där flest kommer i arbete efter att ha gått på a-kassa. Det är väldigt anmärkningsvärt.

Hade de här frågorna varit så viktiga för Ardalan Shekarabi som han står här och påstår att de är hade man lagt fram ett brett utskottsinitiativ som behandlade hela reformen. Men det gjorde man inte. Man lade fram en urvattnad variant enbart för att bedriva, som jag har sagt hela tiden, ren plakatpolitik i den här frågan.

Om man ska vara riktigt ärlig så struntar Ardalan Shekarabi i de arbetslösa på sikt. För honom är makten viktigare, och då gäller det att hålla alla dörrar öppna. Det visar man tydligt med det utskottsinitiativ som man lade fram i arbetsmarknadsutskottet.
(Applåder)

Anf. 18 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! I psykologin talas det om projicering. Man har dåligt samvete för att man har svikit de människor som röstat på en. Man har svikit det löfte man har gett till de människorna: Vi kommer inte att sänka din a-kassa.

Sedan går man runt med det dåliga samvetet och vet att det är vad man har gjort för att få behålla makten. Det är vad man har gjort för att ha det här regeringsunderlaget och låta Ulf Kristersson vara statsministern. Då attackerar man Socialdemokraterna. Vi röstade mot sänkningen av a-kassan.

Jag ger Magnus Persson en ny chans. Jag kommer att vara envis. Det är ingenting jämfört med i Kalle Ankas jul. Jag kommer att vara ännu envisare. Det här rör vanliga människors ekonomiska trygghet.

Förstår Magnus Persson att sänkningen av a-kassan från 80 till 70 procent redan efter 100 dagar drabbar vanliga människor? Det gäller också en hel del människor som röstade på Magnus Persson på grund av det löfte som Sverigedemokraterna gav dem.

Förstår Magnus Persson att det är omöjligt att leva på de nya nivåer som aktivitetsstödet innebär för

långtidsarbetslösa äldre människor? Förstår Magnus Persson det?

Om svaret på den frågan är ja: Vad avser Magnus Persson och Sverigedemokraterna att göra för att riva upp den sänkning och försämring av a-kassan som Sverigedemokraterna precis har genomfört?

Vilka åtgärder avser Magnus Persson och Sverigedemokraterna att vidta? Väntar man på att vi från Socialdemokraterna ska lägga fram ett nytt förslag, ett nytt utskottsinitiativ, eller kommer man att ta ansvar för det löfte man gav till de sverigedemokratiska väljarna inför valet 2022?

(Applåder)

Anf. 19 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår hur det känns, Ardalan Shekarabi. Till skillnad mot Ardalan Shekarabi har jag fått leva en period på a-kassa i mitt liv när jag blev uppsagd som byggnadsarbetare. Det är lite det som är skillnaden mellan oss, Ardalan Shekarabi.

Jag har en förankring i arbetarrörelsen och i arbetsvärlden bland vanliga löntagare. Det har inte Ardalan Shekarabi. Du har aldrig haft ett riktigt jobb. Du vet inte hur det är att vara arbetslös. Du har aldrig känt på det. Du har aldrig haft den knuten i magen med ett villalån, att precis ha fått barn och att ha blivit av med jobbet. Men det har jag. Stå inte här och läxa upp mig i de frågorna, för där har du absolut ingenting att komma med.

Jag tycker att vi har gjort ett bra jobb med a-kassan. Vi ser nu att fler kommer i arbete trots lågkonjunktur. Fler utrikesfödda kommer i arbete. Det är något som Socialdemokraterna helt har misslyckats med trots att den stora invandringen som de drev igenom 2015 och framåt är den största anledningen till att vi har den situation på den svenska arbetsmarknaden som vi har i dag.

De förslag som vi har drivit igenom med regeringen ger resultat. Vi ser nu tydligt att antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen minskar. Vi är snart nere på samma nivåer bland svenskfödda arbetslösa som Ardalan Shekarabi och hans stödpartier hade under en högkonjunktur. Det ska bli intressant att se vad han ska tillföra i debatten framöver.

Jag är nöjd med det arbete vi har gjort. Vi vill jobba vidare och göra det ännu bättre. Det handlar om att få människor i sysselsättning och i arbete och inte få människor i bidrag. Det finns en arbetslinje, och det finns en bidragslinje.

Här hör man tydligt att Socialdemokraterna föredrar bidragslinjen före arbetslinjen. Väljargruppen svenska löntagare och svenska arbetare har man övergett för länge sedan. Det märks tydligt i organisationsgraden inom fackförbund med mera där allt färre personer väljer att organisera sig på grund av Socialdemokraternas politik.

(Applåder)

Anf. 20 ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman, ärade riksdagsledamöter och ärade medborgare!

I går kom ny statistik från Statistiska centralbyrån som sammanställt statistiken för arbetslösheten under 2025. Det är en fruktansvärd läsning. Arbetslösheten ökade också under 2025 liksom den gjorde under 2024 och 2023. Nu har vi tre år bakom oss med växande arbetslöshet.

Arbetslösheten ökade med 30 000 människor under 2025 jämfört med 2024. Det är verkligen anmärkningsvärt med tanke på att det inte riktigt är den trenden man ser i andra jämförbara länder med undantaget Finland. Det är Sverige och Finland som är de sjuka barnen bland välfärdsländerna i Europa.

De är länder som med en aktiv politik försämrat förutsättningar för jobb och tillväxt och samtidigt fattat beslut om att försämma den ekonomiska tryggheten för den som drabbas av arbetslöshet. Det kan vara en medveten politik för att sänka lönerna. Om man ökar arbetslösheten och sänker a-kassan minskar man möjligheten för människor att få löneökningar i framtiden.

Sänk a-kassan och acceptera en rekordhög arbetslöshet så försvårar du möjligheten för fackföreningar att förhandla fram löneförhöjningar de kommande åren. Det som händer drabbar många löntagare.

Herr talman! Arbetslösheten är inte bara ett problem för dem som blir arbetslösa. Arbetslösheten är ett problem för oss alla. Det är ett faktum att vi numera har den tredje högsta arbetslösheten i Europeiska unionen. Det är ett faktum att 100 000 fler människor har blivit arbetslösa sedan Ulf Kristersson blev statsminister.

Det innebär också att det blir mindre pengar till välfärden. Det innebär också att vi får sämre förutsättningar att finansiera skola, sjukvård, äldreomsorg och de investeringar som behövs för att vårt samhälle ska växa och Sverige ska kunna vara ett land med välstånd och välfärd också framöver.

Jobben och arbetslösheten är en fråga som tillhör oss alla och berör oss alla. Den politik som har förts under den här mandatperioden har lett till att vi nu har tre år bakom oss med höjd arbetslöshet. Den politiken duger inte. Vi har den mest passiva arbetsmarknadsminister vi har haft i modern tid i Sverige. Det händer minst på Arbetsmarknadsdepartementet. Arbetsmarknadsministern är inte med på talarlistan, och inte ens det parti som arbetsmarknadsministern tillhör är med.

Ulf Kristersson har alltså överlämnat arbetsmarknadsfrågorna till ett parti, Liberalerna, som kraftigt missköter arbetsmarknadspolitiken och som inte ens har klarat av att ha en långsiktighet i styrningen av arbetsmarknadspolitiken. Vi är nu inne på den tredje arbetsmarknadsministern den här mandatperioden, och vi ser resultatet – tyvärr.

Jag önskar att jag kunde stå här i dag och se att vi har ett bra läge och goda förutsättningar. Jag önskar att jag kunde stå här och säga det Magnus Persson tidigare sa i talarstolen – att det finns någon form av nöjdhet med utvecklingen. Men jag är inte nöjd när

arbetslösheten är den tredje högsta i Europeiska unionen. Jag är inte nöjd när 100 000 fler människor har blivit arbetslösa under de senaste tre åren. Jag är absolut inte nöjd med att bland andra de nya grupper som nu drabbas av arbetslöshet – byggnadsarbetare, arkitekter och andra grupper som inte var i arbetslöshet innan denna ekonomiska trend kom igång – nu får sänkt a-kassa mitt i detta läge.

I stället för att föra en aktiv jobbpolitik med fokus på företagande, utbildning och tillväxt går Sverigedemokraterna och regeringen in och sänker a-kassan och försämrar den ekonomiska tryggheten för de människor som drabbas av arbetslöshet. Man skulle ändå kunna tänka sig att de stannade vid detta, men det gör de inte. De gör också privata inkomstförsäkringar som tecknas hos fackförbunden värdelösa och sätter ett tak även på dem.

Det innebär i praktiken att människor som har betalat sin a-kassa och sin avgift till den privata inkomstförsäkringen och som har gjort rätt för sig och jobbat men blivit arbetslösa drabbas av en ekonomisk chock. Tänk er att någons hus brinner, och personen som äger huset har gjort rätt för sig och betalat sin villaförsäkring. Men mitt under branden hör försäkringsbolaget av sig och säger: Vi kommer inte att göra något åt branden, och vi försämrar villkoren för din villaförsäkring.

Det är precis detta som Sverigedemokraterna och regeringen har gjort med arbetslösheten och de arbetslösa under de här åren. Det märks i den här månadens utbetalning för de människor som hade oturen att drabbas av arbetslöshet i oktober månad.

Herr talman! Det är dags för en annan politik med fokus på jobb, tillväxt, utbildning, företagande och full sysselsättning – det som har gjort att Sverige har blivit Sverige. Fokus ska vara på att alla människor är med och bidrar. Alla som kan ska arbeta. Vi måste ha det målet framför oss när vi fattar politiska beslut om jobbpolitiken och utbildningspolitiken. De som ändå drabbas av arbetslöshet ska ha ekonomisk trygghet. Man ska inte behöva sälja sin bostad och sin bil när man blir arbetslös, utan det ska finnas en a-kassa som möjliggör omställning och ekonomisk trygghet.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 12 av Socialdemokraterna.

(Applåder)

Anf. 21 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för anförandet! Det är samma sak vi har hört hela tiden, men, herr talman, vi ska reda ut det här siffertrixandet.

Ardalan Shekarabi lyfte SCB:s siffror i januari. Man ska vara tydlig med att arbetslösheten alltid ökar i januari oavsett om det råder högkonjunktur eller lågkonjunktur. Nu har vi en väldigt djup lågkonjunktur, även om det går åt rätt håll.

Siffrorna i januari beror på att tillfälliga jobb under hösten tar slut. Jag passade på, herr talman, att skriva ut siffror från Arbetsförmedlingen och andra källor, bland annat SCB. Tillfälliga anställningar inom handel, logistik, hotell och restaurang inför jul och nyår,

till exempel, avslutas i januari. Vi ser säsongsmässigt minskad aktivitet i många branscher, bland annat bygg och turism. Byggbranschen är väldigt väderberoende; det vet jag av egen erfarenhet som byggnadsarbetare. Företagen varslar alltid på hösten och vintern, för man vet att orderingången minskar. Sedan börjar man jobba igen i mars/april. Utbildningarna gör uppehåll, vilket gör att vissa timanställda försvinner ur sysselsättningen.

Arbetsförmedlingen är jättetydlig med detta och beskriver att januari är den månad då man har det högsta antalet inskrivna arbetslösa, oavsett konjunktur, medan maj är den månad då antalet oftast är lägst.

Man får gärna hålla på att trixa med siffrorna som man vill här för att få det att låta som att allting är eländigt. Jag är absolut inte nöjd, men jag ställer ändå frågan till Ardalan Shekarabi: Hur ser han på a-kassan om han ska styra med Moderaterna och Centerpartiet? (Applåder)

Anf. 22 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman och Magnus Persson! Jag tror att Magnus Persson hörde fel. Jag hänvisade inte till januari månads siffror utan till det som Statistiska centralbyrån presenterade i går, som handlade om sammanställningen för 2025. Där konstaterade Statistiska centralbyrån att arbetslösheten ökade för tredje året i rad och att den ökade med 30 000 personer mellan 2024 och 2025.

Vi diskuterar gärna också andra siffror för det här året, och jag hoppas verkligen att arbetslösheten sjunker. Det kommer den med stor sannolikhet också att göra, men Sverige kommer fortsatt att ha väldigt höga nivåer och vara bland de länder i Europeiska unionen som har högst arbetslöshet. Det vore anmärkningsvärt om vi fick ett fjärde år med ännu högre arbetslöshet. Det får inte hända, och det hoppas jag verkligen inte på.

A-kassan är en viktig fråga för oss. Socialdemokraterna är ett parti som bildades av fackförbund år 1889, och vårt syfte är att se till att vi får ett samhälle som är jämlikt och tryggt också för löntagare. Därför kommer vi alltid att fokusera på målet om full sysselsättning. Vi ska bekämpa arbetslösheten och ha en aktiv arbetsmarknadspolitik för att göra detta, och vi ska också ha en ekonomisk trygghet för den som drabbas av arbetslöshet.

Arbetslöshetsförsäkringen är en viktig del av den svenska modellen. Den berör ju inte bara dem som drabbas av arbetslöshet, utan den handlar också om att skapa förutsättningar för löneökningar för dem som arbetar, inom ramen för den svenska modellens förhandlingar. Om vi inte skulle ha en ekonomisk trygghet vid arbetslöshet skulle lönerna pressas ned, och arbetslöshetsförsäkringen har därför också denna effekt på vår arbetsmarknad.

Arbetslöshetsförsäkringen kommer alltså att vara en prioriterad fråga, och det har den alltid varit för oss. Jag lovar Magnus Persson att vi kommer att göra vad vi kan för att riva upp de försämringar som

Sverigedemokraterna just har genomfört för Sveriges löntagare och företagare.

Anf. 23 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag får tyvärr rätta Ardalan Shekarabi än en gång när det gäller hans siffror. Jag har även skrivit ut statistiken från Arbetsförmedlingen som visar hur det såg ut 2025 kopplat till hur det såg ut 2024. Den visar väldigt tydligt att år 2025 gick 23 000 fler personer till ett jobb och 4 000 fler personer till studier jämfört med 2024.

Sveriges a-kassors rapport är jättetydlig, och det är väl ingen myndighet som vi ska tvivla på, herr talman. Den är väl förankrad och brukar besöka utskottet varje år för att presentera sina rapporter. Rapporten visar tydligt att antalet personer som fick ett jobb jämfört med antalet som var inskrivna i a-kassan ökade med 18,2 procent år 2024.

Herr talman! Ni får nog sluta med detta siffertrixande. Det kanske övertygar de egna partistrategerna och valarbetarna, men ni försöker ju lura svenska folket.

Även om det går sakta går det i rätt riktning. För utrikes födda, till exempel, har arbetslösheten minskat med nästan 4 procent från 2024 till 2025. Det handlar om dem som har fått ett jobb från att ha varit långtidsarbetslösa. Det går alltså åt rätt håll, oavsett vad Ardalan Shekarabi säger här i talarstolen.

Frågan kvarstår, herr talman: Vilken är Ardalan Shekarabis drömregering? Är det att regera med Moderaterna och Centerpartiet, som vill försvaga a-kassan ännu mer, eller är det att regera med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som vill höja a-kassan kraftigt? Jag tycker att Ardalan Shekarabi är väljarna svaret skyldig.

Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Jag måste rätta Magnus Persson igen. Jag har inte sagt att det är en negativ trend under 2026. Jag hoppas verkligen inte att vi får ytterligare ett år då arbetslösheten växer. Jag hoppas att detta blir ett år då arbetslösheten börjar sjunka. Men även om den gör det kommer den fortsatt att ligga på höga nivåer, enligt regeringens egna prognoser.

Den statistik jag hänvisar till ligger på Statistiska centralbyråns hemsida. Det var presentation i går. Magnus Persson bör kolla också där och ta in alla bilder, inte bara dem som gynnar hans berättelse. Vi har en verklighet. Människor där ute förhåller sig inte till Magnus Perssons eller min berättelse; de förhåller sig till verkligheten. Har de lön eller inte? Har de arbete eller inte? Har de en a-kassa de kan leva på eller inte?

Här har utvecklingen varit katastrofal de senaste tre åren. Det måste också Magnus Persson se. Det är väl inte rimligt att Sverige har den tredje högsta arbetslösheten i Europeiska unionen? Det är väl inte rimligt att vi i dag har 100 000 fler människor som är arbetslösa än när Ulf Kristersson blev statsminister? Det är väl inte rimligt att massor med nya grupper drabbas av arbetslöshet? Grupper som var etablerade på

arbetsmarknaden kommer nu in i arbetslösheten. Det är väl ingen bra utveckling för vårt land?

Oavsett om man är sverigedemokrat, socialdemokrat eller moderat borde man kunna erkänna att detta är dåligt både för landet och för människorna. Då måste politiken ta sitt ansvar.

Magnus Persson kan inte rimligtvis tycka att arbetsmarknadsministern och departementet har gjort ett bra jobb under den här mandatperioden. Vi har en halv miljon människor som är arbetslösa. Det är 6 000 personer månatligen som är i arbetsmarknadsutbildningar som leder till jobb. Hur kan det vara så dåligt? Hur kan det vara så illa i styrningen av arbetsmarknadspolitiken att vi inte ens kan använda de resurser som riksdagen har gett till Arbetsförmedlingen för att de ska utbilda människor?

(Applåder)

Anf. 25 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Ardalan Shekarabi talar om att det behövs en ny politik, efter att ha ägnat en stor del av sitt anförande åt att berätta hur det ska löna sig mer att inte arbeta.

När Socialdemokraterna senast styrde Sverige hade man gått till val på målet att ha Europas lägsta arbetslöshet. En bit in i sin tid vid styret lämnade man det målet bakom sig eftersom man helt saknade reformer för att nå dit.

När vi tillträdde hade den socialdemokratiska regeringen lämnat efter sig en situation med hög inflation, sjunkande konjunktur och åtta år utan strukturella reformer på arbetsmarknaden som hade kunnat förbättra läget när det gäller att få färre arbetslösa.

Nu säger Socialdemokraterna att de har en ny plan. Först och främst, herr talman, ska man se till att a-kassan, ersättningen till dem som inte arbetar, höjs. Det är inte ett förvånansvärt löfte från Socialdemokraterna. Sedan lovar man en ny politik. Jag kände hopp i bänken när Ardalan Shekarabi började prata om att det behövdes en ny politik – men sedan var anförandet slut.

Därför, herr talman, tänkte jag ge Ardalan Shekarabi möjligheten att berätta vad den nya politiken för att bekämpa arbetslösheten är, utöver förslaget om att höja a-kassan. Detta vet vi ju, utifrån hur arbetsmarknaden fungerar, strukturellt kommer att leda till fler arbetslösa.

Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Oliver Rosengren för frågan.

Jag har stor respekt för Oliver Rosengrens kunskaper. Jag vill också här understryka att arbetslöshetsförsäkringen är en försäkring. Den tecknas av den enskilde löntagaren eller företagaren och finansieras delvis med de avgifterna. Det finns krav på arbete för att i ett senare skede, om man drabbas av arbetslöshet, få rätt till a-kassa.

Allt detta vet Oliver Rosengren. Oliver Rosengren skulle aldrig få för sig att stå här och döma ut villaförsäkringar eller hemförsäkringar. Inte ens

sjukvårdsförsäkringar skulle Oliver Rosengren döma ut. Men det pratas alltid nedsättande om a-kassan.

Vem vet – en dag kan jag eller Oliver Rosengren drabbas av arbetslöshet och bli beroende av a-kassan. Till skillnad från vad Magnus Persson sa tidigare har jag faktiskt haft a-kassa under en period då jag drabbades av arbetslöshet mellan notarietjänstgöringen och det jobb jag sedan fick, och jag är väldigt glad att det var en a-kassa som jag kunde betala hyran med. Om hyran inte skulle betalas för att jag inte klarar av att leva på min a-kassa är det dåligt för mig, men det är också dåligt för hela samhället. Oliver Rosengren borde ta in det och inte låta de ideologiska moderata skygglapparna stå i vägen för att inse att a-kassan är en viktig del av vår modell för att leva och organisera samhället.

Socialdemokraterna har massor av idéer om hur arbetslösheten skulle kunna bekämpas mer effektivt. Det viktigaste är faktiskt att vända sig till näringslivet. Jag satt för två veckor sedan en heldag med Transportföretagen: Vilka utbildningar skulle de vilja att Arbetsförmedlingen upphandlade och lät arbetslösa gå?

Det finns jättemånga bra idéer hos Transportföretagen, Visita och massor av andra branschorganisationer om utbildningar som leder till jobb. Problemet är att det bara är 6 000 personer, Oliver Rosengren, som är i arbetsmarknadsutbildningar på grund av misslyckandet på Arbetsmarknadsdepartementet.

Anf. 27 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Det klarnar inte riktigt hur den socialdemokratiska agendan för att bekämpa arbetslösheten egentligen ser ut. Större delen av också detta anförande ägnas åt att berätta hur ersättningen till dem som inte arbetar ska höjas och varför man ska göra det.

A-kassan är inte en försäkring. A-kassan är en transferering med försäkringsinslag, absolut. Den avgift man betalar för arbetslöshetsförsäkringen finansierar administrationen av försäkringen, inte ersättningen. Ersättningen i a-kassan finansieras av skattebetalarna, oavsett om man är med i a-kassan eller inte.

Så fungerar inte någon annan försäkring. Hade a-kassan varit en försäkring hade hela a-kassan bestått av det kollektiv som medlemmarna i a-kassan utgör, och så är det ju inte. Därför finns det ändå en poäng i att hålla tungan någorlunda rätt i mun när det gäller a-kassans konstruktion.

Det verkar som att Ardalan Shekarabi och Socialdemokraterna tror att om man besöker lite branschorganisationer och frågar dem vilka utbildningar som behövs kommer allting att lösas. Om man ökar från 6 000 till några tusen fler i arbetsmarknadsutbildning kommer också allting att lösas.

Socialdemokraterna glömmar gärna den stora utbyggnad av yrkesvux vi har genomfört under mandatperioden. Här är det stora problemet inte brist på resurser, vilket både Arbetsförmedlingen och flera andra myndigheter konstaterar. Problemet är att det saknas personer som deltar i utbildningarna. I genomsnitt var tredje plats har stått tom sedan 2017. Vad gjorde

Socialdemokraterna åt det? Ingenting, eftersom man är livrädd för att ställa tydligare krav på att den som är utan arbete ska anstränga sig för att bli anställbar och komma i arbete.

Här hade man önskat att Socialdemokraterna hade lärt sig av läxan från åtta kravlösa och reformlösa år och nu kom med ett politiskt program där man hade omprövat sin slappa politik och i stället gick fram med nya reformer som på riktigt kunde åtgärda problemen. Men det saknas tyvärr, herr talman.

Anf. 28 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Det fanns en tid då moderater tyckte om att jobba med och prata om jobb, tillväxt, företagande och utbildning. Det fanns en tid då moderater prioriterade frågor som handlade om ekonomin, om jobben och om att faktiskt lyssna på näringslivet och se till att utbildningssystemet levererar de kompetenser som efterlyses i näringslivet.

Det är dock inte fokus på sådant längre. Nu har Moderaterna förvandlats till någon form av leveransmaskin för Sverigedemokraterna – dock inte i frågor som handlar om a-kassan, bevisligen.

Det är dags att sätta fokus på jobb och tillväxt. Då är det inget fel att sätta sig med branschorganisationer och näringsliv och fråga dem vilka utbildningar de efterlyser. Hur skulle transportbranschen kunna bidra till färre arbetslösa och samtidigt klara av sin egen kompetensförsörjning?

Problemet är att den här regeringen inte gör sådant. Problemet är att Ulf Kristersson lade detta stora, viktiga område i händerna på liberaler som tyvärr visar total inkompetens. Därför har vi tre förlorade år när det gäller arbetslösheten. Därför har vi tre år bakom oss med växande arbetslöshet. Därför har vi den tredje högsta arbetslösheten i Europeiska unionen.

Den här mandatperioden är en förlorad mandatperiod vad gäller jobb och tillväxt. Men jag hoppas verkligen att nästa mandatperiod blir något annat. Jag hoppas att vi återigen fokuserar på full sysselsättning och på att jobba tillsammans med näringslivet för att bekämpa arbetslösheten och för att våra företag ska klara av kompetensförsörjningen så att vårt lands ekonomi växer igen på ett sätt som kommer alla i Sverige till del.

(Applåder)

Anf. 29 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Arbetslösheten är för hög. Sverige har alldeles för många människor som inte kommer till sin rätt.

Vår ekonomi ska alltid stå öppen för den som vill vara med och anstränga sig. Men Sverige byggs också med idén om att arbete inte bara är någonting man gör om man känner för det. Det är en plikt och en skyldighet som vi har inför vår samhällsgemenskap. Vi behöver hjälpas åt. Vi behöver hugga i. Man ska veta, herr talman, att det här landet har rest sig ur svårigheter genom att vi solidariskt, sida vid sida, arbetat och ansträngt oss.

Återupprättandet av arbetslinjen är den här mandatperiodens viktigaste projekt. När regeringen tillträdde var inflationen hög, konjunkturen låg och tillväxten på Europas bottenivåer. Tre plus ett och ett plus tre blir båda fyra. Där spelar ordningen ingen roll. Men i den ekonomiska politiken är det lite mer som när man klär på sig på morgonen. Det spelar roll om man börjar med strumporna eller med skorna. Vi, herr talman, var tvungna att börja med att bekämpa den höga inflationen för att sedan kunna se till att ta tag i den låga konjunkturen.

Vad ser vi nu? Jo, sex månader i rad med sjunkande arbetslöshet. Vi ser en tillväxt som har höjt sig från EU:s bottenkrap till toppligan i prognoserna för 2026. Det görs historiska investeringar i infrastruktur och rekordstora satsningar på forskning. Försvaret rustas upp för att både trygga gränsen och sätta människor i arbete.

Herr talman! Regeringens politik ser till att konjunkturen vänder uppåt. Men för moderater handlar inte arbetsmarknadspolitiken främst om stabilisering. Den handlar inte främst om att jämna ut konjunkturcykler. Den handlar om att förändra Sverige och vår ekonomi i grunden för att det ska fungera bättre. Det är därför reformen som står i centrum för den här debatten är så viktig.

Reformeringen av a-kassan förbättrar strukturellt vår ekonomi och vår arbetsmarknads funktionssätt. Svensk och internationell forskning tydliggör hur en arbetslöshetsersättning ska konstrueras för att bli optimal. Den ska balansera mellan två viktiga mål. Det ena målet är att säkerställa ekonomisk trygghet och möjlighet för människor att ta rätt jobb när de har blivit arbetslösa. Det andra är att se till att människor har korta arbetslöshetstider. Efter en tid är det viktigare att man tar ett jobb än rätt jobb. Det är viktigare att man arbetar än att man låter sig försörjas av andra.

A-kassan bör konstrueras så att den sjunker över tid för att stärka drivkrafterna under hela arbetslöshetstiden. Data visar att jobbsökaktiviteten ökar inför en avtrappning på grund av att man vet att det är extra viktigt att anstränga sig att söka jobb för att ersättningen snart sjunker. Det är så verkligheten och människors beteende faller ut.

Herr talman! Den skärpta avtrappningen i a-kassan är en viktig del av återupprättandet av arbetslinjen. Men det är inte allt i den här reformen. Den innebär också ett skifte till en inkomstbaserad a-kassa. Det minskar risken för fusk och fel, och det minskar byråkratin för såväl arbetsgivare som arbetslösa och a-kassator.

Herr talman! Den kanske viktigaste delen av den här reformen glöms lätt bort. Den är att aktivitetsstödet nu också innehåller drivkrafter för arbete genom avtrappning, tydliga krav och förväntningar. En sänkning görs med 5 procent per 100 dagar ned till ett golv – som vi dessutom har höjt, till skillnad från vad Socialdemokraterna gjorde när de styrde Sverige.

Herr talman! Moderaterna vill såklart mer. När det kommer till jobben vill vi alltid mer. Därför har vi

fattat beslut om en ny ekonomisk politik, där vi går fram med tydliga reformer för att minska arbetslösheten. Vi har tagit beslut om att Sverige behöver komma ifrån dagens situation där arbetslösa hamnar mellan stolarna och kostnaderna i knät på kommunerna. Vi vill ha en samlad funktion som bedömer arbetsförmåga och ger instruktion till den myndighet som sedan ska vara ansvarig för vilka aktiviteter som behövs.

Vi har föreslagit att det inrättas ett nytt statligt arbetslöshetsbidrag som bygger på aktivitetsstödet och som kan ersätta det försörjningsstöd som betalas ut till många som i dag är arbetslösa. Hälften av alla som tar emot försörjningsstöd gör det av arbetslöshetsskäl, trots att försörjningsstödet är ett särskilt olämpligt bidrag om man har arbetsförmåga eftersom marginaleffekterna är hundraprocentiga. Därför har vi i stället föreslagit att alla som har arbetslöshet som försörjningshinder ska få ett arbetslöshetsbidrag byggt på aktivitetsstödet.

Vi har föreslagit att man ska reformera bostadsbidraget, att man ska göra en serie olika reformer av insatserna och att man ska samla yrkesutbildningen i en ny nationell yrkesutbildning där man slår ihop yrkesvux, arbetsmarknadsutbildning och piloten med NY för att de resurser som finns i systemet verkligen ska komma i arbete.

Socialdemokraterna beskrev att arbetsmarknadsutbildningens volymer inte kommer upp tillräckligt mycket. Jag beskrev att resurserna inom yrkesvux inte kommer i arbete; var tredje fullt finansierad plats står tom. Vi måste komma till rätta med detta. Vi måste se till att den som är arbetslös för att den saknar utbildning utbildar sig till arbete.

Herr talman! Situationen på den svenska arbetsmarknaden är ett resultat av alldeles för många år med alldeles för lite reformer. Resurserna finns, men reformerna måste också komma på plats. Vi tänker inte ge upp förrän vi har full sysselsättning. Vi tänker inte ge upp förrän alla som kan arbeta arbetar och alla kan leva på sin lön.

Herr talman! Jag skulle vilja avsluta med ett par relationstips till Socialdemokraterna och Ardalán Shekarabi. Förra veckan sa Ardalán Shekarabi i en podd att hans drömregering var med Moderaterna. Jag känner Moderaterna förhållandevis väl. Vi har haft en nära relation i kanske 17 år. Jag vet därför ett par saker om Moderaterna som jag tänkte passa på att dela med mig av som råd, tips eller rekommendationer efter det där kärleksbrevet eller den där fråga-chans-lappen, som man väl kan beskriva det som.

Moderaterna som parti vill gärna ha en gemensam idé med sin partner. Vi vill gärna ha ett gemensamt projekt. Vi vill gärna vara på väg i något slags gemensam riktning. Vi har därför hittat ett gäng som vi ser att vi kan göra stor skillnad för Sverige med och skrivit Tidöavtalet. Ned med invandringen! Upp med tillväxten! Ned med skjutningarna! Vi vill ha kortare värdköer, ny kärnkraft och ett upprustat försvar. Det är dessutom så att vi har fått våra partner att gå med på

någonting som vi faktiskt inte trodde att de skulle gå med på. Det får man ändå säga är förhållandevis framgångsrikt. Vi visste att de var lite skeptiska till vår syn på a-kassan, men den reformen är nu på plats.

I en framgångsrik relation lär man sig av varandra. Men vad gör Socialdemokraterna? Jo, de berättar att de gärna vill styra tillsammans med oss. Veckan efter håller de dock en pressträff och går till frontalattack mot a-kassareformen. Det är som om de inte förstår att för Moderaterna är det innehållet i politiken som avgör relationen. Socialdemokraterna verkar inte förstå att det kanske inte är någon bra idé att ge sig på en av de viktigaste reformer som den de vill styra tillsammans med har genomfört. Men jag tycker lite synd om Socialdemokraterna, som ska försöka få Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet att bilda regeringsunderlag. Då är det klart att man kan bli lite desperat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 30 ARDALÁN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Tack, Oliver Rosengren, för anförandet!

Jag vill gratulera Oliver Rosengren och Moderaterna till att ni lyckats få igenom er politik. Jag tycker dock att den politiken är direkt skadlig för landets löntagare och företagare. Men ni tycker annat och tror på sänkt a-kassa, vilket ni varit ärliga med. Oliver Rosengren har deltagit i debatter och aktivt kämpat för att a-kassan ska "strukturereformeras", det vill säga sänkas.

Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna lovade däremot dyrt och heligt att de aldrig skulle gå med på att sänka a-kassan. Det var ett jättetydligt löfte i valrörelsen. "Om de sänker a-kassan lämnar jag samarbetet", sa Jimmie Åkesson. Men sedan skickade han en hälsning till Moderaterna när de hade sin stämma där han sa: "Nu ska jag gå och debattera er förbaskade a-kassareform." Han hade ju röstat för sänkningen av a-kassan.

Jag vill ge Oliver Rosengren en chans att förklara för oss alla och för mig varför det är bra att a-kassan sänks från 80 till 70 procent redan efter 100 arbetslöshetsdagar när vi vet att en stor del av arbetslösheten beror på konjunkturen. Det är inte det att människor inte vill jobba eller ha jobb, utan konjunkturen har gjort att det finns färre jobb. Varför är det då bra att sänka a-kassan och inkomstförsäkringen från 80 till 70 procent redan efter 100 arbetslöshetsdagar? Varför är det bra att den som blev arbetslös den 1 oktober får en sänkning till 70 procent i den utbetalning som kommer nu?

Anf. 31 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Sverige har i årtal byggts av människor som ställer klockan på morgonen och som tittar ut genom fönstret och ser att det ösregnar men ändå sätter sig på cykeln till sitt slitsamma jobb i hemtjänsten. Vi har studenter som sätter sig med komplicerad linjär algebra för att ta sig igenom ingenjörsutbildningen,

uppfinna en ny skruv och starta ett nytt ABB. Men för Socialdemokraterna finns det alltid en röst för framför allt dem som inte arbetar.

Vi har bestämt oss för att i svensk politik vara den röst som aldrig ger upp om dem som arbetar. I varje enskilt läge där vi har möjlighet att prioritera ska vi välja den som hela tiden arbetar och anstränger sig. Vi ska prioritera den som ställer klockan och går upp, skjutsar barnen, jobbar lite övertid eller tar ett extra jobbpass för att korta vårdköerna. Det är deras sida vi ska stå på.

Därför sänker vi skatten på arbete. Skillnaden mellan att arbeta och att inte arbeta ska bli större. Vi tycker att det är rättvist att det lönar sig mer att arbeta.

Herr talman! En arbetslöshetsförsäkring som är konstruerad på ett sådant sätt att ersättningen trappas av över tid leder till ökad jobbsökaraktivitet. Ett mycket väl etablerat samband på arbetsmarknaden är att om man söker fler jobb ökar sannolikheten att man får ett jobb. Vi har konstruerat a-kassan på detta sätt för att det är mer effektivt men framför allt för att det också är mer rättvist.

Anf. 32 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi har ödmjukheten att inse att också de som arbetar kan bli arbetslösa. Även jag och Oliver Rosengren kan drabbas av arbetslöshet. Då är frågan: Ska man i så fall ha en ekonomisk trygghet eller inte?

På grund av regeringens felaktiga politik, som har förts under tre år, drabbas nu byggnadsarbetare, arkitekter, massor med olika grupper – nya grupper – av arbetslöshet. Denna politik har gjort att arbetslösheten har ökat med 100 000. De behöver en aktiv arbetsmarknads- och jobbpolitik och tillväxt för att få chansen att jobba men också en ekonomisk trygghet så att de kan betala hyran.

Är det rimligt att sänka deras ersättningsnivå till 70 procent redan efter 100 dagar? Vi vet ju att många inte klarar av att hitta ett nytt jobb inom 100 dagar i den här konjunkturen och i det här läget. Är det rimligt att tvinga människor att sälja bil, bostad och andra tillgångar bara för att det finns en teoretisk vilja att ha så dålig a-kasseersättning som möjligt?

Borde vi inte fokusera på att hjälpa människor till arbete och säkerställa att de har en ekonomisk trygghet under den period då de är arbetslösa? Är inte Finanspolitiska rådets analys riktig, det vill säga att det som krävs just nu inte är sänkt a-kassa och sämre trygghet, utan utbildningsinsatser som gör att arbetslösa får de kompetenser som efterfrågas av arbetsgivare?

Anf. 33 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Ja, det är rätt att genomföra den reform som vi har genomfört, eftersom den förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt. Politik är tyvärr inte alltid att kunna ge varje människa precis det besked hon i precis den stunden hoppas på. Utan politik handlar om ledarskapet att stå för att medicinen ibland är besk

men att den behövs för att lösa problemet. Så är det i detta fall.

En a-kassa som trappas av är såklart inte någonting som de som är arbetslösa precis i den stunden uppfattar vara det de önskar sig, men det är det som behövs för att lösa problemet.

Politik är ytterst, herr talman, att prioritera. För Socialdemokraternas del hamnar prioriteringen alltid hos dem som inte arbetar. För Moderaternas del hamnar prioriteringen hos dem som arbetar.

Man behöver inte anstränga sig särskilt mycket, trots att vi gillar att anstränga oss, för att ta reda på att det stämmer. Man kan läsa om det i Socialdemokraternas budget: Karensdagen ska avskaffas. A-kassereformen ska rivas upp. Det här kostar pengar. Man behöver bestämma sig för om man tycker att dessa kronor ska gå till dem som jobbar eller till dem som inte jobbar.

Socialdemokraterna har bestämt sig för att lägga tyngdpunkten i sina ekonomiska satsningar på dem som inte jobbar. Moderaterna har bestämt sig för att lägga tyngdpunkten i sina ekonomiska satsningar på dem som jobbar. Det är kanske den viktigaste skillnaden i svensk politik.

Jag förstår, herr talman, att Socialdemokraterna är avundsjuka på oss. De ska få ihop ett politiskt styre där Nooshi Dadgostar vill bli finansminister, där Daniel Helldén har krävt att det inte ska bli någon ny kärnkraft, för annars tänker Miljöpartiet inte ingå, och där Centerpartiet vill skära ned ännu mer i a-kassan och riva upp den svenska modellen. Jag förstår att man blir lite avundsjuk om man är socialdemokrat, och jag måste säga att jag lider med er för det.

(Applåder)

Anf. 34 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Sverige befinner sig just nu i ett väldigt allvarligt arbetsmarknadsläge. Arbetslösheten biter sig fast. Hushållen pressas av skenande priser. Vad gör då regeringen? Den monterar ned hela arbetsmarknadspolitiken och försvagar arbetslöshetsförsäkringen.

Låt mig vara tydlig: Arbetslöshet är inte en individuell brist. Det är ett samhällsekonomiskt och politiskt misslyckande. Arbetsmarknadspolitiken ska rimligen därför utformas inte för att misstänkliggöra människor utan för att rusta dem, stärka dem och skapa riktiga jobb med trygga villkor.

För Vänsterpartiet är utgångspunkten tydlig. Arbetsmarknadspolitiken ska vara solidariskt finansierad, vara rättssäker och vara likvärdig i hela landet.

I dag ser vi tyvärr motsatsen till detta. Arbetsförmedlingen har monterats ned, privatiserats och fragmentiserats. Resultatet är något slags lapptäcke av aktörer av varierande kvalitet med väldigt bristande kontroll.

Vänsterpartiets linje är att den största delen av förmedlingsverksamheten ska återgå till offentlig regi utan vinstintresse. Matchning borde rimligen vara en kärnuppgift för staten och inte en marknad där skattemedel blir en affärsmodell. Likvärdigt stöd måste också garanteras oavsett var man bor i landet.

Myndigheten måste givetvis återuppbyggas med sin egen kompetens, med lokal närvaro och med förmåga att ge individuellt stöd. Det är en investering i sysselsättning, produktivitet och sammanhållning.

Herr talman! Den här regeringens linje bygger på föreställningen att hårdare krav och ekonomisk press skapar starkare drivkrafter till arbete. Men vad det i verkligheten gör är att öka utsattheten utan att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, för när människor tvingas acceptera vilket arbete som helst – oavsett villkor, utbildningsnivå eller hälsa – pressas också löner och arbetsvillkor nedåt.

Sanktioner, aktivitetskrav och avstängningar slår hårdast mot dem som redan står längst ifrån arbetsmarknaden. Det är personer med funktionsnedsättningar, bristande språkkunskaper eller svag hälsa. Incitament som bygger på otrygghet skapar inte fler jobb utan ett mer ojämnt och väldigt segregat arbetsliv.

A-kassan har under lång tid urholkats, och ersättningsnivåerna ligger långt under många löntağares faktiska inkomster. Taket släpar efter. Kvalifikationskraven har skärpts. För allt fler innebär arbetslöshet ett abrupt och dramatiskt inkomstbortfall. Detta sker i en tid då hushållen redan är väldigt hårt pressade. Matpriserna har stigit kraftigt, boendekostnaderna har ökat. Elpriser, drivmedelskostnader och räntor har gått upp och ätit upp alla marginaler.

För många familjer är ekonomin redan ansträngd när lönen kommer. När den plötsligt ersätts av en a-kassa som inte täcker de fasta utgifterna, ja, då raseras hela vardagsekonomin.

Detta handlar inte om några små justeringar. Det handlar om människor som tvingas tömma sina besparingar, sälja bilen, säga upp barnens fritidsaktiviteter eller i värsta fall vända sig till socialtjänsten. En a-kassa som inte går att leva på förvandlas från en omställningsförsäkring till en fattigdomsfälla.

Herr talman! Även om regeringen har velat blunda för de sociala konsekvenserna för de här människorna skulle man väl åtminstone kunna se de samhällsekonomiska effekterna? När hundratals hushåll får minskad köpkraft påverkas ju hela vår ekonomi. Efterfrågan i handeln minskar. Lokala företag tappar omsättning. Arbetslösheten riskerar att bita sig fast.

Det som är så bra med en fungerande arbetslöshetsförsäkring är att den är en stabilisator. Den dämpar konjunkturedgångar genom att upprätthålla konsumtion och därmed också sysselsättning. Att medvetet försvaga stabilisatorn i ett läge med hög inflation eller en osäker konjunktur är inte en ansvarsfull ekonomisk politik.

Dessutom påverkar en svag a-kassa också lönebildningen. När människor inte har ekonomisk trygghet förskjuts maktbalansen på hela arbetsmarknaden. Fler tvingas acceptera sämre villkor och lägre löner, vilket givetvis också driver på otryggheten och på sikt riskerar att undergräva hela den svenska modellen.

Herr talman! Vänsterpartiet vill stärka a-kassan, höja ersättningsnivåerna, förbättra tillgängligheten och

minska gapet mellan tidigare inkomst och a-kasseersättning.

Herr talman! Låt mig berätta för regeringen: Trygghet är inte motsats till arbetslinjen. Trygghet är en förutsättning för människor att våga byta jobb, vidareutbilda sig och söka arbeten som faktiskt motsvarar deras kompetens.

Vi behöver också en genomlysning av dagens anställningsstöd. Antalet stödformer bör minska, reglerna förenklas och träffsäkerheten ökas. Subventionerade anställningar är jättebra och ska vara en väg in. Men de får inte vara en permanent lågkostnadssektor i företaget.

Arbetslösheten är inte jämnt fördelad. Den är högre bland utrikes födda, bland personer med kortare utbildning och i vissa regioner. Den är högre bland människor med funktionsnedsättningar. Detta kräver riktade insatser men också ett starkt nationellt ansvar.

Avslutningsvis: Arbetsmarknadspolitik handlar ytterst om makt och om trygghet. Det handlar om att människor ska ha makt över sin försörjning och trygghet att klara räkningarna när livet tar en oväntad vändning.

När trygghetssystemen försvagas ökar ojämlikheten. Detta är inte bara moraliskt problematiskt, utan det är också ekonomiskt väldigt ineffektivt.

Vänsterpartiet väljer en annan väg. Vi vill se en stark offentlig arbetsförmedling och en arbetslöshetsförsäkring som går att leva på när priserna stiger. Vi vill se investeringar som skapar jobb i hela landet. Det är bara så vi kan bygga en robust arbetsmarknad och en stark samhällsekonomi – inte genom att göra arbetslösa fattigare, utan genom att göra samhället rikare.

Anf. 35 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Arbetslösheten har ökat de senaste åren. Det handlar om unga som har gått ut gymnasiet utan fullständiga betyg och om nyanlända som vill arbeta men ännu inte fullt ut behärskar språket. Det handlar om erfarna industriarbetare vars jobb försvann när produktionen flyttade och om personer med funktionsnedsättning som kan arbeta men behöver rätt stöd.

Bakom varje siffra finns en människa – en förälder som inte går till jobbet på morgonen och ett barn som inte ser stoltheten i att mamma eller pappa behövs på en arbetsplats. Det är en förlust för individen, för familjen och för Sverige.

Men arbetslösheten, herr talman, är inte ett enhetligt problem. Därför kan vi inte heller ha en enhetlig lösning. Skälen till arbetslöshet ser olika ut, och då måste också lösningarna göra det. En del behöver lönestöd och handledning. Andra behöver läsa in gymnasiet. Någon behöver stärka svenskan, och en annan behöver komplettera en akademisk utbildning för att matcha arbetsmarknaden. Någon behöver en tydlig push framåt med krav på olika aktiviteter.

Herr talman! Centerpartiet tror på människans vilja att arbeta. Vår uppgift som politiker är att riva hindren – inte att moralisera över dem som står utanför. Det kräver mer individuella lösningar. Vi behöver färre

fyrkantiga regelverk. Vi behöver förenklade stödformer, och det ska aldrig vara fel att studera om det leder till jobb. Det ska gå att läsa på deltid. Det ska gå att kombinera arbete och en kompletterande utbildning. Stödet ska inte upphöra bara för att man tagit första bästa jobb, om målet är att ens kompetens ska matchas fullt ut.

Herr talman! Vi måste också våga tala om rörlighet. Ibland finns jobben i en annan kommun eller en annan del av landet. Då behöver vi bättre flyttstöd, ersättning för dubbla boenden och fungerande pendling. Det ska vara möjligt även för den som har familj.

Herr talman! Det är som sagt inte vi politiker som skapar jobb – det är företagen. I Sverige är det framför allt små och medelstora företag som anställer. Därför måste det bli enklare och billigare att anställa. Det är skälet till att Centerpartiet länge har drivit på för sänkta arbetsgivaravgifter för unga, och vi vill göra dem permanenta. Vi vill inte göra som nuvarande regering och ha dem som tillfälliga vallöften. För företagare behöver långsiktiga villkor, och om kostnaderna riskerar att höjas nästa år vågar de inte tillsvidareanställa. Då blir det sommarjobb i stället för trygga anställningar.

Därför, herr talman, måste vi också våga lita på små företag, även dem utan kollektivavtal. Om de inte har kollektivavtal får det inte betyda att de stängs ute från lönestöd eller etableringsjobb om de vill anställa en person som behöver komma in på arbetsmarknaden.

Samtidigt som vi tror på företagen och satsar på företagens möjligheter måste hela systemet fungera. Därför är det viktigt för oss att Arbetsförmedlingen finns lokalt och att det är en myndighet som följer upp hur de fristående aktörerna levererar i fråga om sina uppdrag. Det handlar om att arbetssökande och arbetsgivare ska matchas, att de ska hitta rätt och hitta varandra. De aktörer som får människor att komma i arbete ska vara kvar, och de som inte levererar ska bort. Så enkelt tycker jag att det är.

Herr talman! För Centerpartiet är utgångspunkten tydlig: Människor vill arbeta. Företag vill växa. Politikens uppgift är att bygga broar däremellan. Det gör vi med individuella lösningar i stället för standardpaket, med långsiktiga villkor för företagare i stället för tillfälliga reformer och med tillit till människors drivkraft i stället för misstänksamhet. Fler i arbete stärker individens frihet, familjens trygghet och Sveriges konkurrenskraft.

Herr talman! Detta är den arbetslinje som Centerpartiet står för.

Jag vill yrka bifall till reservation nummer 6.

Anf. 36 LEILA ALI ELMİ (MP):

Herr talman! Sverige befinner sig i ett läge med hög arbetslöshet och en arbetsmarknadspolitik som inte fungerar. Regeringens politik är kostsam för individen, för arbetsgivaren och för samhällsekonomin. Det märks hos den som förlorar jobbet och som ser ersättningen falla. Det märks hos familjen vars ekonomi rasar efter några månader i arbetslöshet. Det märks hos

arbetsgivaren som inte hittar rätt kompetens. Det märks också i statistiken. Arbetslösheten har bitit sig fast på höga nivåer samtidigt som matchningsproblemen ökar. Det betyder att människor står utan arbete samtidigt som företag saknar arbetskraft. Det är definitionen av en politik som inte fungerar.

Grunden för en fungerande arbetsmarknadspolitik är enkel. Den måste leda till arbete. Det gör inte regeringens så kallade arbetslinje. Regeringen har inte prioriterat reformer som skapar jobb. Den har prioriterat en fattigdomsreform. Fokus ligger på bidragstak och sänkta ersättningar, inte på hur fler ska komma i arbete. Regeringen har ersatt en aktiv arbetsmarknadspolitik med moraliserande politik. Faktum är att propositionslistan på Arbetsmarknadsdepartementet i princip varit tom i mer än tre år med denna regering.

Herr talman! A-kassan är en omställningsförsäkring. Den ska ge stabilitet när en människa förlorar sitt arbete och tid att hitta rätt jobb. Den ska ge trygghet så att människor kan söka arbete där deras kompetens faktiskt behövs. Den ska ge utrymme att ställa om när arbetsmarknaden försämras.

Men den branta nedtrappningen i a-kassan gör motsatsen. Efter 100 dagar sänks ersättningen kraftigt. Tryggheten minskar ju längre arbetslösheten varar. Osäkerheten ökar just när människor behöver stabilitet. Det skapar stress. Det försämrar matchningen. Det leder till kortsiktiga lösningar i stället för hållbara lösningar.

Samtidigt befinner sig Sverige i en situation där arbetslösheten drivs av både konjunkturella och strukturella faktorer. Det handlar om ett tufft ekonomiskt läge, om en teknologisk omställning, om kompetensbrist och om regional obalans. Detta är problem som kräver aktiva åtgärder, men regeringens svar är passivitet uppåt och press nedåt.

Regeringen lyfter ofta att barn mår bra av att se sina föräldrar gå till arbete. Det barn främst mår bra av är föräldrar som mår bra och som inte är sönderstressade av att pengarna inte räcker till. Regeringens fattigdomsreform och försämring av a-kassan kommer att leda till att fler barn får se sina föräldrar leta pantburkar i stället för att gå till jobbet.

Herr talman! Arbetsförmedlingen saknas i hälften av landets kommuner. Samtidigt har regeringen lagt ned över 30 servicekontor som delvis täckt upp för den bristande lokala närvaron. Arbetslösa har i dag svårt att komma i kontakt med en arbetsförmedlare, och de som lyckas nå fram informeras i stället om återvändningsbidrag. Det här är vad regeringen kallar arbetslinjen: å ena sidan en obefintlig arbetsmarknadspolitik, å andra sidan en förmedling som förväntas hantera migrationspolitik.

Regeringens arbetslinje leder inte till jobb. Den skapar fattigdom. Samtidigt har den här regeringen varit ansvarslös med statsfinanserna, enligt Finanspolitiska rådet, genom att låna pengar och öka statens skuld – inte till investeringar som hade kunnat skapa jobb utan till att sänka skatterna för dem med allra

högst inkomster. Det säger någonting om prioriteringarna.

Ett mönster går igen i regeringens politik: När resultaten uteblir riktas kritiken nedåt – mot den arbetslösa, mot myndigheter och mot parterna. Men ansvaret ligger inte nedåt. Det ligger ytterst hos regeringen.

Herr talman! Miljöpartiet väljer en annan väg. Vi vill göra a-kassan stabilare genom att bromsa nedtrappningen och skapa en tryggare omställning. Vi vill stärka Arbetsförmedlingens lokala närvaro. Vi vill införa ett flyttstöd så att fler faktiskt kan flytta dit jobben finns. Vi vill att arbetsmarknadspolitiken återigen ska handla om att fler människor får ett jobb, inte om miss-tänkliggörande.

En fungerande arbetsmarknad kräver stabilitet i omställningen. Stabilitet skapar rörlighet. Rörlighet skapar matchning. Och matchning skapar tillväxt.

Herr talman! Arbetslöshet bekämpas inte genom ekonomisk press. Den bekämpas genom fungerande system och aktiva reformer. Sverige behöver en arbetsmarknadspolitik som får människor i arbete, inte en politik som försätter människor i fattigdom.

Med det sagt yrkar jag bifall till reservation 3 och reservation 14.

I detta anförande instämde Mats Berglund (MP).

Anf. 37 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa ett par frågor till ledamoten Leila Ali Elmi.

Miljöpartiet beskriver i debatten att Sverige inte bara har problem med en lågkonjunktur utan också med strukturen på arbetsmarknaden. Matchningsproblemen är en väsentlig del av vår utmaning.

Om man tittar på sambandet mellan vakanstal och arbetslöshet kan man se att den kurvan så att säga har skiftat utåt per decennium under en lång tid, det vill säga arbetsmarknaden har blivit mindre tajt eller mindre väl fungerande. Matchningen fungerar sämre. Undersöker man sedan hur det mönstret fördelar sig över den svenska befolkningen kan man konstatera ett par saker, herr talman.

Den ena saken är att merparten av de strukturella problemen på den svenska arbetsmarknaden grundar sig i att vi misslyckats med integrationen. Den andra saken är att den problematik som vi framför allt ser finns i grupper som har invandrat till Sverige, som kanske har kort tid i Sverige, som har kort utbildning med sig från sitt hemland och som dessutom har problem med att tala svenska.

Miljöpartiet föreslår att vi ska återvända till en migrationspolitik som leder till att problemen förvärras. Stora grupper skulle då återigen komma till Sverige och bidra till de här strukturella problemen, som vi nu försöker lösa. Vi har faktiskt lyckats pressa ned arbetslösheten också bland utrikes födda. Här vill nu Miljöpartiet i stället återvända till en migrationspolitik som är ansvarslös. Det förväntar man sig göra tillsammans med Socialdemokraterna.

Hur har ni egentligen tänkt att det ska hjälpa när det gäller problemen på arbetsmarknaden?

Anf. 38 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka Oliver Rosengren för frågan.

Vi debatterar faktiskt inte migrationspolitiken nu. Den här debatten handlar om arbetslöshetsförsäkringen och kompetensförsörjningen. Men jag är stolt över att Miljöpartiet står upp för asylrätten och står upp för en human migrationspolitik. Med det sagt vill jag ställa en fråga som berör den debatt som vi har här i kammaren.

Herr talman! Regeringen har lånat pengar efter att ha sänkt skatterna för höginkomsttagare samtidigt som de har försämrat a-kassan. Jag vill fråga varför Oliver Rosengren har valt att prioritera skattesänkningar framför investeringar som faktiskt skulle kunna stärka arbetsmarknaden i en tid med hög arbetslöshet.

I ett tidigare replikskifte nämnde Oliver Rosengren att den tidigare regeringen inte hade gjort några strukturförändringar. Kan Oliver Rosengren nämna en av era arbetsmarknadsreformer som faktiskt har skapat fler arbeten och fått fler människor i arbete? (Applåder)

Anf. 39 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Om vi börjar med migrationen påverkas givetvis arbetsmarknadens funktionssätt av arbetskraftens sammansättning. Därför spelar migrationspolitiken och invandringen en mycket stor roll för arbetsmarknadspolitiken.

Miljöpartiet vill återvända till en politik som fyller på med bidragsinvandring. Därmed skulle svensk arbetsmarknad fungera ännu sämre. Grupper som har svårt att integrera sig och etablera sig ska alltså komma till Sverige i ett läge där vi ännu inte fått tillräcklig ordning på integrationspolitiken.

Vi har fortfarande utanförskapsområden och stora grupper som varit länge i Sverige utan att lära sig svenska, utan att utbilda sig till lediga jobb på vår arbetsmarknad och utan att anstränga sig tillräckligt för att komma i arbete. Miljöpartiet vill återvända till en ansvarslös migrationspolitik, och det kommer att leda till en ännu högre arbetslöshet.

Miljöpartiet frågar vad vi har gjort för att få fart på ekonomin och förbättra strukturen på arbetsmarknaden. Låt mig göra några nedslag, herr talman, även om det bara var en reform som efterfrågades.

Den a-kassareform som vi har diskuterat i dag kommer att leda till lägre arbetslöshet. Jämviktsarbetslösheten i ekonomin kommer att falla när vi gör den här typen av strukturella förändringar. Dessutom har vi gjort en mycket stor satsning på infrastruktur, typiskt sett en investering som man kan tänka sig att också Miljöpartiet skulle vara för. 200 miljarder, eller 20 procent mer till infrastruktur, driver på vår ekonomi.

Vi har också gjort rekordstora satsningar på forskning, vilket bidrar till ekonomisk utveckling och

tillväxt. Jag känner väl till, herr talman, att tillväxt är ett koncept som inte ligger helt naturligt för Miljöpartiet, men det är trots allt tillväxt som lägger grunden för att vi får nya arbeten och kan sänka arbetslösheten. En kombination mellan en politik som strukturellt förbättrar tillväxten och samtidigt stärker förväntningarna på arbetslösa sänker arbetslösheten.
(Applåder)

Anf. 40 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Att fly är en mänsklig rättighet, och Miljöpartiet står upp för människors rätt att fly krig och söka sig en fristad. Asylrätten bygger inte på att man är kompatibel med svensk arbetsmarknad. Det är en mänsklig rättighet. Det vill jag understryka.

I ett läge med hög arbetslöshet valde regeringen skattesänkningar framför arbetsmarknadsreformer. Det är en politisk prioritering. Ledamoten räknade upp försämring av a-kassan och införande av bidragstak. Det är inte något som driver människor till arbete; det driver människor till fattigdom.

Jag frågade efter en större arbetsmarknadsproposition i huvudsakligt syfte att skapa fler jobb. A-kassan skapar inte fler jobb. Kan ledamoten nämna en enda arbetsmarknadsreform under de tre år som ni har styrt Sverige som faktiskt skapar fler jobb?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Eftersom detta var en slutreplik har Oliver Rosengren ingen möjlighet att svara på frågan.)

Anf. 41 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 5 i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 14 Kulturarv och kulturmiljö

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU4
Kulturarv och kulturmiljö
föredrogs.

Anf. 42 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Kulturarvet är centralt. Det är historien om Sverige. För att detta värdefulla arv ska kunna fortsätta att vara meningsfullt krävs en långsiktig politik som värdesätter och slår vakt om det. För att stärka beredskapen inom kulturarvsområdet och säkerställa skyddet av kulturarv, arkiv och samhällsviktig information vid kris och krig beslutade vi sverigedemokrater tillsammans med regeringen att göra Riksarkivet och Riksantikvarieämbetet till beredskapsmyndigheter. Detta innebär såklart nya uppgifter som medför ökade

kostnader. Respektive myndighet har tillförts 6 miljoner kronor år 2026 med successiva höjningar kommande år.

Tillsammans med regeringen har vi uppdragit åt Statens fastighetsverk att projektera en renovering av Operans byggnad i Stockholm. För att säkerställa att Operans medverkan i projekteringen inte påverkar den ordinarie verksamheten har regeringens anslag för Operan förstärkts under renoveringstiden. Operans verksamhet behöver upprätthållas även under den period när byggnaden inte kan användas, vilket medför kostnader för evakuering och omlokalisering. Anslaget har ökat för att täcka dessa utgifter. Regeringens förslag innebär en förstärkning på totalt 15 miljoner kronor i år, runt 25 miljoner kronor nästa år och 22,5 miljoner kronor år 2028. Anslaget har därför ökat för att täcka dessa utgifter.

I budgetpropositionen för 2026 föreslog regeringen att 7 miljoner kronor per år tillförs 2026, 2027 och 2028 för att säkerställa en fortsatt verksamhet av hög kvalitet vid stiftelserna Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum. Regeringen avsatte 3 miljoner kronor för att genomföra en förstudie om ett nationellt museikort. Ett sådant har varit efterfrågat av museerna själva, och vår förhoppning är att detta ska kunna bli en mer slagkraftig reform än frientré-reformen. Detta kan ge fler möjlighet att besöka några av våra museer runt om i landet. Det har slagit väl ut i till exempel Holland och vårt grannland Finland och skulle kunna få fler att ta del av och intressera sig för vårt kulturarv som visas upp på våra museer.

Att ge fler människor tillgång till kultur och till Sveriges museer är en viktig gärning. Museerna ser till att kulturarvet bevaras och levandegörs. Satsningar görs för att de ska kunna fortsätta bedriva en verksamhet av hög kvalitet. Museer som är stiftelser har fått anslag för att deras verksamhet ska kunna stärkas och fler ska få tillgång till kultur. Till exempel är Nordiska museets roll som kulturbärare och bevarare av kulturarvet stor och viktig. Museet bevarar både materiellt och immateriellt kulturarv.

Vi sverigedemokrater har länge drivit på för att den kyrkoantikvariska ersättningen ska höjas. Det fortsätter vi att göra inom ramen för det budgetsamarbete som vi har tillsammans med regeringen. Det är en nödvändighet för att staten tillsammans med Svenska kyrkan ska kunna hantera den underhållsskuld som finns.

Jag vill betona att vårt engagemang för att bevara det kyrkliga kulturarvet inte bara handlar om att rädda byggnader utan även om att bevara en levande del av vår historia och kultur, något som kan fortsätta att berika våra liv och samhällen i många generationer framöver. Det vore ett särskilt svårt och hårt slag mot landsbygden om kyrkor fick stängas eller rivas eftersom kyrkor inte bara är en viktig del av bygdens historia utan också fungerar som en samlingsplats för människor i både glädje och sorg. Kyrkorna är ofta centrum för sociala och kulturella aktiviteter. Skulle kyrkor avvecklas är det en stor förlust för lokalsamhället.

Ett projekt där man arbetar med att göra Värmlands, eller rättare sagt Torsbys, finnskog till världsarv startades för flera år sedan av ett antal länsaktörer som vill ta till vara denna unika kulturmiljö och ge den det starkaste skyddet mot förstörelse och förfall. Ur ett regionalt perspektiv är det angeläget att regeringen bidrar till en utveckling som skulle främja besöksnäring och lokalt näringsliv.

I en interpellation till kulturminister Parisa Liljestrand i höstas angav jag att jag var medveten om att det inte fanns något förslag om världsarvsnominering från Riksantikvarieämbetet gällande Värmlands finnskog. Men jag angav också i interpellationen att ett projekt för att förverkliga detta låg i startgroparna, och precis dagarna efter min interpellationsdebatt mot kulturminister Parisa Liljestrand damp ansökan ned som ett brev på posten. Då inkom plötsligt den sedan många år planerade ansökan till Riksantikvarieämbetet. Jag tror att det skedde en vecka efter debatten.

Vad ansatsen sedan blir återstår att se, det vill säga om detta kommer upp på regeringens bord eller inte. Jag åberopar bestämt det unika kulturvärdet. Regeringen bör ta det i beaktande och upplysa Unesco om det kulturvärde som detta unika sammanhängande område med världens enda på ursprunglig plats kvarvarande rökstugor utgör. Tillsammans med den folktro och de sedvänjor som har praktiserats genom århundradena kvalificerar sig denna finnskog som både materiellt och immateriellt världsarv.

Läsfrämjande och läsförståelse är en prioriterad fråga. Under 2024 fick Statens skolverk och Statens kulturråd i uppdrag att ta fram läslistor med olika typer av litteratur. Listorna ska vara ett stöd för forskollärare och lärare. Denna insats kompletterades ytterligare i fjol och gäller för 2024–2026. I de budgetar som har lagts fram har stora satsningar återkommande gjorts på läsning på olika vis, inte minst när det kommer till skolan och elevernas möjlighet till adekvat läsning och litteratur i klassrummen. Förlängningen av den tidigare beslutade satsningen på folkbibliotekens läsfrämjande arbete riktat till barn och unga är bra.

Skolan är en viktig aktör för att ge alla barn och ungdomar möjlighet att möta kulturarvet redan i ung ålder. Detta ger eleverna kunskap om och upplevelser av det förflutna, vilket gör dem bättre rustade att förstå sin samtid och forma sin framtid.

Anf. 43 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för ett intressant anförande.

Jag har noterat att ledamoten liksom jag värnar mycket om våra svenska världsarv och ser hur mycket fint som man kan åstadkomma genom dem. Jag hörde också ledamoten prata om att han önskar att ett nytt svenskt världsarv upprättas.

Så här är det: Det är svenska staten som har skrivit under världsarvskonventionen. Det är svenska staten som ansöker hos Unesco, och det är svenska statens ansvar att kommunicera och förvalta världsarven i Sverige. Men inga nationella medel utgår för detta,

utan ansvaret bärs av projektmedel, regionala medel och kommunala medel, liksom ett stort mått av ideellt arbete. Det är naturligtvis en helt ohållbar situation, som ledamoten väl känner till.

Jag vill därför fråga ledamoten hur han och Sverigedemokraterna ser på våra 15 svenska världsarvs förutsättningar.

Anf. 44 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Som jag redogjorde för är det ett stort antal länsaktörer i Värmland som har arbetat med frågan i snart tio år. Det är till exempel Värmlandsakademien, Torsby kommun, Region Värmland, Länsstyrelsen Värmland och Värmlandsmuseet som ligger bakom ansökan, och de har såklart haft egna medel för att hålla på med det arbetet.

Efter många om och men är ansökan nu inlämnad till Riksantikvarieämbetet; som jag sa skedde det en vecka efter min interpellationsdebatt med Parisa Liljestrand. Vi ser med stor tillförsikt fram emot att regeringen trots allt ska göra ett undantag. Man har ju sagt att man ska vara restriktiv med att förordna fler världsarv, och senast ett världsarv kom till här i Sverige tror jag var 2012. Det kanske den Hälsingebo från Socialdemokraterna som sitter här i kammaren vet. Det var väl 2012 som Hälsingegårdar gjordes till kulturarv? Ledamoten nickar, så det var ett svar på den frågan.

Anf. 45 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Det är lite grann det som är problematiken jag försöker lyfta, det vill säga att det inte finns någon nationell ekonomi – några statliga pengar – för våra världsarv. När det gäller Hälsingegårdar är det gårdsägarna själva som får guida ideellt. Det blir liksom en helt orimlig situation. Under den nuvarande regeringens år, det vill säga under den här mandatperioden, har resurserna till våra svenska världsarv dessutom minskat.

Min fråga kvarstår därför: Hur ska de svenska världsarven kunna kommunicera sitt värde om inte staten, som faktiskt har ansvaret, är beredd att finansiera det?

Anf. 46 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Det lär såklart finnas ett statligt ansvar, men samtidigt handlar ju detta om lokala och regionala initiativ som det ligger mycket ideellt arbete bakom.

I de här trakterna är idealismen och viljan stor att bevara hembygden och den fantastiska miljön. Det gäller exempelvis finnskogen i Värmland, som jag redogjorde för här. Det är en unik plats där det finns sju rökstugor bevarade på ursprunglig plats. Det finns ingen annanstans i världen; inte ens i Finland finns det rökstugor mer än på hembygdsgårdar. Här står de alltså kvar på sina ursprungliga platser, där de byggdes på 1600-talet. Det är ett väldigt viktigt initiativ.

Från Sverigedemokraternas sida har vi tidigare föreslagit mer pengar till kulturresevärbildning. Det finns ju flera tusen olika naturreservat, och nu finns

också möjligheten att bilda kulturresevat. Men till det har det inte kommit några pengar tidigare, inte ens från den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen.

Detta är alltså någonting som vi i Sverigedemokraterna försöker få till, men vi har samtidigt ett samarbete med tre andra partier. Det är ändå så att man får både ge och ta. Det är svårt att få igenom sin egen politik helt och hållet när man ska samarbeta med andra partier; det är inget lätt spel. Men vi i Sverigedemokraterna arbetar självklart för att förutsättningarna för att behålla de här områdena och hålla deras standard uppe ska bli bättre.

Anf. 47 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Kulturarvet definieras ofta som spår och lämningar från det som tidigare generationer har skapat och som vi i dag sätter särskilt värde på. Det handlar om hur vi i dag tolkar värdet av det här arvet i form av miljöer, föremål och företeelser. Vad som är ett kulturarv är individuellt – det får var och en bestämma – men kulturarvet tillhör i någon mån oss alla.

I vissa fall behöver vi skapa skydd för kulturarvet, och då måste vi bestämma vad som ska skyddas och hur det ska skyddas. Det kulturarvet får en särskild status. Miljöpartiet vill att det regelverket utvidgas, till exempel med en hänsynsregel i kulturmiljölagen för att skydda mer av vårt moderna kulturarv. Det handlar om det rörliga kulturarvet, vissa industriminnen och så vidare.

Som togs upp i det förra anförandet är skötseln av det kyrkliga kulturarvet eftersatt på många håll. Här har regeringen höjt budgeten något, men vi i Miljöpartiet skjuter till ytterligare till den kyrkoantikvariska ersättningen i vår skuggbudget. Den posten behöver också successivt öka under den femårsperiod vi har mellan nedslagen.

Kulturarvet ligger också gömt i terrängen – i odlingslandskapet och i våra skogar. Det utbredda kalhyggesbruket är ett enormt hot mot kulturarvet, både mot de kulturmiljöer som vi känner till i dag och, framför allt, mot det som vi ännu inte har upptäckt. Man räknar med att 80 procent av kulturarvet i våra skogar fortfarande är okänt. Det handlar om gamla gravar, fängstgropar, fornborgar, lämningar från äldre tiders djurhållning och skogsbruk, kolbottnar, husgrunder från torparställen, soldat- och båtsmanstorp och mycket annat.

Ett mer hållbart skogsbruk, där man i stället för att producera kalhyggen – med markberedning som följd – till exempel arbetar mer med plockhuggen skog, skulle tillsammans med fler natur- och kulturresevat medföra ett bättre klimatarbete, ett starkare friluftsliv, större biologisk mångfald och större möjligheter att bevara vårt kulturarv.

Herr talman! En stor och viktig del av kulturarvet hanteras av, och bevaras inom, våra minnesinstitutioner, exempelvis museer, arkiv och bibliotek med olika typer av huvudmän runt om i hela landet. Det var under Miljöpartiets tid på Kulturdepartementet, år

2017, som museilagen infördes. Detta är den första samlande lagen för museiområdet i Sverige. Den har stärkt de offentliga museerna, inte minst de kommunala museerna, i arbetet med forskning, samverkan, tillgänglighet och öppenhet.

Armlängds avstånd och museernas frihet är områden som kan vara svåra att hantera på lokal nivå. Det kan bildas opinion för det ena eller det andra, och vi har hört om påtryckningar från politiken vid ganska många tillfällen. Här har lagen varit ett viktigt stöd för de kommunala tjänstemännen och politikerna.

Vi behöver fortsätta att stärka våra museer. Det gör vi genom uppdrag till Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet, men också ekonomiskt stöd behövs. Här är kultursamverkansmodellen kanske den viktigaste kanalen mellan staten och regionerna. Modellen har varit underfinansierad länge, egentligen ända sedan starten, och regeringens ytterligare neddragningar på utgiftsområdet har inte minst drabbat läns museerna. Bara häromdagen kom en rapport från länsinstitutionerna – Läns museernas samarbetsråd, Länsteatrarna och Regional Musik i Sverige – om just detta. Rapporten visade det vi egentligen har sett i alla rapporter av denna typ, nämligen att regeringens neddragningar på kulturområdet inte minst drabbar små orter och glesbygd.

Miljöpartiet vill stärka finansieringen av kultursamverkansmodellen och återuppta indexuppräkningsarna. Det är helt nödvändigt om vi vill att museerna ska fullfölja sitt uppdrag, till exempel mot skolorna, samt kunna producera och visa både fasta och tillfälliga utställningar.

Vi vill se fysiska läns museer i varje region; det tycker vi ska skrivas in i museilagen. Vi vill också skjuta till pengar för att rusta upp lokalerna. Många museer, liksom bygdegårdar och hembygdsgårdar, har gamla hus och byggnader som kräver kontinuerligt underhåll. Statusen är ganska ojämn över landet, men många har akuta behov av restaurering och renovering. Här måste staten ta ansvar, och det kan man göra via bidraget till kulturmiljövården och via Riksantikvarieämbetet och Boverket.

Den rapport som jag nämnde alldeles nyss visar också på att inte minst lagerlokaler och magasin hos alla de museer vi har runt om i landet är hårt ansatta. I beredskapstider bör vi tänka på att också de behöver renovering. Väpnade attacker i krig är ett hot mot vårt kulturarv. Även väder och vind och klimatförändringar är hot mot kulturarvet. Detta måste vi tänka på. Här krävs naturligtvis resurser.

Vi har sett att bristande underhåll har fått tak att rasa in också på de stora statliga institutionerna. Regeringen har aviserat en ny hyresmodell för de fem stora institutionerna i Stockholm där en modifierad marknadshyra ska ersätta kostnadshyresmodellen. Det kan vara bra. Jag hade gärna sett en modell, som har prövats i vissa kommuner, där kostnaderna och ansvaret helt läggs på fastighetsbolaget. Bolaget blir då skyldigt att leverera ändamålsenliga lokaler. Jag tror att det skulle skydda kulturen på ett tydligare sätt. Det finns dock för- och nackdelar med alla modeller.

Det centrala är att både hyran för och underhållet av fastigheterna betalas. I slutändan är det staten, och till syvende och sist politiken, som har ansvaret. Vi behöver ta vårt ansvar. Det handlar om budgetprioriteringar, inte om modeller. Vi behöver säkra en långsiktig finansiering av Sveriges kulturfastigheter och fastigheter med kulturell verksamhet.

Herr talman! Kulturarvet har ju varit föremål för debatt vad gäller beredskapsarbetet. Regeringen har varit framsynt, skjutit till medel och tillsatt ett råd för skydd av kulturarv. Det är bra. Vi har sett hur krig och kriser har drabbat kulturarv genom plundring, riktade attacker eller brister i underhåll.

Enligt det som jag tror är den senaste rapporten från rådet har arbetet varit framgångsrikt och viktigt, men samtidigt rapporteras problem. Man efterfrågar tydligare roller och tydligare ansvar och mandat inom det här beredskapsarbetet. Samverkan behöver bli bättre. Finansieringen framåt måste också säkras så att detta inte bara blir ett projekt.

Det är viktigt att arbetet når ut. Även lokala museer, länsarkiven, folkrörelsearkiven och biblioteken måste omfattas av detta arbete. Beredskapsarbetet måste dock nå längre än bara till skydd av kulturarvet. I samband med kriget i Ukraina, men också i samband med krissituationer, till exempel pandemin, har vi sett hur viktigt det levande kulturlivet är. Det absolut viktigaste för våra kulturarvsinstitutioner är ju att upprätthålla verksamheten om vi hamnar i krig eller i en kris-situation.

DIK-facket gjorde relativt nyligen en undersökning bland museer och bibliotek. Resultatet var enormt nedslående: Bara 4 procent av de anställda menade att deras arbetsplats har tillräckliga resurser för beredskapsarbete. Färre än två av tio bibliotek hade en beredskapsplan för krig. Det här behöver regeringen ta på allvar. Samhället behöver de här institutionerna i krig och kris.

Det samma gäller kulturlivet. Det är helt avgörande för försvaret av Ukraina, som nu har pågått under fyra års tid. Ett begrepp som har seglat upp de senaste åren är "mjuk makt", där den fria kulturen är grunden tillsammans med pressfriheten, de oberoende medierna, universiteten, forskningen, civilsamhället och inte minst biståndet. Det här är områden där Sveriges nuvarande regering tyvärr följer en global trend och drar ned på stödet eller avskaffar det helt.

Man måste inte gå den vägen. I Danmark har regeringen helt nyligen tillsatt ett råd som motsvarar vårt men som har fokus på kulturell motståndskraft. Man har uppdraget att undersöka hur konst och kultur kan bidra till att bygga upp kulturell motståndskraft och lösa tidens stora kriser. Det här är intressant, tycker jag. Sverige borde titta mindre på det amerikanska exemplet och lite närmare på det danska initiativet. Framför allt måste vi dock bygga upp ett starkt kulturliv i fredstid om vi ska ha ett fungerande kulturliv och ett fungerande försvar i tider av kris eller krig.

Jag ser att jag har dragit över tiden, herr talman, men jag ska prata lite till.

I betänkandet finns några motionsyrkanden om urfolk och minoriteter. Det handlar om kulturinstitutionerna. Det handlar om Tornedalsteatern, Giron Sámi Teáhter, som vi i Miljöpartiet vill göra till nationalscen. Det handlar om behovet av ett permanent center för tornedalsk historia och kultur men också om repatriering av kvarlevor och föremål samt om återbegravningar som ställts in på grund av regeringens, som det verkar, ointresse. Man väljer att tillskjuta för lite pengar och lägger dem på fel aktör och med korta ansökningstider. Det handlar inte om särskilt stora summor, herr talman, utan det handlar om ointresse.

Vi har en sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Vi är inne i en försoningsprocess. Vi är förhoppningsvis snart i mål med sanningskommissionen för det samiska folket.

Jag har pratat om de här frågorna vid tidigare tillfällen. Jag tycker att det är bedrövligt att regeringen inte kan engagera sig lite mer och ta de här frågorna på lite större allvar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Miljöpartiets reservation 15, som handlar om just repatriering av tornedalska och samiska kvarlevor.

Anf. 48 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Mats Berglund nämnde den kyrkoantikvariska ersättningen. Den hade inte höjts på många år när den nuvarande regeringen höjde den från 460 miljoner till 490 miljoner per år. Svenska kyrkan vill ju ha runt 700 miljoner.

Min enkla fråga är: Varför pratar Miljöpartiet om detta nu? Man satt i regeringen i åtta år men gjorde då inte minsta ansats att höja den kyrkoantikvariska ersättningen. Kyrkor, bland annat i Skåne, har fått stängas på grund av bristfälligt underhåll och för att kyrktorn skulle kunna rasa med kyrkklockor och allt. Varför lät regeringar med Socialdemokraterna och Miljöpartiet kyrkobyggnader förfalla totalt under sina år vid makten? Först nu börjar ni prata om det. Det är ju vanligt att ni pratar om saker när ni inte sitter vid makten, men när ni väl sitter vid makten görs ingenting.

Anf. 49 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Runar Filper för frågan.

Jag håller verkligen med Runar om behovet av kyrkorna och kyrkornas viktiga insatser för kulturlivet. Jag tror att Svenska kyrkan är den största kulturarrangören i vårt land, kanske i hård konkurrens med studieförbunden och folkbildningen. Inte minst är kyrkan viktig på små orter och i glesbygd, där regeringens besparingar varit allra mest effektiva.

Runar Filper frågar varför Miljöpartiet inte agerade mer proaktivt under de åtta åren i regering. Jag kan hålla med om att vi borde ha gjort det. Jag satt dock inte själv i denna ställning då och höll på med kulturpolitik, så jag kommer inte ihåg statusrapporterna från den perioden; de kommer ju med femårsintervaller.

Låt mig skicka tillbaka bollen. Runar Filper nämner att Svenska kyrkan ville ha 700 miljoner kronor, alltså en höjning med 250–300 miljoner, men regeringen skjuter till 30 miljoner, vilket är en bråkdel. Vi i Miljöpartiet har skjutit till mer i våra skuggbudgetar, och åtminstone i vår förra skuggbudget hade vi en trappa så att det kommer upp i dessa summor.

Jag tror att det är oerhört viktigt att tillsammans ta dessa frågor på stort allvar och möta behovet av renovering och restaurering av kyrkorna.

Men som jag nämnde i mitt anförande handlar det inte bara om kyrkorna. Det är många byggnader – bygdegårdar, museimagasin och annat – som behöver mycket mer pengar.

Mina frågor tillbaka blir därför: Varför sköt regeringen inte till mer pengar till kyrkorna? Och varför skjuter man inte till pengar till andra byggnader som också behöver renoveras?

Anf. 50 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Berglund för svaret.

Det handlar också om de statliga kulturfastigheterna. Operan måste stänga och evakueras, och putsen i taket i stora delar av Naturhistoriska riksmuseet rasar ned. Under era åtta år vid makten gjordes inget för att stärka underhållet på dessa fastigheter, vilket är beklämmande. Hur ska ni slingra er ur att ni inte gjorde ett jota åt detta? Nu pratar ni er varma om det här, men under åtta år gjorde ni inget. Var det Socialdemokraterna som bromsade er, eller satt Miljöpartiet inte nog tryggt i knät på dem? Det kan man fråga sig.

Sverigedemokraterna är måna om att prata om den kyrkoantikvariska ersättningen, vilket ni har hört mig göra här flera gånger. Vi är fyra partier i vårt lag, och inom Tidöregeringen förs det givetvis interna förhandlingar. Vi trycker såklart på för att se mer pengar till kyrkorna. Men det är mycket som ska prioriteras, så det är många gånger lättare sagt än gjort. Sverigedemokraterna kämpar dock på för att ersättningen ska höjas.

Anf. 51 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar åter Runar för frågan.

Jag tror att vi bör kunna ta varandra i hand vad gäller den kyrkoantikvariska ersättningen och faktiskt höja den. Jag hoppas att den kommer upp i de nivåer som verkligen behövs. Det gäller som sagt också andra byggnader i vårt land, för behovet är akut på många håll. På många ställen är det inte ett statligt ansvar, men det finns statliga utgiftsområden där vi kan lägga pengar, till exempel till Boverket och Riksantikvarieämbetet.

Vad gäller Operan håller jag inte med om att vi har suttit på händerna och inte gjort något. Jag vet att Amanda Lind och andra kulturministrar har jobbat ganska intensivt med frågan under årens lopp, och det har krävts ett stort arbete. Miljöpartiet lämnade regeringen ganska abrupt drygt ett halvår före valet, men jag tror att frågan skulle ha lösts. Det är min gissning,

men jag kan inte veta. Som historiker är kontrafaktisk historieskrivning inte min starka sida.

Varför det dröjde två år innan den här regeringen kunde lösa frågan om Operan behöver vi kanske inte diskutera vidare. Det viktiga är att det nu finns en färdplan. Men pengar måste till. Det är jättebra att man har skjutit till några miljoner till projektering och bygge, men snart kommer hyran att öka dramatiskt. Det kommer att bli ett budgetproblem, och pengar måste skjutas till.

Detsamma gäller de fem statliga kulturfastigheterna. Här har man inte skjutit till särskilt mycket pengar, utan det är en ny modell. Men här måste pengarna till, och även här har det dröjt väldigt länge för den här regeringen.

Anf. 52 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Jag står framför porten till Grönby kyrka i Skåne. Den ligger knappa milen från sydkusten och är byggd på 1100-talet av vikingar som åkte ut för att plundra men möttes av en Gud som uppmanade dem att älska sin nästa och vända andra kinden till. 1100-talet var i sanning en omvälvande tid.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde hösten 2022 har stor energi lagts på skyddet av Sveriges kulturarv. Den kyrkoantikvariska ersättningen har höjts för första gången sedan kyrkan år 2000 skildes från staten. Och i höst kommer en ny översättning av Nya testamentet, helt finansierad av insamlade medel.

Herr talman! En annan del av kulturarvet, nämligen det som vårdas på museer, har fått ett stort erkännande. När SOM-institutet mätte medborgarnas förtroende för olika företeelser hamnade museerna på en delad förstaplats med polisen. Glädjande där har varit de senaste årens ökning till runt 20 miljoner årliga museibesök, och de digitala besöken slog rekord i fjol och blev över 32 miljoner.

Ett prioriterat område under mandatperioden har varit att planera för krig och kris. Blue Shield har sedan 1954 varit ett sätt att markera kulturarvet så att det lämnas i fred under en väpnad konflikt. I Ukraina har vi sett hur Ryssland i stället betraktar det som en inköpslista för vad som ska plundras när en plats har intagits.

Nu är museerna i stort sett klara med planer för vad som ska förflyttas, vad som bara ska ned i en källare och vad som måste stå kvar om kriget eller krisen kommer. För antikvarierna har det inte alltid varit lätt att gradera de enskilda föremålen med tanke på att vart och ett har en tillhörande historia, den så kallade proveniensen. En viktig säkerhetsåtgärd har varit att fotografera och klassificera alla föremål så att åtminstone bilder finns kvar om föremålen skulle stjälas. Ju mer detaljerade bilderna är, desto lättare är det att hävda äganderätt om föremålen dyker upp på en auktionssajt eller i någons hem. Oerhört värdefulla föremål från Egypten och Irak har sålts utan att museerna har kunnat bevisa sin äganderätt.

När klassificering och fotografering avklarats väntar nästa stora uppgift. Den väntar inte bara i Sverige utan i stora delar av västvärlden. Det handlar om att

komplettera samlingarna så att de på ett heltäckande sätt bevakar 1900- och 2000-talen.

De flesta museer bildades under årtiondena före och efter år 1900. När de bildades tog man tacksamt emot donerade föremål. Sådant som donerats kan sedan inte säljas – inte ens om man har 120 spinnrockar, som en frustrerad museichef sa till mig.

I dag är många museer noga med att bara ta emot donationer där de har rätt att sälja dubbletter eller sådant som på annat sätt inte är relevant för att ingå i samlingarna. Här måste vi få till lagstiftning som befriar museerna från donationsvillkoren. Jag tänker på Armémuseum, som i stort sett bara haft statliga föremål och som därför har kunnat gallra bort uppemot hälften. I gengäld har de nu möjlighet att till exempel visa två Carl-Gustaf granatgevär som sprängt var sin rysk stridsvagn i Ukraina.

Hur starkt det berör när det finns material från 1900- och 2000-talet märkte jag personligen vid ett besök på läns museet Jamtli i Östersund. Dit har man flyttat en 70-talsvilla i mexitegel, med sjögrästopeter i hallen, filmstjärnor på väggen i ungdomsrummet och pingisbord i gillestugan i källaren. Det var fascinerade att få minnas kassetbanden, Instamatic-kameran och den bronsfärgade kylan/frysaren. Min barndom rullades upp.

Internationella museilagar hindrar regimer från att sälja de delar av samlingarna som inte passar det egna narrativet. Problemet är att samma lagar hindrar att man gör sig av med 100 av de 120 spinnrockarna eller 9 000 av de 10 000 stenyxorna. Samlingarna fyller magasinen och visas aldrig. Vi skulle verkligen behöva en parlamentarisk utredning om gallring i vårt kulturarv så att vi skapar plats för material från de senaste 100 åren. Det är bråttom nu.

Vi måste också lösa ett annat problem. Det gäller för övrigt inte bara museerna utan all offentlig verksamhet. Det handlar om it-system. På varje museum, i varje kommun och i varje region väljer man fritt sitt it-system. Här borde staten rycka in, så som man gjort i Danmark och Norge, så att det blir ett system för att katalogisera kulturarvet, ett system för biljetter, ett lönesystem, ett journalsystem och så vidare. Inom it används inte skattebetalarnas pengar på ett effektivt sätt.

Riksantikvarieämbetet gör ett stort arbete med att samordna sådant som skapats och lägga in det i olika system. Sammanlagt är över 11 miljoner föremål beskrivna, och det ökar med en knapp miljon om året. Det rätta hade naturligtvis varit att låta alla arbeta i samma system från början.

Avslutningsvis vill jag återvända till Grönby kyrka, inte för att den slutade vara relevant på 1100-talet utan för att den påminner om att vi nu gått in i kyrkoårets fastetid. I år sammanfaller den med muslimernas fastemånad ramadan. Kulturarvet lever vidare, men det får nya dimensioner i dagens Sverige. Det är jag tacksam för, herr talman.

Den kulturkanon som vi fick i fjol ska med sina fönster öppna historien för oss, men observera att de flesta av kulturkanonens fönster är tomma. Att fylla

dem är en uppgift för oss, våra barn och våra barnbarns barnbarns barn.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 53 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ett jättefint anförande!

Jag kommer att ställa samma fråga till ledamoten som jag tidigare ställde till Sverigedemokraternas ledamot. Det gäller våra 15 världsarv.

Det är svenska staten som har skrivit under den så kallade världsarvskonventionen, det är svenska staten som ansöker hos Unesco om att något ska upptas på världsarvslistan och det är svenska staten som bär ansvaret för att kommunicera och förvalta världsarvens värde.

För detta utgår i praktiken inga statliga resurser. I stället bärs ansvaret av projektmedel, regionala medel, kommunala medel och ett stort mått av i hög grad ideella krafter. Ett tydligt exempel på detta är världsarvet Hälsingegårdarna, där privata gårdsägare själva ansvarar för att guida och berätta om sitt världsarv.

Detta är en helt orimlig situation. Om man jämför med exempelvis Norge blir det rent av pinsamt. Jag vet att ledamoten väl känner till de skillnader som finns i Norden, och jag vill därför fråga ledamoten: Hur ser han och regeringen på våra 15 svenska världsarv och förutsättningarna för dessa i framtiden?

Anf. 54 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

När det gäller Norge börjar de sin budget varje år med hälften av hela den svenska statsbudgeten i form av oljeintäkter. De har råd med saker som vi inte har råd med i Sverige.

Sedan blir det väldigt konkret. I somras hade jag själv förmånen att vara uppe på Hälsingegårdarna och träffa folk där. Det blir helt orimligt när man driver ett lantbruk och råkar ha en hälsingegård på sina ägor. Man får visst stöd från länsstyrelsen om man till exempel ska lägga om taket och så vidare, men när det gäller elkostnader för avfuktning och försäkringar, som är jättedyra för sådana gårdar, ger staten inget stöd. Det är en av de saker som jag hoppas att vi kan lösa under nästa mandatperiod.

När det gäller de privatägda kulturarven får man inte vara så njugg att man i värsta fall tvingar fram att barn inte vill tillträda sina föräldrars arv därför att de inte har råd att driva det vidare. Det är verkligen bra att ledamoten lyfter upp detta.

Anf. 55 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Peter Ollén!

Tyvärr har resurserna till våra världsarv minskat under den här mandatperioden. Mellan 2021 och 2024 kunde Riksantikvarieämbetet i alla fall förmedla 4–5 miljoner till världsarven för samordning och genomförande av den handlingsplan som är kopplad till

världsarvsstrategin. Den möjligheten finns dessvärre inte längre.

Bristen på resurser har också lett till att handlingsplanen och därmed strategin inte har kunnat uppfyllas. Ägandet av våra världsarv ser olika ut, precis som ledamoten anför. Det är både statligt, kommunalt och privat. Just därför krävs ett tydligt ansvar och en fungerande nationell samordning.

Jag har haft flera debatter med kulturministern om detta genom skriftliga frågor och interpellationer, men jag tycker inte att jag har fått något tydligt svar om vad Moderaterna och regeringen vill. Sverige har förbundit sig att inte bara bevara världsarven utan också kommunicera värdet av dem, och det kräver finansiering.

Vi socialdemokrater har i våra budgetförslag de senaste åren avsatt 5 miljoner kronor till världsarven. Vi anser att Riksantikvarieämbetet fortsatt ska kunna fördela medel. Det kanske inte är tillräckligt, men det är en början. Jag är glad över att den budgetposten antligen finns på plats, efter ungefär 40 år.

Jag hörde vad ledamoten sa, men han får gärna upprepa det. Jag ställer frågan igen: Är Moderaterna beredda att ta ett tydligare statligt ansvar för Sveriges 15 världsarv och därmed säkerställa en långsiktig finansiering och en nationell samordning?

Anf. 56 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! När vi tillträdde 2022 var det ingen som förväntade sig att vi skulle behöva hantera en situation där alla våra museer måste planera för att kunna undanföra och skydda kulturarv vid ett krig. Det var en helt orimlig situation man hamnade i. Det har gjorts många prioriteringar som man kanske inte hade valt att göra i fredstid.

Jag tänker på att det har gått ganska stora belopp till digitaliseringen. Nu ligger det 20 nya miljoner i planen för de kommande åren. Det vore önskvärt att man också tittade på de bitarna.

Sedan är det svårt. Jag har pratat med länsstyrelsen, som säger hur mycket man kan gå in och betala från statens sida till något som är privatägt. Det är mycket lättare. En av Hälsingegårdarna ägs av en kommun och sköts jättefint. En ägs av en av våra stenrika familjer, som inte har några som helst problem med att hålla den i toppskick. Vi har samma problem i ledamotens eget län med hållristningarna i Tanum, som ligger på privat mark. Det här är verkligen något som vi ska hålla fast vid och driva.

Anf. 57 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag vill precis som ledamoten i det förra replikskiftet tacka ledamoten Peter Ollén för ett fint anförande och för hans stora engagemang för kulturen och inte minst kulturarvet, som vi hörde om här.

Regeringen har tagit ett stort ansvar för skyddet av kulturarv i händelse av krig och kris. Det handlar ju inte bara om krig, utan det är viktigt att påpeka att det är andra typer av kriser också. Det behöver inte vara beväpnade attacker och så vidare.

Ett exempel som jag nämnde är klimatkrisen, som drabbar stora delar av vårt kulturarv runt om i Sverige, till exempel byggnader. Det har inte riktigt tagits med i det här rådet för skydd av kulturarv och dess arbete, vilket också har varit en del av kritiken.

Det som jag tycker att regeringen inte har skött på ett tillfredsställande sätt är det levande kulturarvet och framför allt det som jag nämnde i mitt anförande: kulturarvsinstitutionernas och minnesinstitutionernas fortsatta verksamhet under krig och kris.

Att bibliotekens roll är oerhört viktig såg vi till exempel under pandemin. Det är viktigt att arkiven fortfarande håller öppet på något sätt och att museerna också blir platser för debatt, kunskapsinhämtning och allt det där.

Vi har ett par rapporter som har visat på hur kulturlivet har drabbats av regeringens politik. Vi har DIK-rapporten, som jag nämnde, där bara 4 procent av de anställda anser att deras arbetsplats har tillräckliga resurser för att upprätthålla verksamheten i krig och kris. Och vi har rapporten från länsinstitutionerna, som påtalar lite samma sak.

Anf. 58 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för de här viktiga frågorna!

Det levande kulturarvet är också otroligt viktigt att arbeta med, och det är mycket mer komplicerat att hålla liv i.

Jag har själv engagerat mig rätt mycket när det har gällt minoritetsspråken och hur man säkrar att de lever vidare. Ofta är barnen inte motiverade att lära sig så länge de är barn, men möjligheten måste finnas. När man i vuxen ålder känner att man inte vill att det här språket går förlorat måste erbjudandet från samhället ligga kvar så att man då kan plocka upp sitt kulturarv. Nu är ledamoten disputerad i historia och har levt med detta i hela sitt liv, men jag tror att vi är många som känner igen det här att det är först i 40- eller 50-årsåldern som det växer fram ett väldigt fokus på vårt kulturarv och våra rötter.

När det gäller biblioteken tycker jag att är det någonsans vi har pumpat in pengar under den här mandatperioden är det i läsande, läsförståelse och allt det med 850 nya miljoner till fysiska läroböcker i skolan, 460 miljoner till bemannade skolbibliotek och flera hundra miljoner till att komplettera skolbiblioteken med böcker. Ju fler bibliotek vi har och ju mer utspridda de är, desto tryggare är vi också vid krig eller kris.

Sedan vill jag säga att när det har gällt till exempel fuktskador på museer kan vi inte hänvisa till krig utan just till kris när det blir större vattenmängder och när föremål blir förstörda i källare och sådant. Där har vi ett stort arbete framför oss.

(Applåder)

Anf. 59 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret, som jag tycker är framsynt.

Ledamoten nämner det här med klimatförändringarna och vad de innebär för vårt kulturarv. Jag kommer från Stockholms stad och den kulturpolitiken, och där har vi under ganska lång tid arbetat med luftföroringar och med attacker på vårt kulturarv på många olika sätt men också med det förändrade klimatet, som vi ser påverkar vårt kulturarv ganska snabbt.

Jag nämnde också skogsbruket, som ju skövlar vårt kulturarv innan vi ens känner till att det finns ett kulturarv och vad vi har för lämningar där. Det skulle jag gärna vilja att ledamoten kommenterade lite.

Det handlar om att bygga i fredstid för att klara av att upprätthålla verksamheterna på våra museer och bibliotek men också kulturlivet i stort i tider av krig och kris. Den här regeringen har tyvärr dragit ned och stoppat indexuppräkningsarna av till exempel kultur-samverkansmodellen, och det nämns i rapporten från länsinstitutionerna hur det har drabbat kulturarvet och kulturminnesinstitutionerna.

Jag tänkte också fråga om det danska rådet för kulturell motståndskraft. Jag vet inte om ledamoten är insatt i det – det är ganska nytt, vad jag förstår. Skulle det kunna vara ett intressant objekt att titta på för den svenska regeringen för att stärka kulturlivet som ett skydd? Vi pratar ju om det här med den mjuka makten och allt det.

Anf. 60 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag måste tyvärr erkänna att jag är lika historienördig som ledamoten är, så jag känner till den danska modellen. Vi var också några stycken som träffades i Danmark för att prata om detta.

Det finns saker som jag tycker är väldigt spännande i den danska modellen, bland annat hur man ska göra med det som är gömt. Som ledamoten nämnde är det 80 procent eller mer. Vi vet ju inte vad som är gömt, men det är mycket i Sverige som är oupptäckt.

Jag kommer från Skåne. Man kan direkt jämföra Skåne med Själland, där det förmodligen finns ungefär lika mycket tillgängligt.

I Danmark har man en filosofi att läns museerna låter metalletarklubbar gå ut och söka av områden. Det tillåter vi inte i Sverige, och jag hör tunga argument från arkeologerna i Sverige för att inte göra det. Men det finns en dimension av demokratisering i det danska tänket, att vi alla har rätt att söka vårt kulturarv, och jag skulle gärna se en diskussion om den danska modellen i Sverige.

Jag skulle vilja återkomma med en sak om klimat-biten som jag inte hann med förut. När jag besökte Häl-singegårdarna fick jag veta att med det klimat som är nu hoppar temperaturen över och under noll grader, vilket är oerhört skadligt för kulturarvet jämfört med att det blir kallt och sedan är kallt tills det blir varmt igen. Det gör också att belastningen ökar ytterligare.

Anf. 61 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Eftersom krig börjar i människornas sinnen är det också i människornas sinnen som försva-ret för fred måste byggas – så inleds Unescos

konstitution från 1945. Krig startar inte med vapen utan med idéer, med föreställningar om ”vi och dom” och med rädsla, misstänksamhet, propaganda och av-humanisering. Om kriget föds i tanken, i våra språk och i de berättelser vi berättar om varandra måste också freden byggas där – genom utbildning, kultur, kunskap om vår historia, förståelse för andra männi-skors erfarenheter och respekt för det som är gemen-samt mänskligt.

Det var ur denna insikt som konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv, den så kallade världsarvskonventionen, antogs 1972. Med den antogs också den bärande idén att vissa platser på jorden har ett så enastående värde att de är en tillgång för hela mänskligheten.

Sverige skrev under den här konventionen 1985, och vårt första världsarv utsågs 1991. Det var Drott-ningholms slottsområde. Sedan dess har ytterligare 14 tillkommit, och vid det här laget vet den här kammaren att det senaste, från 2012, var Häl-singegårdarna. Vi har ju nämnt det några gånger under den här debatten.

Sveriges 15 världsarv utgör en unik del av både vårt nationella arv och världens gemensamma kultur- och naturarv. Alla länder som undertecknat konvent-ionen kan nominera natur- och kulturmiljöer till Une-scos världsarvslista. Med den underskriften följer också ett ansvar att skydda och bevara platserna och att aktivt kommunicera värdet av dem.

Herr talman! Det har nu gått över 40 år sedan Sve-rige anslöt sig till konventionen, och fortfarande sak-nas en långsiktigt hållbar förvaltning och finansiering. De svenska världsarven har återkommande hamnat mellan stolarna och på grund av det blivit allas och ing-ens ansvar.

Om vi jämför med vårt grannland Norge framträder dessa skillnader oerhört tydligt. Den norska staten ger sina åtta världsarv – alltså knappt hälften så många som i Sverige – ungefär 100 miljoner kronor per år. Därutöver finansieras ett världsarvscentrum vid varje världsarv samt en nationell samordnare på heltid. Om vi tittar på det isländska världsarvet Vatnajökull ser vi att det har 40 heltidsanställda guider, och under som-maren är det ännu fler. Det kan återigen jämföras med Häl-singegårdarna, där de privata gårdsägarna själva får guida.

Det här är naturligtvis inte rimligt. Det är staten som ansöker om att ett område ska bli världsarv, och det är staten som har ansvaret. Ändå läggs en av de mest centrala uppgifterna – att förmedla och levande-göra världsarvens värde – i händerna på ideella krafter och kanske på enskilda fastighetsägare.

Skillnaderna i resurser mellan en gårdsägare i Häl-singland eller en liten förening som ordnar vandringar bland hållristningarna i Tanum och Statens fastighets-verk, som ansvarar för Drottningholm, är naturligtvis uppenbara. Trots att många i den här kammaren pratar sig varma om världsarven har resurserna till världsar-ven faktiskt minskat under den här mandatperioden, för Riksantikvarieämbetet kan inte längre fördela me-del via 7:2-anlaget. Vi har en ambitiös

världsarvsstrategi på plats från den förra regeringens tid. Vi har en handlingsplan på plats, men det är en handlingsplan som i flera delar inte kunnat verkställas då resurser saknas.

Vi socialdemokrater har i vårt senaste budgetförslag föreslagit en satsning på världsarven. Därtill anser vi att Riksantikvarieämbetet fortsatt ska kunna fördela medel. På så sätt kan världsarven ges ett nödvändigt och efterfrågat tillskott.

Vi menar att det faktiskt är både beklagligt och märkligt att regeringen inte ser att man med relativt små medel skulle kunna göra stor skillnad. Med rätt förutsättningar bidrar världsarven till kunskap, samarbeten, besöksnäring, regional utveckling och skatteintäkter – och inte minst till stolthet och glädje.

Herr talman! Tidöpartierna behöver lyfta blicken och se kulturen även utanför Stockholm. Kulturarvets kraft finns inte enbart i de stora nationella institutionerna. Den finns i hela landet: i världsarven, i föreningslivet, i hembygdsgrupperna och hos studieförbunden, läns museerna och arbetslivsmuseerna.

Arbetslivsmuseerna är Sveriges största museigrupp. De har över 1 500 museer, och även där drivs merparten av ideella krafter. De bevarar och levandegör industrisamhällets kulturarv i autentiska miljöer och ofta med fungerande maskiner och levande verkstäder. Tillsammans har de ungefär 10 miljoner besökare årligen och engagerar omkring 170 000 personer under mer än 2 miljoner ideella arbetstimmar varje år.

Det statliga stödet är dock även där marginellt. Anslagen har inte följt med i kostnadsutvecklingen, och detta urholkar långsiktigt verksamheternas förutsättningar. Det behövs en förstärkt och mer förutsägbar finansiering för att stärka arbetslivsmuseernas framtid.

De flesta arbetslivsmuseer saknar dessutom resurser och tillgång till moderna samlingsförvaltningssystem trots att de förvaltar miljontals föremål och fotografier. Om vårt gemensamma kulturarv ska kunna digitaliseras och bevaras krävs en långsiktig statlig satsning på ett samordnat system som är öppet för museer oavsett ägarskap. Vi socialdemokrater uppmanar därför regeringen att ta initiativ till en översyn av arbetslivsmuseernas förutsättningar.

Herr talman! I en orolig tid har insikterna om kulturarvets betydelse blivit än tydligare. I skuggan av krig, där människor lider ofattbart, pågår också en systematisk förstörelse av kulturarv. Krig handlar ju inte enbart om territorium utan också om identitet.

Ryssland för krig mot ett land som man menar inte existerar. Därför är förstörelsen av den ukrainska kulturen så central i den ryska krigsföringen. Museer plundras, arkiv förstörs och historien skrivs om. Kulturarvet blir både en måltavla och ett vapen i kampen om idéerna.

Inte minst har erfarenheterna från Ukraina gjort att skydd av kulturarv blivit en så angelägen fråga också för oss här hemma i Sverige. Vi socialdemokrater står i flera avseenden bakom regeringen i dess ambitioner om skyddet av kulturarv även om det finns mycket

kvar vad gäller till exempel arkiv, digitalisering och inte minst finansiering.

Vårt kulturarv kan dock inte ses isolerat från övrig kulturpolitik. Avgörande för att stärka både kulturarvet och vår beredskap är därför att säkerställa en levande och aktiv kultur för alla i hela landet. Vikten av detta kommer mina kamrater att redogöra mer för i nästa debatt här i kammaren i dag.

Till sist, herr talman! Vi socialdemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men jag väljer att yrka bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 62 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Tack, Louise Thunström, för ett intressant och engagerat inlägg! Jag tänker speciellt på bitarna om Unesco och världsarven.

En av de finansieringsformer som vi lyfte tillbaka gällde entréerna på de statliga museerna. Där var ni ju kritiska, men sedan har ni ändrat er och står nu bakom tanken att man tar betalt. När jag var uppe på Jamtli, som i och för sig inte är ett statligt museum men som tar 300 kronor i inträde, frågade jag faktiskt speciellt om folk vänder i ingången. Men de gör inte det. För de pengarna får man en helhetsupplevelse. Är man i ett 1600-talshus står någon och lagar bröd på 1600-talsvis och så vidare, så man får de här ytterligare upplevelserna för pengarna.

Man kan jämföra det med att en konsert kan kosta 2 000 kronor, och biljetterna tar ändå slut på ett nafs. Jag tycker alltså naturligtvis att det är bra, men det vore roligt att höra ledamotens reflektioner kring just att ta betalt för att få ta del av kulturarvet.

Anf. 63 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Peter Ollén för frågan.

Jag har alltid attraherats av fri entré-reformen till våra statliga museer, och jag har stått upp för den i tidigare repliksiften med ledamoten. Fri entré signalerar att kulturarvet tillhör oss alla och att våra gemensamt ägda kunskapsinstitutioner ska vara öppna och välkomnande för alla människor i hela befolkningen oavsett storleken på plånboken. De ska vara en del av en demokratisk infrastruktur. Som socialdemokrat ser jag kulturen som en del av vår välfärd.

Men vi socialdemokrater måste också vara ärliga. Ojämlighetsutvecklingen i Sverige har ökat dramatiskt den senaste tiden. Vi ser att det inte räcker att erbjuda fri entré för att deltagandet ska breddas. Trösklarna kan vara ekonomiska, men de kan också vara sociala, geografiska och kulturella.

Med den insikten och bakgrunden valde vi att i stället prioritera om i vår budget och lägga pengarna på en kulturgaranti framför fri entré. Vi vill garantera att varje barn minst en gång per termin under sin skoltid ska kunna få besöka en konsert, en teaterföreställning eller ett museum. Det är en reform som når alla barn oavsett bakgrund. Vi hoppas att kulturgarantin kan hjälpa till att bredda deltagandet mer än vad vi faktiskt såg att fri entré-reformen lyckades med.

Anf. 64 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Inget av våra två partier har tillgång till oändligt med pengar, utan det är alltid fråga om ett val. Vi har valt att prioritera att alla skolor har bemanade skolbibliotek och att det finns böcker i skolbiblioteken. Man väljer hur man vill använda pengarna.

Det är intressant att när Myndigheten för kulturanalys tittade på frågan om fri entré pekade man just på att den inte hade den effekten att de som var socialt eller ekonomiskt svagare gick mer på museum. Tvärtom var det de ekonomiskt starkare som gick oftare. Därför var det väl rimligt att få tillskottet.

En värdefull sak jag ser med att ta betalt är att när man tar betalt tvingas man att göra något som är relevant. Det blir tydligt om museichefen är lat eller om museichefen arbetar med att göra samlingarna tillgängliga och attraktiva för besökarna. Jag undrar om ledamoten har någon tanke om kopplingen till att ta betalt och att tvingas att leverera kvalitet.

Anf. 65 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar återigen för frågan.

Jag har under åren besökt många museer och diskuterat fri entré-reformen. En del museer tar upp det som ledamoten påpekar, nämligen att man tvingas att göra något mer. Andra säger att införandet av entréavgift gjorde att de tappade många besökare. De har på eget bevåg valt att införa fri entré igen. Min bedömning är att det ser olika ut.

Jag vill lyfta upp en annan aspekt av fri entré-debatten. När fokus ensidigt ligger på besöksiffror, som det ofta gör när vi debatterar, riskerar museerna att tvingas jaga publik, vilket inte fullt ut speglar deras uppdrag. Museernas uppdrag är mycket bredare än att visa upp sig för publik – med eller utan entréavgift. Museerna ska också vårda och konservera samlingar, bedriva forskning och bidra till forskning, dokumentera och bevara inför framtiden.

Att konservera föremål eller katalogisera en samling genererar kanske inte några snabba klipp på en hemsida eller så många besök, men det är det som gör att vårt kulturarv inför framtiden kan bevaras och visas för fler. Vi har förstått att det tar tid att bredda deltagandet. Det kräver långsiktighet, relationer och pedagogiskt arbete. Därför finns det ett problem med att ensidigt fokusera på att räkna besökare.

Anf. 66 VASILIKI TSOUPAKI (V):

Herr talman! Att lära känna sin historia kan vara en viktig byggsten i en människas utveckling och identitetsskapande. Att se sig själv som en fortsättning på tidigare generationers historia kan ge oss en förankring och stabila rötter. Det kan handla om den egna släktens historia eller platsen man bor på. Vilka har gått här före oss, och vilka tankar hade de? Hur såg de på sin omvärld?

Bevarandet av kulturmiljöer och samlingarna på våra arkiv och museer ökar förståelsen mellan generationer, men de kan också ge oss viktiga lärdomar för framtiden. Med hjälp av forskare och experter uttolkas

kulturarvet, och det blir vårt kollektiva minne. Det utgör därmed också en viktig grund för vår verklighetsuppfattning i dag. Det blir på så sätt en större väv som inte längre bara handlar om min släkt eller min hembygds historia utan om ett lands eller ett folks ursprung.

Därför ser vi att krigförande parter, såväl stater som andra grupper som har ett intresse för historieskrivning och kulturarv, gör stora försök att förstöra. Det mest kända är kanske nazisternas försök att omforma historien, men vi ser samma mönster upprepade gånger på gång. Vi såg det under kriget på Balkan på 90-talet och terrorgruppen IS framfart, och vi ser det i dagens agerande av Ryssland i Ukraina, som har nämnts tidigare i debatten.

Att förstöra byggnader och arkiv och att stjäla eller sälja föremål kan bli en del i att försöka utplåna ett annat folk – ett vapen som inte bara dödar dagens människor utan siktar in sig på deras viktiga rötter.

Kulturarvet är därför skyddat enligt folkrätten. I 1954 års Haagkonvention står det: Skada på ett folks kulturegendom, oavsett vilket land den tillhör, är liktydigt med skada på hela mänsklighetens kulturarv.

Herr talman! Just för att kulturarvet är vårt gemensamma kollektiva minne menar vi i Vänsterpartiet att det ska vara tillgängligt för alla. Vi hörde en tidigare replikväxling om frågan om fri entré, och vi tycker också att det är en principiell fråga att statens museer, även läns- och kommunmuseer, är fria för alla invånare att besöka. De är precis som biblioteken även kunskapsinstitutioner.

I museilagen slås det fast att det allmänna museiväsendet har i uppgift att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Tyvärr är det tydligt att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte anser att alla ska ha fri tillgång till den kunskap som finns samlad på museer och i arkiv. Just borttagandet av fri entré är ett tecken på det. Reformen kostar runt 90–100 miljoner, och den har tagits bort varje gång som de borgerliga partierna har fått en chans. Samtidigt kunde man under 2025 avsätta 34 miljarder i skattesänkningar – att jämföra med de 100 miljoner en fri entré-reform hade kostat.

Förra årets skattesänkningar gick dessutom främst till höginkomsttagare. Att det skulle innebära att vanligt folk fick mer i plånboken så att de kunde gå på museum och teater, som kulturministern hävdar, är önsketänkande. För de allra flesta hushållen räckte de sänkningarna inte ens till att hänga med i prishöjningarna för mat. I år när det är valår har man sänkt skatterna lite bredare så att man kan hålla folk på gott humör ända fram till september. Även om genomsnittshushållen har fått lite mer i plånboken har kostnaderna för el dragit iväg ordentligt, och även hyrorna har stuckit iväg. Jag tror att få känner att de lever i någon sorts överflöd i dag.

Statistiska centralbyrån, SCB, beräknar att 840 000 svenskar inte får ekonomin att gå ihop. 1,9 miljoner har inte råd med oförutsedda utgifter, och runt 400 000

svenskar har inte råd att värma upp sin bostad. Det är den verklighet många människor lever i.

Herr talman! Tidöpartierna tal om satsningar på barn och bildning lämnar alltså mycket övrigt att önska när det gäller just kulturarvet. Barn har fortfarande fri entré på museer, men få barn kan gå på museum utan sina föräldrar.

Vänsterpartiet har också kritik när det gäller det tredje området som Tidöpartierna brukar lyfta upp. Utöver barn och bildning brukar man prata om beredskap. Det är mycket fokus på de krigssituationer som tidigare talare också har lyft upp i dag. Men vi kan inte bara fokusera på att ryssen kanske kommer, som man ofta hör, utan måste också fundera på om regnet kommer. Vi har arkiv som skulle kunna stå emot bomber. Det är rejäla byggnader som är byggda för decennier sedan. Men de klarar inte höjda vattennivåer.

Det behövs resurser här och nu för att hantera de klimatförändringar som påverkar alla våra institutioner i dag. Den gröna omställningen behöver få resurser. Detta kommer nämligen att påverka våra samhällen i stor utsträckning framöver. Jag hörde i morse att *Ekot* rapporterade om de enorma kostnader Europa hade förra året efter stormar, skyfall och bränder runt om i Europa. Att i det läget inte föra en politik för att minska våra klimatutsläpp är verkligen ett hot mot framtida generationers livsvillkor. Det är dags att sätta punkt för den fossilberoende samhällskultur som vi har odlat de senaste decennierna och låta det bli en historisk parentes, herr talman.

Sveriges museer har ett vanligt år runt 20 miljoner besök runt om i landet. De digitala besöken är ännu fler. Dessa institutioner toppar svenska folkets förtroendelista, men i dag saknar de ekonomiska resurser för det mest grundläggande.

Den kultursamverkansmodell som innebär att staten ska stötta regionerna undergrävs när staten inte längre kompenserar för pris- och löneuppräknings. Alla fördyringar hamnar på regionernas utgiftskonto. Jag tycker att det är orättvist och orimligt. Regionerna bär nämligen också ansvaret för stora, dyra och viktiga områden som sjukvård och kollektivtrafik.

Herr talman! Digitaliseringen är en del av kulturarvets ökade tillgänglighet. Det behövs resurser till både museer och andra typer av arkiv. Det finns enorma behov på detta område. En del material riskerar faktiskt att förstöras. I vissa fall handlar det om att format inte längre kan läsas av eftersom det inte finns maskiner och reservdelar. Det är bråttom att få till den digitaliseringen. Regeringen har faktiskt skjutit till en del resurser här. Men det är inte tillräckligt. Mer behöver göras.

Herr talman! I detta betänkande finns det inga yrkanden från Vänsterpartiet. Men vi visar tydligt i vårt budgetförslag för 2026 att vi prioriterar kulturarvsinstitutionerna och kulturmiljöerna. Vi har ungefär 305 miljoner mer i vår budget än regeringen och Sverigedemokraterna har. Jag beklagar att kulturarvet inte står högre upp på deras dagordning. Jag trodde nog att det

skulle vara ett av få områden på kultursidan som de ändå skulle prioritera.

Det stora numret den här mandatperioden har varit kulturkanon, som lyfter fram specifika platser och byggnader. Men samtidigt ser vi nu ett förfall över hela landet, till exempel när det gäller kulturmiljöer. Tidigare hörde vi också ett inlägg från Socialdemokraterna om våra världsarv.

Det är till stor del ideella insatser som håller igång många platser, byggnader och miljöer. Jag vill passa på att rikta ett stort tack och en hälsning till alla ideella föreningar och enskilda personer runt om i vårt land som ser till att tillgängliggöra och hålla platser öppna och som underhåller de här viktiga platserna och byggnaderna för kommande generationer.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga något om de nationella minoriteternas kulturarv. Jag håller med om mycket av det som Mats Berglund från Miljöpartiet nämnde tidigare. Vi har en lite annan inriktning på våra förslag. Därav finns det inga gemensamma reservationer i dag. Men vi delar samma grundsyn.

Före jul besökte jag Tornedalsteaterns föreställning *Ummikkos*, som är ute på turné. *Ummikko* är meänkieli för en person som inte talar omgivningens språk. Det var en fin, tvåspråkig pjäs, som textades. Den gav en bild av den kamp som man har fört för att återerövra sin kultur och sina rötter när man under generationer har utsatts för assimileringspolitik.

Även för oss som inte talar meänkieli var det ett fint budskap, som alla vi som har en flerkulturell eller flerspråkig bakgrund kunde identifiera oss med. Jag rekommenderar gärna fler att gå och se den nu när den är ute på turné. Det kan den vara tack vare Riksteatern. Vänsterpartiet tycker att även Tornedalsteatern och den samiska teatern, Giron Sámi Teáhter, ska få ett ordentligt stöd för att kunna utgöra nationalscener. Vår befolkning som pratar de nationella minoritetsspråken är faktiskt spridd över hela landet. Man måste kunna ha ordentliga turnéer.

Kulturen och språket är bärare av vårt kulturarv. Men en del insatser för de nationella minoriteterna landar inte specifikt hos oss i kulturutskottet. Många av våra förslag och våra resurser finns hos konstitutionsutskottet. Jag vill bara nämna det, för den som kikar i handlingarna i dagens betänkande.

För några år sedan var Vänsterpartiet med och drev fram ett tillkännagivande till regeringen om repatriering av samiska kvarlevor. Jag vill nämna specifikt att det ändå har satts i gång ett arbete efter att vi här i riksdagen kunde enas om att det behöver prioriteras. Men det skulle kunna gå snabbare. Det beror på att hela det här området, de nationella minoriteternas kultur och språk, är väldigt eftersatt, och den här regeringen och Sverigedemokraterna har tyvärr skurit ned även på det området.

Avslutningsvis vill jag ge uttryck för en hoppfull tanke om att vi kan få en annan regering efter höstens val och att vi då kan få en kulturarvspolitik som är värd namnet.

(Applåder)

Anf. 67 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! 103 yrkanden som berör det vi debatterar i dag, kulturarv och kulturmiljö, har under den allmänna motionstiden inkommit från enskilda ledamöter eller kollegor tillsammans. Några exempel har vi hört från talarstolen tidigare. Jag vill ändå nämna fäbodbruken, Hälsingegårdarna, Uppåkra, kyrkoantikvariska ersättningar och arbetet mot antisemitism. Alla dessa områden pekar på vikten av och engagemanget för kulturarv – det som gör oss till det vi är, den historia vi bär och det vi vill föra vidare.

Vårt kulturarv och vår kulturmiljö är inte alltför sällan tillgängliga tack vare ett aktivt och engagerat civilsamhälle. Det är föreningsliv som samlar och skapar den lokala sammanhållningen och för traditioner vidare. Man bygger kunskap tillsammans, inte minst i hembygdsrörelsen. Vi i Centerpartiet ser värdet av att stärka civilsamhället även på detta område.

Herr talman! I den oroliga tid och omvärld vi befinner oss i ser vi det också som positivt att Riksantikvarieämbetet i regleringsbrevet för 2025 fick i uppdrag att vidta särskilda åtgärder för att stärka skyddet av kulturarv genom beredskapsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter.

Herr talman! På Unescos världsarvslista finns det 15 världsarv i Sverige. Här hittar vi Birka och Hovgården, Gammelstads kyrkstad och Hälsingegårdarna, som också jag vill nämna – det är i varje fall bingo på den i dag.

Samtliga 15 världsarv är unika kultur- och naturhistoriska kulturmiljöer som finns på olika platser i landet och är av nationellt intresse. Ansvar för arbetet med världsarven är lokalt, regionalt och nationellt. Ågarna och förvaltarna av världsarven kan vara både privata och offentliga.

Arbetet med världsarven finansieras med privata, kommunala, regionala och statliga medel. Det finns öronmärkta medel till världsarv som är naturarv men inte till världsarv som är kulturarv. Däremot kan ideella organisationer söka andra bidrag inom kulturarvsområdet. Det kan också finnas möjlighet till lokal och regional finansiering genom kultursamverkansmodellen. Sverige har en nationell kulturarvsstrategi, men det nationella arbetet kring världsarven kan stärkas. Det bör finnas möjlighet till ytterligare samverkan mellan dessa olika nivåer för insatser för världsarven.

Jag vill avslutningsvis peka på det stora ansvar som gårdsägarna tar för att vi och kommande generationer ska kunna besöka exempelvis hälsingegårdarna. Det är värt att uppmärksamma att det är en särskild utmaning att ta ansvar för det här kulturarvet som företagare och gårdsägare.

Jag yrkar bifall till reservation 12 under punkt 9 om Unescos världsarv.
(Applåder)

Anf. 68 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Kulturarvet är inte bara spåren av generationer före oss – det som människor har byggt,

skapat och trott. Det är också en aktiv del av vår samtid och någonting vi förvaltar för kommande generationer.

I den här tiden, som präglas av oro i vår omvärld, krig i Europa och ökade hot mot demokratiska värden, blir kulturarvets betydelse ännu tydligare. Vi har sett hur kulturarv medvetet attackeras i krig och hur byggnader, arkiv och identitet förstörs. Att skydda kulturarvet är därför inte bara en fråga om historia. Det är en fråga om motståndskraft, identitet och sammanhållning.

Herr talman! I betänkandet konstateras att det finns lagstiftning, myndighetsuppdrag och pågående arbete som utgör grunden för skyddet av vårt kulturarv. Detta är viktigt. Kulturarvspolitik kräver långsiktighet, inte ryckighet. Samtidigt vet vi att det ansvar som lagstiftningen uttrycker också måste motsvaras av praktiska och ekonomiska förutsättningar. Vi kan ta museerna som exempel. Sverige har statliga och regionala museer som förvaltar ovärderliga samlingar. Men många museer brottas med utmaningar gällande lokaler och magasin. När hyreskostnader tränger undan verksamhet och magasin inte fullt ut möter moderna krav på klimat och säkerhet handlar det inte bara om driftsekonomi. Det handlar om hur väl vi förmår skydda vårt kulturarv.

Herr talman! Det vilar också ett ansvar på oss när det gäller det kyrkliga kulturarvet. Kyrkobyggnader är inte bara gudstjänstlokaler eller landmärken. De är bärare av lokal historia. De rymmer konst, inventarier och miljöer som speglar århundraden av svensk historia. För många människor är kyrkan dessutom en plats för livets stora skeenden – dop, vigslar, begravningar – och en plats för samling i kris.

Under lång tid har ersättningen till vård och underhåll av det kyrkliga kulturarvet urholkats. Regeringen har genomfört en första höjning. Den är inte jättestor, men den är ett viktigt steg inför fortsättningen. Kristdemokraterna vill fortsätta den inriktningen och ser behov av att ytterligare stärka förutsättningarna för att vårda kyrkor och kyrkliga kulturmiljöer, inte minst i landsbygdsområden, där kyrkan ofta är helt avgörande för bygdens identitet.

Herr talman! Kulturarvet är inte bara materiellt. Det handlar också om demokratiskt medvetande. I en tid när antisemitism, extremism och historieförvanskning på nytt breder ut sig är kunskap om historien en demokratisk skyddsfaktor.

Kristdemokratisk kulturpolitik utgår från en enkel princip: Vi äger inte kulturarvet – vi förvaltar det. Vi har fått det i arv av tidigare generationer och har en skyldighet att lämna det vidare helt, levande och tillgängligt. Därför behöver kulturarvspolitiken, menar vi, präglas av långsiktighet i finansieringen, respekt för institutionernas självständighet och en förståelse för kulturarvets betydelse för sammanhållning och identitet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Vi kristdemokrater kommer att fortsätta verka för att de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för att värna

vårt kulturarv och våra kulturmiljöer ska stärkas över tid.
(Applåder)

Anf. 69 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! Kulturarvet och vår kulturmiljö är berättelsen om Sverige – om vilka vi är och vilka vi har varit. Det är våra historiska stadskärnor, våra bruksorter, våra kyrkor, våra museer, våra industrilandskap, våra nationella minoriteters kulturmiljöer och mycket, mycket mer. Det är rösterna från dem som byggde landet och ansvaret vi bär för dem som kommer efter oss.

Vi liberaler har i denna kammare gång på gång betonat att kulturarvet tillhör oss alla. Det är inte statens, marknadens eller enskilda intressens – det är medborgarnas. Därför är det också politikens ansvar att skapa långsiktiga, stabila och rättssäkra villkor för att vårda och utveckla våra kulturmiljöer och vårt kulturarv.

Myndigheter som Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk bär ett stort ansvar, men ansvaret stannar inte där. Kommunerna spelar en stor roll när det gäller fysisk planering och bygglovsprocesser. CIVILSAMHÄLLET spelar en ovärderlig roll genom hembygdsrörelsen, ideella krafter och lokala föreningar som tillgängliggör och bevarar vårt kulturarv varje dag.

Herr talman! På senare år har kulturarvsfrågorna fått allt större plats i debatten – tyvärr av en dystert anledning. Det är i dag näst intill omöjligt att prata om kulturarvsfrågor utan att tankarna går till det kulturella mord som Ryssland försöker genomdriva i Ukraina. Under kriget har över 300 viktiga kulturella platser förstörts i Ukraina: kyrkor, bibliotek, museer och monument som alla är delar av Ukrainas kulturarv.

I början av invasionen för fyra år sedan utspelades grymma scener i Mariupol när Donetsk regionala dramatiska teater bombades av Ryssland. På fasaden och på marken utanför hade det ryska ordet för barn målats stort och tydligt för att informera ryska militärplan om att barn och civila gömde sig där. I attacken dödades uppskattningsvis 600 människor av de 1 000–1 200 som hade sökt skydd i byggnaden. Det var en byggnad som man trodde skulle få stå kvar eftersom det är ett kulturarv och som man trodde att man skulle vara säkra i.

Att Ryssland saknar respekt för internationell lag är ingen nyhet. Den ryska historien är en historia av imperialism. Det ryska tsarväldet, den ryska sovjetregimen och dagens ryska federation har förtryckt sina grannar och bedrivit förryskningspolitik. Invasionen av Ukraina har som mål inte bara att ta ifrån Ukraina dess territorium och dess frihet utan också att beröva landet och dess människor deras identitet. I detta nu försöker Ryssland utradera Ukrainas kulturella identitet och språk och förfälska dess historia.

Det är mot denna bakgrund som skyddet av vårt eget kulturarv har blivit än mer angeläget. Det är också därför kulturen för första gången har inkorporerats i den nationella säkerhetsstrategin och regeringen har inrättat ett råd för skydd av kulturarvet.

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att stärka skyddet med hjälp av evakueringsmagasin och säkra transporter och har tilldelats ökade medel. Vi har också här i riksdagen beslutat om ökade medel till digitaliseringen av kulturarvet. Arbetet är påbörjat, men det finns mycket kvar att göra för att säkerställa skyddet av vårt kulturarv för framtida generationer.

Herr talman! Ett annat angeläget område där vi nu antligen tar stora steg framåt handlar om den problematiska modellen med kostnadshyror för några av våra stora institutioner som vi dragits med alldeles för länge. Statens fastighetsverk har nu på uppdrag av regeringen genomfört omförhandlingar av hyresavtalen för Kungliga Operan, Kungliga Dramatiska Teatern, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Historiska museet. Det innebär att den nuvarande modellen med kostnadshyra kommer att avvecklas. Tanken är att det ska ge bättre förutsättningar för underhåll i framtiden så att vi inte återigen ska stå med tak som faller in, en arbetsmiljö som är under all kritik och annan problematik på grund av det eftersatta underhållet.

Detta görs samtidigt som vi nu genomför den största enskilda satsningen på statliga byggnadsminnen via bidragsfastigheterna med nästan en fördubbling av anslaget, en omfattande renovering av Kungliga Operan och en rejäl höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen. Det gör att vi förbättrar förutsättningarna för vårt kulturarvs fortlevnad på flera områden.

Slutligen, herr talman, ska jag säga några ord om museer. Det finns många fantastiska museer och världsarv, som vi har talat mycket om här i dag. De ger oss god inblick i hur olika tidsepoker och företeelser har påverkat vårt lands utveckling. Många drivs av eldsjälar som håller traditioner vid liv, men ibland behövs även nationella museer. Därför ser jag lite extra fram emot att ta del av Filminstitutets uppdrag att lämna ett kostnadsberäknat förslag på ett nationellt filmarvsmuseum. Vi måste också ta nya företeelser med oss in i framtiden som en del av vårt kulturarv.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 15 Tillgång till kultur

Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU5
Tillgång till kultur
föredrogs.

Anf. 70 ALEXANDER
CHRISTIANSSEN (SD):

Herr talman! Nu ska vi debattera *Tillgång till kultur* en sista gång för den här mandatperioden. Grundläggande när vi debatterar kultur är att det är mer än budgetposter och procentsatser. Kultur är våra

gemensamma berättelser och våra minnen, språk, sånger och värderingar. Det är det som gör Sverige till Sverige helt enkelt. Det är också därför som de gamla partiernas experiment med mångkulturalism varit ett så stort problem för den kultur vi nu ser växa fram i Sverige.

I en tid präglad av krig, inte minst i vårt närområde, där desinformation sprids och där den ökade polariseringen gör sig påmind blir den svenska kulturen ett värde som är mer värt än någonsin. Den blir som ett kitt som håller ihop vårt samhälle. Den ger oss gemensamma referenser. Den skapar motståndskraft, inte bara militär utan även mänsklig och demokratisk sådan.

Om man stannar upp lite grann och tänker på de orden, att vår svenska kultur skapar gemensamma referenser, motståndskraft och inte bara militär utan även mänsklig och demokratisk motståndskraft, blir det ganska påtagligt vad kulturen utgör och vilken viktig roll den har i vårt samhälle.

Det är därför vi sverigedemokrater tillsammans med regeringen blev tvungna att prioritera om hela kulturpolitiken och också ändra den gängse ordningen för förslagen i budgeten. Det har handlat om att se till att kulturen och kulturarvet står rustade inför den nya verklighet vi står inför och lever i.

Därför har vi vidtagit åtgärder för att se till att kulturen och kulturarvet ska bli en central del av Sveriges nationella säkerhetsstrategi. Detta är historiska åtgärder. När vi bygger upp totalförsvaret stärker vi inte bara försvaret, vägar och det robusta energisystemet som tidigare regeringar så aktivt nedmonterat. Vi skyddar också arkiv, konstsamlingar och historiska miljöer.

Att Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet nu är beredskapsmyndigheter är ett tydligt besked. Kulturen är inte en eftertanke. Den är en del av vår motståndskraft, och därför har ett råd för skydd av kulturarv inrättats. Medel avsätts för att säkra magasin och transporter.

Men, för att vara helt ärliga: När vi tillträdde mötte vi en betydande beredskapsskuld. Totalförsvaret var nedmonterat under flera decennier, och kulturarvet var kraftigt eftersatt. Fastigheter hade förfallit, och tak rasade bokstavligen in. Underhåll hade skjutits upp under lång tid. Beredskapsplanering saknades, och det arbetet måste nu tas igen.

Allt detta har vi gjort under en tid med hög inflation och låg konjunktur. Vi har gjort en kraftsamling. Anslagen till statliga byggnadsminnen har nästan fördubblats. Den kyrkoantikvariska ersättningen har höjts. Den dysfunktionella kostnadshyran har avskaffats. Beslutet att renovera Kungliga Operan är historiskt, och en ny scen för barn och unga möjliggörs genom privata donationer. Det är fantastiskt. Det är investeringar i både vårt arv och vår framtid.

Samtidigt bygger vi kulturens ekonomiska styrka. De kulturella och kreativa branscherna omsätter 640 miljarder kronor årligen. Det är en ny svensk basindustri som vi nu erkänner. Det kanske är "fultkultur" om

du skulle fråga den bidragsberoende kultureliten. Men lyssna: En tioårig strategi för kulturella och kreativa branscher är på plats.

Vi stärker exportfrämjandet. Vi har förbättrat villkoren för kulturföretag genom momsänkningar på dans och nattklubbar. Tidigare var moms 25 procent vid galleriförsäljning. Nu är den 12 procent vid direktförsäljning från konstnären. Nu gäller alltså 12 procent moms vid försäljning av konstverk, vilket innebär en sänkning från 25 procent för gallerier och auktionshus. Det är bra. Vi skapar bättre förutsättningar.

Den svenska filmen som vänsterliberaler förgripit sig på under lång tid reformeras för att bli mer långsiktig och mer publiknära. Äntligen! Vi vill se film som folk faktiskt vill se och inte film för experter som skapar "värdefull" film för varandra och gammelmidiernas filmkritiker. Den tiden är förbi.

Vi ser också över finansieringen för kulturskapare och institutioner. Utredningar om kultursponsring, avdragsrätt och matchningssystem ska skapa mer stabila och rättssäkra villkor. Kulturen behöver fler ben att stå på.

Herr talman! Varför lyfter jag fram allt detta i debatten om betänkandet? Det är för att det hänger ihop. Jag vill vara tydlig: Vi vet att mer resurser skulle behövas. Behoven är stora inom kulturarvet och institutionerna men också för det fria kulturlivet.

Men vi verkar i en tid av krig, ekonomisk osäkerhet och nödvändiga satsningar på försvar och trygghet. Vi har tvingats prioritera hårt, och just prioriteringar är en av politikens grundfundament. Det är ett fundament som flera partier i denna kammare uppenbarligen inte har klarat av att göra.

Det betyder inte att kulturens värde minskar. Nej, tvärtom. Det betyder att vi måste använda varje skattekrona klokt och bygga strukturer som håller över tid.

Därför prioriterar vi sverigedemokrater barn och bildning. Skapande skola förstärks. En digital kulturskola utvecklas. Ett fritidskort har gjort det lättare för fler barn att delta.

Vi genomför historiskt stora satsningar på läsning med bemannade skolbibliotek, nya läromedel och omfattande bokinköp. En svensk kulturkanon är på plats, och läslistor stärker våra gemensamma referenser och språket som bär demokratin.

Vi har inte råd att prioritera fusk, slöseri och vuxnas hobbyverksamhet genom studieförbunden, för att ta ett exempel.

Vi säkrar finansieringen av public service långsiktigt. Vi stärker lokal och regional journalistik genom mediestödet. Vi satsar på medie- och informationskunighet för att möta desinformation. Vi lever i en digital värld där desinformation sprids som en löpeld på internet. Utan fria medier och bildade medborgare försvagas demokratin.

Herr talman! Sverigedemokraterna för en kulturpolitik som förenar realism med framtidstro. Vi erkänner de brister som vi ärvde. Vi tar ansvar i oroliga tider, och steg för steg återupprättar vi kulturens plats i samhällsbygget. Kultur är inte ett särintresse. Det är inte

heller ett verktyg för miljöpartister och socialdemokrater. Det är vårt gemensamma arv och vår gemensamma framtid. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I detta anförande instämde Pia Trollehjelm (SD).

Anf. 71 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Alexander Christiansson, för ditt engagerande inlägg!

Våra två partier har nog det gemensamt att vi har en vilja att förändra kulturpolitiken, men skillnaden är att vi vill förändra den i ganska olika riktningar.

Alexander Christiansson använde en ganska stor del av början i sitt anförande för att prata om det som vi pratade om i den förra debatten, nämligen kulturarvet och skyddet av kulturarvet i tider av krig och kris, kanske framför allt i krig men också i kris. Jag ställde i den debatten en fråga till moderaten Peter Ollén, och jag tänkte ställa samma fråga nu till Alexander Christiansson.

Jag håller med om att regeringen har tagit stora kliv för att inventera, fundera på och stärka skyddet av kulturarvet i tider av krig och delvis också i tider av kris. Jag tänker på klimatkrisen, som verkligen ställer höga krav på skyddet av kulturarvet. Alexander Christiansson får gärna kommentera just klimatkrisen och andra kriser, men jag tänkte framför allt ställa frågan om det levande kulturlivet i händelse av kris och krig och vikten av det.

Jag håller inte med ledamoten om att regeringen har gjort stora satsningar på public service och så vidare, utan det är snarare en urholkning av anslagen som har skett. Det har delvis också gjorts sänkningar av anslagen brett till kulturen.

Vi måste bygga ett starkt kulturliv om vi ska ha ett starkt och levande kulturliv i händelse av krig och kris, och där har regeringen gått åt andra hållet. Jag vill därför fråga hur Alexander Christiansson ställer sig till detta.

Anf. 72 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman och Mats Berglund! Både Miljöpartiet och Sverigedemokraterna vill använda kulturen. För vår del har det i hög grad handlat om att tvätta bort mycket av den politiska styrning som vi ärvde från Miljöpartiet. Det har vi pratat om många gånger i den här kammaren.

Rapporter visar att kulturskapare, inte minst film- och teaterare, har känt sig nödgade att anpassa sina äskanden, lägga in olika värderingar och så vidare, för att kunna få in pengar. Det är en politisk styrning av kulturen som jag tycker har varit besvärande, och vi har ägnat vår tid åt att tvätta bort den. Det är jag väldigt stolt över.

Vi har inte heller några ambitioner att lägga in någon egen styrning av kulturen, utan vi vill att den ska vara fri. Det är också därför vi pratar så mycket om breddad finansiering.

När det gäller beredskapsfrågan och till exempel klimatförändringar, som ledamoten lyfter, är det klart att vi ser att vi lever i en tid som är orolig inte bara när det gäller krig. Vi har sett översvämningar och allt sådant som naturligtvis påverkar vårt samhälle på olika sätt. Det är en viktig fråga.

Jag menar att just beredskapsskulden är tragisk, och den har ju hamnat på allas läppar. Alla kulturpolitiker har pratat om detta de senaste åren. Det var som att man vaknade upp av en kalldusch och blev varse att man inte lever i en trygg och säker värld.

Det är därför beklagligt att man har monterat ned försvarsanslagen när det kommer till magasin, bunkrar, digitalisering och allt sådant. Det har vi satsat på ganska kraftigt under den här mandatperioden, och det vet Mats Berglund. Vi kommer också att behöva fortsätta göra det.

Sedan finns det andra delar av kulturen som vi kommer att behöva satsa mer på, och kultursamverkansmodellen är en sådan. Men vi har varit tvungna att prioritera. Jag tycker att man ska vara hederlig i sin argumentation när det gäller det här, för inte heller Miljöpartiet och Socialdemokraterna satsade på detta i hög konjunktur och låg inflation. Matchningen går inte riktigt ihop.

(Applåder)

Anf. 73 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Alexander Christiansson, för svaret!

Mjuk makt nämns väldigt mycket just nu; det är ett begrepp som har dykt upp. Kulturen är väldigt viktig för att skapa mjuk makt, men det finns naturligtvis också andra inslag som diplomati, biståndarbete och sådana saker, som stärker en nations ställning i det internationella samtalet.

Jag tänker på den tillställning vi hade i går, när talman höll ett kort anförande för att uppmärksamma de fyra år som har gått sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Då stod vi i flera minuter och applåderade Ukrainas ambassadör gemensamt här i kammaren. Jag tycker att det var väldigt fint.

Varför gör vi det? Varför står vi bakom Ukraina? Det handlar till stor del om att Ukraina har jobbat mycket med just den mjuka makten, till skillnad från en hel del andra nationer just nu. USA håller på att radera den på alla plan, skulle jag säga. Sveriges position under Tidöregeringen är oroväckande eftersom man drar ned på exempelvis biståndsarbetet men också urholkar kulturen.

Jag ska försöka formulera en fråga som syftar lite framåt. Alexander Christiansson nämnde filmpolitiken samt sponsring och breddad finansiering. Det är områden som Tidöregeringen har varit väldigt långsam med – oroväckande långsam. Propositionen om film kommer väldigt sent, och vi kommer förmodligen inte att hinna genomföra någon politik under mandatperioden. Samma sak gäller breddad finansiering, som har varit ett flaggskepp tillsammans med kulturkanonen.

Varför har regeringen varit så långsam i de här viktiga frågorna?

Anf. 74 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt fint att alla partier i den här kammaren har samlats kring vårt stöd för Ukraina och den situation landet befinner sig i.

Jag var själv i Ukraina för inte så länge sedan och besökte då kulturutskottet och träffade dess ordförande. Vi hade ett otroligt intressant samtal. Jag ska inte ägna hela min replik åt detta, men man brinner ju för det.

Det jag tyckte var mest intressant var när de beskrev sina stora utmaningar, till exempel att streamingjättar för musik används för att manipulera unga i Ukraina med propaganda för att lura in dem i något slags ryska medier. Där försöker man sedan indoktrinera dem genom att till exempel påstå att det inte finns någon ukrainsk kultur. Det är utmaningar som kanske är svåra för oss att förstå. Det är svårt att sätta sig in i vilka makter Ukraina egentligen har att spela mot i den digitaliserade världen.

Nu glömde jag kanske frågan lite grann. Men jag tycker att vi i debatterna ofta hamnar i diskussionerna om finansiering. Vi har prioriterat lite annorlunda, men i det stora hela lägger vi ungefär samma pengar som ni gjorde tidigare. Vi har absolut en högre budget nu än vad ni hade de sista åren innan Miljöpartiet och Socialdemokraterna lämnade över makten 2022. Vi lägger alltså lite mer pengar än vad ni gjorde då.

Sedan lägger vi pengarna på lite andra saker, och jag tycker egentligen inte att det är så otroligt konstigt eftersom vi har olika ideologiska ingångsvärden. För oss är det de här värdena, bland annat digitalisering, som är viktiga. Vi har varit tvungna att prioritera dem liksom Operan, våra museer där taken har rasat in och så vidare. Det har varit det vi har prioriterat, och sedan får vi lägga pengar på andra saker när utrymme finns.

Vi har fått bekämpa inflation och lågkonjunktur, och det har kostat enormt mycket. Jag hoppas själv som kulturpolitiker på en annan tid efter valet då vi får utrymme att satsa mer på kulturen, för det behövs. (Applåder)

Anf. 75 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Behoven är stora, säger Alexander Christiansson i sitt anförande. Samtidigt kallar han kulturarbetare som påpekar de stora behoven för bidragsberoende kulturelit. Jag tror att det var så han sa, men jag kan ha antecknat slarvigt. Jag blir lite förvånad över den typen av retorik när ledamoten själv säger att det finns väldigt mycket som behöver göras på området.

Alexander Christiansson nämner att det är viktigt med prioriteringar. Min fråga är: Hur kommer det sig då att Sverigedemokraterna, som ändå har varit ett parti med ganska hög svansföring när det gäller till exempel kulturarvsfrågorna, lägger så lite resurser på området och i stället prioriterar skattesänkningar?

Förra året var det runt 34 miljarder i skattesänkningar, och i år tror jag att det är ytterligare 52 miljarder. Ganska små resurser skulle kunna göra väldigt stor skillnad på kulturområdet. Vi ser hur ideella krafter gör stora insatser, och om de bara fick lite smörjmedel skulle vi kunna få mycket mer kultur i hela landet.

Jag tycker att Sverigedemokraterna har intagit en konstig position här. Jag hörde det också i den tidigare debatten när ledamotens kollega Runar Filper lyfte kulturarvsfrågorna.

Min fråga är varför man har prioriterat dessa stora skattesänkningar för framför allt höginkomsttagare framför satsningar på kulturen.

Anf. 76 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det enkla svaret på den frågan stavas tillväxt. Så är det. Exempelvis Konjunkturinstitutet lyfter ju den frågan.

Vi behöver se tillväxt i Sverige. Vi ärvde en av de lägsta tillväxterna i Europa. Nu har vi en hög tillväxt, och den växer. Det beror på att vi behöver se innovation och drivkrafter för företag att kunna anställa och locka hit kompetens och högkompetens från andra länder. Vi behöver helt enkelt bättre förutsättningar för företagen och för människor som har utbildat sig lång tid, exempelvis för att kunna behålla sin inkomst.

Här finns en tydlig ideologisk skillnad mellan Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna och, tror jag, de flesta partier i kammaren. Men det må så vara. Visst finns det stora behov, men kanske inte inom de områden som Vänsterpartiet ser. Vi ser jättestora behov.

Jag förstår nog inte riktigt frågan: Varför har vi inte satsat mer? Vi har satsat jättemycket på områden som varit enormt eftersatta under flera decennier inom kulturarvet. Räcker det? Nej, det gör det inte. Men vi satsar väldigt mycket, till skillnad från vad tidigare regeringar har gjort. Det är tack vare Sverigedemokraterna, då detta är en prioriterad fråga för oss.

Sedan skulle vi vilja göra jättemycket mer, men vi står i ett läge där det skjuts och sprängs. Jag har använt den här metaforen tidigare i kammaren: När vi har ett hus där taket har rasat in, det regnar in och det är översvämning i källaren är inte köksluckorna det vi kommer att prioritera. Vi måste sanera hela källaren och laga taket; sedan kan vi börja prata om andra saker.

Det har vi också gjort under den här mandatperioden. Förra månaden var den första månaden utan någon skjutning i Sverige på flera år. Vi ser att gängkriminella sitter inne på längre tid. Detta är prioriteringar för den här regeringen för att skapa trygghet på gator och torg så att unga tjejer vågar röra sig där igen. För mig är det viktigare. Sedan måste vi prioritera exempelvis kultursamverkansmodellen på sikt.

Anf. 77 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Alexander Christiansson för försöket till svar. Jag tycker ändå inte riktigt att det

var så stringent just när det gäller de här skattesänkningarna.

Ledamoten tar upp detta med lågkonjunktur och tillväxt. De stora skattesänkningarna har ju gått rakt ned i plånboken hos människor som redan hade väldigt mycket pengar och som nu kanske tar en tredje utlandssemester, vad vet jag. Det är den gruppen som bara kan sätta pengarna på banken eller konsumera lyxprodukter. Det är inte så att den stora andelen av Sveriges befolkning har fått stöd så att de kan konsumera mer och dra igång hjulen.

Bara i förra veckan kritiserade Finanspolitiska rådet Tidöpartierna för att ha satsat på skattesänkningar som varit ineffektiva – till exempel sänkningen av arbetsgivaravgifter för ungdomar, en väldigt ineffektiv och dyr satsning för att skapa jobb – samtidigt som vi den här mandatperioden har den högsta arbetslösheten på väldigt länge.

När det gäller kulturområdet har arbetslösheten ökat med 30 procent under mandatperioden. Det är för att det saknas resurser inom kultursektorn. Ville man skapa jobb hade man ett utmärkt läge här, men i stället har man gått åt fel håll och skurit ned – till exempel på kultursamverkansmodellen, där människor nu får sägas upp.

Kultursamverkansmodellen är den modell vi har för att skapa kultur i hela landet. Här tycker jag verkligen att Sverigedemokraterna och resten av regeringsunderlaget har gått bort sig helt.

Ledamoten nämnde strategin för kulturella och kreativa branscher. Där finns det knappt något smörjmedel, bara 5 miljoner eller något sådant för internationalisering. Ville man satsa på tillväxt och på en bransch som växer har man också här missat chansen.

Jag tycker att ledamoten behöver förklara varför man satsar så mycket på skattesänkningar för höginkomsttagare.

Anf. 78 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)
replik:

Herr talman! Jag tycker att mitt svar var ganska tydligt.

Jag kan säga så här: Jag tror att vi har väldigt olika syn på dessa saker. När vi pratar tillväxtpolitik är det kanske inte heller Vänsterpartiets paradgren. Om vi skulle utgå från Vänsterpartiets politik finns det gott om exempel på jorden där man faktiskt har använt sig av den politiken. Det har gått så där för de länderna.

Det som kanske är allra mest skrämmande är väl om Vänsterpartiet eventuellt skulle ingå i en regering, kanske till och med få finansministerposten i en socialdemokratisk regering. Det är gåshud på den, tycker jag, herr talman.

Men låt mig ändå försöka besvara frågan. Ja, vi prioriterar tillväxt. Vi prioriterar brottsbekämpning. Vi prioriterar en rad olika saker i vårt samhälle. Vi tog över makten för snart fyra år sedan. Vi kavlade upp ärmarna, gick in med våra verktyglådor och städvagnar och började sanera det här huset, som varit otroligt misskött under flera år. Det var katastrofalt på många

sätt – växande otrygghet, parallella samhällsstrukturer, våldtäktsmän som är ute efter några månader, förövare som inte får något straff, brottsoffer som inte får någon upprättelse över huvud taget och en integrationsskuld som varit totalt förödande för landet. Katastrof!

Detta är allvarligt. Den här regeringen har gjort enorma omläggningar på dessa områden. Samtidigt har vi satsat mycket på kulturarvet jämfört med tidigare regeringar, som inte gjorde ett jota åt de andra saker jag precis rabblade upp. Vi har lyckats göra flera saker samtidigt.

Behövs det mer? Ja, det behövs mer. Men jag är väldigt nöjd med och stolt över det vi faktiskt har gjort på kulturområdet under de här åren, trots de förutsättningar vi fick efter Socialdemokraterna, Miljöpartiet och till viss del Vänsterpartiet.
(Applåder)

Anf. 79 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Miljöpartiet har ambitionen att vara det ledande kulturpartiet i svensk politik. Det har vi kongressbeslut på sedan länge, och det har vi också arbetat för under många år, i regeringsställning och i opposition.

Sverige behöver en ny kulturpolitik. Förändringar behöver göras. Vi behöver stärka kulturen inom de institutioner och strukturer vi har byggt upp under många år: länsinstitutionerna, nationalscenerna, kultursamverkansmodellen, arrangörer, lokaler och det fria kulturlivet i hela landet. Men vi behöver också hitta nya former för att stärka kulturen i alla dess uttryck och i hela landet.

Ett starkt kulturliv med goda villkor för kulturskapare och en stark infrastruktur för de olika konstområdena är tillsammans med det vi diskuterar i dag – allas tillgång till kultur – helt avgörande för möjligheten att bygga ett starkt, motståndskraftigt, demokratiskt och hållbart samhälle med yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet och så vidare, ett samhälle som bygger på tillit till människor snarare än misstro. Där går också den stora skiljelinjen mellan de politiska partierna i dag, såväl i politiken i stort som i kulturpolitiken.

Herr talman! Miljöpartiet tillsatte i regeringsställning utredningen Återstart för kulturen, som i sitt betänkande *Från kris till kraft* kom med ett stort antal förslag för en återstart för kultursektorn efter pandemin. Förslagen var tillfälliga, men vi menade att flera av dem borde ha permanentats för att tydliggöra en större ambition för kulturen och kulturlivet från politikens sida.

Trots att den här insatsen fick väldigt stor och bred betydelse för hela kulturlivet och för hela landet har Tidöregeringen valt att dra tillbaka i princip alla delar av det här stödet.

Miljöpartiet vill se en helt annan kulturpolitik. Efter de slag som har drabbat kulturlivet – pandemin, lågkonjunkturen, den höga inflationen och nu inte minst de hårda åren med Tidöregeringen – behöver vi en ny återstart för hela kulturlivet.

Vi har ett förslag i betänkandet om detta. Det handlar om stödet till konstnärerna. Ska vi göra förändringar i kultursamverkansmodellen behöver vi skjuta till medel. Vi ska inte hålla på och omfördela och trixa med de knappa resurser som finns i modellen i dag.

Det handlar om kulturskaparnas villkor och ersättningar. Det är inte okej att det blir en klassfråga vem som ska få arbeta professionellt med kultur och konst. Det handlar också om kulturens infrastruktur. Lokaler och arrangörer behöver finnas och få ersättning om vi ska ha kultur över hela landet.

Den ideella sektorn med riksorganisationerna är också avgörande för att de kulturella ekosystemen inte ska kollapsa. För gör de det – vilket vi ser tydliga tendenser till nu, framför allt i små orter på landsbygden – är det precis som med ekosystemen i naturen att det kan ta väldigt lång tid för dem att återhämta sig.

Herr talman! Vi har en kulturskuld att betala till våra barn. Miljöpartiet vill införa en kulturell allemansrätt för barn och unga. Det är ett slags paket med flera förslag. Estetiska ämnen ska vara obligatoriska genom hela skolsystemet. Varje elev i skolan ska regelbundet få möta professionell kultur. Det ska finnas en kulturgaranti. Kulturskolan ska stärkas. Vi vill inrätta en kulturskolelag.

Genom de här förslagen får alla barn och unga möjligheter att uppleva kultur men också att skapa själva. Skapande skola har under en tid varit statens verktyg för att erbjuda kulturmöten i skolan, men den har inte nått alla elever. Även om regeringen har skjutit till en skvätt pengar under mandatperioden är ambitionsnivån fortfarande för låg.

Jag satt själv i den här salen och röstade igenom beslutet att barnkonventionen ska gälla som svensk lag för ett antal år sedan. Barn och unga har rätt till konst och kultur. Miljöpartiet vill uppfylla barnkonventionen och omvandla Skapande skola till en garanti.

Vad gäller kulturskolan är regeringens satsning på ett pilotprojekt med digitala kulturskola intressant, tycker jag. Vi ser så här långt fina resultat. Det ger möjlighet att skapa kurser med särskild inriktning och kanske lite mer spets, även i mindre kommuner som inte har möjlighet att hitta lärare och skapa kurser på alla områden. De kan ha stor nytta av den digitala kulturskolan. Det blir spännande att följa utvecklingen.

Vi kommer dock inte runt behovet av mer statliga medel till kulturskolan. Med en kulturskolelag får vi helt andra möjligheter att skapa en likvärdig och stark kulturskola över hela landet. Vi kan också skapa tydligare villkor för utbildningen av kulturskolans lärare, stärka statusen och på sikt få fler att välja den utbildningen, vilket är helt nödvändigt för att stärka barns och ungas tillgång till kulturskolan.

Herr talman! Kulturskolan är en central länk i utbildningskedjan för konstnärer, musiker och kulturarbetare. Det svenska musikundret och det svenska dansundret bygger på vår nästan världsunika kulturskola. Men ska vi ha ett levande kulturliv med liveuppträdanden på småorter på landsbygden och i städerna behöver vi göra bredare satsningar. Hela

utbildningskedjan måste stärkas. Här kommer studieförbundens replokaler och musikhus in, men även folkhögskolornas roll är viktig, inte minst som förberedelse för antagningen till de högre konstnärliga utbildningarna.

Vi behöver stärka livekulturens och livemusikens infrastruktur i hela landet. Miljöpartiet har förslag om till exempel kulturljudzoner – som man har i Malmö och jobbar på i Göteborg – andrahandsförsäljning av biljetter, vilket är ett stort problem, och en hel del annat som jag säkert kommer att få utveckla i senare debatter här i kammaren.

Det finns även yrkanden i betänkandet om bättre villkor och ersättningar för musiker och andra professionella kulturskapare. Vi vill stärka scenkonstallianterna. Vi sköt till medel i vår skuggbudget för att få fler trygga anställningar för kulturskapare. Regeringen bör se över möjligheten att få in fler konstnärliga yrkesgrupper i systemet.

I början av mandatperioden kom utredningen *Ett trygghetssystem för alla* som föreslår en ny beräkning av SGI, alltså sjukpenninggrundande inkomst. Det skulle stärka tryggheten för ganska många grupper i samhället. Det gäller till exempel elitidrottare – alla de svenska olympier som vi har följt de senaste veckorna och de paralympier som är på väg – och gigarbetare, alltså de som tar de ”enkla jobb” som allianspolitikerna tjatade om i årtal. Nu är de här, men varför låter man inte trygghetssystemen följa med? Det handlar också om kulturskaparna.

Regeringen har när jag har frågat återkommande svarat att ärendet bereds i Regeringskansliet. Nu har den sista propositionsförteckningen för mandatperioden kommit, men fortfarande är ingen proposition aviserad. Jag tycker det är sorgligt att Tidöregeringen väljer att missa chansen att med en liten förändring i lagstiftningen göra ett stort avtryck i konstnärsvärlden.

Herr talman! Miljöpartiet har ytterligare motionsyrkanden i betänkandet, som handlar om kulturens frihet, armlängds avstånd och annat som behöver stärkas, inte minst i oroliga tider.

Betänkandet tar också upp frågor som rör public service. I höstas röstade Tidöpartierna för en kraftig åtstramning av public service-företagens medelstilldelning. Frågan om de ökade kostnaderna för marknätet och det stärkta beredskapsuppdraget och så vidare i kombination med högre inflation har regeringen valt att inte lösa. Det blir i stället programverksamheten som får ta smällen, och det leder exempelvis till minskad omvärldsbevakning och omvärldsanalys men också minskat skydd mot desinformation. Det är beklagligt att Tidöpartierna inte förmådde hålla ihop public service-utredningen eller bjuda in oppositionen till diskussioner om propositionens utformning.

I oroliga tider är SVT, SR och UR oerhört viktiga institutioner med högt förtroende. Det är viktiga kanaler för en oberoende nyhetsförmedling med hög nivå på journalistik och faktagranskning. Miljöpartiet hade velat se en politik som värnar de demokratiska värden som bärs upp av ett starkt public service. Miljöpartiet

har också motionsyrkanden i betänkandet om att ge public service större möjligheter att värna både det svenska språket och de nationella minoritetsspråken.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga någonting om fristäderna och fristadskonstnärerna. I en värld som avdemokratiseras i högt tempo, med krig i vår närhet, där antalet diktatorer och diktaturer ökar globalt och förföljelsen av journalister och kulturskapare blir allt hårdare blir Icorns arbete och fristäder för förföljda kulturskapare allt viktigare. Det är positivt att fler svenska städer och nu även regioner väljer att gå in i systemet.

Herr talman! När vi pratar om tonårsutvisningar, utvisningar av akademiker och forskare och små barn som måste lämna det här landet där de har sin trygghet måste vi nämna att den inhumana, inkonsekventa och ineffektiva Tidöpolitiken med stram invandring och total avsaknad av konsekvenstänk också har udden riktad mot den här hotade och förföljda gruppen av författare och konstnärer. Regeringen måste snarast säkra förutsättningarna för fristadskonstnärer så att de kan få förlängda uppehållstillstånd. Det är alldeles för svårt för dem nu.

Sverige har blivit kallt. Miljöpartiet vill se ett annat Sverige. Den stora skiljelinjen i svensk politik handlar om ifall vi vill ha ett samhälle som bygger på tillit till människor eller på misstro.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 i betänkandet, som handlar om kulturens roll och oberoende, vikten av armlängds avstånd, den konstnärliga friheten och värnandet av kulturens ekosystem över hela landet.
(Applåder)

Anf. 80 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Det är roligt med två olika kulturdebatter i dag. Det är viktiga frågor, och det känns att vi är väldigt engagerade i kulturen. Sedan är vi kanske inte helt överens om hur det ska göras.

Sverige behöver stärkas inifrån, inte av fler bidrag eller nya skatter utan av berättelser, värderingar och gemenskap som binder oss samman. Det är därför kultur är en fråga för alla, inte bara för ett fåtal. Det är grunden för ett mer rättvist Sverige.

Titlar som Gösta Berlings saga, Pippi Långstrump och Katitzi – jag kan nämna många fler – väcker något inom de flesta hos oss. De är inte bara litteratur eller klassiska inslag i läroplanen, utan de är del av en gemensam mytologi. De är fragment av en kollektiv egenskap som definierar vår värld och vad svensk kultur innebär för oss, både historiskt och i nutid.

Kulturen – böckerna, scenkonsten och vårt kulturarv – bildar tillsammans historien om oss. Det är en viktig historia och också vår framtid.

Vad i en specifik tid har präglat oss, gjort oss upprörda eller fått oss att skratta eller gråta tillsammans? Hur hänger det ihop med andra delar i vår gemensamma historia, såsom Magnus Erikssons landslag, den heliga Birgittas uppenbarelser,

tryckfrihetsförordningen och många andra viktiga händelser som har skett långt tillbaka? Lagsamlingar, traditioner och institutioner har format vår frihet, vår jämlikhet och vårt helt unika sätt att organisera vårt samhälle. Det finns många viktiga hörnstenar.

Allt detta och mycket mer ryms i det som numera utgör den svenska kulturkanon, som kommer att ligga till grund för bildning, gemenskap och inkludering. Vår svenska kulturkanon är något att vara stolt över.

Herr talman! I vardagen är kultur för de flesta av oss till exempel att lyssna på musik som strömmar ur våra hörlurar, boken som vi läser på kvällen innan vi släcker lampan eller filmen vi ser under helgen tillsammans med våra vänner eller barn. Kultur är också de 10 000 verk, organisationer och företeelser, till exempel SKF som nämndes tidigare, som finns med i Folkets kanon. Det var den vi alla fick vara med och bilda tillsammans när kulturkanon togs fram. I den finns också oväntat nog kebabpizza, IFK Göteborg, som jag som göteborgare förstår värnar om, och Carola som musikunder med.

Kultur är den väv som håller ihop folk. Men det är också Nobelpriset, som varje december uppmärksammas här i Stockholm och som rymmer en stark symbolisk trygghet och styrka och är känt över hela världen. Det är också porträttsamlingen vid Gripsholms slott. Det kan även vara köttbullar med lingon eller svenska kanelbullar.

Som flera redan nämnt får vi kanske det mest påtagliga exemplet på kulturens och det kulturella arvets betydelse för sammanhållning från de negativa upplevelserna av kriget i Ukraina, som faktiskt är inne på sitt femte år. Det är helt förfärligt, vilket vi talade mycket om i går. Vi hade då en fin stund tillsammans och diskuterade hur vårt stöd alltid kommer att finnas kvar.

Anfallarens mål är där att slå sönder så mycket som möjligt av den kulturella identiteten. Man försöker få Ukrainas identitet att falla. Det lyckas man inte med, utan folkets vilja är att stå samman och man har fortfarande en väldigt stark motståndskraft. Kulturen är alltså viktig av många skäl.

Kulturkanon är också ett sätt att sätta en ultimata stämpel på vad som är viktigt och vad som inte är det. Men egentligen är det inte alls så. Det är i stället en öppning. Det är en avgångshall och inte en slutstation. Det ska vara brett. Som min kollega Peter Ollén nämnde tidigare finns det fler luckor att fylla när det gäller vad som ska vara med i vår kulturkanon.

Det finns ingen motsats mellan att värna en stark nationell kultur och att bygga ett inkluderande samhälle. Snarare är det precis tvärtom. Känner man sig trygg i sig själv behöver man inte vara rädd för andras kulturer. När vi bottnar i vår svenska identitet och våra svenska värderingar bjuder vi in till något som vi är stolta över så att andra kan få del av det.

Herr talman! Låt mig också stanna upp vid det paradigmskifte som just nu sker i den svenska kulturpolitiken. Vi har varit ett land med hög andel offentligt finansierad kultur. I jämförelse med andra länder, till exempel Norge och Danmark, ser vi dock stora

skillnader. Där är det helt normalt med en värld av stipendier, fonder och finansiering från näringslivet, något som vi inte alls är i närheten av.

Nu har en utredning gjorts kring detta, då vi vill se att sponsring av kultur underlättas. Vi vill också se hur man kan bredda kulturfinansieringen. Man kan bereda för fler att komma in i kulturfinansieringen. Det är också ett sätt att skapa inkludering så att vi alla tillsammans känner ett ansvar för vår kultur och kan värna det som kommer fram inom kulturen och vad som ska bli vår framtid i morgon.

Jag är inte säker på att vare sig kulturskapare eller den gemensamma kulturen mår bäst av att vara helt i händerna på det offentliga. Jag tror att det är bra om vi har det friare och att det är precis tvärtom: ju bredare kultur och fler satsningar vi kan ha, desto mer beständig blir kulturen.

Herr talman! En fri kultur behöver flera alternativ. Som jag nämnt tidigare har vi Operans renovering som ett lysande exempel. Över 300 miljoner har kommit in från privata donationer. Bland annat kan man därigenom bygga en ungdomsscen som ska utgöra starten för barn och unga att nå kulturen. Det är viktigt att vi kan involvera näringslivet för att gynna både kulturen och våra kulturskapare.

Vi får förstås inte glömma hushållen, det vill säga de som ska nyttja kulturen. Det är vi alla som ska göra det. Hushållen står för var tredje krona i kulturen. Det är människor som köper biljetter, köper böcker eller prenumererar på olika tidningar. Vi stöder den verksamhet som vi själva brinner för. Vi har möjlighet att välja den kulturen.

Det är därför viktigt att hushållens ekonomi stärks och att vi har sänkt priset för en barnfamilj med 5 000 kronor i plånboken sedan 2022. Om man har mer pengar har man också möjlighet att nyttja kulturen på ett annat sätt.

Som nämnts tidigare är skattesänkningar till för alla i Sverige, inte alls bara för de rika. De är till för alla. Där finns det en stor möjlighet. Den 1 april sänker vi till exempel matmomsen för att förbättra människors ekonomi så att de har råd att äta mat men också kunna gå på kultur.

Med en breddad finansiering minskar vi också risken för politisk påverkan.

Herr talman! Framtiden är ljus. Runt om i vårt samhälle finns fantastiskt många barn och unga som sjunger, spelar instrument, skriver koder till dataspel, läser böcker och spelar teater. Det finns ett stort intresse. Kulturskolan lockar många, men bara 10 procent av alla barn nås av den. Därför har vi gjort en satsning på Skapande skola. Vår förhoppning är få in fler elever där. Nu ingår ungefär 70 procent. Någon sa att det var en liten andel, men det är 900 000 elever som deltar i Skapande skola. Vi har gett mer pengar till den, för att vi vill utveckla det här ytterligare.

Det är också viktigt att kulturskolan görs digital, så att fler kan få nytta av den varhelst de bor. Det kan handla om att kommuner samarbetar eller att de som

undervisar inom kulturskolan skulle kunna samarbeta mer.

Vi är inne på rätt väg, men vi är inte färdiga än. Vi har en tradition av att vara världsledande inom både musik och dataspel. Det är jag jättestolt över. Vi som land har stora resurser.

Moderaterna tror på bildning. Vi tror på gemensam kunskap som skapar sammanhållning. Vi tror att det är möjligt att bygga ett Sverige där fler människor, oavsett bakgrund, kan känna sig stolta över det kulturella arv som vi gemensamt förvaltar, använder och utvecklar. I en tid då polariseringen tyvärr växer och människors splittras vill vi att man ska känna att en gemensam kulturell referensram är en nödvändighet. Det kan stärka alla i samhället.

Höstens val blir ett vägval även för kulturen. Antingen fortsätter vi bygga ett Sverige där kulturen är fri, finansierad av fler och tillgänglig för alla, eller så gör vi en vänstersväng tillbaka till ett Sverige där politiken bestämmer vad som är värdefull kultur och vem som får stöd. Det vill vi såklart inte se. Om vi får förlängt förtroende efter höstens val, vilket jag tänkt, kommer vi att kunna fortsätta på den här vägen till en kultur som är öppen för alla.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag vill också passa på att tacka för detta blir min sista debatt med kulturutskottet. Det har varit väldigt roligt. Intresset har alltid varit stort, och det är kul att få diskutera dessa frågor. Vi är inte alltid överens, men det viktiga är att vi alla tycker att kulturen är något värdefullt som vi ska värna.
(Applåder)

Anf. 81 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag har en fråga. Den handlar om vad som har hänt med Moderaterna. Tidigare var ni ett parti som man kunde göra överenskommelser med. Våra partier har tillsammans tagit mycket gemensamt ansvar i frågor som är stora och viktiga för landet, exempelvis public service. Det är en fråga som vi behandlar i betänkandet.

Tidigare generationers moderater har stått upp för att vi brett, i parlamentariskt samförstånd, mejslar fram en politik som tar ansvar för en helhet så att den kan bära över tid. Vi kunde lägga polariseringen åt sidan och freda viktiga områden. Men det gör ni inte längre.

Nu har ni valt att köra över den parlamentariska kommittén för public service. Ni har valt att bryta borgfreden, samförståndet och traditionen.

Jag har därför en ganska rak och enkel fråga. Vad är det som har hänt? Varför står ni inte längre upp för överenskommelser?

Anf. 82 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Björn Wiechel, för frågan!

Vad har hänt med Moderaterna? Vad som har hänt är att vi arbetar tydligt med kulturfrågorna. Vi båda vill emellanåt gå olika vägar, och därför vill vi värna de

vägar där kulturfrågorna har störst framtid. I det ingår till exempel public service, där vi gör en satsning.

Vi tycker givetvis fortfarande att det är bra att diskutera frågor tillsammans, men vi känner att vi här vill gå åt olika håll. Därför driver vi Moderaternas och Tidöpartiernas politik.

Anf. 83 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Sanningen är väl egentligen att det som har hänt är Sverigedemokraterna. Det är de som numera dikterar villkoren. Sanningen är väl också att det här är ett mönster sedan Sverigedemokraterna blev det dominerande partiet på högersidan.

Ni bröt migrationsöverenskommelsen. Ni bröt energiöverenskommelsen. Ni vägrade att ingå en ny energiöverenskommelse, och nu har ni även brutit den parlamentariska public service-kommitténs uppgörelse i stället för att göra de saker som vore bra för Sverige.

Jag beklagar ärligt talat det här. Jag saknar de förra Moderaterna, de som kunde ingå och hålla uppgörelser.

Även om ni inte ingår uppgörelser nu undrar jag om ni principiellt kan se värdet av att ha breda uppgörelser som är bra för landet. Om ni rent principiellt ser ett sådant värde undrar jag varför ni inte sätter värde på dem i praktiken.

Anf. 84 MARIE-LOUISE HÄNEL

SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Björn Wiechel, för ytterligare en fråga! Det är bra när ledamoten själv har svaret på sin fråga, alltså det som han anser vara det rätta svaret.

Först vill jag tala om att SD inte ingår i vårt regeringsunderlag men däremot i Tidösamarbetet. Men det viktiga är att vi också samarbetar med många andra partier i många frågor. I till exempel de här frågorna har vi sett att vi hittat bättre lösningar tillsammans.

97 procent av våra vallöften är ju uppfyllda redan, och i stort sett alla kommer att vara det vid valet. Det vi går till val på ska vi också genomföra, anser vi. Vi har gjort det på väldigt många områden – på alla områden, inte bara kulturområdet utan också mycket som gäller rättsväsen och socialpolitik, till exempel. Vi såg att det var mycket som behövde göras. Det var mycket som var eftersatt, och därför behövde vi göra stora förändringar, också inom utbildningsområdet, till exempel. Det är vad jag kan svara.

Regeringen arbetar på, och vi arbetar framför allt med våra vallöften. Vi har i stort sett infriat alla av dem redan. I varje fall har vi startat utredningar, även om de inte är helt färdiga.

Anf. 85 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag vill i min roll som utskottsförande passa på att tacka ledamoten för den tid hon har varit i utskottet. Det har varit väldigt värdefullt för utskottet, och jag hoppas att det också har varit värdefullt för ledamoten att få arbeta lite med det roligaste av alla

politikområden. Vi har ju träffats i ett annat roligt sammanhang, nämligen högre utbildning och forskning i utbildningsutskottet.

Min fråga tangerar faktiskt detta lite. Det handlar om breddad finansiering, som ledamoten pratade om i sitt anförande. Jag tar tillfället i akt att debattera detta, för jag är inte säker på att det blir någon mer debatt om detta med breddad finansiering. Utredningen kommer ju överraskande sent i mandatperioden med tanke på inte minst kulturministerns men även hela Tidögängets höga ambitioner och tonläge i frågan. Man har ju velat marknadsföra detta som sitt flaggskepp i kulturpolitiken under mandatperioden. En fråga är därför: Varför kommer detta så sent? Varför dröjde man så länge med att tillsätta utredningen att man knappast kan hinna med att skriva ihop en proposition under mandatperioden?

Men det jag egentligen ville fråga är: Vad är regeringens ambitioner på området? Som ledamoten nämnde har vi en utredning om sponsring och skattefrågor. En annan utredning är på gång som handlar om matchning, motfinansiering och lite andra saker. Matchning handlar ju om att staten ska ta en stor del av kostnaderna. Hur mycket har man tänkt att staten ska budgetera för, om man nu vill ha ett sådant system? Hur får vi in dollarmiljarderna, de superrika, i systemet? Den typen av frågor tycker jag inte alls att regeringen har svarat på hittills. Jag tycker att det finns anledning att ta upp dessa frågor till diskussion.

Anf. 86 MARIE-LOUISE HÄNEL

SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för frågorna! Jag vill också säga att det har varit väldigt roligt med kulturfrågor. Utbildning och kultur är bland de viktigaste frågorna, och det är jättekul att få engagera sig i dem.

Jag vill egentligen ställa en fråga tillbaka till Mats Berglund. Mats nämnde att han upplevde en misstro från regeringen. Det vill jag gärna få en förklaring på lite senare.

Det viktigaste med breddad finansiering är, som jag nämnde i anförandet, helt enkelt att den ska bli bredare. Man ska inte lägga alla ägg i samma korg.

Varför tar det då lång tid? Vi hade ju mycket att göra när vi tog över 2022. Det tar tid att renas upp efter tidigare regeringar. Då får det ta lite tid, för det ska bli bra utredningar.

Som ledamoten nämnde är det ju flera utredningar i detta. Det är utredningar som gäller matchning, sponsring, skattelättnader och så vidare.

Ska vi göra ett nytt system är det viktigt att det blir bra. Vi har sett att det fungerar väldigt bra i Norge och Danmark, och vi vill gärna få ett bra sätt som fungerar här också. Då är det viktigt att det blir en bra utredning.

Ibland tar det tid. Men när vi väl fattar beslut kommer det att kunna genomföras, förstås, och när vi fortsätter i nästa mandatperiod är det möjligt att vi kan komma att finslipa detta ytterligare. Men vi ser det som viktigt finansiering.

Ledamoten frågade också hur man får in de stora finansiärerna. Vi fick ju in 300 miljoner till Kungliga Operans renovering. Det är ganska mycket pengar. Jag tycker att det är fantastiskt. Det finns alltså många som vill donera. Det kan vara både stora och små, och det kan göras på både små och stora kulturella arrangemang. Det ska ju inte bara vara operan utan alla möjliga områden, där man själv ska kunna välja vad man vill prioritera. Jag tror att det finns många som vill sponsra.

Detta med matchning är ungefär detsamma som att man vill kunna ge en tjänst tillbaka om man får en tjänst. Det är ett yttrande från staten för att tacka för sponsringen, helt enkelt, kan man säga.

Anf. 87 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Först vill jag ta upp detta med misstron. Det har vi ju pratat om flera gånger här. Sedan jag fick det här uppdraget har jag ju träffat kulturlivet brett, och från kulturlivet har man verkligen brett tryckt på att man känner en misstänksamhet och en misstro från politiken. Inte minst gäller det folkbildningen och studieförbunden, men jag skulle säga att det också är hela civilsamhället. Inte minst gäller det biståndsorganisationerna, som blir motarbetade av politiken.

Jag träffade en biståndsorganisation som under bara de senaste åren mer än 300 gånger har råkat ut för olika former av revision, där de ska visa att de inte bedriver kriminell verksamhet.

Det finns en misstro mot utlandsfödda personer. Man vill brett skicka ut människor ur landet i stället för att se hur de faktiskt kan bidra till det svenska samhället. Jag tror att debatten håller på att svänga lite sedan till exempel Jokkmokks kommun började sätta sig emot detta.

Låt mig fortsätta med detta med sponsring och breddad finansiering – eller kompletterande finansiering, som jag tror är ett bättre uttryck. Inom forskningen har man ju starka stiftelser. Inte minst har Wallenbergstiftelserna varit jätteviktiga, liksom andra stiftelser. Man har under många år jobbat med att skapa stora stiftelser med insyn, transparens och en form av armlängds avstånd, om vi ska använda det kulturbegreppet. Det har varit referensgrupper och så vidare för man ska kunna skilja bidragsgivarnas intressen och forskningens behov av stöd, så att forskningen fortsatt är fri.

När vi talar om mecenater, sponsring och så vidare finns hela tiden en sådan oro. Hur har regeringen tänkt sig att ett sådant system ska byggas upp?

Anf. 88 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för ytterligare frågor och för svar på fråga!

Detta med misstro är i så fall väldigt beklagligt. När vi talar om kulturens värld vill vi ju inte att det ska finnas fusk, och vi vill prioritera den kultur som fungerar, såklart. Vi tycker att det är viktigt med alla

former av kultur och bildning, och vi vill gärna bredda detta ytterligare. Misstron har kanske att göra med att vi vill att det ska gå rätt till.

När det gäller bistånd vet ledamoten också att mycket pengar nu satsas på Ukraina, till exempel.

Vad gäller sponsringen tittar vi lite på hur det fungerar i andra länder, till exempel i Danmark. Där fungerar det ypperligt på olika sätt. Det handlar ju inte om att man ska styra kulturen egentligen, utan det handlar om något som man vill värdesätta. Men självklart har vi armlängds avstånd, som vi brukar säga. Vi ska inte styra kulturen. Det ska inte politikerna göra, och det ska inte heller de som ger pengar heller göra. Men man kan vara med och se till att det till exempel blir en ungdomsscenen, vilket vi tycker är jätteviktigt.

Vi satsar ju mycket på barn och unga. Min kollega Peter Ollén nämnde också att läsning var ett väldigt prioriterat område, och det är också prioriterat att barn möter kultur tidigt i skolan. Då kan det vara att vi satsar på barn som ett av våra prioriterade områden.

Men det är inte de som skänker pengar som ska styra kulturen, utan vi vill ha en fri kultur. Vi vill ha armlängds avstånd och få en kultur som utvecklar alla människor på väldigt många områden. Jag känner ingen oro över detta, utan tvärtom ser vi många goda exempel där det fungerar väl.

Vi fortsätter på den linjen och tycker att det är viktigt att känna att kulturen inte påverkas av politiken. Som någon nämnde tidigare: Om det skulle komma en Trump i Sverige som ville styra kulturen är det inte bra att ha bara offentlig finansiering. Då vill man ha mer breddad finansiering. Vi ser många stora fördelar med det.

Anf. 89 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr talman! Socialdemokraterna bedriver en kulturpolitik som stärker Sverige genom att kulturen skapar sammanhållning, genom att kulturen är en del av vår välfärd och genom att kulturen för Sverige framåt.

Genom kulturen kan vi värna vårt språk. Vi kan förstå varandra och spegla varandra. Vi kan delta i samhällslivet och debatten och skapa sammanhållning.

Vår uppgift som politiker är att praktiskt förverkliga att alla medborgare faktiskt kan använda sin yttrandefrihet, att människor kan få ge sin bild och likaså få ta del av andras. Då kan vi få fram de olika perspektiven och åsikterna och även överbygga, hantera och lösa konflikter. Vi kan förenas och samlas.

Därför är det ett offentligt ansvar att det ska finnas just tillgång till kultur, som det här betänkandet heter. Det förpliktar. Vi ska se till att kultur finns nära medborgarna. Barn ska få möta kultur och upptäcka att man kan uttrycka sig på flera sätt som människa. Var man än bor ska man veta var man kommer ifrån. Man ska kunna förstå sitt sammanhang och kunna läsa av samtiden.

Vi ska ha levande lokalsamhällen med mötesplatser, idrottsanläggningar och replokaler. Det kräver att kommunerna får stöd för att ha musik- och kulturskola.

Det kräver att kulturarvet – museer, teatrar, musik och film – kan nå ut. Det kräver att föreningslivet har platser att hålla till på.

Vår uppgift är mycket konkret och materiell. Det är någon som ska klippa gräset på fotbollsplanen. Hockeyrinken behöver en fungerande strålkastare. Lärarna ska utbildas. Instrumenten måste stämmas. Lokalerna måste vara öppna. Detta förutsätter en politik som tar ansvar och som fördelar resurser rättvist.

Problemet är att Sverige under SD-regeringen har gått åt fel håll vad gäller resurser och fördelning. Regeringen har misslyckats med jobb och tillväxt. 100 000 fler är arbetslösa. Det är 30 000 konkurser. Mediciner har gjorts dyrare. Unga har fått dyrare tandvård. Regeringen har försämrat a-kassan. Man har försämrat ekonomin för de familjer som har det tuffast. Regeringen slopar inte karensen. Sverige är det enda land i Norden som inte har höjt barnbidraget. Därtill har SD-regeringen skurit ned på välfärden – det är mindre resurser i reala termer.

Det här går ut över vanligt folk i deras vardag. Det går ut över kulturlivet i våra kommuner. Det går ut över välfärden för medborgarna.

Men samtidigt har regeringen sänkt skatten för dem med de högsta inkomsterna. De har till och med skuldsatt svenska folket för att göra det, och nu är pengarna slut enligt finansministern själv.

I stället för tillgång till kultur för alla blev det extra oxfilé åt djursholmarna.

Det är också just den här fördelningspolitiken som har gjort att Sverige underpresterar ekonomiskt jämfört med hur det varit under tidigare regeringar. Politiken är missriktad och ineffektiv.

Herr talman! I betänkandet diskuteras bland annat frågan om breddad finansiering. Jag förmodar att vi alla här uppskattar när det kommer mer pengar till kulturen, att även näringslivet ser värdet av attraktiva, levande samhällen, av estetik och konst och att idrottsföreningar får lite extra slantar till lagkassan eller att det kommer donationer till granskande journalistik. Det som däremot skaver i regeringens tal om ett ben till för kulturen att stå på är att det knappast är rätt väg att börja med att hugga i det första benet, som kulturen står på.

Dessutom är erfarenheten att när rika människor väljer att donera går det oftast till statusfyllda byggnader i stora städer. Det är förstas välkommet i sig, men det är inte på det sättet som vi upprätthåller en kulturskola i små kommuner eller ett närvarande kulturarv. Uppgiften att upprätthålla medborgarnas välfärd utifrån våra kulturpolitiska mål och ambitioner kan inte överlåtas. Den måste det offentliga ta – också för att det ska finnas ett demokratiskt ansvarsutkrävande för medborgarnas välfärd.

Vad vi ser i praktiken är en regering som gör drakoniska nedskärningar på den kultur som når ut allra närmast. Det handlar om mötesplatserna för landsortens föreningsliv, för pensionärerna och för boksamtalen, om den professionella kulturens möjligheter att nå

ut och om replokalerna. Det handlar därmed om vår sammanhållning och vår beredskapsförmåga.

I stället för kultur för alla får vi med SD-regeringen lyxkultur för storstadsbor med mycket pengar.

Herr talman! En mycket viktig svensk kulturinstitution för att kulturen ska vara tillgänglig för alla är svenskarnas public service – Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion.

Det är en inrättning som stärker svenska språkets ställning och som ger oss bilder och verkligheter från hela landet och möjligheter att spegla varandra och hålla samman. Det är här vi kan få de lokala nyheterna likaväl som kunskap om vad som händer i övriga landet och i världen. Det är här bredden av utbud finns – sport, underhållning, kritisk granskning, fördjupande program, minoritetsprogram och aktuell bevakning. Just den här bredden, den här räckvidden, och förmågan att nå nya grupper är det som gör att public service är så viktigt i vår beredskap.

Det är en institution som garanterar fri och oberoende journalistisk för alla medborgare och som står under höga etiska regler och granskning. Men just detta har SD-regeringen inlett en nedmontering av. De begränsar public services möjligheter att nå nya grupper och att nå ut. De skär ned i finansieringen. Public service får inte bara i reala termer mindre pengar, utan det är också rent procentuellt en nedskärning. Det är lägre än tidigare, trots ökade kostnader. Detta är då i kombination med ökade krav på beredskap.

Ovanpå det har public service sedan årsskiftet enbart fått bära stora ökade kostnader för marknätet. Att det var på väg var känt sedan länge. Vi socialdemokrater har ett flertal gånger, under flera månader, frågat hur regeringen tänker lösa den frågan. Men svaret liksom lösningarna har helt uteblivit. Regeringen har valt väg med öppna ögon. Följaktligen kunde vi häromveckan ta del av att SVT lägger fram ett massivt nedskärningspaket med många uppsägningar.

Ytterst är det medborgarna och en tillgänglig kultur för alla som drabbas.

SD-regeringens politik här kunde inte heller vara mer feltajmad. Vi lever i en värld där internationella techjättar tar över alltmer. De styr med algoritmer utifrån vad som tjänar deras politiska och ekonomiska syften. Vi har desinformation, manipulation och påverkan från fiendliga stater. I det läget väljer SD-regeringen att montera ned en av de viktigare aktörer som vi har för att stå emot det här. I vems intresse är det?

Som socialdemokrat är jag av uppfattningen att det är viktigt att vi i Sverige också har en svensk kultur, en kultur som är skapad av oss och för oss utifrån våra villkor och viljor. Kulturpolitiken handlar om att vi ska förverkliga medborgarnas möjligheter att skapa och ta del av den här kulturen.

Det är beklagligt att inte SD-regeringen värdesätter det utan i stället, i detta omvärldsläge, skär ned på den nära kulturen och på välfärden ute i lokalsamhällena samt inleder nedmonteringen av svenska kulturinstitutioner, som våra public service-bolag är. Jag vill

därför passa på att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation nummer 16.

Herr talman! Kulturen skapar sammanhållning, och den är en del av välfärden. Men den är också ett sätt för oss i Sverige att ta landet framåt – med människor som tänker nytt och som utmanar och med en fri och kritisk debatt, där det är en mångfald av röster och där frågor tas upp, så att vi kan väga argument och fatta kloka beslut. Det föder nya idéer. Det skapar nya uppfinningar och nya företag. Kulturen för Sverige framåt.

Därför är det viktigt att politiken ger människor möjligheten att få fram sina berättelser och sina bilder och att de kan ta del av andras. Det är viktigt att vi förverkligar detta med en rättvis fördelning. Men det kräver en politik som sätter vanligt folks intressen först. Sverige behöver då en ny riktning. Det måste bli vanligt folks tur för att vi ska få en kultur som är tillgänglig för alla.

(Applåder)

I detta anförande instämde Kristoffer Lindberg och Magnus Manhammar (båda S).

Anf. 90 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Björn Wiechel inledde bra med att kulturen skapar sammanhållning, förenar och samlar. Sedan kom han in på finansieringen, och när man tittar på finansieringen har i Moderaterna och Socialdemokraterna i stort sett samma finansiering. Vi har 0,61 procent av budgeten, och ni har 0,62 procent. Så det är i stort sett helt lika.

Vi gör däremot olika prioriteringar. Vi har gjort stora satsningar när det handlar om förswarets kostnader och stödet till Ukraina, till exempel. Det vet ledamoten, eftersom han har varit med på alla beslut. Det är helt gemensamma satsningar och inte någonting som avviker från vad Socialdemokraterna gör.

När det gäller public service gör Moderaterna och Tidöpartierna en ganska stor satsning på 3 procent varje år, med en inflation på 2 procent. Socialdemokraterna satsade 2 procent när vi hade en inflation på 10 procent, så man kan fundera på vad som gav mest pengar. Vi ger alltså mycket pengar till public service.

Vi gör som sagt olika prioriteringar. Moderaterna och Tidöpartierna gör en stor satsning på skolbibliotek och på skolböcker; mer än en miljard läggs på detta. Mer än vart femte barn kan inte läsa när de går ut grundskolan, och vi satsar alltså 460 miljoner kronor på skolbibliotek som är bemannade och 850 miljoner kronor till att få fler skolböcker. Det är en stor prioritering.

I vår stora satsning på barn och unga ingår Skapande skola, som har nämnts tidigare. Vi lägger mer pengar än S för att fler barn ska få tillgång till Skapande skola, och vi når nu 70 procent – 900 000 barn. Vi gör alltså stora satsningar på Skapande skola för att barn ska få möta kultur. Skapande skola ger också arbete till skådespelare och kulturpersoner.

Anf. 91 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det var en mycket engagerad uppräknings av alla fantastiska satsningar som regeringen gör.

Det vore kul om det var sant att vi ger samma mängd pengar, men det är det inte. Vi har under perioden gett 3 ½ miljard mer direkt till kulturen. Vi hade haft ett annat läge i Kultursverige om våra budgetar hade gällt de här åren. Dessutom har vi en politik där nio av tio får mer i plånboken än med SD-regeringens politik. Det får en helt annan effekt för tillväxten i landet att man styr insatser mot det som ger pang för pengarna och hjälper konjunkturen.

Vi har också gett omfattande stöd, framför allt generella sådana, till kommuner och regioner – 13 miljarder mer. Det gör att vi inte ställer kommunerna och regionerna inför situationen att behöva välja mellan kultur och vårdplatser. De får råd med båda. Ni skär i reala termer ned på det regionala, och det är klart att det får effekter ute i Kultursverige.

Era satsningar på läsande är bra. Problemet är att ni nollar pengarna till skolan, så de får inte ens uppräknings. Ni ger lite grann och tar bort mycket, samtidigt som ni inte har stöden till kommunerna, samtidigt som ni med näbbar och klor försvarar att vi har vinstdrivande friskolor som de senaste tre åren har plockat ut 19 miljarder i vinst ur vår gemensamma skola, ned i privata fickor. Tänk vad 19 miljarder hade kunnat göra i vår skola!

Vi har helt olika ekonomisk politik, både vad gäller fördelning och resultat.

Anf. 92 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack, Björn Wiechel, för svaret – tror jag att det var!

När du säger att nio av tio får mer pengar i plånboken ställer jag mig väldigt frågande, eftersom ni från S oftast vill höja skatterna medan vi från regeringen och Tidöpartierna vill sänka skatterna. Det har vi också gjort på väldigt många områden, till exempel matmomsen som nämdes tidigare. Vi sänker skatterna på otroligt många områden och har även billigare förskoleavgifter, vilket gör att man får mer i plånboken. Jag förstår inte hur man får mer i plånboken genom att höja skatterna som S gör; det verkar helt ologiskt, tycker jag.

När det handlar om skolor, som vi råkade komma in på här, är det viktigaste för oss att skolorna är bra och har fungerande huvudmän. Självklart ska det alltid granskas, men det är kvaliteten som är det viktigaste för oss. Tyvärr har det ju brustit lite grann, som jag nämnde tidigare, när var femte elev inte kan läsa. Det finns också en väldigt otrygghet i skolan, och vi måste göra väldigt mycket för att öka tryggheten för både lärare och elever i skolan. Jag kan inte riktigt se sammanhanget där.

Frågan är hur S egentligen vill lösa det här. Vi har i stort sett samma budget. Jag känner inte att S lägger mer pengar än vad vi gör, utan vi gör helt enkelt andra

prioriteringar. Vi satsar på kommuner och regioner och ger dem mycket självbestämmande, vilket de också önskar. Vi beslutar inte allting, utan vi väljer till exempel hellre generella än riktade bidrag.

Vi gör fortfarande stora satsningar på kultur, som vi började med, men också inom skola och forskning och även försvar och bistånd, vilket nämndes tidigare. Regeringen gör otroligt många satsningar på många viktiga områden. Ibland måste man prioritera, men budgeten till kultur är fortfarande i stort sett likadan som Socialdemokraternas kulturbudget.

Anf. 93 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor!

Hur ledamoten ”känner” inför de olika budgeterna får stå för ledamoten. Jag går till siffrorna. Ni lägger inte lika mycket som vi. Vi lägger 3 ½ miljard mer under perioden. Vi har en större kulturbudget. Vi ger mer till kommuner och regioner för att säkra nära välfärd och kultur för medborgarna. Vi har en politik som ger nio av tio mer i plånboken än med regeringens politik. Det är bara att kolla.

Vilka man ger till spelar roll och ger en helt annan ekonomisk utväxling. Vi ser att människor med oerhört små resurser har fått sitt bostadsbidrag sänkt och blivit ännu fattigare samtidigt som ni ger pengar till folk som har mycket pengar.

Det här är ingen klok ekonomisk politik för vår sammanhållning eller för barnens möjlighet att delta i kulturen. Det ger mer oxfilé i Djursholm men färre barn som kan vara med i fritidsaktiviteter. Det ger familjer färre möjligheter att köpa det nödvändiga.

Det är precis det som är kritiken från Finanspolitiska rådet, det vill säga den missriktade konjunkturpolitiken. Sverige underpresterar för att man gör fel ekonomiska satsningar. Det är menligt för landets tillväxt, vår arbetslöshet och för vårt reformutrymme. Nu är pengarna slut. Ni har lånat till de här prylarna, som är missriktade. Det drabbar vanligt folk – det är alltid de som kommer att behöva städa upp när man inte har ordning och reda.

Vi har en annan riktning. Vi kommer att sätta vanligt folks plånböcker först, och det är en väldigt stor skillnad. Vi har mer pengar till public service. Ni har mindre i snitt, 1,75 procent. Vi hade mer och vill ha mer. Det här är en nedmontering.

Men det viktiga är riktningen. Det är vanligt folks tur. Det är det som behövs.
(Applåder)

Anf. 94 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Björn Wiechel – det är alltid kul att lyssna på Björn Wiechels kreativa anföranden! Jag har några retoriskt sett ganska enkla frågor som kommer att bli väldigt svåra för Björn Wiechel att svara på.

Om vi struntar i orsaker och verkan, hade vi några av Europas högsta bränslepriser när

Socialdemokraterna lämnade över makten 2022? Hade vi nästan flest skjutningar i världen per capita? Hade vi Europas nästan högsta arbetslöshet och lägsta sysselsättning? Hade vi enormt höga elpriser? Hade vi en skenande inflation?

Herr talman! Vi kan skippa alla orsaker, från omvärldsläge till oljepriser. Jag bara undrar: Var det så det var 2022 eller inte? Ja eller nej?

Anf. 95 TALMANNEN:

Jag påminner om att debatten handlar om kulturutskottets betänkande *Tillgång till kultur*.

Anf. 96 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! När Ryssland invaderade Ukraina var bränslepriserna den första inflationsimpulsen i ekonomin. Det slog direkt mot bränslepriserna. Det var därför vi den våren, år 2022, lade fram förslaget om det vi kallar Sverigepriser. Vi ville rikta stöd till de hushåll som behöver kunna köra bil. Vi ville ge extra stöd till dem som har långa avstånd, för att hjälpa deras plånböcker. Det förslaget röstade högermajoriteten ned, så det blev tyvärr inget.

Det är klart att inflationen ska bekämpas, men frågan är hur man gör det. Man hade kunnat stötta välfärden; det hade varit bra att hålla den uppe, för den är inte särskilt inflationsdrivande. Det hade varit bra för att hålla igång ekonomin. Och när tillväxten sedan ska komma igång igen handlar det om vilka viktiga satsningar man gör. Vem är det som har tagit smällen av inflationen? Man har inflationssäkrat de högsta inkomsterna men inte de lägsta. Det är inte särskilt begåvat om man vill ha ekonomisk tillväxt och sammanhållning.

Där har vi gjort annorlunda. Vi har helt enkelt valt saker och ting som skapar mer jobb, i form av arbetsmarknadspolitik. Vi har hållit igång investeringar, och vi har stöttat vanliga hushåll.

Anf. 97 TALMANNEN:

Med detta kanske vi kan återgå till kulturpolitik i de avslutande replikerna.

Anf. 98 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det var faktiskt inte mitt fel; jag måste någonstans få bemöta de påhopp på regeringens och Sverigedemokraternas budget som ledamoten gör. Men för att behaga herr talmannen: Det är klart att det påverkar kulturpolitiken hur mycket pengar man har i skattkistan när man ska prioritera.

Om jag får tolka ledamotens svar – även om jag nog inte fick något svar alls på frågan – skulle jag ändå vilja säga att det: Ja, det var så. Det finns nämligen siffror, statistik och fakta på att det var detta man lämnade efter sig till oss 2022.

Den här regeringen har faktiskt gjort ganska många bra grejer, och jag tror att ledamoten kanske ändå skulle kunna erkänna det. Inflationsbekämpningen har varit rimlig. Det är ganska bra grejer som vi har gjort

kopplat till de här frågorna. Energipriserna är fortfarande höga, men eftersom vi inte ska gå in i en energidebatt släpper jag den frågan.

Det jag ändå tycker är intressant är att ledamoten tar upp det här med desinformation. Det kan nämligen vara lite frustrerande att vara politisk motståndare till ett parti som självt använder desinformation så frekvent och på så många olika sätt.

Före valet 2022 valde två ministrar att gå ut och varna Sveriges befolkning för att rösta på oppositionen. Sådant görs i länder som normalt inte förknippas med stark demokrati. Man använder sig också av vanföreställningen att vi skulle utvisa en åtta månaders bebis till Iran själv. Det sitter partiledaren för Socialdemokraterna och upprepar i tv, om och om igen som ett slags mantra – trots att man vet att det faktiskt inte är sant. Det är lögnerna man sprider. Det är desinformation.

Samma sak gäller Finanspolitiska rådets kritik mot regeringen. Ändrar ni er nu när det gäller stödet till Ukraina och att rusta upp försvaret, Björn Wiechel? Är ni med på de satsningarna eller inte? Är ni med på dem kanske ni inte ska använda dem som ett argument mot regeringens politik. Det handlar alltså om satsningar och prioriteringar som vi har gjort och som Socialdemokraterna är med på.

(Applåder)

Anf. 99 BJÖRN WIECHEL (S) replik:

Herr talman! Jag minns en partiledare för Sverigedemokraterna som stirrade rätt in i kameran och påstod att en journalistisk granskning var en massiv påverkansoperation, apropå hur man ser på det här med desinformation och sanning.

Det finns saker som regeringen har gjort bra. Jag tycker att satsningen på läsning är bra, men jag tycker inte att det är bra att man samtidigt skär ned på skolan eller på kulturen. När det gäller de straffskärpningar som regeringen gör är ju sju av tio av dem våra produkter, som regeringen har tagit vidare. Det är bra! Det visar att det finns en gemensam riktning i arbetet för att lösa ett samhällsproblem, och det är bra.

Däremot tycker jag inte att de prioriteringar man gör är bra. Ingen av oss har mycket pengar som helst; det är sant. Men de pengar man har, oavsett om det är en hundralapp eller tusenlapp, kan man använda på olika sätt.

Är det klokt att skära ned på den nära kulturen om man vill värna folks nära kultur? Nej, det är ju inte det. I stället måste man förstås stärka den nära kulturen, folks deltagande och välfärden. Om man vill värna vår sammanhållning, vårt språk och vår möjlighet att skapa kultur som är gjord av oss och för oss – vår svenska kultur – i en omvärld där internationella techjättar tar över med desinformation, är det då klokt att börja strama åt och skära ned på public service? Nej, det är det inte. Det är väldigt feltajmat.

Gör alltså de grejer som gör att vi kan skapa en kultur av oss och för oss! Skydda välfärden och kulturen som är nära medborgarna! Det kräver praktisk

fördelningspolitik, och det kräver att man i ekonomin har ett fokus på vanligt folks plånböcker i stället för att bara sänka skatten för de mest förmögna – och det med lånade pengar.

Det behövs en ny riktning.

(Applåder)

Anf. 100 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Den som är besjälad av kulturfrågor får sig väldigt mycket sådant till livs – och lite annat också – genom debatterna här i dag. Den aktivt lyssnande kan även urskilja lite olikheter i politiken.

Det här motionsbetänkandet tar upp väldigt mycket – breddad finansiering, kulturskolan, civilsamhället, public service, barns rätt till kultur – men jag har tänkt fokusera på två områden. Det ena är fritidskortet och det andra är de ekonomiska villkoren för kulturarbetarna.

Jag tycker personligen att det är väldigt trist att så många barn och unga saknar kontakt med kultur i olika former. Det kan bero på språksvårigheter, social utsatthet eller fattigdom. Det kulturpolitiska målet att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet har inte uppnåtts.

Vilka förutsättningar finns det för att bli exempelvis musiker? Det är många trösklar: hem där det inte spelas, föräldrar som inte förstår och annat som lockar. Därför finns det initiativ där man säger: ”Kom på lovet och testa det här!” Sådana inslag kan vara betydelsefulla och skapa intresse.

Kulturutövande håller barn och ungdomar från kriminalitet, och idrotten har samma funktion. Alla kan inte spela instrument – många har idrottstalang. I Kortedala i Göteborg startas nu en tennisförening för att aktivera ungdomar. Det är ett privat initiativ och bara ett exempel som visar civilsamhällets betydelse.

Kulturskolan är ju ett kommunalt ansvar, men vi har från statens sida bidragit med bland annat ett utvecklingsbidrag för att kommunala kulturskolor ska bredda sin verksamhet och nå fler barn. Det är något vi alla är överens om.

Herr talman! När fritidskortet infördes var ambitionen tydlig. Det handlade om att sänka trösklarna så att fler barn och unga får tillgång till en meningsfull, ledarledd fritid. Fritidskortet lanserades i september 2025, alltså förra året, och i december kunde man konstatera att reformen blivit en framgång. Över 300 000 hade laddat ned fritidskortet.

Över 40 000 av de nedladdade korten var på det högre beloppet, och siffrorna för hösten visar att genomslaget var särskilt stort just bland hushåll med svag ekonomi. För de familjerna har stödet inneburit en konkret skillnad, inte i teorin utan i vardagen. Genom att rikta stödet direkt till barnet i stället för via generella bidrag har fritidskortet nått just den målgrupp som annars riskerar att stå utanför.

Det har funnits kritiker här i kammaren. De har dock i hög grad ändrat sig, vilket gläder mig oerhört. Kritikerna har fört fram att resurserna i stället borde ha gått till föreningarna, men regeringen har fortsatt att stödja idrotten, friluftslivet och övrigt föreningsliv

samtidigt som man tagit fram fritidskortet. Fritidskortet är en särskild satsning utöver de generella stöden. Fler barn i verksamheterna innebär fler medlemsavgifter, större bredd och långsiktig stabilitet för föreningar och kulturskolor.

När fritidskortet öppnade för 2026 kunde regeringen dessutom presentera ett fritidskort som även omfattar alla sjuåringar. Nu är det barn mellan 7 och 16 år som får det här kortet. Det generella bidraget höjdes från 500 till 550 kronor, och det förstärkta bidraget höjdes från 2 000 till 2 500 kronor.

Nu har jag nog snart övertygat alla om fritidskortets fantastiska förmåga!

Över 6 400 föreningar och kulturskolor har anslutit sig. Fritidskortet är en kristdemokratisk reform som har möjliggjorts genom regeringens gemensamma arbete och som bygger på att barn behöver gemenskap, förebilder och sammanhang för att utveckla sina intressen och för att växa. Att investera i barns fritid är att motverka ensamhet, stärka individen och bygga ett hållbart samhälle på sikt. Fritidskortet visar att träffsäker reformpolitik kan göra stor skillnad för barnen här och nu och för samhället i framtiden.

Herr talman! För mig som kristdemokrat är kreatörer inom kulturlivet och deras sociala och ekonomiska trygghet ett oerhört viktigt område. För yrkesverksamma konstnärer och andra kulturarbetare finns det tydliga brister på det här området.

Den kulturella sektorn bidrar till stora värden i Sveriges ekonomi och omsätter 650 miljarder varje år. Kulturarbetarna är med och betalar in till sjukförsäkringssystemet i form av sociala avgifter, men de får sällan del av SGI, alltså sjukpenninggrundande inkomst. SGI är en trygghetsreform, men dagens SGI-system relaterar till att arbeta med fast anställning hos en enda arbetsgivare. De flesta kulturarbetare har flera uppdragsgivare, korta anställningar och eget företag parallellt.

En gemensam rapport från Myndigheten för kulturanalys och Konstnärsnämnden visar att cirka två tredjedelar av kulturskaparna är företagare eller så kallade kombinatörer, det vill säga personer som kombinerar anställningar och eget företagande. Även om en kulturarbetare jobbar för fullt saknas det alltså ordentligt skydd i sjuk- och föräldraförsäkringen. Det innebär att kreatören riskerar att förlora sjukpenninggrundande inkomst vid till exempel föräldraledighet eller sjukdom.

I Calle Nathansons utredning *Ett trygghetssystem för alla – nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst* från 2023 föreslår han lösningar som ger kulturskapare tillgång till trygghetssystem på samma villkor som andra medborgare. Han föreslår också bland annat att de statliga stipendierna, som ju inte räknas som inkomst av tjänst, ska bli fler, mer långsiktiga och dessutom pensionsgrundande, så att kulturarbetarnas pension inte blir för låg.

Herr talman! Det är tydligt att dagens SGI-system inte fungerar fullt ut för kulturarbetare. Detta är en

fråga som jag som kristdemokrat brinner för och en fråga som behöver lösas framöver.
(Applåder)

Anf. 101 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Roland Utbult, för ditt anförande!

Alla här i salen blev inte riktigt övertygade om hur fantastiskt fritidskortet är. Jag är en av dem som inte är särskilt övertygad.

Ledamoten och jag är överens om att förslagen från Calle Nathansons SGI-utredning *Ett trygghetssystem för alla* bör genomföras. Jag tror att det är otroligt viktigt. Jag skulle dock vilja höra från ledamoten, om han hinner svara på det, varför regeringen inte har tagit tag i detta under mandatperioden.

Vi är inte överens när det gäller fritidskortet. För att travestera talmannen kan jag fråga varför ledamoten tar upp det här i en kulturdebatt. Det är ju knappt någon kultur som får vara med. Detta är framför allt en idrottspolitisk reform. Kulturskolan kan vara med, men knappt några kulturföreningar har kunnat vara med. I princip inga friluftsföreningar har heller kunnat vara med, eftersom stödet är konstruerat på ett sätt som inte alls passar kulturlivet, friluftslivet och en stor del av föreningslivet.

Det är 6 413 föreningar som har anslutit sig. Åtminstone 10 000 – kanske till och med 15 000 – idrottsföreningar borde ha varit med i det här systemet, enligt Riksidrottsförbundet. Det är lite svårt att veta exakt.

Det har gått mer pengar till myndigheterna än vad som har betalats ut till familjerna. Jag tycker att det är en ganska tydlig inriktning. Bara ungefär 18 procent av de barn som man har riktat sig till har fått en utbetalning. Man hade räknat med 65 eller till och med 70 procent.

Jag tycker inte alls att det här har varit en succé.

Anf. 102 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter de fakta som Berglund kommer med när det gäller att det här inte skulle ha nått fram till kulturskolorna och i så fall heller inte till barnen.

Jag tycker att det är beklagligt att man inte ser att så många som 300 000 personer har laddat ned fritidskortet och att det för 40 000 av dem handlar om det högre beloppet på 2 500 kronor. Jag måste säga att jag tycker att det är lite märkligt att man ifrågasätter succén med fritidskortet. Det säger jag inte bara därför att detta är en kristdemokratisk reform. Fakta ligger på bordet här; jag har ju redogjort för dem.

Berglund ifrågasätter mig. Jag ifrågasätter Berglund när det gäller de fakta som ledamoten kommer med.

Anf. 103 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Det här har nått kulturskolorna; jag kanske var otydlig tidigare. Det har dock naturligtvis inte nått de kulturskolor som har avgiftsfria kurser –

det går inte att använda där. Det inte har nått kulturlivet i övrigt, vilket var en del av min kritik.

Enligt propositionen och förarbetena skulle nyttjandegraden ligga på runt 65 procent första året. Man hade tagit fram olika scenarier med 70 procent och 80 procent. Katastrofscenariot, om jag får uttrycka mig så, var 20 procent. Nyttjandegraden över hela riket har visat sig ligga på 18 procent. Det här har jag låtit riksdagens utredningstjänst utreda, så det är inte mycket att ifrågasätta.

Nyttjandegraden ligger alltså under katastrofscenariot. Det är inte en succé. Detta beror till stor del på att föreningarna tycker att det är för krångligt och dyrt. Jag tycker synd om alla de stackars föreningsekonomer, kassörer och så vidare som ska hantera det här haveriet, skulle jag säga, av byråkrati.

Framför allt vill jag lyfta fram att man lägger otroligt mycket av dessa pengar på Försäkringskassan och på E-hälsomyndigheten. Det har gått mer pengar till dem än vad man har kunnat betala ut till familjerna.

Det pratas om 300 000 barn, men man borde ha kommit upp i åtminstone 800 000 barn för att nå de mål som uttrycks i propositionen och övriga förarbeten. Systemet är otroligt ineffektivt, och det finns en mängd kritik mot det, som jag har fått till mig när jag har pratat med kommunföreträdare. Det hade varit mycket bättre, också enligt idrottslivet, om man hade lagt pengarna på Riksidrottsförbundet, kulturskolorna, friluftsföreningarna med flera för att skapa fler ledare, för det är där flaskhalsarna finns.

Anf. 104 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Nu skruvar Berglund lite på fakta, vilket inte gör replikskiftet bättre. Det var inte alla utan vissa kulturskolor som inte fick del av detta.

Talet om haveri är på gränsen till oförskämt. Vad är en succé? För min del är det när 300 000 barn får bidrag, varav 40 000 får 2 000 kronor, för att kunna gå i kulturskolan eller vara med i en idrottsförening. Berglund vill ge pengarna till föreningarna, men vi ger pengarna till barnen, vilket är en stor skillnad.

Att nyttjandegraden ligger på 18 procent beror på att vi befinner oss i starten. Vi hoppas också att kostnaderna för administration sjunker när allt kommer på plats.

Berglund säger att det är ett haveri och att det skulle ha varit 800 000 barn. Men det är ändå 300 000 barn. Min och ledamotens bild synkar inte riktigt. Men jag tackar för replikskiftet.

Anf. 105 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte prata lite musik med ledamoten Utbult. Jag vet ju att Roland Utbult brinner för musikfrågorna och själv är en duktig musiker, och jag tror att hans vallåt bidrog till att KD kom över fyraprocentsspärren i förra valet.

Jag är dock lite besviken på utfallet när det gäller studieförbunden och deras musikverksamhet. Många musiker har de senaste åren gått ut i medierna och berättat hur viktiga studieförbunden har varit för deras

karriärer. Studieförbunden har gett dem möjlighet att öva i många timmar innan de för första gången ställt sig på scen i sin hemort och mött publiken och sedan växt och växlat upp och blivit stora internationella stjärnor. Basen för detta har varit studieförbundens replokaler. Man uttalar nu sin stora oro för de nedskärningar som har skett, och de senaste årens statistik visar att studieförbunden har behövt stänga 15 procent av sina replokaler. Detta beror på att regeringen och Sverigedemokraterna har tagit bort ungefär en tredjedel av stödet till studieförbunden.

Det är inte många andra verksamheter som kan erbjuda denna typ av utrymme till framför allt unga som börjar sin musikbana. De unga får ekonomiskt stöd, en plats att vara på och coachning, och de får chans att uppträda för första gången, kanske på en festival som anordnas av just ett studieförbund.

Kan ledamoten se att de stora nedskärningarna på statsbidragen till studieförbunden under denna mandatperiod är skadliga för musiklivet i Sverige?

Anf. 106 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Vasiliki Tsouplaki för frågan.

Vad inspirerande att få samtala om musik! Det händer inte varje dag. Jag ska inte dra in min familj alltför mycket, men jag har två söner, varav en har spelat så mycket och hårt i just en replokal att han fick tinnitus. Min andra son gör något som tusentals andra också gör i dag, nämligen skapar musik på sin dator där hemma. Jag säger inte att det ersätter replokaler, men det är ett nytt sätt att arbeta på. Musiken streamas sedan, och det är en stor marknad, faktiskt en exportmarknad. Varje låt streamas kanske 50 miljoner gånger, och många lever på detta. Det är alltså ett nytt läge. Nog om min familj.

När det gäller studieförbunden finns det en historia bakom att vi har dragit ned på deras pengar. Det handlar om fusk och andra problem. Det stämmer att det har drabbat studieförbunden, men jag hoppas att det inte drabbar de ungdomar som vill skapa musik. Men däri ligger orsaken.

Anf. 107 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Fusket inom studieförbunden har kulturutskottet debatterat många gånger. En del människor har velat utnyttja studieförbundens system, lokaler och generositet när det gäller studiecirklar och har fuskat sig till bidrag. Tyvärr visade det sig att just musikverksamheten stod för en stor del av fusket, men här har studieförbunden rensat upp. Tidigare var det möjligt att anmäla sin musikstudiecirkel till flera olika studieförbund och därigenom fuska till sig stöd från flera aktörer. Även om man bara träffades en gång fick man betalt från tre olika förbund.

Detta har studieförbunden nu råddat upp på egen hand. Trots minskat statligt stöd har de satt igång stora insatser och parallellkör sina register, och de som leder studiecirklarna måste logga in. Nu är det nog den verksamhet som är mest kontrollerad, och vi har fått väldigt

fin feedback från studieförbunden på hur man har kommit åt detta. Men de blev ju utsatta för fusk, och därför är det olyckligt att Tidöpartierna använder det som förevändning för att skära ned. En myndighet som blir utsatt för fusk får ökade resurser för att kunna genomföra kontroller. Men studieförbunden har fått mindre medel samtidigt som de har försökt skapa ett tryggt system.

Min fråga kvarstår när det gäller just musiklivet: Kan ledamoten se att det svenska musikundret faktiskt är hotat när minst 20 000 ungdomar inte längre har tillgång till en replokal där de kan repa med sitt band och därmed inte har någonstans att vara? Detta är en specifik verksamhet som inte platsar i kulturskolan, för det handlar om att kunna repa med sitt band på egna meriter.

Anf. 108 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag ska ta mig själv som exempel för kanske första och sista gången här. När jag startade min musikbana bodde jag på Öckerö utanför Göteborg, och jag och mina vänner hittade vägar för att spela vår musik. Vi hade ingen studiecirkel genom ett studieförbund, utan vi körde bara på. Sedan hyrde vi hemvärnsgården för att ha någonstans att spela och uppträda. Det finns alltså vägar, och musiker är väldigt kreativa. Därför är jag inte orolig. Men med tanke på vad ledamoten säger hoppas jag att detta inte skadar ungdomarnas musikliv.

Sedan är det korrekt som ledamoten säger att Studieförbunden i samverkan, som de kallas, har gjort stora insatser. De har genomfört ett antal punkter, ett tjugotal, om jag kommer ihåg rätt. Det stämmer. Det som har hängt kvar är den historik som jag talade om. Vi förde över pengar från studieförbunden till folkhögskolorna.

Jag ska avsluta med att säga att det är Kristdemokraternas ambition att studieförbunden ska återfå sin status genom att vi tillför ekonomi till dem så att det inte skapas sådana problem som ledamoten förde fram här. Det är en kristdemokratisk ambition – det kan jag lova.

Anf. 109 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Det här är en lite spretig debatt, eftersom betänkandet innehåller en samling med motioner som alla berör tillgång till kultur på olika sätt. Det är därför vi tar upp lite olika frågor här.

Den centrala frågan för Vänsterpartiets kulturpolitik är hur vi ska kunna skapa ett fritt och starkt kulturliv för alla. De allra flesta människor i vårt land tar faktiskt del av kultur dagligen. I vilken utsträckning och på vilket sätt skiljer sig förstås åt.

När det gäller eget skapande är skillnaderna inte så stora mellan olika grupper, men när det gäller att ta del av professionell kultur som publik – från scener, museer och konsthallar – blir skillnaderna desto större. Då spelar bland annat klass och bostadsort in. Kvinnor är överrepresenterade som kulturkonsument, och

personer med funktionsnedsättningar är kraftigt underrepresenterade.

Vi menar att det här i förlängningen också ger avtryck i vilka som kan tänka sig att arbeta inom ett konstnärligt yrke. Utan en mångfald bland kulturarbetarna riskerar kulturen i slutändan att beröra färre. Perspektiven blir enahanda. Färre delar av landet skildras om det bara är stadsbor som är både publik och kulturarbetare. Många berättelser kommer aldrig fram, och intresset för kultur blir mindre. Då blir det också svårare att nå nya grupper, och situationen cementeras.

Den som aldrig ser någon som liknar en själv på vita duken, skärmen eller scenen har svårare att föreställa sig själv där. Det blir en ond spiral. Vårt mål om ett samhälle med kultur för alla kräver därför ett aktivt arbete med ökad mångfald inom de konstnärliga yrkena. Det handlar om jämlikhet, demokrati och rätten till det offentliga rummet. Den som skapar musik, litteratur och scenkonst är också med och formar samtiden, skapar vårt framtida kulturarv och får en plattform för att föra fram åsikter.

Fru talman! För att bryta gamla mönster och för att nya generationer inte bara ska gå i sina föräldrars fotspår har vi i Sverige beslutat om en kompensatorisk skola. Det är där vi kan ge alla barn möjlighet att utveckla sin skapande förmåga och komma i kontakt med ett brett utbud av kulturformer. I skolan spelar föräldrarnas utbildning och inkomster ingen roll, utan alla barn kan ta del av skolbio, museibesök, barnteater och konserter. Så kan vi stärka nästa generation i att vara aktiva deltagare i kulturlivet och hitta sin väg och sitt sätt.

Vänsterpartiet menar att det behövs ett stort antal insatser för att nå dit, och i dagens betänkande finns några pusselbitar. Vi motionerar till exempel om en nationell scenkonstgaranti för att bostadsort inte ska vara avgörande för om du får kultur i skolan eller inte men också, vilket inte är mindre viktigt, för att kulturlivet inte ska behöva hantera 21 olika regioners utbudsdagar, 290 olika kommuners ansökningssystem och kanske 1 100 olika skolhuvudmäns kontaktvägar. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 8 om en nationell scenkonstgaranti för elever.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet menar att de ideella kulturaktörerna behöver få ett lyft och uppmärksammas mer. Svenskarna är oerhört aktiva som kulturutövare: Vi sjunger i kör, lajvar, spelar i band och målar – ibland i föreningsform och ibland genom studieförbunden.

Även på små orter sjuder föreningslivet, och det är där målet om kultur i hela landet förverkligas. Ett stort antal kulturföreningar är arrangörer av teaterföreställningar, konserter och konstutställningar som ger arbetstillfällen för yrkesverksamma.

Jag såg en siffra som jag faktiskt häpnade över: Värdet av det frivilliga arbetet inom kultursektorn uppgår till 8,4 miljarder kronor per år. Det är viktigt att alla nivåer – kommunal såväl som regional och nationell – stöttar de viktiga insatser som görs av ideellt aktiva, genom goda ekonomiska förhållanden, anpassade

och tydliga regelverk och ett bra bemötande för att underlätta föreningsarbete för den som inte är van organisatör.

Parallellt med den positiva bild av ett vitalt föreningsliv som jag nu har lyft fram ser vi oroande tendenser. Många små föreningar som är beroende av stöd från sin riksorganisation för att hantera till exempel administration, it-plattformar, avtal och utbildningar har det väldigt tufft. Detta beror på att de stora riksorganisationerna nationellt har det tufft.

Kulturrådets bidrag till såväl centrala amatörföreningar som musikarrangörer har haft en negativ utveckling de senaste åren, efter att ha legat stilla i över ett decennium. Med krympande resurser blir det svårt att ge stöd och uppmuntran till exempelvis nya riksförbund som uppstår kring nya kulturformer och musikaliska uttryck. Vi anser att det här är väldigt olyckligt då man riskerar att utestänga preferenserna hos unga, som kanske är de som för fram nya kulturformer. Det gör det också svårare att nå det nationella målet om ett dynamiskt kulturliv, som alla partier är överens om.

Det är också ett stort bekymmer att befintliga organisationer tvingas till nedskärningar och uppsägningar. I ett brev till kulturministern beskriver två stora paraplyorganisationer på området sina personalneddragningar de senaste åren: 37 procent har de behövt skära ned med under den här mandatperioden.

Som exempel kan vi ta Amatörteaterns Riksförbund, ATR, som har sitt säte i mitt län Västmanland och som organiserar runt 10 000 medlemmar i 230 lokalföreningar runt om i landet. Denna organisation lyfts upp i en motion från en S-ledamot i dag, och den tycker jag att hela S-gruppen borde ställa sig bakom, precis som Vänsterpartiet har gjort.

ATR stöder amatörteaterföreningar i hela landet genom utbildning, rådgivning och arrangemang. De har också ett nationellt manusbibliotek med 6 000 titlar och en upphovsrättsförmedling som ser till att dramatiker får betalt när deras pjäser används i till exempel kulturskolor, folkhögskolor, skolteater och olika teatersällskap runt om i landet.

Det här är unikt i sitt slag. Om ATR inte har råd med en lokal och personal för att sköta det hela faller en stor del av amatörteatern i vårt land. De har sagt upp personal, försökt hyra ut en del av sin lokal och lagt ned Sveriges enda tidning om amatörteater.

Låter det här som ett rikt kulturland? Att vi inte kan ha råd med denna verksamhet tycker jag är något som regeringen och Sverigedemokraterna behöver ta till sig och skämmas för en aning. Man uppmärksammades på det här för flera år sedan, men gång på gång har man prioriterat skattesänkningar framför stöd till kultursektorn.

Vi har förstås skjutit till medel i vår budget för att stötta både dessa och andra delar av det ideella kulturlivet. Vi ser att det är där man skapar den där gemenskapen, som vissa partier har sagt här i talarstolen att de vill se i Sverige. Jag har gång på gång hört att det är viktigt att vi har sammanhållning och skapar gemenskap, men den gemenskap som finns i dessa föreningar

handlar inte om att alla ska tycka lika eller ha samma värderingar och att det är det som bygger gemenskap. Människor med olika bakgrund, människor som röstar på olika partier och människor i olika åldrar möts kring ett gemensamt intresse, till exempel teater.

Det är den sortens mötesplatser som vi behöver så väl. Det är civilsamhället som skapar dem, och de hjälper till att minska den polarisering som många partier är oroad över. Det är när människor lär känna och får förståelse för dem som är olika som vi får ett starkt samhälle. Det sker när man möter den människa som man inte hade träffat om det inte hade varit för den där föreningsträffen. Det är det som vi behöver hålla fast vid.

Tidöpartierna fryser åt vuxnas fritidsintressen, men jag menar att det är genom ett starkt civilsamhälle som vi bygger en stark demokrati.

Jag ska också säga några ord om studieförbunden, även om vi har hunnit prata om dem i repliskskiftet, för när det gäller kulturen i hela landet är de en väldigt viktig aktör. De tillhandahåller replokaler, studiecirklar på olika språk och kultur. De har varit flitiga arrangörer av festivaler och kulturprogram i egen regi och i samarbete med till exempel folkbiblioteken.

På biblioteket i min hemkommun säger de så här: Nu har studieförbunden inte längre möjlighet att skicka personal till våra planeringsmöten när vi ska lägga programmet för författarbesök. Det finns ingen personal längre på studieförbunden.

Även kommunerna har minskat anslagen, så här behövs ett handslag över partigränser och även på kommunal, regional och nationell nivå för att stärka verksamheten igen. I vår budget finns de 500 miljonerna som har försvunnit.

Vi har pratat om detta många gånger den här mandatperioden. Jag minns särskilt en debatt vi hade förra året, när vi pratade om nedskärningarna.

Studieförbunden har sagt upp 800 personer – den siffran kanske är lite gammal nu, men ungefär 800 personer har sagts upp inom studieförbunden. Men det räcker inte för att täcka nedskärningarna, utan man har också behövt göra besparingar på fastighetssidan. Det är därför de här replokaler och musikhusen har behövt stänga.

När vi debatterade detta förra gången hävdade Tidöpartiernas företrädare att studieförbunden med flit hade gjort nedskärningar som skulle väcka uppmärksamhet. De borde faktiskt ha prioriterat på ett annat sätt, ett bättre sätt, hävdade man. Men hur de ska kunna banta ned sina utgifter med en tredjedel utan att säga upp personal och utan att stänga lokaler är för mig en gåta. Kanske hoppades man att de kunde trolla med knäna, som det brukar heta.

Jag hoppas verkligen att vi får en ny regering med en annan politik som Vänsterpartiet ingår i och att vi tillsammans i den regeringen kan stå upp för ett fritt och starkt kulturliv. Vi från Vänsterpartiet kommer inte att förvänta oss att någon, vare sig man är kulturarbetare eller kulturminister, ska behöva extraknäcka som trollkarl för att få ihop sin budget.

(Applåder)

Anf. 110 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Kultur är en bärande del av det fria samhället. I generationer har liberaler försvarat människans rätt att tänka fritt och att uttrycka sig fritt. Från studieförbundens framväxt till folkbibliotekens spridning över hela landet har övertygelsen varit tydlig: Bildning och kultur är vägar till frihet.

Men det räcker inte att kulturen bara existerar. Den måste också vara tillgänglig – tillgänglig för barnet i glesbygdskommunen, för den nyanlända som söker en väg in i det svenska språket, för den äldre som inte längre kan resa och för den unga som inte har de ekonomiska resurserna hemifrån. Ett samhälle som menar allvar med att ge alla livschanser måste också göra kulturen tillgänglig.

Därför har vi offentligt finansierade bibliotek, teatrar, museer med mera. Därför investerar vi i kulturskolan så att barns möjligheter till skapande inte ska avgöras av föräldrarnas plånbok. Därför har vi i de senaste budgetarna satsat på extra medel till exempelvis Skapande skola, riktiga böcker i skolan och skolbibliotek med bibliotekariéer som kan väcka läslusten hos våra barn.

Tillgången till kultur handlar också om språk. Att läsa, skriva och förstå är nycklar i det demokratiska samtalet. När läsförmågan sjunker hotas inte bara individens möjligheter utan hela vår gemensamma offentlighet. Att stärka litteraturens ställning och värna biblioteken är därför en demokratisk investering.

Fru talman! En viktig sak som görs inom kulturpolitiken just nu är att skapa nya möjligheter till kompletterande finansiering. Det är ett arbete som borde ha påbörjats för länge sedan. Att hitta fler finansieringskällor till kulturen är angeläget, inte minst för att minska kulturens sårbarhet över tid. Vi behöver självklart ha offentlig finansiering som en grund att stå på, men för att finansieringen ska räcka och kunna öka i den takt som behövs behöver vi möjliggöra fler källor till finansiering.

Myndigheten för kulturanalys skriver i sin rapport från 2025 att Sverige sticker ut bland de nordiska länderna som ett land där nivån på finansieringen från privata fonder och stiftelser är låg. Sverige är också ett av få länder i Europa som inte har en fungerande avdragsrätt för sponsring av kultur.

Just nu bereds inom Regeringskansliet en utredning om avdrag och andra skattelättnader för utgifter för sponsring. I vår kommer ytterligare en statlig utredning att presenteras som tittar på incitament för ökad kompletterande finansiering.

Det här är inte en snabblösning för dem som kämpar med sin ekonomi här och nu. Men det är en förutsättning för att vi i framtiden ska kunna lägga grunden för en stabilare finansiering för kulturen så att den inte enbart ska bero på hur stadd vid kassa staten är framöver.

Fru talman! Kulturen är samhällets intellektuella infrastruktur. Den ger människor verktyg att förstå,

ifrågasätta och påverka och se sig själva och samhället ur nya perspektiv. Det är därför ett levande kulturliv är så viktigt för oss liberaler. När människor utövar eller tar del av kultur föds inspiration, kreativitet och nya idéer. Kultur kan öka människors nyfikenhet, också på sådant som man inte visste att man var intresserad av eller ens visste att det fanns. I mötet med kultur växer man också som människa. Därför har vi ett särskilt ansvar att ge barn och unga möjlighet att både utöva och ta del av kultur.

Jag har redan nämnt satsningen på Skapande skola. År 2024 fördelades cirka 172 miljoner kronor till 437 ansökningar. Totalt nådde man 862 000 elever. Det är 70 procent av målgruppen. Målet måste naturligtvis vara 100 procent av alla barn och unga. Liberalerna är öppna för att se över den här modellen i framtiden så att fler kan nås av Skapande skola och de medel som finns.

Ett annat sätt att nå ut till barn och unga är kulturskolan. Det statliga utvecklingsbidraget har gjort att nya barn och unga har hittat till kulturskolan.

I årets budget finns det en välkommen nyhet i form av projektmedel för att testa att tillgängliggöra kulturskolornas digitala insatser för fler. Det tror jag är viktigt inte minst i glesbygd, där utbudet kanske är något mer begränsat och tillgången till professionella kulturutövare som kan arbeta med vissa musikinstrument kanske inte är lika stor som i större städer.

En fråga som ligger mig som liberal varmt om hjärtat, fru talman, är bildning. Fler måste få möjligheten att uppleva böckernas magi. Men när skolan sätter en Ipad i handen på en, skolbiblioteket saknar en bibliotekarie som kan hjälpa en att hitta rätt bok och ett oändligt skrollande tar all ens tid uteblir magin för många. För att bryta denna trend måste mer göras. Tillgången till kultur handlar därför också om tillgång till litteratur.

Därför är jag glad att folkbibliotekens arbete med läsfrämjande fördubblas och förlängs och att Berättarministeriet beviljas medel för att nå barn och unga i utsatta områden – detta utöver alla de satsningar som görs på böcker i skolan, skolbibliotek och skolbibliotekariéer.

Fru talman! Slutligen några ord om public service, som också behandlas i det här betänkandet.

Skälen att ha en stor, stark och bred public service är många, men låt mig lyfta fram tre som är extra aktuella i den tid som vi lever i nu.

För det första är public service en fri och oberoende nyhetskälla med hög trovärdighet som är tillgänglig för alla. Public service är i allmänhetens tjänst, inte statens. Public service ska stå på medborgarnas sida, inte maktens. När desinformation sprids med blixstens hastighet behövs redaktioner som kan stå upp för fakta, saklighet och granskning av makten, oavsett vem som sitter i regeringen och oavsett var makten ligger.

För det andra håller public service samman Sverige. Oavsett var man bor, vilken bakgrund man har och vilket språk man talar finns public service tillgänglig genom radio och tv. Mello, *Allsång på Skansen*,

Bolibompa, julkalendrar och *Sommar i P1* är några av de lägereldar som samlar många varje år och som präglar såväl barns uppväxt som samtalsämnen på fikarasten. Det hjälper oss att bygga ett gemensamt vi.

För det tredje är public service en del av Sveriges beredskap. När krisen kommer, när nätet ligger nere eller när desinformation flödar ska människor kunna lita på en röst som ger korrekt, lugn och lättillgänglig information. Det är en fråga om säkerhet och trygghet, inte bara journalistik.

Vi har redan tagit ett beslut i den här kammaren om ett nytt åttaårigt sändningstillstånd med ekonomiska förutsättningar som i reda tal – trots allt annat som sägs i den här talarstolen – ger högre uppräkningsän tidigare sändningstillstånd och en fortsatt bred public service. Det lägger en bra grund för en stor, stark och bred public service även i framtiden.

För oss liberaler har det under den här mandatperioden varit viktigt att mota läskrisen, att säkra förutsättningarna för public services breda uppdrag även framgent och att se till att genom en breddad finansiering skapa förutsättningar för långsiktig finansiering för kulturen.

Jag yrkar bifall till betänkandet.
(Applåder)

Anf. 111 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att återge ett ganska långt stycke ur en rapport som kom för ett tag sedan från Scen & Film. Den heter *Ett Sverige utan kultur är ett tyst Sverige*.

Torsdag 11.57. Här inne finns en scen. Ni kanske kommer att uppträda där själva en dag. Ni kan sjunga eller spela instrument eller dansa. Men i dag ska vi se på skådespelare. Han säger det med stort S, läraren med stort L, som har kommit med sina elever i förskoleklass för att se Regionteater Västs föreställning *Hopp och hinder* när den är på turné i en av de mindre kommunerna i Västra Götalandsregionen. När dörrarna öppnas och hockeyorgeln hörs ut i foajén tindrar allas ögon.

12.43. Han gråter högt, som ett mindre barn än han är. På något sätt skulle jag vilja säga att han gråter hjärtligt. Han har i ungefär 40 minuter sett tre vuxna skådespelare rida på hockeyklubb – men de är ju hästar! Det ser vi alla i rummet.

Vi har sett hästarna och deras ryttare utföra en kadri och dressyrprogram. Vi har fått klappa hästarnas mular. Vi har skrattat när Velvet ätit upp tulpanerna som flankerar hopphindren. Vi har sett dem hoppa över 30 centimeter, över 50 centimeter och över 70 centimeter, och vi har hejat på dem, jublat och förundrats. Och så dör en av hästarna – alltså en hockeyklubb. Barnet gråter så att han skakar, så han måste sitta i lärarens knä.

Torsdag 12.51. Samma barn och samma lärare. Tillsammans med de andra klasskompisarna galopperar de på de egna käpphästarna i foajén efter föreställningen. Lika ledsen som han var nyss, lika lycklig är han nu, och det är rakt ur hjärtat. Att få uppleva konst

som väcker något inom en och som rör vid hjärtat är en barnslig och mänsklig rättighet.

Det här berättade en icke namngiven producent i denna rapport, alltså *Ett Sverige utan kultur är ett tyst Sverige*. Jag tycker att det är ett sådant gott exempel. Det visar vikten av att barn tidigt får möjlighet att uppleva professionell kultur. Jag är övertygad om att det hände någonting med den där lilla killen den där dagen som han kommer att bära med sig oavsett om han kommer att minnas att det var just hockeyklubb som gestaltade hästar.

Fru talman! Jag vill framhålla att det för Centerpartiet är centralt att kulturen finns tillgänglig i hela landet. Det handlar om kulturens och konstens frihet och att det finns en armlängds avstånd mellan kulturutövare och politiken. Vi ska skapa förutsättningarna. Den här debatten är spretig, och man kan inte vara på alla områden även om man skulle vilja, för allt är angeläget.

Jag tror också att kulturen blir friare om den står på flera ben. Därför ser vi i Centerpartiet positivt på det som numera ofta kallas kompletterande finansiering. Jag vill dock påpeka att vi ser det som en uppväxling till den offentliga finansieringen. Den offentliga delen kan aldrig dra sig ur, utan vi ska öka den gemensamma kakan till kulturen. Det är oroväckande att man först drar ned på kulturen, och sedan ska någon annan vara med och finansiera. Jag tänker inte minst på folkbildningen.

Några förslag från Centerpartiet rör bland annat frågor som handlar om att underlätta kultursponsring, att sänka dansbandsmomsen och att införa avdragsrätt för företag vid förstahandsinköp av konst och andra former av åtgärder som kan främja privat finansiering.

Det behöver dock tas fram en modell för offentlig, idéburen och privat samverkan samt mer privat finansiering för att växla upp de offentliga bidragen. För att det ska bli framgångsrikt måste det finnas en tydlig konstruktion. Det kommer att ta tid. Det här är ingen quickfix. Det handlar om att skapa förtroende och att man ska bli bekväm både med att bidra till kulturen och med att ta emot bidrag som kulturutövare.

Det finns som sagt många delar i detta betänkande. Jag vill beröra en konstform till. Den är lättillgänglig för de allra flesta av oss, och det är att gå på bio. Det finns överallt och är spritt över hela vårt land. Det bedrivs av stora kedjor och av enskilda biograföretagare, och det finns en mängd föreningsdrivna biografier som gör detta tillgängligt.

Att vi har film- och dramaproduktion i Sverige ser jag som mycket angeläget, eftersom vi är ett litet språk. Det är vår kultur. Det är våra berättelser som ska berättas. Det måste finnas sådana från olika delar av vårt avlånga land.

Jag är verkligen bekymrad. Det är beklagligt att Filmutredningen, som nu har varit klar i ett år, inte har kommit till riksdagens bord. En hel bransch står och väntar på att vi ska fatta beslut. Jag vet att utredningen fick ett tilläggsdirektiv, men även det lämnades till regeringen i höstas. Nu får vi vänta på det här till efter

sommaren och därmed efter valet. Jag tycker att det är djupt beklagligt. Man måste se det som ett misslyckande.

Till sist vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 9, som handlar om barns tillgång till kultur.

Fru talman! Vi ska oavsett regering komma ihåg att det är tur att vi är många kvinnor i det här landet, för det är vi som till stor del gemensamt bär upp kulturen, och det är tjejerna som kommer hem med OS-medaljerna.

(Applåder)

Anf. 112 PETER OLLÉN (M):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att rikta ett tack till Catarina för det långa framförandet i början och för att du därmed beskrev kulturen. Vi sitter ju här hela dagen och debatterar någonting, men du påminde också om vad det är vi diskuterar. Det var väldigt fint.

Fru talman! Sommaren 2024 tog vi här i kammaren beslut om en svensk strategi för de kulturella och kreativa näringarna. Nu skulle det synliggöras hur värdefulla de är för Sverige.

I fjol togs, under Johanna Nylanders ledning, den första statistiken för branscherna fram: 230 000 anställda och 650 miljarder i omsättning. Det är alltså fråga om en mycket stor export i en bransch som inte har fått samma juridiska omvårdnad som mycket annat.

I svensk lagstiftning gäller fortfarande att häleri bara gäller fysiska produkter. Alltför lite kan göras när sökmotorerna säljer sponsrade länkar till kopior av möbler, lampor och klockor. Det är en typ av häleri – förmedling av stulen immaterialrätt och stöld från kreativa, skapande människor. Tullen har en praxis att inte åtgärda kopior om inköpsvärdet ligger under 5 000 kronor. Då pratar jag inte om vad originalet kostar utan om vad som har betalats för kopian. Svensk immaterialrätt måste skärpas.

Ett område där regeringen har engagerat sig gäller ip-tv-utredningen. Den kom i höstas, och i slutet av januari gick remisstiden ut. Jag hade ett möte med representanter för Mastercard i förra veckan, och de sa sig vara helt nöjda med utredningen och bedömde att om dess förslag kommer att genomföras kommer Mastercard att kunna agera mot betalningsströmmarna som går till dem som säljer stulna filmer och sportinslag. Förhoppningsvis tillförs nästan en och en halv miljard till sport- och filmbranschen när lagstiftningen är på plats och polis och åklagare har börjat tillämpa den.

Inom området scenkonst vill jag gärna lyfta fram cirkusen. Våra cirkusar turnerar runt i hela landet och når längre ut än någon annan scenkonstform. De spelar varje kväll från slutet av april och in i september. Bara midsommarafton gör de uppehåll. Eftersom de inte söker bidrag, trots låg lönsamhet, glöms de ofta bort i kommunernas besöksstatistik. Det är synd. I stället tycker jag att kommunerna borde välkomna cirkusen med öppna armar och gärna bjuda på både platshyra, el och vatten.

Vasiliki Tsouplaki tog upp de funktionsvarierade. Vi har länge pratat om att göra teatrar och andra anläggningar tillgängliga för besökare med olika funktionsvariationer. Nu ska de igång med paralympics, och där ser vi utövare. På samma sätt har vi i Skåne, från vilket jag och Ewa Pihl Krabbe från Socialdemokraterna kommer, sett hur man arbetar med att få funktionsvarierade att arbeta på scenen. Den 17 mars anordnar vi ett seminarium i riksdagen där vi speciellt vill lyfta fram funktionsvarierade som agerar på scen.

Här i Sveriges riksdag har vi tagit fram lägesrapporten om dataspelsbranschen – denna bransch som omsätter nästan dubbelt så mycket som film- och musikbranschen tillsammans. Även dataspelsbranschen blir lätt osynlig i kulturella sammanhang eftersom den inte söker bidrag. Branschen behöver inte heller bidrag, men den är beroende av välutbildad personal på hög teknisk nivå. Den behöver stöd för sin framgångsrika export. Majoriteten av de små utvecklarna behöver kluster att sitta i där de även guidas i hur man driver företag och arbete framåt. När staten vårdar dataspelsbranschen vårdar vi en bransch som har alla förutsättningar att kunna dubbleras inom en inte alltför fjärran framtid.

Fru talman! För de kulturella och kreativa näringarna har AI redan en viktig roll, och den kommer att bli ännu viktigare. För spelbranschen handlar det om att snabbare få fram nya spel. För musiken är AI en hjälp, och filmmakarna sparar mycket när de kan lägga till sådant som saknas vid klippningen i stället för att på nytt samla skådespelare och filmteam för kompletterande tagningar.

I fredags presenterade statsminister Ulf Kristersson en strategi för hur allt från skola till innovation behöver präglas av AI. Ambitionen är att Sverige ska bli en av världens tio främsta AI-nationer. Senast 2030 ska en färdig AI-verkstad finnas för svensk offentlig sektor, och skolan ska ge elever i de högre årskurserna kunskaper och förståelse för både risker och möjligheter med AI. Vidare ska yrkeshögskolan och universiteten erbjuda kortare utbildningar som möter arbetsmarknadens behov.

Låt oss tillsammans arbeta för att synliggöra hela den växande kulturella och kreativa näringen, både för att det gör Sverige andligt rikare och för att det är en bra affär.

(Applåder)

Anf. 113 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta tillfället i akt och prata med ledamoten om villkoren för det ideella kulturlivet. Trots att i princip alla arrangörer, ledare, kaffekokare och vaktmästare jobbar gratis för att ge invånare i hela landet tillgång till kultur kan det behövas ett visst ekonomiskt stöd, till exempel för att hyra lokaler, öppna bankkonto, betala el, betala upphovsrättsersättningar, gager och så vidare.

Ibland är det förstås möjligt att få tackning för en del av utgifterna genom biljettintäkter, men det gäller sällan på mindre orter. Det är ett bekymmer om vi vill

ha kultur i hela landet och uppmuntra det ideella kulturlivet och det demokratiskt organiserade kulturlivet. Jag vet att Peter Ollén brinner för detta och att han är väl insatt i gällande förhållanden, till exempel situationen för musiklivet och amatörteatern.

Hinner ledamoten Peter Ollén få in ett extra tillskott i den sista vårandringsbudgeten så att vi kan få ordning på den, eller behövs ett maktskifte så att vi kan få en bättre ekonomi för det ideella kulturlivet?

Anf. 114 PETER OLLÉN (M) replik:

Fru talman! Tack för de här viktiga frågorna, Vasiliki Tsouplaki!

Dilemmat var att mer än vart femte barn lämnade nionde klass utan att kunna läsa, skriva och räkna. Vi såg att det största hotet mot demokratin och mot barnen var att fortsätta låta barn gå ut skolan utan de grundläggande färdigheterna. Det har gjorts att allt fokus och alla pengar har kanaliserats dit. 850 miljoner har gått till skolböcker, 460 årliga miljoner har gått till bemannade skolbibliotek och så vidare.

Detta har varit tufft för mycket av det ideella arbetet. Och jag tycker inte att vi har varit tillräckligt tydliga med att visa tacksamhet mot det ideella kulturlivet. De har dragit en stor del av lasset genom att de inte har blivit kompenserade för inflationen och i vissa fall till och med har fått minskade bidrag.

En annan sak som jag där gärna hade lyckats leverera är just konton till ideella organisationer. Det är inte rimligt att det ska vara så svårt för en ideell organisation att öppna ett bankkonto. Jag hade hoppats att vi hade kunnat ha mer dialog med finansdelen om att det skulle rättas till. Men det har inte gjorts.

Anf. 115 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Peter Ollén!

Jag uppskattar att vi är överens om bekymret med bankkonton. Vi ser att det särskilt för barn- och ungdomsorganisationer är nästan omöjligt att få ordning på det. Där skulle vi säkert kunna göra gemensam sak. Vi har motionerat flera gånger om att bankerna behöver ta ett ansvar för att också civilsamhället ska kunna öppna bankkonton.

När det gäller regeringens prioriteringar uppfattar jag nog ändå att ganska små pengar i sammanhanget hade kunnat göra väldigt stor nytta för det ideella kulturlivet. Det handlar kanske snarare om någon sorts ideologiska låsningar mellan Tidöpartierna som gör att det inte har kommit till. Jag lyfte fram tidigare att det förra året handlade om 34 000 miljoner i skattesänkningar. Samtidigt fick till exempel ATR, som kämpar för att kunna behålla sin medlemstidning och sina anställda, en neddragning förra året på 130 000 – har jag för mig. Det är alltså väldigt små pengar i sammanhanget.

Man har framför allt prioriterat de här skattesänkningarna, inte läskunnighet. För att barn ska kunna tillgodogöra sig läskunskaper skulle vi kunna satsa mycket mer på skolan och på pedagoger som faktiskt

ska stötta barnen i läsutvecklingen. Men väldigt mycket pengar har gått till böcker.

Det bär mig emot att säga att det kanske har varit lite för mycket som har gått till böcker, men det är kanske det som partierna har lyckats komma överens om. Men det man har gjort med de flera hundra miljonerna har egentligen inte byggt på någon undersökning av hur stort behovet är. Har du köpt klassuppsättningar med kurslitteratur ett år behöver du inte köpa samma böcker nästa år, till exempel.

Jag tror att man hade kunnat hämta hem en del här för att satsa där det faktiskt gör mer nytta: på pedagogerna, på fler biblioteksplatser på högskolan, på att få till de bemannade skolbiblioteken och på mer till det ideella kulturlivet.

Anf. 116 PETER OLLÉN (M) replik:

Fru talman! Även om jag i det civila är förläggare och därmed älskar böcker måste jag erkänna att jag också har stött på flera bibliotekarier som har sagt: Nu har vi fått pengar, och det är väldigt bra. Det känns som att det har varit fullt finansierat och att man nu kan fokusera på andra områden.

Jag håller med när det gäller små pengar till organisationerna. Vi har inte gett andra direktiv, utan man har valt att göra andra prioriteringar för de bitarna när man har fördelat medlen hos Kulturrådet.

När det gäller skattesänkningen kommer vi aldrig att komma överens. Vår bild är att skattesänkningar är något som sätter igång ekonomin. Får man sedan en tillväxt på 3 procent om året kommer man på sikt att ha helt andra summor att fördela.

(Applåder)

(forts. § 20)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 februari

TU9 Vägtrafik- och fordonsfrågor

Punkt 1 (En fossilfri fordonsflotta)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

245 för utskottet

21 för res. 2

37 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 21 C

Avstod: 1 S, 18 V, 16 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Joakim Sandell (S) anmälde att han avsett att rösta ja
men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Tillgång till fossilfri tankning)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

246 för utskottet

17 för res. 6

39 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 2 -

För res. 6: 16 MP, 1 -

Avstod: 21 C, 18 V

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 7 (Vissa fordonsbesiktningsfrågor)

1. utskottet

2. res. 14 (V)

Votering:

247 för utskottet

18 för res. 14

38 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 2 -

För res. 14: 18 V

Avstod: 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 9 (Främjande av bilpooler)

1. utskottet

2. res. 19 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 19

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 19: 93 S, 21 C, 18 V, 16 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 11 (Parkeringsfrågor)

1. utskottet

2. res. 22 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

149 för res. 22

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 22: 92 S, 21 C, 18 V, 16 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU8 Digitaliserings- och postfrågor

Punkt 1 (Utgångspunkter för digitaliseringspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

209 för utskottet

94 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 2 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 6 (Tillgång till elektronisk kommunikation)

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

153 för utskottet

20 för res. 11

129 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 11: 20 C

Avstod: 92 S, 1 C, 18 V, 16 MP, 2 -

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Alireza Akhondi (C) anmälde att han avsett att rösta
nej men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Säker och tillförlitlig AI)

1. utskottet

2. res. 14 (V)

Votering:

153 för utskottet

19 för res. 14

131 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 14: 18 V, 1 -

Avstod: 93 S, 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 8 (Främjande av AI-användning)

1. utskottet

2. res. 19 (MP)

Votering:

171 för utskottet

16 för res. 19

116 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 19: 16 MP

Avstod: 93 S, 21 C, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 13 (Postservice i hela landet)

1. utskottet

2. res. 26 (S)

Votering:

168 för utskottet

94 för res. 26

41 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 15 MP, 13 L,
1 -

För res. 26: 93 S, 1 -

Avstod: 21 C, 18 V, 1 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Daniel Helldén (MP) anmälde att han avsett att rösta ja
men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**JuU21 Riksrevisionens rapport om antagningen till
polisutbildningen**

Kammaren biföll utskottets förslag.

**FiU29 Nya regler för att underlätta noteringar av
värdepapper**

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Punkt 2 (En utvärdering av konsekvenserna av det nya
träskelvärdet för prospektskyddighet)*

1. utskottet

2. res. (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

129 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res.: 93 S, 18 V, 16 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

**§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den
19 februari**

FiU14 Det finanspolitiska ramverket

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU23 Nästa steg för en god och nära vård

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Psykiska vårdbehov)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

23 för res. 1

16 för res. 2

264 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Eric Palmqvist (SD) anmälde att han avsett att avstå
från att rösta men markerats ha röstat nej.

Victoria Tiblom (SD) anmälde att hon avsett att avstå
från att rösta men markerats ha röstat ja.

Janine Alm Ericson (MP) anmälde att hon avsett att
rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

266 för utskottet

19 för res. 1

18 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
13 L, 2 -

För res. 1: 18 V, 1 -

Avstod: 2 S, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Mikael Dahlqvist (S) anmälde att han avsett att rösta ja
men markerats ha avstått från att rösta.

SkU9 Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

**SkU18 Förbättrat regelverk om beskattning av
skog**

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Punkt 2 (Ändrad utformning av reglerna om beskatt-
ning av skog)*

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

34 för res. 1

22 för res. 2

247 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

246 för utskottet

35 för res. 1

21 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 17 KD, 13 L, 2 -

För res. 1: 18 V, 16 MP, 1 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Christian Lindefjärd (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

SkU6 Kompletteringar och förtydliganden i fråga om sanktioner vid skatteundandragande och be- drägerier

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU10 Ett förbättrat resegarantisystem

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Resegarantifondens konstruktion)

1. utskottet

2. res. 2 (S, C)

Votering:

188 för utskottet

115 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD, 16 MP,
13 L, 2 -

För res. 2: 93 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

CU15 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsök- ningsrätt

Punkt 13 (Avräkningsordningen)

1. utskottet

2. res. 8 (S, V, C)

Votering:

169 för utskottet

134 för res. 8

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 16 MP, 13 L,
1 -

För res. 8: 93 S, 21 C, 18 V, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 februari

SkU10 Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU11 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

178 för utskottet

35 för res. 1

90 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 13 L,
2 -

För res. 1: 18 V, 16 MP, 1 -

Avstod: 90 S

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Eva Lindh (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Nivån på arbetsgivaravgifterna och ungas etablering på arbetsmarknaden)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

23 för res. 2

16 för res. 3

264 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Magnus Resare (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

159 för utskottet

20 för res. 2

123 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 62 SD, 60 M, 1 C, 3 V, 17 KD,
12 L, 2 -

För res. 2: 20 C

Avstod: 91 S, 15 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 4 L, 2 -

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta nej
men markerats ha röstat ja.

**MJU17 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya för-
ordning om skyddade beteckningar på jordbruks-
produkter och livsmedel samt livsmedelspolitik**

Punkt 3 (Offentlig konsumtion)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

34 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
13 L, 2 -

För res. 4: 18 V, 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 3 -

Punkt 6 (Inrättande av beredskapslager)

1. utskottet

2. res. 10 (C)

Votering:

281 för utskottet

22 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 2 -

För res. 10: 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 9 (Konkurrens och handelsmetoder inom jord-
bruks- och livsmedelskedjan)

1. utskottet

2. res. 15 (S)

Votering:

187 för utskottet

95 för res. 15

21 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD, 16 MP,
13 L, 1 -

För res. 15: 93 S, 2 -

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 10 (Livsmedelsproduktionens förhållande till
miljö- och klimatmål)

1. utskottet

2. res. 17 (V)

Votering:

284 för utskottet

19 för res. 17

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
16 MP, 13 L, 2 -

För res. 17: 18 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU19 Planering och byggande

Punkt 1 (Översyn av plan- och bygglagen)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

208 för utskottet

94 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 2 (Plansystemet i allmänhet)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

169 för utskottet

19 för res. 3

115 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 16 MP, 13 L,
1 -

För res. 3: 18 V, 1 -

Avstod: 93 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 16 (Klimat- och energideklarationer m.m.)

1. utskottet

2. res. 24 (MP)

Votering:

171 för utskottet

17 för res. 24

115 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 24: 16 MP, 1 -

Avstod: 93 S, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 20 (Byggande i strandnära lägen)

1. utskottet

2. res. 28 (C)

Votering:

282 för utskottet

21 för res. 28

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 3 -

För res. 28: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU19 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU20 En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU24 Kommunala och regionala frågor

Punkt 1 (Kommunal samverkan m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

280 för utskottet

22 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 3 -

För res. 1: 1 S, 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 3 (Kommunal kompetens)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

283 för utskottet

19 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
16 MP, 12 L, 2 -

För res. 3: 18 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 4 L, 2 -

Anders Ekegren (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 18 (Pensionärsråd)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

Votering:

209 för utskottet

94 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 2 -

För res. 4: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU25 Allmänna helgdagar m.m.

Punkt 3 (Allmänna flaggdagar)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

284 för utskottet

19 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
16 MP, 13 L, 2 -

För res.: 18 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU9 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Kompetensförsörjning och geografisk rörlighet)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)
Votering:
172 för utskottet
16 för res. 3
115 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD, 13 L, 2 -
För res. 3: 16 MP
Avstod: 93 S, 21 C, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 2 (Arbetsmarknadspolitiska program och insatser)

1. utskottet
2. res. 5 (V)
3. res. 6 (C)
Förberedande votering:
19 för res. 5
21 för res. 6
263 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 6.
Huvudvotering:
169 för utskottet
22 för res. 6
112 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 KD, 16 MP, 13 L,
1 -
För res. 6: 20 C, 1 V, 1 -
Avstod: 93 S, 1 C, 17 V, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 8 (Arbetslöshetsförsäkringen)

1. utskottet
2. res. 12 (S)
3. res. 14 (MP)
Förberedande votering:
95 för res. 12
16 för res. 14
192 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 12.
Huvudvotering:
170 för utskottet
94 för res. 12
38 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 V, 17 KD, 13 L, 1 -
För res. 12: 93 S, 1 -
Avstod: 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 5 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU4 Kulturarv och kulturmiljö

Punkt 1 (Museernas villkor)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
Votering:
192 för utskottet
94 för res. 1
17 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 18 V, 17 KD,
13 L, 1 -
För res. 1: 93 S, 1 -
Avstod: 16 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 9 (Unescos världsarv)

1. utskottet
2. res. 12 (C)
Votering:
282 för utskottet
21 för res. 12
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 3 -
För res. 12: 21 C
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Punkt 11 (Repatrering)

1. utskottet
2. res. 15 (MP)
Votering:
193 för utskottet
17 för res. 15
93 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 C, 18 V, 17 KD,
13 L, 2 -
För res. 15: 16 MP, 1 -
Avstod: 93 S
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 (forts. från § 15) **Tillgång till kultur** (forts. KrU5)

Anf. 117 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till Socialdemokraternas reservation 4.

Dagens debatt behandlar utskottets betänkande 5 *Tillgång till kultur*. Det är ett betänkande som spänner över en bredd av verksamheter, frågor och områden. Jag vill ägna mitt anförande åt några delar som är av stor betydelse just för tillgång till kultur.

Det handlar bland annat om den regionala kulturen, med de regionala och kommunala kulturinstitutionerna såväl som det fria kulturlivet regionalt och lokalt. Dessa är enormt viktiga för kulturens infrastruktur men också för arbetstillfällen i kulturskapare i hela landet. Statens relation till dessa utgörs inte bara men framför allt av kultursamverkansmodellen, som tillämpas sedan 2011 för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet.

Regeringen beslutade i juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av kultursamverkansmodellen. Utredaren redovisade sitt uppdrag i september 2023, och utredningen fick en hel del synpunkter och invändningar när den sedan sändes ut på remiss. Vi har sedan dess inte heller sett någon proposition från regeringen på riksdagens bord utifrån utredningens förslag.

Däremot uppdrog regeringen för drygt ett år sedan till Statens kulturråd att med utgångspunkt i analysen från utredningen och de synpunkter som kommit fram vid remitteringen komma med förslag om hur kultursamverkansmodellen kan vidareutvecklas. Det uppdraget redovisades i oktober i fjol. Om detta kommer att leda till några förändringar i kultursamverkansmodellen eller inte återstår att se.

Klart är dock, fru talman, att statens andel av medlen i kultursamverkansmodellen under lång tid har minskat, medan regionerna och kommunerna har ökat sina andelar. I år gör regeringen förvisso en ökning av anslaget med 2,8 miljoner kronor. Det får dock ses som ganska blygsamt, särskilt eftersom man för kommande två år aviserar ytterligare neddragningar på över 40 miljoner.

Detta handlar om just den kulturverksamhet som hjälper till att nå det kulturpolitiska målet att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Det handlar om tillgång till kultur – i hela landet.

Vi vet att många regioner och kommuner vittnar om att man gör vad man kan för att kompensera för det minskade statliga åtagandet, samtidigt som man har en mycket tuff ekonomisk situation till följd av ökade kostnader och minskade statsbidrag. Sammantaget leder denna utveckling redan i dag till att tillgången till kultur för oss utanför storstäderna minskar och att vi därmed också riskerar att försvåra att de statliga kulturpolitiska målen uppnås.

Vi socialdemokrater har en förhoppning om att alla ser betydelsen av den regionala kulturverksamheten och hade därför, för att bryta den negativa

utvecklingen, föreslagit en förstärkning för i år med 100 miljoner till kultursamverkansmodellen.

Fru talman! Kulturen utvecklar oss som människor, både individuellt och som kollektiv, när vi delar kulturella upplevelser eller skapar tillsammans. Den stärker samhörigheten i ett samhälle, samtidigt som den också utmanar våra tankar och hjälper oss att se nya perspektiv.

Kultur hänger starkt ihop med bildning. Alla människor har rätt till kultur och bildning, och vi vet att våra kulturvanor skapas redan i barndomen. Skolan har därför en otroligt viktig roll att spela för att alla barn och unga ska ha rätt till de upplevelser och den personliga utveckling som ryms i det egna skapandet och den professionella kulturen. Skolverkets läroplan slår också fast att kulturupplevelser ska vara en del av lärandet.

Men tillgången till kultur och eget skapande för barn och unga är ojämlikt fördelad. I vissa skolor och kommuner finns det redan ett föredömligt arbete – inte sällan kopplat till det statliga anslaget för Skapande skola, som har nämnts tidigare i debatten. Men vi ser också att det finns elever som sällan eller aldrig under sin skoltid kommer i kontakt med kulturupplevelser. Skapande skola når i dag 70 procent av grundskoleeleverna. Det innebär att mellan 300 000 och 400 000 barn varje år inte nås av Skapande skola.

Fru talman! I många kommuner arbetar man som sagt redan i dag utifrån olika former av kommunala kulturgarantier för barn i skolan. Jag stöter på dem i allt från större kommuner till små lands- och glesbygdskommuner. De går under lite olika namn och är upplagda på lite olika sätt, men de har alla en sak gemensamt: att ge alla barn bättre möjligheter att ta del av det svenska kulturlivet och den gemenskap som finns i att utöva kultur och att dela kulturella upplevelser.

Det ska dock inte spela någon roll vilken kommun du bor i eller vilken ekonomi din skola har. Vi vill därför se en statligt finansierad kulturgaranti där alla barn garanteras att genom skolgången kontinuerligt få uppleva professionell konst och eget skapande, både i skolans lokaler och på plats hos kulturinstitutioner. Det kan exempelvis handla om skolbio, scenkonst, eget skapande eller besök på museum.

Vi ser det här som en vidareutveckling av det nuvarande systemet med Skapande skola. Men 70 procent är inte 100 procent. Vi vill hitta ett system som når 100 procent och är en garanti för barnen. Det är en tydlig viljeinriktning, och det är en prioritering. För att inleda arbetet med genomförandet föreslog vi socialdemokrater 300 miljoner under ett nytt anslag i statsbudgeten. Det förslaget har fallit i omröstningen, men vår förhoppning är att hitta en bred samsyn framöver i kammaren angående den här frågan.

Fru talman! Avslutningsvis behandlas även kulturskolan i detta betänkande. Vi menar att den ska finnas tillgänglig på jämlika villkor i hela landet. Vi föreslår därför att frågan om en kulturskolelag utreds. Det skulle ge kulturskolan ett nationellt ramverk och

understryka kulturskolans betydelse för barns och ungas utveckling och dess roll i den konstnärliga utbildningskedjan i Sverige. En sådan lagstiftning bör utformas som en ramlag i likhet med bibliotekslagen och museilagen. I en sådan utredning menar vi också att frågor om exempelvis kulturskolans kompetensförsörjning och den framtida tillgången till utbildade kulturskolelärare bör ingå. Vi föreslog även i budgeten att det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan skulle höjas och uppgå till 200 miljoner för nästa år. (Applåder)

Anf. 118 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Kristoffer Lindberg pratar om kultursamverkansmodellen. Det är en mycket omdiskuterad modell som skulle vara bra, var det tänkt. Men den medförde mycket administration och mer koordination av prioriteringar och vad som skulle finansieras där. Vad gör staten? Vad gör regionen? Vad gör kulturen? Vi vill inte att det ska vara så.

Vi ville ha en utredning för att se hur man kan förenkla och göra så att det fungerar på ett bättre sätt. Det var ju det som var tanken. Vi har inte hittat de förenklingarna än, så frågan bereds fortfarande. Ibland kan det ta lång tid när något ska beredas för att det ska bli bra. Min fråga är hur ledamoten tycker att det här ska förenklas. Nu är det väldigt krångligt, och då är det inte något underlättande utan snarare ett försvårande.

Anf. 119 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:
Fru talman! Jag tackar för frågan.

Flera av de förslag som Kulturrådet har kommit med kanske mer är på nivån regleringsbrev i anpassningen. Jag tror att flera av dem är bra, till exempel när det gäller att ha olika samverkansforum för de delar som ingår i samverkansmodellen och de som kanske är utanför men som ändå handlar om regional kultur.

Rent generellt är diskussionen om kultursamverkansmodellen och ytterligare kulturområden som borde ingå intressant. Den tror jag att vi behöver ta på allvar. Problemet är att om man ska utöka modellen till att omfatta fler områden görs det inte med mindre än att vi tillför mer resurser. Det här är ju i mångt och mycket ett system där staten är med och finansierar de regionala kulturinstitutionerna.

Problemet som jag ser det är att staten över tid har minskat sin andel i kultursamverkansmodellen, vilket gör att kommuner och regioner hela tiden får kompensera. Det har pågått under lång tid. Jag tror att vi i den här kammaren behöver ta ansvar för att vända den utvecklingen, speciellt i ett läge där det är kris inom sjukvården och kommuner går på knäna eftersom man har fått mindre statsbidrag. Då är det svårt att prioritera att ytterligare kompensera för statens minskade åtaganden. Jag tror att vi har ett gemensamt ansvar att ta.

Anf. 120 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Kristoffer Lindberg för svaret, även om det kanske inte var så klart. Men vi får väl diskutera detta vidare.

Man vill inte krångla till det. Man vill ju hitta bättre lösningar. En del som är bra kan finnas där, men vi får nog bereda det ytterligare. Vi lägger ändå 1,6 miljarder på kultursamverkansmodellen.

Ledamoten kom också in på Skapande skola, som är ett borgerligt initiativ. Vi lägger mycket pengar där. Nu är det faktiskt 900 000 elever, alltså 70 procent, som nås av Skapande skola. Det som prioriteras där är att kulturanordnare kommer ut i skolan så att alla elever möts av detta. Det är inget de behöver söka sig till, utan de kommer dit. Det ger jobb och gör att ungdomarna möter kultur. Jag frågar mig varför man vill ändra på det. Det har visserligen inte nått 100 procent, vilket givetvis är målet. Men varför vill S göra en ny modell?

Vi tycker att det här är en bra, fungerande modell. Den kan utökas, men den ger redan eleverna kulturupplevelser och kulturanordnarna arbete. Tänker man sig att man kan göra det ännu bättre eftersom man vill börja om igen? Jag tror att det är onödigt att börja om med någonting som ändå är i gång och fungerar väl.

Anf. 121 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Man ska nog inte se det som att det handlar om att börja om med någonting. Jag ser gärna det här som en utveckling av tanken med Skapande skola och att man bygger vidare på den.

Medlen för Skapande skola är frivilliga för skolor att ansöka om. En nationell kulturgaranti innebär i stället en modell där alla barn och elever i förskola och grundskola i Sverige garanteras att kontinuerligt få uppleva professionell scenkonst och eget skapande under sin skoltid. Vi vill utveckla Skapande skola till en nationell kulturgaranti. Jag hoppas att de politiska skiljelinjerna inte är så skarpa när det gäller det här. Jag har en förhoppning om att man kan komma överens i kammaren om just detta.

Det ledamoten, regeringen och Sverigedemokraterna helt missar när den nuvarande politiken tvingar regionala kulturinstitutioner till nedskärningar är att man säger i den gren som är den regionala kulturens infrastruktur. Det drabbar såklart möjligheten till såväl Skapande skola som en framtida kulturgaranti. Skolor kommer inte att kunna köpa in den där teaterföreställningen som inte kan produceras. De kan inte besöka det där museet som har tvingats stänga eller lyssna på den där symfoniorkestern som har blivit uppsagd. Det är det vi pratar om.

Den kulturella infrastrukturen hänger ihop och måste sträcka sig utanför Stockholms innerstad eller Göteborgs innerstad. Tyvärr har vi än så länge en regering som helt saknar förmåga att inse detta. (Applåder)

Anf. 122 PIA TROLLEHJELM (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. Detta betänkande handlar om tillgång till kultur, och en del av det rör barns rätt till kultur och den kommunala kulturskolan. I betänkandet slås det fast att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas. Det är en del av de nationella kulturpolitiska målen och ytterst förankrat i barnkonventionen. Det är en viktig och självklar utgångspunkt, tycker vi sverigedemokrater.

Det finns redan flera bra insatser såsom Skapande skola, fritidskortet – som nyss infördes och som nu börjar ge effekter – och det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan. Den sammantagna bedömningen är att de är viktiga verktyg för att stärka barns tillgång till kultur. Sverigedemokraterna delar den bedömningen.

Barns rätt till kultur handlar inte bara om tillgång i teorin. Det handlar om verklig möjlighet att delta, att få spela ett instrument, att få stå på scen eller att få skapa med egna händer och egen fantasi. För vissa barn är detta en fritidsaktivitet. För andra är det en avgörande väg in i gemenskap, självkänsla och framtidsstro.

Betänkandet visar att barns kulturvanor skiljer sig åt beroende på bakgrund och bostadsort. Likvärdighet är alltså ingen självklarhet. Det är avgörande att de statliga stöden används träffsäkert så att trösklarna sänks där det behövs mest.

Fru talman! När det gäller den kommunala kulturskolan är ansvarsfördelningen tydlig. Kulturskolan är en kommunal angelägenhet. Vi sverigedemokrater värnar det kommunala självstyret. Kommunerna är de som känner sina lokala förutsättningar bäst. Samtidigt har staten en viktig roll att stödja, samordna och följa upp, särskilt när skillnaderna riskerar att bli stora mellan kommunerna.

Det statliga utvecklingsbidraget är därför betydelsefullt, men det måste användas med tydlig uppföljning där man har fokus på kvalitet och tillgänglighet med ambitionen att hålla avgifterna rimliga. Pengarna ska nå verksamheten och barnen.

I betänkandet behandlas även förslaget om en kulturgaranti, en bra grundtanke som även Sverigedemokraterna intresserar sig för. Utskottets bedömning är att de befintliga insatserna i nuläget är tillräckliga. Den bedömningen delar vi. Samtidigt är vi beredda att analysera hur en modell kan bidra till att ytterligare stärka likvärdigheten i en svensk kontext för att säkerställa att barn oavsett postnummer får möta kultur.

Avslutningsvis, fru talman: I en tid där resurser måste prioriteras är det en självklarhet för oss att barn- och ungdomskulturen ska stå stark. Vuxna kulturskapare kan i hög grad stå på egna ben, men det kan inte barn. Vi vill säkra framtiden för kulturen, framtidens skaparkraft och framtidens sammanhållning. Då behöver vi lägga grunden hos barnen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 21 Djurskydd

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2025/26:MJU9

Djurskydd

föredrogs.

Anf. 123 VICTORIA TIBLOM (SD):

Fru talman! Sverige har ett av världens starkaste djurskydd, och det ska vi vara stolta över. Våra bönder lever upp till långtgående krav när det gäller utrymme, bete, tillsyn och omsorg. Det är en del av den svenska modellen. Vi producerar mat med höga etiska ambitioner.

Men höga ambitioner kostar pengar. Djurvälståndersättningen, som administreras av Jordbruksverket inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, finns av en anledning. Den är ett erkännande av att om samhället ställer högre krav än minimikraven måste samhället också vara berett att ta sin del av kostnaden. Det fungerar inte att skicka notan till svenska bönder och samtidigt öppna dörren för billig import från länder med lägre krav. Det är varken rättvist, hållbart eller ansvarsfullt.

Fru talman! I dag omfattar djurvälståndersättningen vissa djurslag, framför allt inom nötkreaturs-, får- och delar av grisproduktionen. Men Sverigedemokraternas ambition är tydlig. Vi vill utvidga djurvälståndersättningen till fler djurslag. Varför? Jo, det vill vi därför att verkligheten ser likadan ut oavsett djurslag. Högre djurskyddskrav innebär större ytor, mer arbete, bättre stallmiljöer, mer tillsyn och högre produktionskostnader. Det gäller inte bara kor och får, utan det gäller även fjäderfä och andra delar av animalieproduktionen.

Om vi menar allvar med att Sverige ska fortsätta ha ett djurskydd i världsklass måste vi skapa ekonomiska förutsättningar för det. Annars riskerar vi två saker: för det första att svenska producenter slås ut och för det andra att produktionen flyttar utomlands till länder där djuren har det sämre. Det vore ett dubbelt misslyckande, både för landsbygden och för djuren.

Fru talman! Det är lätt att i denna kammare tala varmt om djurens välfärd, men det är på gårdarna runt om i Sverige som verkligheten avgörs. När elpriser, foderkostnader och regelbörda ökar samtidigt som konkurrensen från importen hårdnar måste politiken vara realistisk. Sverigedemokraterna menar att högre djurskydd är en politisk ambition, och politiska ambitioner ska finansieras politiskt. Svenska bönder ska inte ensamma bära kostnader för våra gemensamma värderingar.

En utvidgad djurvälståndersättning är därför inte ett bidrag i största allmänhet. Det är ett verktyg för att stärka svensk livsmedelsproduktion, stärka självförsörjningsgraden och värna konkurrenskraften. Det handlar också om beredskap. I en orolig omvärld

behöver Sverige en stark inhemsk livsmedelsproduktion. Då kan vi inte samtidigt undergräva lönsamheten genom att ställa krav utan att kompensera för dem.

Fru talman! Låt oss också lyfta blicken mot det europeiska perspektivet. Djurvälståndssättningar hanteras inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, där varje medlemsstat tar fram en nationell strategisk plan som godkänns av Europeiska kommissionen. Det innebär att systemen ser olika ut i olika länder. EU sätter upp minimiregler för djurskydd, men Sverige ligger i många fall långt över dessa miniminivåer. Det är vi stolta över.

Problemet uppstår när svenska bönder konkurrerar på samma inre marknad som producenter i länder med lägre krav och därmed lägre kostnader. Så länge EU inte harmoniserar djurskyddet på en högre nivå i hela unionen kommer konkurrensskillnaderna att bestå.

Det finns de som menar att lösningen är att Sverige ska anpassa sig nedåt, men det är inte vår väg. Vår linje är tydlig. Vi ska stå fast vid djurskydd i världsklass. Vi ska driva på i EU för högre gemensamma minimikrav. Men fram till dess måste vi säkerställa att svenska producenter inte ensamma får bära kostnaderna för våra högre ambitioner. Antingen höjer vi nivån i hela Europa, eller så kompenserar vi våra producenter här hemma fullt ut. Att göra ingenting är inte ett alternativ.

Fru talman! Vi ska inte sänka våra djurskydds krav för att möta en lägre europeisk nivå. Vi ska stå fast vid dem. Men då måste staten vara beredd att ta ansvar. Sverigedemokraternas ambition är därför tydlig. Vi måste utvidga djurvälståndssättningen till fler djurslag, säkerställa långsiktighet i stöden och se till att svenska bönder kan fortsätta vara bäst i världen utan att gå med förlust. Det är bra för djuren, det är bra för landsbygden och det är bra för Sverige.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkan-

Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Djurskyddslagen slår fast att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande. Detta gäller hela livet, även i livets slutskede.

Före jul uppmärksammade Aftonbladet den omdiskuterade bedövningsmetoden koldioxidbedövning vid slakt av gris. Vi vet att denna metod medför kraftig stress och obehag hos grisarna innan de förlorar medvetandet. Vi socialdemokrater har varit tydliga med att det behövs mer forskning om alternativa metoder för att på sikt kunna ersätta koldioxiden med mer skonsamma lösningar.

Det är inte lika tydligt vad Sverigedemokraterna vill. I intervjun med Aftonbladet sa Markus Wiechel att koldioxidbedövning är en av de vidrigaste delarna med köttindustrin och att det är ofattbart att det är tillåtet. I samma intervju sa Martin Kinnunen att det inte är konstigt att metoden fortfarande används eftersom det handlar om konkurrenskraft och att Sverige måste ha likadana regler som andra länder har. Han är också tydlig med att konkurrenskraft måste gå före om inte

konsumenterna är villiga att fullt ut betala för ett högre djurskydd.

Min fråga till ledamoten, fru talman, är om Sverigedemokraterna vill se en utfasning av koldioxidbedövning vid slakt av gris.

Anf. 125 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Hur vi ska minska lidandet för djuren vid slakt och samtidigt få svenska konsumenter att vara villiga att betala för det är en ständig balansgång.

Om exempelvis varje avdelning i en matvaruaffär i dag fick bära sig själv skulle priset på frukt och grönt vara bra mycket lägre, medan priset på kött skulle vara högre. Det skulle vara ett första steg för att vänja svenska konsumenter vid att vi måste lära oss att betala mer för svenska produkter och svenskt kött så att vi också kan ha en mer human avlivning när det gäller slakten.

Det kom just en artikel om hur man har börjat forska på en annan typ av bedövning vid slakt av grisar. Nu minns jag inte riktigt i vilken tidskrift det var, men det var i en av dem vi får som kom häromdagen.

Där var det en kvinna som skrev att det skulle krävas omfattande ombyggnader hos slakterierna för att kunna genomföra detta. Då blir frågan om det finns möjlighet att gå vidare med det, men det lät som ett bättre förslag än dagens metoder.

Anf. 126 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om jag blev klokare av det svaret. Saken är ju den att det verkar råda väldigt olika meningar internt i Sverigedemokraterna om vilken väg man ska ta. Den ene säger att det är ofattbart att detta tillåts, och den andre säger att det måste vara kvar för att svenska producenter ska kunna konkurrera med kollegor i Europa och resten av världen. Jag skulle gärna vilja veta om Sverigedemokraterna är villiga att ändå se till att det utförs forskning på alternativa metoder, även om det medför kostnader och stora ombyggnationer? Det är ju just detta som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet nu ställer sig bakom. Vi vill se mer forskning. Det vore intressant att veta vad Sverigedemokraterna tycker i den frågan.

Men det är inte heller bara när det gäller koldioxidbedövning som det är svårt att veta vad Sverigedemokraterna vill. Jag ska ta upp ytterligare en sak.

På Sverigedemokraternas Facebook- och Instagramsidor kan man se hur Jimmie Åkesson gullar med hundar och samtidigt för fram budskapet att ingen ska behöva bli ruinerad när ens husdjur är svårt sjukt. Där står det att Sverigedemokraterna kommer att följa utvecklingen och undersöka vad man på sikt kan göra för att motverka och få ned omotiverat höga veterinärvårdskostnader.

Fru talman! En tydlig orsak till de höga veterinärvårdskostnaderna i Sverige är att stora veterinärbolag med vinstkrav har tagit över stora delar av marknaden. Min kollega Malin Larsson tog upp det i ett replikskifte med Staffan Eklöf, och då sa han att han fick rysningar

och att det lät lite väl socialistiskt att styra marknaden. Staffan Eklöf trodde inte alls på att gå in och ändra på en marknad som i stort sett fungerar, utan han ville i stället påverka med olika mjuka signaler.

Min fråga till ledamoten är därför: Vad är det för signaler som Sverigedemokraterna ska använda för att pressa priset på veterinärvård i Sverige? (Applåder)

Anf. 127 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! När det gäller veterinärpriserna kommer vi förhoppningsvis väldigt snart att få resultaten från undersökningen om pristransparens. Därefter hoppas jag att vi kan gå vidare med någon form av åtgärder.

Sedan måste man också påminna sig om att det var under förra mandatperioden, när Socialdemokraterna styrde, som de stora bolagen tog över marknaden. I dag domineras den ju i praktiken av två stora bolag. Där finns en fråga: Hur kunde detta ske? Fanns det verkligen stöd för detta inom konkurrenslagstiftningen, att de totalt skulle dominera marknaden? Och finns det egentligen möjlighet för de statliga myndigheter som SLU och Distriktsveterinärerna att bedriva priskonkurrens? Det återstår att se.

Det ska bli intressant att se vad undersökningen kommer fram till. Jag tror att vi i alla partier är överens om att man inte ska behöva bli ruinerad för att man har ett husdjur som man ömmar för.

När det gäller avlivningsmetoderna för gris måste vi se till att det finns fler alternativ. Vi behöver ta fram fler alternativ och undersöka vad de kan leda till när det handlar om att minska lidandet för grisar. Det tror jag också är något som vi alla är överens om. Då är det mycket möjligt att de också kan genomföras, men det gäller att få med alla på den banan. Jag ser fram emot att det kommer mer forskning på det området. (Applåder)

Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Jag tänkte att jag skulle börja med att yrka bifall till reservation 2 på en gång, så att det inte blir som i går, då talmannen fick fråga mig en extra gång.

Herr talman! Vi är här i dag för att debattera djurskydd. Jag tänkte faktiskt börja lite personligt och berätta om när jag var liten och det var dags för oss att skaffa höns.

Jag är uppvuxen i en villa utanför Karlstad i utkanten av en villaförort, med två sidor mot skogen. Det har gjorts att vi kanske har haft lite fler djur än man brukar ha i en villaträdgård.

Bland annat skulle vi alltså skaffa höns. Vi åkte till ett hönseri – eller snarare ett värperi – i Kil, där man producerade ägg. Jag vet att mamma sa att jag skulle stanna i bilen, för jag fick inte gå in och titta. Vi kom ut med en banankartong med tre uttjanta värphöns i. De mätte inte bra. De hade gjort sitt i produktionen och skulle förmodligen gasas ihjäl och eldas upp, helt

enkelt. Jag vet inte om vi fick dem gratis eller om vi fick betala en symbolisk summa, men de kom hem.

De hade inte mycket fjädrar kvar. Men efter att ha flyttat in i lekstugan och fått några dagar blev de fina: Gertrud, Gullan och Bruna Bönan. Bruna Bönan var givetvis min. De fick ett fantastiskt liv och gav många ägg, även om de annars skulle ha setts som uttjanta.

Lite senare fick vi också en tupp av en annan ras, men honom tyckte hönorna inte om, så han fick mest bo inne hos mig. Jag kommer ihåg att vi delade på Mozartkuglor: Jag åt upp chokladen, och han fick äta upp marsipanen. Mamma var inte så glad över att den dyra födelsedagschokladen var borta.

Varför berättar jag då detta? Jo, nu finns det inga burhöns längre i Sverige. Det som då var standard är nu ett minne blott. Vi har haft flera debatter de senaste veckorna om just svensk matproduktion och svenska livsmedel. Mycket av det vi pratar om när vi pratar om djurvälstånd handlar ju om produktionsdjur, även om det också finns mycket mer.

Vi är alla väldigt glada, tror jag, över att burhönsen är borta. Men det betyder inte att problemen är borta. Även om vi har stått här och slagit oss för bröstet för svensk livsmedelsproduktion finns det fortfarande baksidor.

Herr talman! Jag skulle vilja prata om turbokyklingar – snabbväxande hönsraser som vi har till köttproduktion när det gäller kyckling. Vi använder i Sverige en ras som ökar sin storlek med 50 gånger på 35 dagar. Kycklingarna växer så snabbt att de inte hinner med. När de slaktas vid 35 dagars ålder väger de ofta över 2 kilo.

Det säger sig självt att de inte mår bra av att växa så snabbt. Vi ser trampdynsskador, hudproblem, hjärt- och lungproblem och ökad risk för ben- och gångproblem. Vi ser minskad aktivitet. Men detta är inte det värsta, för dessa kycklingar har också föräldrar.

Hönan och tuppen som ska bli föräldrar till de här små kycklingarna måste ju bli äldre och nå äggläggande ålder. Ger man dem så mycket mat som de vill ha klarar inte benen av att bära dem. Därför håller man dem på svältkost för att de inte ska växa för fort. Man ser att hönsen nästan dricker ihjäl sig. Man får ransonera vattnet för att försöka stilla deras hunger.

Detta kan inte vara rätt, och det kan inte vara värdigt svensk djurhållning. År 2023 visade *Uppdrag granskning* en film från detta, som fick stor spridning. I vårt grannland Norge blev det ett ramaskri. Där har man nu en utfasning på gång. Dessa höns kommer inte att vara i produktion när det här året är slut. I Sverige, däremot, händer ingenting – absolut ingenting! Här har vi ett stort problem.

Från Miljöpartiets sida vill vi se ett förbud mot de snabbväxande raserna. Jag anser att de redan i dag är förbjudna, för detta strider mot djurskyddslagen och djurvälståndet. Sådana här saker ska inte få ske. Jag hoppas att mina kollegor oavsett parti också är med på att stoppa detta. Att vi ska sluta plåga djur på detta sätt kan inte vara en fråga om efterfrågan.

Herr talman! Vet ni hur många kycklingar som slaktas varje år i Sverige? Det handlar om över 110 miljoner liv som blir 35 dagar gamla och har växt till 2 kilo från ett litet ägg. Det kan inte vara rätt.

Herr talman! Det finns också andra frågor när det kommer till fjäderfä. I Sverige kläcks alla ägg, och sedan sorterar man bort tuppsycklingarna. Man tar bort dem direkt och maler ned dem eller låter dem bli värme eller någonting sådant. I många andra länder, till exempel återigen Norge, fasas detta ut. Man gör en bi-oskanning i stället och könsbestämmer äggen innan, så att man slipper att tuppsycklingar kläcks. I stället får man bara sådana höns som faktiskt lägger ägg.

Varför gör vi inte det här i Sverige? Det enda svaret jag har fått är: Det blir lite dyrare. Men är det värt att vartannat ägg innehåller en tuppsyckling, som vi då avlivar direkt? Vi kläcker fram ett djur som sedan dör.

Här måste det ske en förändring. Vi vill se att det blir en obligatorisk könsbestämning av ägg, så att man, när man använder teknikerna, klarar av att få upp till 95–98 procent höns i stället för att varannan är en tupp.

Herr talman! Vi säger ofta att vi är ett föregångsland, men just när det kommer till fjäderfä är vi inte det. Vi ser att man i våra nordiska grannländer går före. Turbokycklingar och äggselektion borde vara historia. Det är inte värdigt svensk matproduktion. Vi vill se ett förbud här.

Vi vill också se att man får långsamväxande raser, som i högre grad har möjlighet till ett naturligt beteende. På samma sätt som att vi ser att burarna är borta ser vi då att djuren får ha ett mer naturligt beteende och att de får växa in avsedd takt.

Herr talman! Det finns mycket att säga i det här ämnet. Jag hoppas att vi kommer att kunna återkomma till detta i olika delar av debatten, i repliker och annat. Men för oss i Miljöpartiet är det otroligt viktigt med en djurvälstånd och att djuren ska ha ett naturligt beteende. Vi vill se fler djur ute, och vi vill att miniminivån på djurskyddet ska höjas i Sverige men också i hela EU, så att vi inte i stället importerar de här problemen. (Applåder)

Anf. 129 LARS JOHNSON (M):

Herr talman! I dag debatterar vi djurskydd. Det handlar om de lagar, regler och principer som finns för att säkerställa att djur behandlas väl och skyddas från lidande.

För oss moderater är det viktigt med ett välfungerande och ändamålsenligt djurskydd. Fokus bör ligga på att stärka djurvälståndet samtidigt som regelverket bör vara utformat så att det fungerar i praktiken för landets djurägare och företag.

Sverige ligger långt fram vad gäller djurskydd. Det är naturligtvis bra. Jag har svårt att se att någon här skulle kunna vara emot ett bra djurskydd. Samtidigt får det inte vara så att de höga djurskyddskraven innebär att svenska livsmedelsproducenter missgynnas ur konkurrenssynpunkt. Så har det tyvärr varit, och så är det delvis fortfarande. Ingen – inte heller våra djur – är be-
tjänat av att svenska lantbrukare konkurreras ut på

grund av att Sverige har högre djurskyddskrav än andra länder och att produktionen i stället flyttar till länder med avsevärt sämre djurskydd. Det är inte rättvist mot vare sig lantbrukarna eller djuren.

Sveriges regering driver därför på i arbetet för förbättrade djurskyddsregler i EU. Reglerna bör motsvara minst standarden i Sverige. Frågan är prioriterad för regeringen.

Herr talman! Sverige har sedan tidigare kunnat betala ut djurvälståndersättning inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik om djurägaren vidtagit extra djuromsorgsåtgärder. Det är självklart bra. Det som däremot har varit mindre bra är att ersättningen bara har kunnat betalas ut för åtgärder som har gått över Sveriges nationella krav i lagstiftningen. Då Sverige har högre djurskyddskrav än övriga EU har det tidigare därför inte varit möjligt att kompensera våra svenska lantbrukare för den extra djuromsorg som de har haft.

Till exempel har det inte varit möjligt att ge kompensation till mjölkbönderna för att Sveriges mjölkkor tillåts beta ute – detta eftersom beteskravet för de svenska mjölkkorna är inskrivet i lag i Sverige. Nu har vi ändrat på det. Den svenska regeringen har lyckats få till en ändring i EU:s regelverk som nu gör det möjligt att ge ersättning till våra svenska lantbrukare för att de låter sina kor beta ute.

I budgeten för 2026 har det avsatts 282 miljoner för att kompensera våra svenska mjölkbönder med 1 000 kronor per ko. Det är både rimligt och rättvist, och det är en framgång för den svenska regeringens enträgna arbete.

För oss moderater är det självklart att våra hårt arbetande svenska lantbrukare ska belönas för de extra ansträngningar som det innebär att ha mjölkkorna ute. Dessutom har regeringen gett Jordbruksverket i uppdrag att ta fram ett förslag till djurvälståndersättning även för dikor. Syftet med det stödet är dubbelt – dels att öka nötköttsproduktionen i hela landet, dels att bidra till den biologiska mångfald som följer av betande mular.

Herr talman! Det är allvarstider i Europa. Det pågår krig i vårt närområde. Sverige behöver stärka både sitt försvar och sin civila beredskap. Mot den bakgrunden är det särskilt allvarligt att vi har en låg självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel. Endast hälften av de livsmedel som konsumeras i Sverige produceras här. År 1990 var motsvarande siffra 75 procent.

Det skulle vara bra för både landsbygden, klimatet och djurvälståndet om en större andel av våra livsmedel skulle produceras på svenska gårdar. För att man ska klara detta behöver antalet betande djur öka. Det gäller både får och nötkreatur.

När man talar om vikten av fler betande djur och djurskydd är det dock svårt att inte nämna problemet med de ökade rovdjursangreppen. År 2024 hade vi nästan 150 konstaterade rovdjursangrepp på får och nötkreatur – angrepp av varg eller lodjur. Totalt närmare 500 djur dödades eller skadades i dessa angrepp.

Ur djurskyddssynpunkt kan konstateras att dessa tamdjur utsatts för ett enormt lidande.

De ökade rovdjursstammarna är ett reellt problem ur djurskyddssynpunkt. Det är också ett problem eftersom det är ett hinder för en ökad livsmedelsproduktion. Om man på allvar vill att vi ska få fler betesdjur i Sverige kan man inte blunda för det stora djurskyddsproblem som ökade rovdjursstammar innebär. Där det finns täta rovdjursstammar minskar också viljan att hålla betesdjur. Det är därför som vi moderater vill minimera den svenska vargstammen, till 170 individer. Vi vill också avsevärt förenkla reglerna för skyddsjakt. Utgångspunkten bör vara: Om en varg skjuts i direkt anslutning till ett hägn där tamdjur vistas är det att betrakta som tillåten skyddsjakt. Vi vill också att det ska bli mindre restriktivt när det gäller skyddsjakt av varg i samband med jakt med lösdrivande hund.

Herr talman! I några av motionerna som behandlas i betänkandet tar man upp tillgången på veterinärer samt att priserna på veterinärvård har stigit kraftigt de senaste åren.

Tillgång till veterinärer dygnet runt i hela landet är en förutsättning för möjligheterna att upprätthålla ett gott djurskydd och en god djurhälsa. I dag är det Jordbruksverket som har ansvar för att det finns tillgång till veterinärer oavsett tidpunkt på dygnet.

Enligt en undersökning från LRF för något år sedan uppgav en av tre djurhållare att de saknade tillgång till veterinär under jourtid. Många djurhållare uppgav att de var oroliga för hur de skulle klara av akuta situationer.

Bristen på veterinärer är påtaglig främst för livsmedelsproducerande djur. För att säkerställa tillgången på veterinärer har regeringen därför vidtagit en rad åtgärder.

För åren 2025–2027 får Jordbruksverket 30 miljoner extra per år för att förstärka veterinärvården. Antalet utbildningsplatser på veterinärutbildningen har ökat kraftigt, från ungefär 100 platser när regeringen tillträdde till 170 platser nästa år. Möjligheten för utländska veterinärer att tjänstgöra i Sverige har underlättats. Regeringen har också låtit utreda hur de privata aktörerna i framtiden kan få ett större ansvar för beredskapen för djursjukvård under jourtid. Utredaren har bland annat pekat på möjligheten att införa en beredskapsersättning för privata veterinärer som åtar sig att stå i beredskap. Detta förslag bereds just nu av regeringen, som förhoppningsvis återkommer i frågan inom kort.

När det gäller de allt högre kostnaderna för veterinärvård har regeringen gett Konkursverket i uppdrag att kartlägga pristransparensen på marknaden samt utreda hur detta påverkar prisbildningen och kostnadsutvecklingen för veterinärvård. Konkursverket ska också lämna förslag på konkreta åtgärder som gör att det blir lättare för konsumenter att jämföra priser. Jag fick veta alldeles nyligen att det förslaget ska presenteras på fredag, denna vecka. Regeringen jobbar alltså aktivt även med frågan om de allt högre veterinärkostnaderna.

Med de orden, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 130 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att välkomna Lars till utskottet och den här debatten om djurskydd. Det är första gången vi möts i kammaren, så det ska bli kul.

Vi delar bilden av att djurskyddet i Europa behöver stärkas och komma i kapp Sverige, men jag är nog inte lika oroad som ledamoten över att vårt starka djurskydd skulle vara en konkurrensnackdel. Det är snarare en konkurrensfördel som gör att fler väljer svenska produkter.

Ledamoten är också inne på ett tema som vi socialdemokrater bevakar särskilt noga just nu: den svenska veterinärvården och hur den har förändrats de senaste åren. Det som tidigare var en samhällsnära service har i dag blivit en hårt koncentrerad marknad, där majoriteten av klinikerna och djursjukhusen ägs av stora riskkapitalbolag. Det har resulterat i skenande priser på veterinärvård, något som slår väldigt hårt mot djurägare och deras djur. Priset för ett vanligt veterinärbesök har ökat med 55 procent på bara fem år. Det är långt över inflationen men också vad som är rimligt för en djurägare att betala.

För många har situationen blivit ohållbar. Undersökningar visar att nio av tio djurägare oroar sig för sina veterinärvårdskostnader. En av tre undviker till och med att söka vård, eftersom de är så rädda för vad räkningarna kommer att landa på. I vissa fall har människor också tvingats avliva sina djur eller lämna bort dem för att de inte har råd att behålla dem. Det här är ett tydligt marknadsmisslyckande, och för att vända utvecklingen krävs politisk handling.

Min fråga till ledamoten, herr talman, blir därför om Moderaterna delar bilden av att det finns problem med just konkurrensen på veterinärmarknaden. Om så är fallet, vilka konkreta åtgärder är Moderaterna beredda att vidta utöver uppdraget till Konkursverket att se över pristransparensen, som ledamoten redovisar ska presenteras på fredag?

Anf. 131 LARS JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket till ledamoten för frågan!

Problemet med höga veterinärkostnader är inte nytt. Marknadskoncentrationen och prisutvecklingen pågick även under Socialdemokraternas åtta år vid makten. Inga lagförslag lades fram, och man vidtog inga konkreta åtgärder under den tiden.

Det gör den nuvarande regeringen. Som jag nämnde i mitt anförande har Konkursverket fått i uppdrag att kartlägga pristransparensen på marknaden och identifiera vilken prisinformation som djurägarna saknar för att kunna göra informerade val. Utredningen omfattar hela landet, både akuta och standardiserade behandlingar.

Konkursverket kommer att lämna ett förslag på fredag den här veckan. När det förslaget har kommit

får vi ta ställning till vilka konkreta åtgärder som vi kommer att gå vidare med. Arbetet pågår.

Anf. 132 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Jag skulle vilja säga att landsbygdsminister Peter Kullgren kom till dukat bord, eftersom det fanns ett färdigutrett förslag som sedan låg till grund för propositionen som vi debatterade här under fjolåret om förbättrade förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård. Jag skulle därför säga att vi absolut gjorde någonting i regeringsställning.

Det var också vi som initierade utbyggnaden av veterinärbildningen på Sveriges lantbruksuniversitet. Vi startade jobbet med att utöka antalet utbildningsplatser som regeringen nu tar vidare, vilket är positivt.

De höga priserna finns där, och djurägarna är oroliga. Vi har också jättestora regionala skillnader och skillnader i priser mellan kliniker. Som exempel kan nämnas akut livmoderinfektion hos hundar. Det kan skilja uppåt 54 000 kronor mellan två olika kliniker, där riskkapitalägda bolag sticker ut med extremt höga priser. Det är en skillnad som rimligtvis inte kan förklaras av mer avancerad utrustning, utökade öppettider eller mer specialkompetens bland personalen.

Vi tycker att det är viktigt att vi tar tag i den här frågan på allvar. Vi har presenterat ett veterinärvårdspaket med flera olika förslag till lösningar. Det handlar om saker som vi skulle vilja utreda vidare för att ta kontrollen över den skrämmande prisutvecklingen. Allt det har dock Moderaterna och övriga Tidöpartier röstat ned, vilket är beklagligt.

Min fråga kvarstår därför, herr talman: Förlitar sig Moderaterna på att marknaden på egen hand ska lösa problemen kopplat till högre priser och de stora regionala skillnaderna, eller är man beredd att gå in och styra på ett tydligare sätt vilken typ av prissättning som ska ses som rimlig?

Anf. 133 LARS JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt förra inlägg finns det en utredning som jobbar med frågan. Den ska presentera sina förslag på fredag, och vi får återkomma till de konkreta åtgärderna då.

Jag kan också konstatera att jag och ledamoten representerar olika politiska partier. Vi har såklart olika ideologiska utgångspunkter. Som moderat står jag alltid upp för marknadsekonomin. Jag vet att det är marknadsekonomin som ger oss tillväxt och skapar välbefinnande. Det kan inte vara statens sak att bestämma priserna på veterinärvård, lika lite som staten ska bestämma priserna på till exempel mat.

Systemet att staten bestämmer priser har provats i andra länder. Erfarenheten säger oss att det alltid leder till sämre kvalitet, längre köer och minskad tillgänglighet. En fungerande marknad kräver konkurrens, inte prisregleringar.

(Applåder)

Anf. 134 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Även jag vill välkomna Lars Johnsson till utskottet; det här är vår första debatt på miljö- och jordbruksutskottets område.

I mitt anförande pratade jag om turbokyklingar och snabbväxande raser och att svensk livsmedelsproduktion inte alltid har världens bästa djurskydd. Det vill vi ju ha, och en stor och bra del i det är kontroller för att se att djurskyddet efterlevs.

Tyvärr ser vi att det sker alldeles för sällan. I Sverige har vi ett mål om att 10 procent av det djurhållande lantbruket årligen ska få besök av länsstyrelserna, som är de som har detta uppdrag. Före pandemin var det runt 8 procent. Under pandemin var det av förklarliga skäl inte lika många gårdsbesök. Därefter har det dock inte hänt så mycket, och i de senaste siffrorna från 2024 var det bara 5,4 procent. Det är bara lite mer än hälften av de besök som ska göras.

Om vi återgår till kycklingarna kunde man i ett tv-program se att det inte hade varit någon kontrollant ute på dessa gårdar sedan 2023. Länsstyrelsen sa att de har kontrollerat men från kontor och inte ute på plats. Jag undrar därför vad ledamoten, som tillhör ett regeringsparti, gör för att man se till att vi får kontroller så att vi får bort det som är dåligt och ser till att vi kan ha en bra djurvälstånd ute på lantbrukets gårdar.

Anf. 135 LARS JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag har själv sett det här programmet om kycklinguppfödningen, och man blir inte imponerad i alla delar. Det vill jag ha sagt. Såvitt jag som lekman på området kan bedöma är en del av det som skildras i programmet inte i överensstämmelse med svensk djurskyddslagstiftning, så det borde alltså redan med dagens lagstiftning finnas grund för tillsynsmyndigheterna att agera.

Exakt hur länsstyrelserna väljer att prioritera och agera måste vara upp till länsstyrelserna. Jag tror att en del av de här anläggningarna finns i min valkrets, och jag har faktiskt bokat in ett besök hos djurskyddsenheten på länsstyrelsen hemma i Kristianstad för att förhöra mig om hur de arbetar.

Jag är också intresserad av att det här ska bli bra. Jag ber att få återkomma när jag har varit på besök där.

Anf. 136 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det låter lovligt.

Avarter finns inte bara inom fjäderfäindustrin, utan vi har också haft ett uppmärksammat fall på Gotland med mjölkkor. Där hade det inte heller varit någon inspektion.

Om vi har ett mål om 10 procent gårdsbesök och kommer upp i 5,4 procent måste det vara någonting med styrningen som inte stämmer, och det är faktiskt regeringen som ger länsstyrelsen uppdrag om hur de ska arbeta och även medel.

Är det någonting som vi har sett från Tidöregeringen är det att man har minskat anslagen till länsstyrelserna. Kommer regeringen framöver att prioritera

länsstyrelserna och ge dem möjlighet att genomföra sitt uppdrag?

Anf. 137 LARS JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Länsstyrelserna är olika myndigheter, så jag utgår från att siffran 5,4 procent är ett genomsnitt utifrån de olika länsstyrelserna. Det kan säkert skilja sig på olika håll i landet.

När det gäller resurser för tillsynen är min bild att huvuddelen av tillsynen finansieras av tillsynsavgifter. De har inte någon större koppling till vilka pengar man tillför från regeringen, utan kopplingen är vilka avgifter som länsstyrelserna tar ut för tillsyn.

Om länsstyrelserna väljer att göra tillsyn på plats eller genom uppföljning av dokument måste vara upp till varje myndighet att avgöra så att tillsynen får bäst effekt.

(Applåder)

Anf. 138 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Välkommen, Lars Johnson, till utskottet!

Det gläder mig att ledamoten lyfter upp vargfrågan när vi talar om djurskyddet. Vargen hör också hemma där. Jag återkommer till frågan längre fram. Det är svårt att prata djurskydd och inte lyfta upp vargfrågan. Det är helt uppenbart.

Den fråga jag tänkte ta upp med ledamoten gäller djurvälståndssättningen. Ledamoten tog upp att en höjning av ersättningen för djurvälstånd i Europa är rätt väg att gå, men samtidigt har regeringen tagit fram ett system med djurvälståndssättning. Det kan låta bra, men nivån ligger på en låg nivå – en tusenlapp per djur. Samtidigt är regelverket extremt krångligt, till exempel att man kopplar ihop klövvårdssättningen med beteskraven. Det kommer att bli svårt att hantera. Är ledamoten nöjd med den konstruktion som djurvälståndssättningen verkar se ut att landa i?

Anf. 139 LARS JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag är nöjd med att man har kommit fram till en djurvälståndssättning på 1 000 kronor per ko. Det är ett stort steg jämfört med tidigare. Då fick man inte någon ersättning alls för det extra djurvälståndssarbete som lantbrukaren gjorde.

Jag är införstådd med att den konstruktion som finns nu för att betala ut ersättning inte är den bästa lösningen. Det var väl den möjlighet som fanns för att införa lösningen snabbt. Jag ser en förbättringspotential genom att ta fram ett annat system framöver, men det här var den möjlighet som fanns nu för att komma igång snabbt.

Anf. 140 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Min nästa fråga gällde veterinärerna. På fredag kommer vi eventuellt att få ett nytt förslag.

Precis som har lyfts fram i debatten fungerar det olika i landet. Jag vill bara uppmärksamma ledamoten på att det finns områden i Sverige där det finns ett

fungerande jourssystem. Det finns fungerande privata system med full konkurrens till rimliga priser, och det finns områden där det inte fungerar.

Har ledamotens förslag nu på fredag en profil så att systemet ska ändras i hela landet, eller kommer man att se möjligheter med den mångfald som behövs och bejaka möjligheterna till privata initiativ där marknaden fungerar?

Anf. 141 LARS JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan inte föregripa de förslag som ska läggas fram på fredag – helt enkelt för att jag inte har kunskap om dem. Men jag utgår från att de kommer att lösa problemen i hela landet. Utgångspunkten måste vara att man ska betala de privata aktörerna som håller jour en ersättning. Det kan ju inte vara rimligt att de ska göra arbetet utan ersättning. Vi får avvakta till fredag och se hur förslaget ser ut i detalj.

(Applåder)

Anf. 142 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! Sverige är känt för sitt starka djurskydd och goda djurhälsoläge, och det är något som jag och många med mig, inte minst här i Sveriges riksdag, värderar högt. Det märks på svenska konsumenters vilja att välja svenskt i butik och ute på restaurang.

Därför är det lika upprörande varje gång som vi får ta del av bilder och filmer som visar grova överträdelser av djurskyddslagstiftningen, nu senast genom *Kalla faktas* granskning av en större mjölkgård på Öland. Djur utsattes för misshandel och hölls under förhållanden som inte lever upp till de mest grundläggande kraven på skötsel och omsorg.

Vi fick se hur djurskötare slog och hoppade på kor som inte hade en chans att ta sig undan. De scenerna hänger fortfarande kvar på min näthinna, och många i min närhet har kommit fram och frågat hur något sådant kan förekomma i ett land som Sverige.

Herr talman! Jag har stor förståelse för frågorna. Den nya, moderna djurskyddslagen slår fast att djur har ett egenvärde och att de ska skyddas mot onödigt lidande. De har enligt lagen rätt att bete sig naturligt och ska hållas i en god miljö som främjar deras hälsa. Men för att lagen inte ska reduceras till fina ord på ett papper krävs att den tillämpas och följs upp och att eventuella brister åtgärdas innan de spårar ur. Här spelar djurskyddskontrollen en viktig roll. Därför är det oroande att se att systemet brister.

Enligt den nationella djurskyddsrapporten för 2024 kontrollerades endast 5,4 procent av anläggningarna med livsmedelsproducerande djur. Målet är att minst 10 procent ska kontrolleras årligen. Det är inte en liten avvikelser, utan det är ett tydligt tecken på att systemet saknar tillräcklig kapacitet för att arbeta förebyggande.

Herr talman! Vi vet att majoriteten av Sveriges lantbrukare följer djurskyddslagstiftningen och gör sitt allra yttersta för att ta hand om sina djur på bästa sätt. Just därför är det avgörande att de som inte sköter sig upptäcks i tid – för djurens skull, för seriösa

lantbrukares skull och inte minst för att förtroendet för svensk livsmedelsproduktion inte ska urholkas.

Låt mig vara tydlig. Jag uppmuntrar inte att obehöriga personer tar sig ut på gårdarna och filmar och tar kort. Det vänder jag mig starkt mot. Det skapar oro och stress i en redan pressad bransch och är absolut inte vägen framåt. Det vi behöver är en fungerande, rätts-säker, effektiv och likvärdig djurskyddskontroll i hela Sverige.

Herr talman! Det är dags att regeringen agerar. Länsstyrelserna har under lång tid larmat om hög arbetsbelastning, personalbrist och hög personalomsättning. Resurserna går i allt högre utsträckning till att hantera klagomål och svåra uppföljningsärenden. Det är inte ett misslyckande hos enskilda inspektörer, utan det är ett strukturellt problem. Ytterst är det regeringens ansvar att se till att myndigheterna har rätt förutsättningar att lyckas med sitt uppdrag.

Genom propositionen *Hund under kontroll* utökas dessutom inspektörernas ansvar ytterligare. I grunden är det självklart viktigt och bra att farliga hundar upptäcks och omhändertas i tid, men i ett läge där arbets-situationen redan är ansträngd måste vi också våga tala om konsekvenserna, nämligen att det blir ännu mindre tid över för rutinkontroller ute på gårdarna och ännu mindre tid för dialog och förebyggande samtal. Den typen av kontroller stärker långsiktigt djurskyddet och även förtroendet för länsstyrelsen och deras inspektörer.

Herr talman! Ett gott djurskydd kräver också en fungerande djursjukvård. När en ko kalvar fel, när en häst får kolik och när en jakthund skadas under eftersök måste det finnas tillgång till veterinärer hela vägen från Haparanda till Ystad.

I dag möter djurägare en annan verklighet. Det finns en växande veterinärbrist, särskilt under jourtid och i glesbygd. Det råder kraftigt ökade priser med stora regionala skillnader, och marknaden har ett fåtal stora aktörer som kontrollerar en allt större del av verksamheten. Det här påverkar djurväl-färden i hela landet. Därför är det avgörande hur vi organiserar den veterinära beredskapen och hur vi ser till att marknaden fungerar framöver.

Herr talman! Regeringens utredning om veterinär beredskap under jourtid har nu presenterats. Det är bra att livsmedelsproducerande djur även fortsättningsvis ska omfattas av ett statligt ansvar. Kor, grisar och får ska självklart få den vård de behöver när de behöver den. Men när det gäller sällskapsdjur under jourtid öppnas det för att staten ska dra sig tillbaka och lämna över ansvaret till privata aktörer.

Det är en minst sagt riskabel väg. Verkligheten ser nämligen väldigt olika ut beroende på var i Sverige man befinner sig. I stora städer finns det alternativ. Men på landsbygden finns det oftast bara en aktör, eller ingen alls under nätter och helger. Förslaget skulle därför kunna få stora konsekvenser, inte minst för häst-näringen, som bidrar till en levande landsbygd och skapar arbetstillfällen i stora delar av landet. En kolik mitt i natten kan inte vänta, en fölning som går fel kan

inte skjutas upp och en allvarligt sjuk häst kan inte flyttas långa sträckor. Djurskydd gäller alla djur, även på obekvämt arbetstid.

Herr talman! Vi måste också tala om kostnaderna. Priserna för veterinärvård har ökat kraftigt. På bara tio år har priserna ökat med nästan 70 procent. Den största ökningen har vi sett de senaste fem åren då kostnaden för ett vanligt veterinärbesök har ökat med ungefär 55 procent.

Detta gör att allt fler djurägare väntar med att söka vård och att allt fler oroar sig. Det har till och med gått så långt att tusentals svenskar har hamnat hos krono-fogden på grund av obetalda veterinärvårdsräkningar.

Herr talman! Det är dags att vi börjar tala klarspråk om varför priserna har skenat. En avgörande förklaring är att två stora riskkapitalbolag tog över stora delar av marknaden för ungefär tio år sedan. De köpte snabbt upp en stor mängd kliniker och flera av de stora djur-sjukhusen.

Det handlar om bolag som omsätter miljardsum-mor varje år. Forskare på Sveriges lantbruksuniversitet har kunnat bekräfta att stora veterinärbolag med vinst-krav är en stor orsak till prisökningarna. Studien visar också att riskkapitalbolagens kliniker sticker ut med både högre priser och större prisökningar än andra ve-terinärer.

Herr talman! Vi socialdemokrater tycker att det är oroväckande att det har blivit så dyrt med veterinär-vård i Sverige. Dagens Nyheter har rapporterat om fall där det till och med var billigare för en djurägare att boka en resa till Spanien för att söka vård för sitt djur där än att få samma behandling hemma i Sverige. Det är helt orimligt.

Veterinärvård är dessutom inte vilken marknad som helst. Den är samhällsbärande och är avgörande för djurskyddet, och den spelar en central roll för vår livsmedelsproduktion. Därför behöver vi skarpa verktyg för att stärka konkurrensen och motverka överprissättning.

Herr talman! Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 143 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Jag anser att kontrollverksamheten när det gäller djurskyddet fungerar bra i Sverige. Man kan ha synpunkter på att det ska göras fler kontroller än 5 procent. Men även om vi skulle se ett kontrollsys-tem där vi hade 15 eller 20 procent är jag inte säker på att vi skulle träffa situationerna där det blir problem.

Ledamoten lyfte upp det vi såg på Öland. I de fallen går det fort från att ibland fungera väldigt bra till att inte fungera alls. Ofta är det ohälsa och andra tråkig-heter som spelar in.

Jag skulle hellre vilja se förebyggande system. Det finns förebyggande insatser, från LRF:s sida, för att stötta individen. Men i dag finns det också ett superef-ektivt egenkontrollarbete. Det lyfte ledamoten inte upp över huvud taget. Ser inte ledamoten det som en

väg framåt, i stället för något som vi vet egentligen inte är lösningen?

Anf. 144 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det viktigaste arbetet för att arbeta förebyggande, stärka djurskyddet och se till att djuren har det bra ute på gårdarna gör lantbrukaren varje dag i det dagliga arbetet. Samtidigt menar vi socialdemokrater att det är orimligt att det går 10 år mellan att djurskyddsinspektörerna kommer ut till vissa gårdar, inte minst de som har livsmedelsproducerande djur. Detsamma gäller för djurparker, där vi pratar om 10–15 år mellan kontrollbesöken. Den diskussionen har vi också haft uppe i utskottet tidigare.

Jag vill sätta fingret på vikten av att kontrollmyndighet och verksamhetsutövare möts, att de kan sitta ned och ta en kaffe och föra ett samtal om vilken utvecklingspotential som finns på gården. Man ska inte alltid bara behöva slå ned på eventuella brister som behöver åtgärdas. Därför vore det bra om inspektörerna kom ut oftare i stället för mer sällan.

Jag har full förståelse för att det kan hända saker i lantbrukares liv, till exempel tragedier i familjen, som gör att man tappar kontrollen och att den typen av ärenden uppstår. Det är beklagligt i alla dessa fall. Men jag delar inte bilden att vi inte behöver öka antalet kontroller. Däremot behöver vi prata om vad kontrollen ska innehålla.

Jag vet att inspektörerna på länsstyrelserna längtar efter att få göra de här rutinkontrollerna och att inte alltid behöva åka ut på akuta klagomålsärenden och möta djur som är misshandlade, misskött och har det väldigt dåligt. Ibland kan det vara gött för en inspektör att få träffa en glad gris eller en ko som har det fint på logbacken.

Anf. 145 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Jag märker att ledamoten och jag trots allt är tämligen överens i frågan till slut.

Men nästa fråga är vi kanske inte lika överens om: synen på veterinärerna, den veterinära kapaciteten och prisbilden. Jag delar ledamotens syn på att två stora aktörer gör att vi nu har en komplex marknad på veterinärsidan. Men det finns många enskilda aktörer bland veterinärerna som sköter sig och som har en vettig prisbild.

Borde inte ledamoten vara intresserad av att stimulera de små privata, enskilda aktörerna för att få ett fungerande system, som en lösning?

Anf. 146 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att det ena utesluter det andra. Jag vet att det finns jättemånga mindre kliniker runt om i Sverige som gör ett hästjobb för att säkra djurvälståndet och som tar emot sällskapsdjur och även åker ut på gårdar för att träffa större lantbruksdjur och vårda dem på plats.

Vi lyfter fram riskkapitalbolagen eftersom de sticker ut med både högre priser och en större

prisutveckling än de mindre klinikerna, som ledamoten nämner. Jag ser också att det blir väldigt svårt för de mindre aktörerna att konkurrera när de stora riskkapitalbolagen köper upp allt fler små kliniker och även större djursjukhus och lägger beslag på hela veterinärvårdsmarknaden. Det är den utvecklingen vi socialdemokrater inte vill se. Vi vill ju att det ska finnas små kliniker runt om i hela Sverige.

Jag pratade med Lars Johnsson om de regionala skillnaderna. När vi tittar på hur det ser ut mellan kliniker och jämför de här riskkapitalbolagen med en mindre klinik kan det skilja uppåt 54 000 kronor för att behandla en akut livmoderinfektion hos en hund. Jag menar att det är något sjukt i systemet som gör det möjligt för de stora riskkapitalbolagsägda klinikerna att ta ut så mycket mer i pris.

Sedan kan man prata om utbud och efterfrågan och att de här klinikerna ligger i storstadsregionerna och kanske har ett större kundunderlag. Men vi måste våga markera när vi ser den typen av skrämmande prisutveckling som slår direkt mot djurägare och deras djur. Jag tycker inte att riskkapitalbolag ska göra stora vinster på deras bekostnad.

(Applåder)

Anf. 147 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi djurskydd här i kammaren. Jag vill först yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Sverige är ett fantastiskt land att producera livsmedel i. Vi har duktiga bönder, bra klimat, goda förutsättningar för att odla spannmål och en god djurhållning. Vi kan producera mycket mer mat och livsmedel i Sverige än vi gör i dag.

I går hade vi debatt här i kammaren om livsmedelsproduktion. Då nämnde jag förra veckans stora samling, Lantbrukets dag, som jag och Hushållningssällskapet anordnade i Förstakammarsalen här i riksdagen. Det var tydligt att alla närvarande partier ville öka landets livsmedelsproduktion, och det är en mycket viktig signal till alla Sveriges lantbrukare. Den här signalen har även nått livsmedelsföretagen. I dag kom Arla med den stora glädjande nyheten att de väljer att satsa 3,2 miljarder kronor på ett nytt mejeri i Götene. Grattis Sverige, och grattis Götene! Det blir uppåt 1 000 nya arbetstillfällen, herr talman.

Bidragande faktorer till att Arla väljer Sverige är enligt Arlas vice ordförande Inger-Lise Sjöström och Arlas koncernchef Peder Tuborgh den politiska ledningen och engagemang. Här i Sverige är det inte som i Danmark eller Holland, där man försöker bli av med mjölkproducenter, framhåller de. Precis så är det. Vi i Kristdemokraterna och regeringen vill ha fler mjölkkor och fler köttkor i Sverige. Sverige ska bli självförsörjande på mjölkprodukter och kött. Det är roligt att det har kommit resultat.

Herr talman! Bland det första som den här regeringen gjorde när den tillträtt var att tillsätta en konkurrenskraftsutredning med före detta landshövding Elisabeth Nilsson som utredare. Hon lade fram flera

förslag i sin utredning. Hon föreslog virtuella stängsel, som nu också blir verklighet – fantastiskt! Det behövdes en ny regering för att det skulle bli av. Hon föreslog villkorad läkemedelsanvändning. Hon lade också fram förslag om färre vargar, vildsvin och hjortar. Det är en väldigt viktig fråga. Min kollega talade om hur viktigt det är att vi får ned vargstammen för att ha bättre djurskydd.

Men det som verkligen tog skruv var det som gällde beteskravet. Det blev en väldigt stor fråga i Sverige. Vad är det då av det som utredaren säger som är så förfärligt enligt vissa kritiker? Jo, utredaren föreslår att mjölkkor i lösdriftsbesättningar ska undantas från beteskravet. Enligt utredaren skulle det skapa ökad flexibilitet, underlätta för många mjölkproducenter och kunna ge nya mjölkföretag. Befintlig mjölkproduktion skulle kunna bibehållas eller utökas utan att äventyra djurskyddet. Med dagens beteslagstiftning finns stora bekymmer med bland annat logistik under betesperioden, utmanande utfodring, avsaknad av mark och höga kostnader för mark. Det är vad utredaren berättar i sin utredning.

Vad är det då som är så upprörande? Det kan man fråga sig, herr talman. Jag skulle önska att alla förstasigspåare brydde sig lite mer om fakta än om känslor. Dagens stallar för mjölkkor är inte alls som Emil i Lönneberga-tidens trånga, mörka ladugårdar. I dag bygger man på ett helt annat sätt, med ljusa stallar och stor tillgång till plats för korna.

En ko som mår dåligt mjölkar inte. Svenska mjölkbönder har redan visat gång på gång att djurvälstånd och produktion går hand i hand. Vi kan inte fortsätta med ett regelverk som många har svårt att leva upp till. Det handlar om att göra reglerna rimliga, rättvisa och anpassade till verkligheten. Generellt sett måste vi minska detaljstyrningen och överimplementeringen av EU-direktiv. Svenska bönder ska inte belastas av hårdare regler än sina europeiska kollegor. Mindre pappersarbete och mer tid i ladugården stärker livsmedelsförsörjningen.

Alla politiker talar om att minska regelbördan för bonden. Här kan vi göra skillnad för mjölkbönderna i Sverige. Det borde finnas undantag i lagstiftningen.

Herr talman! Sverige använder minst antibiotika i djurhållningen av alla länder i EU. Jag vill här i kamraren passa på att tacka alla Sveriges bönder, som gör ett fantastiskt arbete med sina djur.

Herr talman! Är jordbruk en miljöfarlig verksamhet? Ja, så står det faktiskt i miljöbalken, som beslutades här i riksdagen den 4 juni 1998. Det är många jordbrukare som reagerat kraftfullt på detta beslut. Att bedriva svenskt jordbruk med livsmedelsproduktion och djurskydd – skulle det vara miljöfarligt? Jag vet inte hur många debatter vi haft med landsbygdsministrar och miljöministrar sedan 2014 – ingen har velat röra i miljöbalken.

Men nu, herr talman, har vi en annan regering, som förstår vikten av att tala gott om svenskt jordbruk och av att gå från ord till handling och se till att denna

ordalydelse förändras i miljöbalken. Det är en viktig signal.

(Applåder)

Anf. 148 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

För inte så länge sedan debatterade jag med landsbygdsminister Peter Kullgren, ledamotens partikollega, om ett problem vi har inom svensk kycklingproduktion. Det pågår tyvärr i flera av Sveriges kycklingfabriker ett systematiskt djurplågeri som strider mot vår djurskyddslagstiftning. Det gäller uppfödandet av snabbväxande kycklingsorter, så kallade turbokycklingar. Dessa kycklingar är framavlade för att växa sig stora på så kort tid som möjligt. Det innebär ett stort lidande både för slaktdjuren och för föräldradjuren.

Jag ställde frågan till landsbygdsministern om han var beredd att göra något åt problemet på nationell nivå. Tyvärr fick jag svaret att han inte tänkte göra det.

Nu har det kommit en färsk undersökning som visar att 69 procent av väljarna vill se ett förbud mot så kallade turbokycklingar. Min fråga till ledamoten är om han kan tänka sig att få vår landsbygdsminister att ändra åsikt.

Anf. 149 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Kajsa Fredholm för frågan. Som ledamoten är inne på har hon talat med ministern. Ministern sa då att detta inte var aktuellt.

Jag kan utan tvekan säga att frågan är viktig och att det är bra att vi diskuterar den. Något som är viktigt här är marknaden. 69 procent av svenska folket svarar så här i den undersökning som ledamoten nämner, men är de också beredda att betala mer? Det är faktiskt i mycket det som det handlar om. Det är lätt att säga att branschen ska ändra sig. Jag tror att branschen skulle göra det om den visste att man skulle vara lika mån om att köpa kycklingen.

Vi ska också komma ihåg en annan sak som jag tycker är viktig i sammanhanget: Vi i Sverige köper in väldigt mycket utländsk kyckling. 71,2 procent av det kycklingkött vi äter är importerat. Hela 96 000 ton köps in från olika delar av vår omvärld. Jag tycker att det är intressant att ha med den bilden, ledamoten. Om vi ska kräva att vår kycklingbransch ändrar sig måste vi se till att vi inte handlar så mycket från andra länder. Man kan nästan garantera att de länderna inte har ett sådant här förbud. Visst är Norge ett gott exempel; där har man ändrat sig. Men vi har inte sett att det skulle vara Norge man köper från. Man köper från andra delar av Europa, och de har inte gjort det här.

Anf. 150 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för det förklarande svaret, men jag är inte enig med ledamoten. Jag tycker att regeringen skulle kunna ändra på det här beslutet. Som ledamoten nämnde har Norge gått före, men det gäller även Danmark, där man har infört nya regler.

Det finns en rapport från 2024 som visar att mer än var fjärde kommun i Sverige säger att man kommer att

använda sig av möjligheten att välja bort turbokyklingar redan vid nästa upphandling. Men då är problemet att det nästan inte finns några långsamväxande kycklingar. 99 procent av de kycklingar som köps in i dag är turbokyklingar.

Om man benär ned den undersökning som jag talade om är det hela 61 procent av Kristdemokraternas väljare som vill se ett förbud mot turbokyklingar.

Min fråga är igen: Kan ledamoten kanske knacka på hos landsbygdsministern och prata med honom så att han ändrar sig?

Anf. 151 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:
Herr talman! Återigen tack för frågan!

Jag hade kanske inte tänkt att ledamoten skulle ändra sig. Jag förstår att Vänsterpartiet har sin inställning. Jag är tacksam att få upplysning om hur våra väljare tänker. Det ska bli intressant att ta del av den undersökningen.

Det är naturligtvis viktigt att föra en diskussion. Nu säger ledamoten att 25 procent av kommunerna tänker att man skulle kunna ändra på det. Men det är 75 procent som inte gör det, och det är ganska mycket.

Vi hade i går en diskussion om upphandling och de problem som finns. Det är någonting som vi måste vara duktigare på. Det gäller att verkligen se till att kommunerna köper svenskt. Konsumentmakten är stor här. Det handlar om konsumenterna, regionerna och även kommunerna.

Det gäller att man säger till branschen: Vi vill samtynt ha det här. Vi kommer nu att köpa från Sverige, och det blir naturligtvis ett annat pris när man gör på det sättet med kycklingar. Då kommer de att ändra sig. Det är jag övertygad om.

Men om vi, eller våra politiker i kommunerna, säger en sak här och sedan går i väg och köper billig mat från andra delar av exempelvis Europa eller av världen är det en stor dubbelmoral. Det måste vi verkligen diskutera och ta tag i. Det är en viktig signal att vi köper från Sverige med svenska lagar och kriterier.

Anf. 152 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:
Herr talman! Tack till ledamoten för anförandet!

Jag nämnde själv utredningen om veterinär beredskap under jourtid. Regeringen har länge varit medveten om den ökande veterinärbristen inte minst i glesbygd och på obekvämt arbetstid under kvällar, nätter, helger och storhelger. Trots det har man inte gjort tillräckligt för att säkerställa att djurägare har tillgång till veterinär när det behövs.

Nu föreslår utredningen om veterinär beredskap att staten inte längre ska ansvara för akutsjukvård vad gäller sällskapsdjur under jourtid. Det enda som utredningen säger att man ska ta ansvar för är akut avlivning av djurskyddsskäl.

Det är ett besked som oroar och också provocerar många hästägare och hundägare runt om i landet. I ett läge där veterinärbristen redan är akut ska lösningen alltså vara att staten ska dra sig tillbaka och lämna över

ansvaret till privata aktörer på en marknad som redan i dagsläget inte fungerar.

Konsekvensen riskerar att bli att djurägare på landsbygden står utan veterinärvård på kvällar, nätter och helger. Kristdemokraterna säger sig värna landsbygden. Men vad är landsbygd utan fungerande veterinärberedskap?

Herr talman! Min fråga till ledamoten blir om Kristdemokraterna delar utredningens bedömning att det statliga ansvaret för veterinärvård bör minska eller om ni anser att staten ska ett fortsatt tydligt ansvar för jourberedskapen i hela Sverige.

Anf. 153 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:
Herr talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för frågorna!

Ledamoten hänvisar till en utredning som har lagt fram sitt förslag. Jag tänker som vanligt att man kommer att bereda frågan. Det tråkiga svaret är att man bereder frågan på departementet efter att man har fått utredningen, och så får man se vad man kommer fram till. Det är det viktiga.

Frågan som ledamoten sätter fingret på är otroligt viktig. Vi har ett läge där man i delar av vårt land har svårt att få tag i veterinärer. Det är klart att det är allvarligt. Ledamoten nämnde i sitt anförande kalvförlamning och sådant som kan hända, och då är det viktigt att det finns veterinärer.

Här har regeringen tillskjutit 50 miljoner till distriktsveterinärerna. Det har förut varit och är fortsatt en brist på veterinärer. Här har det tillskjutits pengar för att man ska utbilda fler veterinärer. Det är viktigt.

Det är inte tondövt från regeringens sida, utan tvärtom. Här vill man förändra saker. Konkurrensverket fick det här uppdraget. Svaret kommer på fredag, som flera av oss har sagt här. Vi får helt enkelt avvakta vad de säger, apropå det vi tidigare sa om priser.

Anf. 154 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:
Herr talman! Tack för svaret!

Kalvförlamning kommer inte att vara något problem framgent. Lantbrukets djur ska enligt utredaren fortfarande täckas in av det statliga ansvaret som distriktsveterinärerna uppbär. Det jag tog upp var sällskapsdjuren, dit inte minst hästar och hundar räknas.

Jag förstår att frågan bereds inom Regeringskansliet. Det jag var ute efter var att få höra vad Kristdemokraterna som parti tycker om att det statliga ansvaret för veterinärvård under kvällar, nätter och helger ska minska.

Några som är väldigt oroliga över utredningens förslag är den svenska jägarkåren. Jakthundar är också sällskapsdjur. Men jakthundar gör också eftersök på trafikskadat vilt. De utgör därför en väldigt viktig funktion i samhällets tjänst.

Herr talman! Jag tycker nog att de förtjänar ett svar från ledamoten om vad Kristdemokraterna egentligen tycker om förslaget och om Kristdemokraterna tycker att det är rimligt att staten inte längre ska ta ansvar för en svårt skadad jakthund som jobbar i samhällets tjänst med eftersök vid trafikolyckor.

Anf. 155 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:
Herr talman! Tack, ledamoten, för följdfrågorna!

Först och främst vill jag lyfta fram att vi har satsat på veterinärerna. Det var förut en diskussion här om att det finns få veterinärer. Det finns vita fläckar i vårt land. Någoting som regeringen har tittat på är hur man kan ordna det och göra det bättre.

Sedan kommer jag till utredningen som ledamoten hänvisar till. Här vill inte jag gå fram och säga vad jag tycker. Det är viktigt att regeringen får tid att ta fram förslag utifrån utredarens förslag. Det är viktigt.

Det är bättre att regeringen får säga sitt. Det är svaret på frågan. Men det ledamoten oroar sig för är viktigt. Ledamoten talar om eftersök och annat. Det är viktiga frågor. Kristdemokraterna har inte slagit dövrat till, utan tvärtom. Här vill vi se att det blir så bra som möjligt för hela vårt land.

Anf. 156 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Att ta sitt husdjur till veterinären är dyrt, och det har blivit allt dyrare de senaste åren. Veterinärkostnaderna har ökat i hela landet, men de skiljer sig samtidigt åt beroende på var i Sverige man bor. Priserna måste ned, och de måste bli mer likvärdiga i landet.

Vi i Vänsterpartiet anser att även familjer och andra med lägre inkomster ska kunna ha husdjur utan att bli ruinerade när djuret behöver veterinärvård. Att ha husdjur ska inte behöva vara en klassfråga.

Herr talman! Djurens välmående är en grundläggande värdering i vårt samhälle. Att våra djur ska få leva under förhållanden som respekterar deras naturliga behov och beteenden är viktigt för de flesta av oss.

År 2019 fick Sverige en ny djurskyddslag. Den nya lagen innehåller framför allt tydliga skrivningar om vad som anses vara ett naturligt beteende för ett djur som hålls i fångenskap och att djuren ska ges möjlighet att agera utifrån det betendet. Den här lagen är vi stolta över, och Sverige är med den på många sätt ett föregångsland inom EU.

Alla partier här är överens om att vi behöver verka på EU-nivå för ett bättre djurskydd i hela EU. Men trots en stark lagstiftning förekommer köttproduktion i Sverige som strider mot den.

Herr talman! Före jul kom avslöjanden i medierna om att miljontals grisar varje år plågas vid slakt. I otäcka bilder fick vi se hur grisar lider när de slaktas med koldioxid som bedövningsmetod. Jag tänker inte gå in på för många detaljer i lidandet, men det är en utdragen kvävning som sker.

Den här metoden sker i strid med vår djurskyddslagstiftning. Det är både viktigt och brådskande att ändra detta, att forska mer och att använda slaktmetoder som minskar stress och lidande för djuren.

Jag yrkar därför bifall till reservation 8 i betänkandet, som handlar om åtgärder mot detta.

Herr talman! I dag pågår tyvärr ett systematiskt djurplågeri i flera av Sveriges kycklingfabriker som även det strider mot vår djurskyddslagstiftning. Kycklingen är vår vanligaste fågel. Årligen föds över 100

miljoner kycklingar upp för slakt. Kycklingen som vi köper i matbutiken är framavlad för att växa sig stor på väldigt kort tid. Det är så kallade turbokycklingar, och de utgör 98 procent av alla kycklingar som föds upp i Sverige.

Kartläggningar visar på stora brister i hur dessa djur hanteras. Det är problem med klämda vingar och huvuden, problem med hög dödlighet i transporter och problem med frätskador från avföring och uppfläkt hud ned till muskulaturen.

För några veckor sedan kom SVT:s *Uppdrag granskning* med reportaget *Ålskade kyckling*. Det är en uppföljning på ett reportage som heter *Kycklingens pris*, som för två år sedan avslöjade det systematiska lidandet för dessa turbokycklingar i den svenska kycklingindustrin.

De här kycklingarna och föräldradjuren, det vill säga avelsdjuren, har smärta inavlad i sina kroppar. De växer så snabbt att deras ben inte bär, och föräldradjuren hålls på svältkost för att inte dö av sin egen genetik. Detta resulterar i de otäcka bilder vi fick se i *Uppdrag granskning*.

Herr talman! Etologen Per Jensen har följt kycklingbranschen i många år och säger så här i programmet: Det här är det mest akuta djurskyddsproblemet vi har i Sverige. De här typerna av djuruppfödning och djurproduktion har passerat de biologiska gränserna för länge sedan.

Det är alltså problem både med uppfödningen av turbokycklingar och med uppfödningen av avelsdjuren, det vill säga föräldradjuren till slaktkycklingarna. Svensk kycklingindustri köper in snabbväxande så kallade grandparents från avelsföretag i Storbritannien för att fortsätta aveln på svenska anläggningar, där äggen från grandparentsdjuren kläcks för att få fram föräldradjur som i sin tur föder slaktkycklingarna.

Aveln sker alltså i flera led, även i Sverige. I Sverige ska svensk djurskyddslagstiftning gälla. Jag citerar ur den: ”Det är förbjudet att utföra avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för föräldradjuret eller avkomman.”

Det här är ett systematiskt djurskyddsproblem och inte enstaka fall av avarter. Det sker i strid med djurskyddslagen.

Herr talman! Det finns ett brett väljarstöd för att Sverige borde lagstifta mot att föda upp snabbväxande kycklingraser. Hela 69 procent av väljarna vill se ett förbud. De förväntar sig helt enkelt en högre nivå av svensk djurvälfärd.

I en rapport från 2024 framkommer även att mer än var fjärde kommun säger att de kommer att användas av möjligheten att välja bort turbokycklingar redan vid nästa upphandling. Men som det ser ut i dag blir det svårt, när nästan hela kycklingproduktionen består av turbokycklingar.

Avslutningsvis, herr talman: Min förhoppning är att vi, alla partier, ska kunna komma överens om att sätta stopp för uppfödning av turbokycklingar och övergå till en produktion av mer långsamväxande raser.

(Applåder)

Anf. 157 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Ledamoten lyfter gång på gång fram turbokycklingen som ett stort problem. Jag förstår detta, och jag är också oroad över det jag ser och det jag hör.

Jag tror dock att det är svårt att snabbt vända detta. Det kommer att ta tid om vi ska göra det genom att vi fattar beslut. Jag är säker på att marknaden, som jag känner den, redan har reagerat blixtsnabbt på de signaler man har fått och kommer att vidta åtgärder.

Samtidigt måste vi ha en balans i resonemanget, herr talman. Det är på ett sätt ett stort problem med den snabba tillväxten. Men samtidigt får vi inte glömma att en snabb tillväxt på våra kycklingar gör att de också är väldigt klimatsmarta. Man lyfter fram kycklingköttet som det kanske mest klimatsmarta köttet, och detta tack vare den snabba tillväxten.

Herr talman! Vad vi måste fundera på är balansen i detta. Var går vi över gränsen? Ledamoten lyfter detta på ett klokt sätt. Men vi kan inte låta pendeln slå åt andra hållet och ta fram något som vi inte vill köpa och som blir alldeles för dyrt när man väljer bort kycklingkött över huvud taget. Vi behöver kycklingköttet också för svensk självförsörjning.

Är det ledamotens uppfattning att vi ska ha ett totalstopp för turbokycklingar här och nu, eller hur vill ledamoten se den här övergången?

Anf. 158 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Anders Karlsson, för frågan!

Jag tror att vi behöver fatta politiska beslut för att fasa ut det här. Man har fasat ut detta med framgång i Norge, och vad jag har förstått har inte konsumentpriset ökat i någon betydlig grad. Just när det gäller turbokycklingar dör ju också en väldig massa kycklingar i transporter och på grund av de problem de har med sina kroppar i och med att de är för tunga. De kommer upp i två kilo på den här korta tiden.

I programmet *Uppdrag granskning* berättade man att det var en mycket lättare hantering i Norge och inte lika mycket svin, som de sa, i och med döda djur. Jag tror att det går att få ekonomi i det här, men det gäller att branschen tar ansvar och ändrar förhållandena.

Anf. 159 ANDERS KARLSSON (C) replik:

Herr talman! Kycklingbranschen är skandinavisk, kan man säga. Det är gemensamma stora bolag som utgör helheten. Jag är övertygad om att den diskussion som har förts i medierna och som vi nu för här gör att man kommer att ha en hög lyhörddhet. Här är det också lätt att med avelsarbetet göra ganska snabba förändringar.

Jag hoppas att ledamoten ger branschen tid att göra de omställningar som den säkert är beredd att göra. Ska vi fatta beslut här i kammaren kommer det att ta för lång tid i förhållande till den problembild som ledamoten själv målar upp.

Min vädjan till ledamoten är egentligen att gå i den riktningen och vara lyhörd i de här delarna. Sedan kan vi väl ta hit någon från kycklingbranschen för en dialog. Det tror jag skulle vara alldeles utmärkt.

Anf. 160 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! *Uppdrag granskning*s första reportage var för två år sedan. Efter det agerade man i Norge. Men man agerade inte i Sverige, och det har man fortfarande inte gjort.

Tyvärr tror jag inte att vi kan vänta på att marknaden ska lösa problemet. Jag tror att det kommer att behövas politiska åtgärder. Det ska naturligtvis vara genomförbara åtgärder. Något annat vore väldigt oklokt.

Anf. 161 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Sverige är och ska fortsätta vara ett föregångsland när det gäller djurskydd och hög djurvelfärd. Vi måste också fortsätta tala med klar stämma i EU. Djurskyddet måste stärkas i hela unionen.

Hur väl man tar hand om sina djur är en värdeämätare på hur det är ställt i ett samhälle. Ett starkt djurskydd ger inte bara djuren drägliga livsvillkor, utan det ger oss även hälsosam mat och är en viktig pusselbit i kampen mot antibiotikaresistensen. Det ger oss också ett lantbruk att verkligen vara stolta över.

När vi nu närmar oss slutet av mandatperioden kan jag stolt konstatera att den här regeringen har gjort skillnad för djurskyddet i Sverige. Vi har lyckats med något som många länge talat om men ingen tidigare levererat på: Vi har sett till att det inte längre finns någon pälsindustri i Sverige. Den sista minkfarmen är stängd.

Herr talman! Om jag har koll på mina fakta har det funnits pälsfarmer i Sverige i drygt hundra år. Att hålla djur på en liten yta enbart för deras päls skull är inte värdigt ett modernt samhälle. Nu är det slut med det, och det är väldigt bra.

Det krävdes en beslutsam, liberal borgerlig regering för att få detta att bli verklighet. För mig är det en stor liberal seger. Det är en seger för det sunda förnuftet och för ett bättre samhälle. Framför allt är det dock en seger för djurvelfärden. Om detta visar något är det engagemanget från vår sida i djurhälsofrågorna. Det spelar roll vilka som styr i Sverige.

Nu behöver nästa steg bli att se till att pälsindustrin avvecklas i resten av EU. Här finns ett viktigt jobb att göra. Här behöver Sverige tala med tydlig röst.

För att fortsätta på EU-spåret: Liberalerna har i decennier arbetat för ett starkare djurskydd för alla djur på europeiska gårdar. Jag brukar tala mig varm för det arbete som Europaparlamentarikern Marit Paulsen på sin tid gjorde. Där såg vi också hur framgångsrikt EU kan arbeta för att få till stånd en bättre djurvelfärd. Mer finns dock att göra, och vi liberaler kommer att fortsätta kämpa för att höja djurskyddets miniminivå i EU. Vi vill se ett starkare djurskydd i hela EU. Tyvärr går det dock väldigt sakta. Här behöver vi driva på. Det är dags avveckla pälsindustrin även i resten av EU.

Herr talman! När man debatterar djurskyddet kan man inte låta bli att komma in på betesfrågan. När vi debatterade djurskydd förra året här i kammaren sedan var frågan om beteskravets vara eller icke vara högaktuell. Att vi partier i regeringsunderlaget tyckte olika var tydligt. Så var det. Mitt och Liberalernas budskap var då att vi skulle kämpa för att förslaget om slopat beteskrav inte skulle bli verklighet. Vi var tydliga med att vi stod upp för kornas rätt till bete.

Nu kan vi konstatera att beteskravet blir kvar. Vi är väldigt stolta över det och över att mjölkbönderna nu får kompensation för de merkostnader detta medför.

Att kornas utevistelse är reglerad är viktigt. Det sätter en lägstanivå för hur mjölkkor i Sverige lever sina liv. Det är garanten för att de faktiskt får komma ut. Det är en anständighet vi är skyldiga djuren. Fler djur, inte färre, behöver få komma ut på bete, röra sig fritt utomhus och få utlopp för sina naturliga beteenden.

Herr talman! Det svenska djurskyddet är inte bara viktigt för djurens skull. Det ger också svenska livsmedelsprodukter en unik kvalitetsstämpel, vilket i sig är en konkurrensfördel. Det följer ett viktigt mervärde för oss konsumenter av att välja just svenskt.

De ambitiösa svenska djurskyddsreglerna medför visserligen högre produktionskostnader, men det är ett pris som måste betalas. Frågan är bara vem som ska ta den kostnaden. Det finns ingen rättvisa eller rimlighet i att tvinga det svenska jordbruket att prisa ut sig mot konkurrensen från kontinenten. Nu, i och med den kompensation vi ger svenska mjölkbönder, jämnar vi ut spelplanen.

Inom regeringssamarbetet har det som sagt funnits olika åsikter i frågan, men nu har en konstruktiv lösning nåtts. Det är väldigt bra. Jag kan bara tacka för gott och konstruktivt samarbete från er andra partier i regeringssamarbetet.

Slutligen, herr talman: Turbokyklingarna, eller de snabbväxande kycklingarna, har varit uppe här tidigare i kväll. Den senaste tiden har medier återigen rapporterat om de förutsättningar dessa lever under och de förhållanden som råder. Det är en bild som är väldigt svår att förena med bilden av ett lantbruk med hög svansförling i djurskyddsfrågorna och med det starka signum och det starka varumärke som svenska produkter har.

Att vi har en hög nivå på vår djurvälfärd är en anledning för oss konsumenter att välja just svenskt. Här vilar ett enormt ansvar på branschen. Här kan man inte skylla på regleringar och stel byråkrati. Här finns en hemläxa att göra.

Om man inte agerar biter man sig själv i svansen. Att fler offentliga aktörer nu väljer bort turbokyklingar är en viktig signal: Ta till er kritiken! Agera! Se till att följa den svenska djurskyddslagstiftningen!

De förhållanden som vi har fått ta del av i medierna är inte acceptabla. Djur som hålls i livsmedelsproduktion, och djur över huvud taget, ska leva ett gott liv. Just nu är den bild man får av svensk kycklingindustri inte tillräckligt bra.

Anf. 162 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar i kväll miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU9. Det handlar om djurvälfärden. Djurvälfärden är viktig för konsumenten, men den är precis lika viktig för producenten. Att man som konsument i dag väljer svenska livsmedel beror på att man anser sig trygg med inte minst djurskyddslagstiftningen. Detta kan lätt brytas ned. Vi har sett något fall inom mjölkproduktionen på Öland nyligen. Vi har hört diskussionen här i kammaren gällande turbokyklingar, från flera håll. Saker och ting tar också tid att bygga upp.

Det här med turbokyklingar kommer att sätta spår i hela branschen. Men om man går så långt som att säga att vi ska välja bort den, herr talman, ska man vara medveten om att det är brist på svenska livsmedel i handeln. Kycklingen är väldigt värdefull som livsmedel ur klimatsynpunkt – bättre än många andra köttslag. Jag är övertygad om att branschen snabbt kommer att se över detta och återkomma med lösningar likt den i Norge. Något annat vore ju som självmord för branschen.

Det är viktigt att göra rätt. Vi har hört om de djurvälfärdsersättningar som nu införs från regeringens sida och som man är nöjd med. Men det får inte gå till så. "Hastverk" hörde vi någon säga på Lantbrukets dag i förra veckan. Lösningen blev för komplex. För det första är ersättningen på 1 000 kronor på för låg nivå. Den täcker inte kostnaden för betesdrift. Man kopplade även ihop den med klövvårdsersättningen. Snacka om regelkrångel, alltså precis det som regeringen vill få bort!

Till regelkrånglet kommer ändrade tidsperioder för betesdrift. Sverige är ett avlångt land. Man måste ta hänsyn till vad som är dag och natt på ett helt annat sätt än vad det här förslaget gör. "Gör om och gör rätt" var det någon lantbrukare som sa på Lantbrukets dag. Det är också vad jag säger om den lösning som har kommit till. Detta rörde egentligen bara mjölkkor. Men om det ska vara självklart att rekryteringsdjur och ungdjur ska vara på bete måste det fungera även för dem.

Det finns en hotbild som vi har sett de senaste tio åren i form av den ökande problematiken kring varg, som togs upp här tidigare. Hanterar vi inte vargfrågan på ett klokt sätt kommer inte våra lantbrukare att vilja ha sina djur i betesdrift. Det skulle också vara förödande när det gäller djurvälfärd och att över huvud taget kunna ha ett resonemang om djurvälfärd när man ser vad ett ökat antal vargar ställer till med. Man kan komma ut i en hage och hitta tio ihjälbitna lamm. Kan vi då samtidigt prata om djurvälfärd? Har vi inte tappat någonting på vägen?

Det kommer att finnas lösningar med virtuella stängsel och andra stängsellsättningar, men de är ganska komplexa. Vi måste hantera vargstammen klokt. Vi måste se till att tamdjur hålls avskilda på samma sätt som vargen från samernas renar.

Vi måste tänka lite nytt. Vi kommer inte att lyckas med att få mer svenska livsmedel på hyllorna om vi inte hanterar denna fråga. Det märks speciellt i de

områden där man inte har haft varg tidigare. Där det finns lite mer varg och man kan ha avskjutning går det ändå att hantera vargen. Då blir vargen rädd för skott. Det finns gränsfall med enstaka vargar. När de kommer ut bland rekryteringsdjuren beter de sig på ett sätt som ger en större hotbild. Detta måste hanteras.

Jag säger inte att ambitionen från regeringens sida är fel. Det är resultatet som är fel. Ambitionen om 170 vargar är utmärkt, men i dag har vi 355 vargar. Det är det som är problemet och skapar hotbilden.

När det gäller djurvälståndet har vi också varit inne på den veterinära situationen. Det handlar om hur vi ska hantera veterinärers möjlighet att agera och att man har tillgång till dem. Detta har vi diskuterat tidigare i kväll. Jag gillar inte att de stora aktörerna driver upp prisbilden. Det har ju varit rimliga prisbilder i Sverige.

Vi måste stärka den konkurrenskraft som är möjlig att stärka för enskilda veterinärer och stötta det system som har fungerat under väldigt lång tid. Det gäller både tamdjur och sällskapsdjur. På något sätt lever de i symbios. Ibland är det så lite för en veterinär att göra att han behöver både tamdjur och sällskapsdjur, alltså till exempel hästar, för att tjäna sitt uppehälle som veterinär. På många ställen fungerar joursystemen utmärkt.

När det gäller det som inte får inträffa, typ utbrott av salmonella eller andra komplicerade sjukdomar, måste en statlig funktion – som också får kosta – träda in och hantera saken på ett klokt sätt. Det finns även möjligheter att delegera till de privata distriktsveterinärer som finns lokalt. Det har fungerat.

Vi ser fram emot det som händer på fredag när förslaget läggs på bordet. Vi får se vad regeringen har hittat på. Det är viktigt att ha med LRF och andra, även Arla, i det förebyggande arbetet. Jag har lyft fram det tidigare i kväll. Vi kan inte få en bättre djurvälstånd om vi inte har med de organisationerna. Arbetet kommer inte att fungera bara med kontroll, utan vi måste ha med dessa aktörer för att det svenska djurskyddet ska fungera så bra som det faktiskt gör i dag och för att det ska fungera bra framåt.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 4 om EU:s djurskyddslagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 22 Handelspolitik

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU11
Handelspolitik
föredrogs.

Anf. 163 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! Sverige är ett litet land, men vi har framgångsrika globala exportföretag inom både industrin och den teknologiska sektorn. När handeln fungerar skapas jobb, investeringar och skatteintäkter. När handeln däremot hindras av tullar, osäkerhet eller onödigt krångel blir produktionen dyrare. Dessutom blir

leveranserna svårare, och tillväxten bromsas. Detta märks inte bara i årsredovisningar och statistik. Det märks också i plånböcker, på priser, i tryggheten på jobbet och på företagets villighet att anställa.

I betänkandet framgår att världsekonomin sedan början av 2025 har påverkats av USA:s tullpolitik. Många varor från EU möts nu av högre tullnivåer. Det visar att marknadstillträde aldrig kan tas för givet. När stora ekonomier höjer trösklarna blir det dyrare för företagen att sälja. I längden påverkar det både jobben och priserna här hemma.

Effekterna syns i hela landet. I Kalmar län, där jag bor, kombineras oftast livsmedel, skog och trä, besöksnäring, gröna näringar och delar av tillverkningsindustrin med profilområden som energi, vatten och miljöteknik. Det gör exportkedjorna konkreta och tidskritiska.

En kedja kan börja i skogen, fortsätta via förädling och sedan gå in i europeiska bygg- och industriflöden där leveransprecision är avgörande. En annan kedja kan handla om livsmedel där förädling, packning, kylkedjor och logistik måste fungera utan avbrott. När friktioner ökar blir det inte bara mer papper och fler kontroller. Det blir längre ledtider och högre kostnader. Till slut väljer kunder leverantörer som kan leverera enklare och mer förutsägbart.

Om vi tittar längre norrut, i exempelvis Norrbottens län, ser värdekedjorna annorlunda ut, men logiken är densamma. Spelreglerna avgör var investeringar och arbetstillfällen hamnar. När kedjorna går från råvara via förädling till industriprodukter på en global marknad blir dumpning, osjyst stöd och regelöverträdelser direkt avgörande för priser och investeringsvilja. Då handlar det om mer än siffror. Det handlar om huruvida jobben blir fler, nya satsningar blir av och Sverige kan konkurrera på lika villkor. Ytterst handlar det om resurser till välfärden.

Herr talman! Det behövs därför regelbaserad handel, fungerande verktyg mot snedvriden konkurrens och ett marknadstillträde som är pålitligt. Här finns också en viktig poäng för AB Sverige. Exporten utgörs inte av ett fåtal stora företag, utan den består av ett sammanlänkade system där stora och små aktörer samverkar.

En exportaffär börjar ofta långt innan en vara lämnar landet. Den börjar hos underleverantörer som tillverkar en komponent, hos verkstaden som gör specialmomentet, hos transportören som håller flödet i gång och hos tjänsteföretaget som levererar konstruktion, mjukvara, service eller finansiering. När friktion uppstår i ett enda led – en tull, ett nytt intyg eller ett gränshinder – skapas kostnader och osäkerhet i hela kedjan. Därför handlar handelspolitik inte bara om utrikeshandel utan om svensk produktivitet, konkurrenskraft och jobb i hela landet.

Herr talman! Mot denna bakgrund behandlar vi i dag näringsutskottets betänkande om handelspolitik. Det som måste vara vägledande är tydligt. Handeln ska vara så friktionsfri som möjligt. Reglerna ska gälla, och omställningen ska stärka svensk konkurrenskraft.

Det kräver att EU fortsätter att vara en frihandelsröst, men utan naivitet.

Sverigedemokraternas mål är en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad samt ökad export och internationella investeringar i Sverige.

Det förutsätter också en fungerande världshandelsorganisation, World Trade Organization, WTO. Betänkandet beskriver reformarbetet och vikten av ett tvistlösningssystem som fungerar samt förberedelserna inför WTO:s 14:e ministerkonferens i Kamerun i mars i år.

För ett litet land som Sverige är detta av kärnintresse. När reglerna kan prövas och tvisterna kan avgöras på ett rättvist sätt blir handeln något som gynnar fler, inte något som styrs av den starkes rätt.

Samma princip gäller klimatpolitiken i handeln. Mekanismen för koldioxidjustering vid gränserna, Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM, gick in i en ny fas den 1 januari 2026 som innebär att importörer av vissa varor ska deklarerat inbäddade utsläpp och köpa certifikat.

Betänkandet beskriver även förenklingar som ska minska den administrativa bördan, bland annat minnivåer om 50 ton per år för vissa varor. Målet är att motverka koldioxidläckage och osund konkurrens men samtidigt göra regelverket tydligt, rättssäkert och rimligt. För den breda publiken handlar det om något enkelt: Sverige ska inte straffas för att vi ligger långt framme. Vi ska kunna konkurrera utan att de som fuskar får en genväg.

Herr talman! I Norden märks samma logik i praktiken. Utskottet redogör för Gränshinderrådets arbete med att identifiera och prioritera hinder, driva lösningar och följa upp dem i årliga rapporter. Dubbeladministration minskar, ledtider förkortas och färre moment fastnar i särregler när gränshindren rivs. Det är bra för företag som vill sälja över gränserna, men också för människor som vill jobba, studera eller flytta utan att fastna i onödigt krångel.

Betänkandet lyfter även fram en ökad utmaning för svensk konkurrenskraft, e-handel och småförsändelser. Inom EU pågår arbetet för att skärpa hanteringen av småförsändelser genom bland annat avgifter, tullar och starkare kontroller för att pressa tillbaka fusk och varor.

Regeringen har också antagit en ny nationell strategi för marknadskontroll 2026–2029, som innebär att myndigheter ska samordna arbetet för att säkra e-handel och göra effektivare kontroller. Här finns en tydlig vardagskoppling. När du klickar hem en produkt ska den vara säker, följa reglerna och inte konkurrera ut seriösa företag genom fusk, kopior eller farliga varor. Ordning och reda ska gälla även när handeln sker via plattformar och direktimport.

När stora aktörer pressar mindre länder behöver Sverige även tänka strategiskt kring handel och partnerskap. Betänkandet behandlar motioner om att stärka handeln och investeringsförbindelserna mellan exempelvis EU och Taiwan. För svensk del är det

rimligt att arbeta för att stärka handeln med likasinnade ekonomier när det gynnar konkurrenskraften med fokus på marknadsinträde och robusta leveranskedjor inom ramen för gällande regler.

Herr talman! Sammanfattningsvis handlar det om att göra det så smidigt som möjligt, värna regelbaserad handel och stärka svensk konkurrenskraft i en allt tuffare omvärld. Människor ska kunna känna trygghet i jobben, företag ska kunna växa och hushållens ekonomi ska inte pressas i onödan. Det ser vi sverigedemokrater som en självklarhet.

Anf. 164 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Johnny Svedin, för anförandet!

Jag tänkte inte ha något längre replikskifte, men jag blev ändå lite nyfiken. Vi har, precis som ledamoten nämnde i sitt anförande, svårigheter och utmaningar med Trumps tullar. Det skapar osäkerhet, det blir en ryckighet och vi vet inte riktigt vart det hela tar vägen. Det ändras nästan dag för dag och timme för timme, så man får lyssna på vilket humör administrationen i USA är på.

När JD Vance var på ett säkerhetsmöte förra året uttryckte Sverigedemokraterna att det var en frisk fläkt. Den friska fläkten blåser ganska hårt både mot Sverige och Europa. Det blåser så hårt att flera jobb riskerar att försvinna.

Jag undrar: Varför signalerar Sverigedemokraterna på EU-nivå – handelspolitiken är ju i mycket en EU-fråga – att man inte vill gå vidare och stötta avtalet med Indien? Det är ett stort avtal som skulle vara väldigt viktigt för Europa.

Anf. 165 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Nu är jag inte EU-parlamentariker, och jag hade faktiskt ingen aning om detta.

I vår grupp i riksdagen stödjer vi givetvis ett samarbetsavtal och välkomnar och ser fram emot det. Det här var mer än jag visste, faktiskt.

Anf. 166 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Herr talman! Det är signaler jag får till mig från kamraterna i EU-parlamentet, och jag tror att det finns koppling till att man i det avtalet också vill ha möjlighet att få högkvalificerad arbetskraft hit till Europa, något som jag har uppfattat att Sverigedemokraterna inte ställer sig bakom. Men det kan vi diskutera vid ett annat tillfälle, när ledamoten har kollat upp uppgifterna.

Men eftersom vi ändå har ett replikskifte kan jag passa på att ställa en fråga om något som vi har påtalat i flera år. När jobben i Sverige riskerar att påverkas hårt finns det ju färdiga förslag om att få på plats korttidsarbete för att underlätta när industrin ställer om, det går knackigt för företagen och vi har varsel och kanske till och med konkurser, som det har varit under de senaste åren. Då är det välkommet, och vi såg också behov av det 2008–2009.

Sedan har man tagit ett stort ansvar från industrins sida, men det hade varit välkommet om också

regeringsunderlaget hade sett till att få detta på plats. Kan ledamoten svara på var frågan ligger och hur ledamoten ser på behovet av detta?

Anf. 167 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Mattias Jonsson, för frågan! Det är en arbetsmarknadsfråga ledamoten ställer, men jag ska försöka besvara den i alla fall. Jag tror att jag fick den senaste gången jag stod här framme också.

Arbetskraftsinvandring är inget vi ser som konstigt eller omöjligt. Det är också något som vi behöver, naturligtvis. Men vi behöver det på rätt sätt, och vi behöver få in rätt typ av arbetskraft i Sverige.

Jag kommer själv från ett invandrartätt samhälle där man åkte och hämtade arbetskraft med bussar på 1960- och 1970-talen, från Italien, dåvarande Jugoslavien och andra länder, främst Finland. Det har hjälpt svensk industri jättemycket. Det var nödvändigt där och då, och jag tänker väl att ett sådant behov kan uppstå så småningom. Det finns förresten redan nu.

Men det handlar också om hur man gör det. Den invandring som vi har haft tidigare har gett en hel del bidragsberoende i stället för arbetskraft. Det är detta som är skillnaden och det problem som man måste fundera skarpt på hur man ska lösa. Det är ju inte mer bidragstagare vi vill ha, utan vi vill ha arbetsför arbetskraft till Sverige.

Anf. 168 MATTIAS JONSSON (S):

Herr talman! Sverige är som vi alla vet ett litet, exportberoende land. Vårt välstånd, våra jobb och vår konkurrenskraft bygger på att vi handlar med omvärlden. Det är till och med så att varannan krona vi tjänar i praktiken kommer från exporten.

I generationer har vi i Sverige därför haft stark lust för öppenhet, samarbete och frihandel, särskilt i den oroliga tid vi lever i nu. Trumps tullar, som replikskiftet delvis handlade om, skapar allvarlig osäkerhet, otrygghet, ryckighet och oförutsägbarhet. Det är också mot den bakgrunden som vi i dag med oro ser på regeringens hantering av handelspolitiken.

Medan handelsministern och EU-ministern skriver debattartiklar, senast den 15 februari, om frihandelsvälsignelser, meddelar det egna regeringsunderlaget, som jag har uppfattat det, att man tänker rösta emot frihandelsavtalet med Indien. Det är ett avtal som har potential att bli ett av de allra viktigaste för EU på många år. Det skulle bidra till Sveriges export till Indien. För Sveriges del skulle värdet kunna uppgå till så mycket som 44 miljarder.

Herr talman! Det blir inte seriöst. Det är inte ansvarsfullt att säga nej till ett sådant avtal. I stället för att hantera splittringen i det egna regeringsunderlaget har vi sett att regeringen väljer att lägga energi på att attackera oss socialdemokrater – trots att vi under lång tid har varit en tydlig och konsekvent röst för frihandel och svensk export. Det är en mycket märklig prioritering från regeringspartierna.

På område efter område kan jag notera samma mönster: energifrågan, pensionerna och

bekämpningen av gängkriminaliteten, och nu är det handelspolitiken. Regeringen misslyckas med att bygga en långsiktig samsyn. I stället gör man sig beroende av ett parti som öppet ifrågasätter delar av Europas handelsagenda.

Om något riskerar att fördröja viktiga handelsavtal är det verkligen inte oppositionen. Jag skulle vilja påstå att det är den egna regeringskonstellationen.

Herr talman! Handelspolitiken i dag handlar om mer än bara tullar och kvoter. Det är sammanflätat med säkerhetspolitik, geopolitik och ekonomisk motståndskraft. Vi lever i en tid av ökade handelshinder, växande protektionism och hårdare global konkurrens. Vi har krig, konflikter och stormaktsrivaliteter som påverkar leveranskedjor, investeringar och marknadstillträde. I det läget krävs tydligt ledarskap, tydlighet och förutsägbarhet.

Vi socialdemokrater menar att Sverige behöver en mer offensiv och sammanhållen handelspolitik. Vi behöver en ny utrikeshandelsstrategi som stärker vår konkurrenskraft och vår motståndskraft i tuffa tider. Därför har vi socialdemokrater satt en tydlig agenda.

För det första behöver vi i det nya, osäkra läget en konkret handlingsplan för att stötta svenska företag. Företagen behöver scenarier för att hantera tullar, kvoter och störda leveranskedjor. Vi behöver ett aktiverat Team Sweden och en uppdaterad analys av Sveriges ekonomiska säkerhet och sårbarhet. Staten måste vara en partner, inte en passiv åskådare.

För det andra behöver vi snabbare och mer flexibla handelssamarbeten vid sidan av de traditionella frihandelsavtalen, särskilt inom strategiska områden som digital handel och ny teknik. Förhandlingarna med Indien är strategiskt viktiga, och de behöver hanteras skyndsamt. Regeringen bör vara pådrivande för avtalet med Mercosur, så att det kan träda i kraft skyndsamt. Svenska företag har inte råd med någon som helst politisk handlingsförklaring i det här läget.

För det tredje vill vi se ett permanent och utbyggt tullstöd som ger företag proaktiv vägledning och minskar osäkerheten hos företagen. Små och medelstora företag ska inte behöva navigera i en alltmer komplex handelspolitik. När verkligheten är tuff ska de inte behöva stå ensamma.

För det fjärde måste vi växla upp arbetet med att vinna stora strategiska exportaffärer. Många andra länder arbetar systematiskt. De arbetar långsiktigt för att stärka företagets konkurrenskraft. Sverige ska inte stå vid sidan om. Vi ska i stället ligga i framkant.

Herr talman! Det här handlar inte om högt eller högt tonläge – det handlar om högre ambitionsnivåer. Vi är beredda att samarbeta alla dagar i veckan.

Handelspolitiken har historiskt varit ett område där Sverige kunnat tala med stark och samlad röst i Europa. Grunden för vår handelspolitik fastställs inom Europeiska unionen i huvudsak. Det är avgörande att EU fortsätter att bedriva en öppen investeringspolitisk agenda gentemot omvärlden.

Herr talman! Exportfrämjandet är en stor del av en offensiv handelspolitik. Den statliga exportfrämjande

insatsen behöver säkras och måste utvecklas, inte minst för fler små och medelstora företag, så att de når ut till nya marknader. I dag är det alltför många företag med goda produkter och tjänster som aldrig får möjlighet att ta steget ut på världsmarknaden.

Vi behöver också ta ett samlat grepp för att stärka exporten inom life science. Det är ett av Sveriges viktigaste kunskaps- och exportområden. Här finns världsledande forskning, innovativa företag och en stark tradition av samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Men konkurrensen är jättehård. Andra länder investerar kraftfullt, kan vi se. Då får inte Sverige hamna i en position där man lutar sig tillbaka.

Herr talman! I tider av geopolitisk osäkerhet är det viktigare än någonsin att Sverige står upp för globala samarbeten och frihandel. Vår historia visar att öppenhet har gjort oss mycket starkare, inte på något sätt svagare. Men öppenhet kräver naturligtvis ansvar. Det kräver politisk stabilitet. Det kräver att man förmår samla en majoritet kring avgörande framtidsfrågor. Där tycker jag att det finns brister hos regeringen i dag.

Det räcker inte att skriva debattartiklar om frihandel, som vi har kunnat se den senaste tiden. Det räcker inte att tala sig varm om exportens betydelse. Man måste också säkerställa att det finns ett brett parlamentariskt långsiktigt stöd för de avtal man säger sig vilja genomföra.

Sverige behöver ett samlat och handlingskraftigt agerande i en värld där spelreglerna uppenbarligen ändras väldigt snabbt. Vi socialdemokrater står redo att bidra till det arbetet – för de svenska jobben, för de svenska företagen och för svensk konkurrenskraft. Men då måste också regeringen välja väg.

Herr talman! Sverige ska vara en stark röst för fri, hållbar och rättvis handel, vilket vi menar borde vara det riksdagsbundna målet just för handelspolitiken. Sverige har en lång tradition av att föra en framgångsrik politik där handel, utvecklingssamarbete och ett starkt skydd för arbetstagares rättigheter såväl som höga klimatambitioner går hand i hand.

Fru talman! Sverige förtjänar bättre än symbolpolitik och påhittade motsättningar. Sverige förtjänar en handelspolitik som är stabil, offensiv och framtidsinriktad. Det är så vi bygger ett starkare land i en oroligare tid.

Jag yrkar bifall till reservation 17.

Anf. 169 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Välkommen till valrörelsen, säger jag.

Handelspolitiken är, som ledamoten Mattias Jonsson mycket riktigt säger, en fråga som har ett stort och brett anslag i Sveriges riksdag. Att regeringen gör för lite, att allt är fel och att det alltid är vid fel tillfälle är en retorik som inte fungerar riktigt väl, om man säger så.

Den 1 december 2023 införde vi en ny strategi för handelspolitik. Det är en bred politik som går tvärs över departementen. Den genomsyrar alla olika

områden. Man vänder sig också utåt med ett team som arbetar strategiskt för att på alla sätt marknadsföra Sverige med olika märkeshanteringar.

Man kan inte – det kanske är en nyhet för ledamoten Mattias Jonsson – ha ministerstyre. Men man kan ha samtal. Man har väldigt många samtal. Man har en dialog med organisationer och med näringslivet för att se vart världen vänder sig. Detta är en från-dag-till-dag-fråga emellanåt. Vissa gånger har det gått veckor under det senaste året mellan saker som har påverkat oss – tullar och annat.

Jag skulle vilja fråga ledamoten hur han ser på Kommerskollegiums arbete. Det är en av regeringen utsedd myndighet som ska tillgodose företagen, även de små och medelstora, när det gäller att agera i en mycket mer komplex värld.

Anf. 170 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Under hela mitt anförande försökte jag ge en signal om att vi behöver samarbeta. Det jag vänder mig emot är att regeringen snarare verkar befinna sig mentalt i opposition. Man anklagar socialdemokratin i stället för att söka samarbeta för långsiktig stabilitet i en väldigt orolig tid. Det var egentligen mitt huvudbudskap i mitt anförande.

Jag noterar att det är debattartikel efter debattartikel. Jessica Rosencrantz och Benjamin Dousa hade senast den 15 februari en attack på socialdemokratin i stället för att ägna sig åt att försöka få stabilitet i det egna regeringsunderlaget – när vi har stora frågor som rör sig på handelsområdet. Jag tänker i huvudsak på avtalet med Indien. Men det finns självfallet också andra områden där vi behöver ha långsiktighet och breda överenskommelser.

Vi har också krävt en snabbare process för ökad frihandel med fler länder. Vi har också varit de som först presenterat förslaget om tullstöd.

Som svar på frågan: Kommerskollegium har naturligtvis en viktig roll i sammanhanget. Men vi behöver jobba brett med de här frågorna. Vi behöver försöka söka samsyn.

Fru talman! När man inleder replikskiftet med att säga att vi går in i valrörelsen när hela mitt anförande i princip går ut på att vi behöver långsiktiga spelregler, en samsyn och en stabilitet i en orolig tid blir jag mycket förvånad.
(Applåder)

Anf. 171 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Mattias Jonsson, för svaret!

Det behöver man inte bli så förvånad över. Det blir så när man själv polemiserar och alltid ställer sig en bit ifrån det som händer. Det som har skrivits i debattartiklar är väl just att vi behöver hålla ihop och vara ett land som talar med en röst utåt. Det är här som ni hela tiden söker en konfliktyta. Det gör ni i varenda fråga. Ni ställer er vid sidan av men pratar ändå om en

gemenskap. Det är väl inte riktigt den retorik som Sverige behöver i den värld som vi ska navigera i.

Det är bra att Kommerskollegium ändå har ett förtroende från Socialdemokraterna, eftersom det är en utsedd myndighet. Det är bra att ha en sammanhållen organisation och en myndighet som kan ta till vara intressen och samla in frågor och de orosmoment som finns. De kan hantera dem och hjälpa företagen, oavsett storlek, att komma framåt bland regler och annat i världen som de har att navigera i.

Mattias Jonsson! Socialdemokraterna skulle kanske försöka närma sig regeringen och hålla en linje. Hur ser du på det?

Anf. 172 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för frågan!

Ibland är det inte lätt att nå fram. Men jag tycker att det är ett ansvarstagande av ett socialdemokratiskt parti i opposition att sträcka ut handen till regeringspartierna för en stabilitet och långsiktighet. Att vända det till att se det som attacker är en mycket intressant tolkning.

Ledamoten sa att det är fråga på fråga. Jag vänder på det och säger att vi sträcker ut en hand, fråga på fråga, i en omvärld som är väldigt ansträngd och som sätter Sverige på prov.

Vi har energipolitiken. Där har vi i opposition gått in i samtal för att försöka få långsiktiga spelregler. Det väljer Moderaterna och Sverigedemokraterna att avsluta. Det riskerar svenska jobb. Det riskerar svensk industri på ett sätt som är mycket, mycket allvarligt.

Vi har gängkriminaliteten. Där ber vi om att försöka få en överenskommelse om en så kallad tioårspakt med regeringen, med Moderaterna, fast vi är i opposition. Vi ser nämligen att det är en otroligt viktig fråga att få en långsiktighet kring och inte en ryckighet. Det handlar om att samhället ska visa att vi menar allvar med att knäcka gängkriminaliteten.

Att påstå något annat är magstarkt. Vi ska gå in i en valrörelse. Vi ska ha olika uppfattningar. Fast vi är i samma år som valet står vi fortsatt här och säger att vi i vissa frågor behöver ha stabilitet, överenskommelser och långsiktighet. Då kan man inte vända det till att polarisera, tycker jag.

Anf. 173 TREDJE VICE TALMANNEN:

När vi börjar närma oss slutet av den här mandatperioden – det är den sista våren under mandatperioden – påminner jag ledamöterna än en gång i all ödmjukhet om att samtliga ska tala via talmannen. Med andra ord: ”Du” ska inte förekomma.

Anf. 174 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt ställa en kort fråga, men jag blev lite nyfiken. Du pratar om en bred uppgörelse, att man ska göra saker tillsammans och så där. Min fråga har därför inte med handelspolitik att göra – eller det har den också, eftersom du nämner symbolpolitik och att säga en sak här och göra någonting annat. Ni är

ju inte intresserade av en uppgörelse med det näst största partiet i Sverige, vilket är konstigt med tanke på att ni säger att ni vill samarbeta.

Handelspolitiken är, precis som ledamoten själv sa, väldigt viktig och väldigt avgörande för Sveriges väl. Vilka förenklingar vill ni göra så att små exportörer klarar kraven? EU har ju ställt en himla massa krav på exportföretag om exempelvis mänskliga rättigheter och miljömässiga krav på produkter och så där. Hur tänker ni kring det? Accepterar ni att det i praktiken bara är stora företag som klarar av det här?

Anf. 175 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Johnny Svedin, för frågan! Det är helt korrekt uppfattat att vi med tydlighet ger uttryck för att vi är beredda att samarbeta med alla partier utom Sverigedemokraterna i någon typ av regeringskonstellation. Det har att göra med att vi har olika grundsyn. Vi har olika människosyn, och våra ideologier är så pass åtskilda att vi inte ser möjligheten eller kan tänka oss att ha den typen av samarbeten.

Som jag också sa i mitt anförande är det otroligt viktigt att små och medelstora företag kommer ut på världsmarknaden. Många företag i dag får inte den möjligheten, och därför måste vi se till att stötta dem. I mitt anförande sa jag också att vi behöver ett aktiverat Team Sweden och en uppdaterad analys av Sveriges ekonomiska säkerhet och sårbarhet. Vi har också flera olika myndigheter och organisationer som behöver aktiveras på ett mer effektivt sätt. I en svår tid som den här med tullar och osäkerhet i omvärlden ska vi inte bara satsa på stora företag, utan även små och medelstora företag måste få den möjligheten.

Det handlar om svenska jobb och svenska företag. Då kan vi inte bara blicka mot de stora företagen. Om det är så det har uppfattats är det helt fel – det här är en ansats för en bredd.

Anf. 176 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret, även om jag egentligen inte hörde något konkret svar från ledamotens sida.

Att stötta de små företagen är lätt att säga, men hur gör man det konkret? Du nämner Team Sweden, och för den delen Business Sweden, vilket är bra. På det området har regeringen gjort satsningar, och det stöder vi helt och hållet. Det är fantastiskt bra, för det är lite vårt ansikte utåt.

Nu jobbar EU intensivt med bland annat omnibuspaket och det ena och det andra för att underlätta framför allt för små och medelstora företag att kunna ut på exportmarknaden. Är det inte i princip det som ledamoten står här och säger? De jobbar redan med detta. När du stod här och tog replik på mig sa du att vi inte kan påverka så mycket, för det är mest EU som har den stora rätten till våra handelsfrågor, och det stämmer ju.

Vad vill ni socialdemokrater göra konkret? Det är min fråga.

Anf. 177 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag redogjorde i mitt anförande för fyra områden där vi vill växla upp och förstärka så att både små, medelstora och stora företag får möjlighet att komma ut på marknaden utanför Sveriges gränser.

Vi behöver öka möjligheten till export. Vi behöver också stärka och skapa mer stabilitet kring svenska företag som i dag upplever en stor osäkerhet. Det handlar om ett tullstöd så att man vet hur man ska navigera i den osäkerhet som är. Det finns en rad saker som vi kan göra på hemmaplan.

Fru talman! I det tidigare replikskiftet med Johnny Svedin påtalade jag med stor oro att man slirar på svaren kring om man ska stötta ett avtal med Indien till ett värde av 44 miljarder. De signaler jag får från Sverigedemokraterna i Europaparlamentet gör mig starkt orolig. Ett sådant avtal skulle kunna skapa väldigt stora möjligheter inte bara för stora företag utan även för små och medelstora företag. Den typen av satsningar på bredden är otroligt viktigt. Det handlar inte om att växla ned utan om att växla upp. Vi ska ha långsiktiga spelregler, gärna över blockgränserna.

Anf. 178 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M):

Fru talman! Vi lever nu i en tid när handelspolitik har gått från att vara ett tekniskt politikområde till att vara en central del av både säkerhetspolitiken och den ekonomiska politiken. Internationell handel handlar i hög grad inte längre om ekonomiska regler och strukturer för handel så som vi vill ha det.

Krig i vårt närområde, ökade geopolitiska spänningar och störningar i globala leveranskedjor påverkar svenska företag varje dag. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina för fyra år sedan, en ökande rivalitet mellan världens största ekonomier och en tydlig global trend mot protektionism har förändrat spelplanen. Handel används allt oftare som ett strategiskt verktyg. Nya beroenden byggs och gamla bryts. Vi ser hur tullar och stora industristöd växer fram, inte minst från den amerikanska administrationen i USA.

När stora ekonomier agerar förändras konkurrensvillkoren snabbt. Det riskerar att leda till motåtgärder, ökade handelshinder och en mer fragmenterad världshandel. Detta har vi också sett flertaliga prov på under det senaste året när vi befunnit oss i ett tullandskap som ändrats på ett nyckfullt sätt.

EU ska använda sina handelsinstrument när det behövs men alltid med målet att värna en öppen världshandel. Sverige driver på i arbetet för att konkurrensen inte ska snedvridas, samtidigt som vi värnar öppen handel och undviker eskalerande tullkonflikter genom att agera konstruktivt i Europeiska unionen och stödja Världshandelsorganisationen. Så säkerställer vi bra villkor för svenska företag. Att vara stark handlar inte alltid om att ropa högst utan om att få resultat där slutet fattas.

Fru talman! För ett exportberoende land som Sverige är svaret tydligt: Vi är och ska fortsätta att vara pådrivande för frihandel, konkurrenskraft och öppna

marknader. Mer än hälften av vår bnp är kopplad till export. Det handlar om hundratusentals svenska jobb i industrin, tjänstesektorn, techbranschen och småföretag runt om i landet, för att nämna några.

Det är inte svårt att konstatera att en stängd värld ger förlorare. Det ska understrykas att vårt land valt frihandel utifrån att vi har en stark ekonomi, konkurrenskraftiga företag och förmåga att hantera risker. Med andra ord har Sverige gjort ett strategiskt val.

Handelspolitik börjar här hemma. Därför har regeringen den 1 december 2023 tagit fram en strategi för handel och investeringar. Den stärker svensk konkurrenskraft i en osäker värld. Strategin bygger på ett tvärsektorielt arbete, där handel kopplas samman med innovation, klimat, digitalisering och industripolitik eftersom handel i dag genomsyrar hela ekonomin.

Samtidigt har regeringen inrättat ett regelråd för att stärka arbetet med regelförenkling utifrån att minska företagens administrativa bördor. Ett implementeringsråd har också inrättats för att motverka överimplementering av EU-lagstiftning så att svenska företag inte får sämre villkor än sina europeiska konkurrenter.

Det handlar ytterst om konkurrenskraft och om regelbaserade villkor. Sverige står tydligt upp för fri, hållbar och regelbaserad handel. Europeiska unionen och de muskler vi har tillsammans spelar en avgörande roll. Sverige är en stark handelsnation, men vi är också beroende av EU:s gemensamma tyngd. Genom EU får vi muskler att förhandla med världens största ekonomier. Därför driver Sverige på för fler frihandelsavtal.

EU förhandlar med flera viktiga ekonomier, bland annat Indien, Indonesien och Australien. Arbetet fortsätter också om avtalet med Mercosur, vilket är strategiskt viktigt både för att öppna nya marknader och för att minska sårbarheter i globala värdekedjor.

I en mer osäker värld behöver Sverige lägga äggen i flera korgar. Samtidigt är det multilaterala handelssystemet viktigare än på länge. Sverige arbetar aktivt för att stärka världshandelsorganisationen WTO, inte minst för att få ett fungerande tvistlösningssystem på plats igen.

Handel ska avgöras genom regler, inte genom maktpolitik eller eskalerande tullkonflikter. Detta är avgörande för svenska företag, som är beroende av stabila och förutsägbara villkor. Men handelspolitik handlar inte bara om stora globala avtal, utan den handlar också om att företag faktiskt ska kunna använda möjligheterna. Här hemma spelar Kommerskollegium en viktig roll som den myndighet som har ett särskilt stort ansvar för att hjälpa företag att förstå regelverk och navigera internationella marknader.

Parallellt arbetar regeringen med initiativet Made with Sweden, som stärker svenska varumärken, innovation och exportmöjligheter på globala marknader. Tillsammans med Team Sweden – där ambassader, myndigheter och näringsliv samverkar – öppnar detta dörrar för svenska företag och hjälper dem att konkurrera på nya marknader.

Fru talman! Sverige ska vara en stark röst för öppen handel i en tid när världen blir mer sluten. Vi arbetar för att stärka konkurrenskraften genom bättre regelverk. Vi arbetar med att påverka i EU och i globala organisationer för att skapa goda villkor. Och vi arbetar med att bygga bredare handelsrelationer för att minska sårbarheten i en osäker omvärld. Det är så vi stärker svenska företag, svenska jobb och Sveriges roll som global handelsnation.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 179 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten konstaterade har handelspolitikens strategiska betydelse ökat den senaste tiden. Moderaterna har de senaste veckorna äntligen kommit till slutsatsen att Donald Trump inte är Sveriges bästa vän och att hans politik skadar våra relationer. Vägen till den punkten har varit ganska lång och krokig, men till slut har ni äntligen kommit fram. Även om det inte alltid är de starkaste och kraftfullaste uttrycken som ni tar fram ur verktygslådan markeras det nu ändå mot Trumps politik.

Efter Trumps tillträde har han vid upprepade tillfällen hotat Europa med tullar. För att motverka detta skickades EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen till Skottland och Trumps golfbana i samband med en semester som Trump hade där. Efter mötet hade Ursula von der Leyen med sig en servettskiss där USA fick vad man ville och EU i praktiken inte fick någonting. Många politiker både till vänster och till höger har kritiserat denna överenskommelse.

Men när Trump ännu en gång hotade Grönland och Danmark fick Grönland och Danmark stöd av andra länder, inklusive Sverige, och det blev stopp i processen för att ratificera handelsavtalet mellan EU och USA. Ändå tog det inte lång tid efter detta förrän Moderaterna började drömma om en ratificering av avtalet så fort tullchocken och det akuta militära hotet mot Grönland var borta. Då ville Moderaterna på nytt ha ett handelsavtal med USA.

Men bedrövelsen tog inte slut där. Nu när INTA-utskottet i Europaparlamentet skulle titta på frågan i veckan fick Trump feeling igen och ville införa nya tullar, nu på 15 procent, mot Europa. Han har inte följt handelsavtalet en enda gång. I går kom nyheten att man på nytt stoppar ratificeringen.

Fru talman! Varför i hela världen vill Moderaterna ha detta dåliga handelsavtal med USA så snabbt som möjligt?

Anf. 180 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Svenneling för frågan.

Det är inte så att Moderaterna, regeringen eller Sverige är emot USA. Det är administrationen och Trump som agerar, inte USA som land. Många företag har affärer med USA. Det framgick i ett annat

replikskifte att det är viktigt att arbeta för att affärerna också ska fungera. Därför vill man ha handelsavtal.

Vi arbetar hela tiden för att få på plats frihandelsavtal med länder. Vi tror att handel är en väg framåt också för att skapa kontakter och gemenskap och utveckla utbyten som leder till positiva saker.

I det läget får man balansera vad som händer och vilka verktyg som ska användas som kan påverka någon som man uppfattar går i fel riktning och hela tiden driver på mot tullar. Samtidigt vill man förändra världen så att man kommer tillbaka till en ordning med en fungerande regelbaserad handel. Det är svaret.

Anf. 181 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Avtalet undertecknas med Trumpadministrationen. Det är inte någon annan än Trump som man har förhandlat avtalet med. Trump bryter mot överenskommelsen gång på gång; nu senast häromdagen. Moderaterna och EPP-gruppen uttalar att man ändå vill gå vidare med ratificeringen av avtalet. Jag förstår inte logiken.

För mig är slutsatsen att vi måste minska beroendet av USA för att garantera de värdekedjor som finns och en stabil efterfrågan. Vi behöver hitta nya globala produktions- och handelsmönster, och vi ska göra oss mindre beroende av USA. Vi har varit kritiska mot handelsavtalen eftersom de skadar europeisk industri och vårt jordbruk, och det leder till ett ökat beroende av USA.

I avtalet konstateras bland annat att Europeiska unionen har för avsikt att avskaffa alla tullar mot industrivaror från USA. Samtidigt ger man förmåner till USA på ett brett spektrum av varor, från nötter till fläskkött och bisonkött. För USA är det generellt 15 procent på alla EU-produkter när det är i princip noll för USA. Det kan skada vår jordbrukssektor och vår förmåga till självförsörjning.

En del av uppgörelsen är att Europa ska köpa amerikansk fossil energi för 750 miljarder dollar över tre år. Man måste ändå kunna ifrågasätta realismen i detta. Det här står helt uppenbart i strid med våra klimatmål, och det ökar vårt beroende. Det kräver betydande investeringar för att fyrdubbla energiimporten från USA, i ett läge där vi behöver minska vårt beroende av fossil energi och av USA.

I avtalet står det också att vi ska köpa mer militär utrustning och försvarsmateriel, i en tid då vi behöver stärka vår egen säkerhet och minska vårt militära beroende av USA. Då vill Moderaterna bygga in detta i handelsavtalet.

Fru talman! Jag förstår inte motiven.

Anf. 182 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Håkan Svenneling för frågan.

Det ena förtar inte det andra när vi talar om frihandel. Vi kan både driva frihandelsavtal med ett land och göra avtalet framåtskridande för att komma till ett annat läge än det vi befinner oss i i dag. Avtalen har tjänat

oss väl, och det tror vi att de ska göra även i fortsättningen.

Jag ser inte USA som en fiende. Tvärtom! Vi har omfattande handel med Amerika. Håkan Svenneling anser att vi borde söka oss någon annanstans. Det gör regeringen genom att lägga äggen i flera korgar. Regeringen driver på för att skapa relationer med andra länder och bygga handelsavtal. Samtidigt byggs handelsavtal med EU för att komma framåt. Det ena förtar inte det andra.

Om Sverige ska vara ett litet öppet land där vi tror på handel måste vi tillåta andra att skicka sina varor hit. Vi kan inte begära att vi ska skicka våra varor ut i världen och att alla ska tycka att det är fantastiskt utan att de får något tillbaka. Frihandel är viktigt.

Även om det inte hjälper i sak har EU har tullar mot USA. Det är inte så att de enbart finns på en sida. Vi ska ha det med oss när vi tittar på frågan.

Anf. 183 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för anförandet!

Jag har två frågor till Moderaterna och Ann-Charlotte, fru talman. Jag hör regeringen och finansministern uttrycka att vi har en Trumpsäkrad ekonomi. Samtidigt sägs det att det är tomt i våra lador, och vi har en arbetslöshet på 9 procent och en ungdomsarbetslöshet på ungefär 25 procent. Under mandatperioden har vi också sett stora volymer av varsel och konkurser. Vi får väl gå tillbaka decennier för att hitta motsvarande siffror.

Min fråga till Ann-Charlotte Hammar Johnsson är: Vad betyder Trumpsäkrad ekonomi?

Det finns samtidigt en snedvriden konkurrens från Kina när det gäller stålet, vilket har drabbat 90 000 jobb mellan 2008 och 2023. Vilka åtgärder anser ledamoten att man behöver vidta för att komma till rätta med den snedvridna konkurrensen?

Anf. 184 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om ledamoten Jonsson lyssnade på debatten tidigare i dag i andra kommittéer och utskott. Där kom man utanför den egna debatten om handeln. Det gör vi kanske här nu också. Det är därför jag lyfter upp det.

Man ska komma ihåg var vi kommer från, när det gäller den fråga som Mattias Jonsson nu lyfter upp. År 2022 var inflationen väldigt hög. Vi har alltså tagit oss från en plats där vi hade höga bränslepriser, enormt höga elpriser och så vidare. Det har det arbetats med längs vägen.

Retoriken som Socialdemokraterna använder om att det är tomt i ladorna är inte vår retorik. Det är er retorik, Mattias Jonsson. Det är det jag menar med valrörelse.

Vi har valt att använda ett reformutrymme för att göra reformer. Det är på den vägen vi rör oss. Vi har gjort historiska investeringar i infrastrukturen, inte minst i upprustning och reparationskulden som ligger

långt tillbaka. Vi har gjort stora satsningar på forskningspropositionen, rustat upp försvaret och sänkt skatter, så att det blir mer kvar i plånboken brett, även om Socialdemokraterna påstår något annat.

I en globalt osäker tid har vi stärkt svensk ekonomi. Vi har brutit lågkonjunkturen. Vi kom från en plats långt ned och är nu på en plats högt upp. Man påstår att vi har hög arbetslöshet. Ja, det har vi i jämförelsetalen i Europa. Men tittar vi på vårt eget land och plockar bort de personer som inte är arbetslösa enligt vår egen statistik, det vill säga ungdomar som är i arbetsför ålder men som kanske går på universitetet och jobbar på somrarna och har andra jobb och så vidare, ser vi att den sjunker märkbart. Jag tycker att det är viktigt att ta med den aspekten, eftersom det påverkar hur vi ska hantera de frågorna här hemma.

Anf. 185 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Min tolkning är att Trumpsäkrad ekonomi innebär skattesänkningar, reformer och lånat reformutrymme.

Jag hörde inget svar om Kina och de dumpade priserna på stål. 90 000 jobb och 25 procent av arbetskraften i stålindustrin har försvunnit. Ståltillverkningen i Vikmanshyttan, som har funnits i 500 år, har slagit igen.

Det har inte funnits någon skyddsmekanism mot det billiga kinesiska stålet. Men nu har det fattats ett beslut på EU-nivå för att hantera överimporten. Det är en tullkvot på 18 miljoner ton. Den är viktig och något som stålindustrin har krävt i över tio år. Äntligen har den kommit på plats.

Jag noterar dock att Moderaterna i berört utskott i Europaparlamentet röstade nej till den här tullkvoten, som säkrar jobb i Sverige och Europa, för att hantera de dumpade priserna från det kinesiska stålet.

Min fråga blir fortsatt: Vad vill Moderaterna? Och varför röstade Moderaterna nej till tullkvoten för att hantera den snedvridna konkurrensen?

Anf. 186 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! När det gäller socialdemokraten Mattias Jonssons uttryck om Trumpsäkrad ekonomi skulle jag säga att det handlar om att kunna hantera tullar. De är hanterbara, även om det är något vi inte önskar. I botten av detta ligger att vi vill ha frihandel och hela tiden arbetar för att kunna ha öppna ekonomier. Det tjänar vårt land väl.

Att det finns stor påverkan från andra håll i världen leder till exempel till att företag som har varit i Kina får problem med var de hör hemma och om de ska betala inom EU eller mot länder som Kina. Man arbetar för att hitta lösningar på det. Man kanske pratar med näringslivet, som svarar: Det här kan vi klara, och det här klarar vi inte.

Mattias Jonsson målar upp en mörk bild av att allting är fel, att man inte kan göra så här och att något borde ha gjorts för länge sedan. Det är spännande. Om saker och ting och mycket som man tycker inte

stämmer nu hände för tio år sedan, varför gjorde inte den socialdemokratiska regeringen någonting då? Det skulle jag vilja veta, men eftersom detta var slutreplikén får jag inte svar på det.

Anf. 187 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Det känns bra att vara tillbaka i de handelspolitiska debatterna. Det var ett av mina ansvarsområden den första mandatperioden jag satt i riksdagen, mellan 2014 och 2018. Många delar av debatten och förslagen, även en del av ledamöterna, är desamma. Men det har hänt en del när det gäller ledamöter men framför allt när det gäller politiken.

Donald Trump har blivit USA:s president ännu en gång, och hans sikte är inställt på att använda tullar för att driva igenom sin politik. Det är en politik som är skadlig för alla i världen, framför alltför de globala leveranskedjorna, som är en del av att binda oss samman i en gemensam global ekonomi.

Jag skulle vilja att Sverige och EU driver en rättvis handelspolitik som sätter människor, social rättvisa, djur, klimat och miljö främst och som fokuserar på samhällsvinster för alla, inte bara på vinster för storföretag. Jag vill se en handelspolitik som har inriktningen att den inte bör innebära försämringar för medborgare i andra länder. För att handel ska kunna bedrivas med rättvisa villkor måste fattiga länder få fördelar och större handlingsutrymme att själva utforma sin handelspolitik.

Handel ska också vara ett verktyg för att dela med sig av gröna tekniker och uppmuntra länder att stärka sitt klimat- och miljöarbete och sin politik. Det är avgörande att fattiga länder ges reella möjligheter att utveckla sin egen industri och sitt eget jordbruk så att de inte pressas in i avtal som begränsar deras möjligheter att bedriva en aktiv utvecklings- och näringspolitik.

Sverige bedriver ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete på nationell nivå som får globala effekter genom bland andra Exportkreditnämnden, EKN, Svensk Exportkredit, SEK, och Business Sweden. Arbetet sker i form av olika stöd där exportkrediter eller garantier utfärdas vid export och investeringar utomlands. Tyvärr tycker jag att insynen i dessa verksamheter är mycket bristfällig, trots att det är stora summor som används för att stödja investeringar och handel, ibland i länder som är diktaturer. Jag menar att regeringen borde återkomma med förslag för att öka insynen i verksamheter som Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit.

Jag vill i sammanhanget också lyfta upp EU-regler om företags ansvar som riskerar att urvattnas med kommissionens regelförenklingsiver. Vi behöver tydliggöra företags miljö- och klimatansvar. Det är av stor vikt att regeringen verkar för kraven på att det som heter human rights due diligence och environmental due diligence får större genomslag i Sveriges och EU:s regelverk när det gäller företags agerande utomlands.

Fru talman! Det jag sa tidigare om handelspolitik gäller inte minst i handelsrelationerna mellan Israel och Palestina. EU är Israels största handelspartner.

Cirka en tredjedel av all export från Israel går till EU. Israels ockupation av Palestina hade inte varit möjlig utan EU:s förmånliga handelsavtal med Israel.

Palestina har i dag ingen makt över sin egen ekonomiska utveckling på grund av ockupationen.

Med den mur som Israel har byggt runt Palestina, de checkpoints som finns och de militära lagar som har införts hindras palestinska företag från att växa och etablera sig på exportmarknader. En ökad handel med Palestina är därför ett viktigt verktyg för att Palestina ska kunna återuppbyggas, samtidigt som det ger EU möjlighet att sätta press på Israel att respektera folkrätten.

Jag menar att det finns många verkningsfulla vägar att gå för att EU ska kunna uppnå detta. Exempelvis finns det sedan år 1997 ett så kallat interimsavtal om associering mellan EU och Palestina som bland annat omfattar handel. Detta avtal skulle kunna uppgraderas och göras om till ett permanent associationsavtal och därmed skapa bättre förutsättningar för handel mellan EU och Palestina. Det skulle i sin tur stärka den palestinska ekonomin.

En anledning till att Israels ockupation av Palestina kan fortgå är att internationella företag bidrar till ockupationen. I en rapport från FN:s särskilda rapportör för palestinska områden, Francesca Albanese, pekas ett flertal företag ut som bidragande till ockupationsmaktens genomförande av ockupationen, främst genom rivningar. Ett av de företag som nämns är svenska Volvo Group, som fortsätter att sälja grävmaskiner till Israel år efter år. Ett annat företag är Atlas Copco, som enligt rapporten bidragit med utrustning till militära posteringar och annan infrastruktur på ockuperat territorium. Förra året stoppade vi det svenska företaget Aimpoint från att leverera rödpunktsikten, då de använts för att sikta på och döda palestinier. Nu måste också andra företags handel med ockupationsmakten Israel stoppas.

Vänsterpartiet har många gånger framhållit att Sverige bör agera kraftfullt för att förhindra att nya israeliska bosättningar tillkommer på palestinsk mark och för att befintliga bosättningar ska avvecklas omgående. Den svenska regeringen bör därför, likt den norska regeringen, ta fram rekommendationer till svenska företag om hur de ska förhålla sig till handel med Israel som bidrar till att ockupationen av Palestina fortgår. Rekommendationerna bör enligt min uppfattning innehålla en avrådan från all handel som direkt eller indirekt stöder olagliga israeliska bosättningar. De bör också innefatta uppmaningar till företag att ta hänsyn till juridiska, ekonomiska och moraliska aspekter i affärer kopplade till Israel på ockuperad mark.

Fru talman! Under höstens allmänna motionstid väckte Vänsterpartiet en motion om Västafrika, en spännande region på en spännande kontinent. Västafrika består av minst 15 länder beroende på definition. Ett flertal länder i Västafrika befinner sig i en avgörande geopolitisk omvälvning som kan påverka utvecklingen i regionen under lång tid framöver. Det

koloniala arvet har präglat länderna långt efter att kolonialmakterna dragit sig tillbaka.

Det kommer nu att göras viktiga vägval som kan få långsiktiga konsekvenser för regionens framtid. Ett ökat oberoende från USA och Europa kan i bästa fall leda till ökad makt över egna naturresurser, en stärkt ekonomi, ökat folkligt inflytande och internationella samarbeten på mer jämlika villkor. Samtidigt finns en överhängande risk för att de militära regimerna i en del länder driver in dem i ett beroende av auktoritära stormakter som Ryssland och Kina.

Västafrika står för omkring 30 procent av Afrikas befolkning och bidrar också med ungefär 30 procent av kontinentens bnp. Jag menar att Sverige genom ett rättvist och ansvarsfullt handelsfrämjande arbete kan bidra till en positiv utveckling i regionen. Länderna i Västafrika skiljer sig dock åt när det gäller ekonomiska förutsättningar och graden av demokrati. Flera länder, däribland Nigeria, är potentiella tillväxtmarknader för svenska företag, inte minst inom digitalisering, teknik, transport och grön energi. Samtidigt finns det betydande handelshinder och risker i form av politisk instabilitet, korruption, demokratiskt underskott och bristande respekt för mänskliga rättigheter.

Fru talman! Ett annat exempel som jag vill lyfta fram är Marockos ockupation av Västsahara, som har pågått sedan 1975. Det är en ockupation som strider mot internationell rätt och som FN har antagit tydliga resolutioner emot. Ockupationen har bedömts som olaglig av Internationella domstolen i Haag.

Tvärtemot min uppfattning uttryckte den svenska regeringen den 19 januari i år stöd för Marockos autonomiplan rörande Västsahara. Marocko har inte suveränitet över Västsahara och kan därmed inte diktera villkoren för Västsaharas framtid. För att sätta press på ockupationsmakten Marocko måste därför EU och Sverige ta fram riktlinjer för hur företag och investerare bör agera i regionen. Sådana riktlinjer bör syfta till att förhindra investeringar på ockuperad mark så länge de inte görs med godkännande av Västsaharas legitima representant: Polisario.

Fru talman! Vidare vill jag peka på den dubbelmoral vi ser från västländerna när det gäller Kina. Man kritiserar staten Kinas övergrepp mot mänskliga rättigheter, vilket är rätt. Men samtidigt är det så att västliga företag motarbetar förbättringar av arbetsvillkoren för deras anställda i Kina.

Självklart måste länder i väst, inte minst Sverige, ta ansvar för hur deras företag agerar i Kina. Men Sveriges regeringar, oavsett partifärg, har alldeles för sällan lyft fram företagens roll för de mänskliga rättigheterna och tycks ofta göra väldigt stor åtskillnad mellan politiska och ekonomiska kontakter med Kina. Jag menar att det inte är möjligt att göra en sådan åtskillnad och att separera frågor om investeringar och handel från arbetet för mänskliga rättigheter. Regeringen bör därför kräva att svenska företag som är verksamma i Kina agerar mer konsekvent och i överensstämmelse med svensk politik när det gäller mänskliga rättigheter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 18.

Anf. 188 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Vi debatterar nu näringsutskottets betänkande om handelspolitik. Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Den oroliga omvärlden gör handelspolitiken än mer avgörande. Internationell handel är en förutsättning för Sveriges globala konkurrenskraft, välbefinnande och jobbskapande, liksom för hållbar tillväxt och klimatnytta. Den har också stor säkerhetspolitisk betydelse.

Målet för Sveriges handelspolitik är fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige. Detta är ansvarstagande i en tid då handelspolitiken är mer komplex och säkerhetspolitiskt laddad än på mycket länge.

Fru talman! Världen har förändrats snabbt. USA har under de senaste åren drivit en mer protektionistisk linje med nya tullar och omförhandlade handelsarrangemang. Kina fortsätter att kombinera ekonomisk styrka med statligt styrd industripolitik, omfattande subventioner och strategiska investeringar i kritiska sektorer världen över. Handel används i dag inte bara för att skapa välbefinnande utan också som ett maktmedel. Ekonomiska beroenden kan bli politiska påtryckningar. Globala värdekedjor ifrågasätts, och fragmenteringen av världshandeln är en reell risk.

För ett litet, exportberoende land som Sverige är detta inte en teoretisk diskussion, fru talman. Vår välfärd bygger på öppenhet. Våra företag är djupt integrerade i internationella värdekedjor. Våra jobb och vår skattekraft är beroende av att varor, tjänster och investeringar kan röra sig över gränser. I en sådan verklighet är en fri, hållbar och regelbaserad handel inte en ideologisk preferens utan en nödvändighet.

Trots en orolig omvärld där världsekonomin har påverkats av den amerikanska administrationens tullpolitik och av geopolitiska spänningar har utvecklingen varit relativt stark, fru talman, med god motståndskraft i både världshandel och global industriproduktion. Sverige har fokus på att vara EU:s tydligaste röst för en offensiv frihandelsagenda med prioritet på att sluta frihandelsavtal. Sådana avtal stärker motståndskraften i globala värdekedjor och skapar nya möjligheter för svenska företag och konsumenterna. Världshandelsorganisationen, WTO, är en grundläggande förutsättning för en global och regelbaserad handel och för motverkande av fragmentering.

Fru talman! Det multilaterala handelssystemet är under press. Tvistlösningssystemet inom WTO fungerar inte fullt ut, och förtroendet för de gemensamma spelreglerna har försvagats. Men den här regeringen driver på för att WTO ska moderniseras och återfå ett fungerande tvistlösningssystem. Det är helt centralt för svenska företag som är beroende av förutsägbara villkor och rättssäkerhet inom handeln. Det är därför avgörande att reformarbetet för Sveriges handelspolitik fortsätter. När stora ekonomier agerar ensidigt ökar

behovet av gemensamma regler. När systemet knakar måste vi stärka det, inte överge det.

Det är viktigt att komma ihåg att Sveriges handelspolitik inte är endast nationell. Den formas i avgörande delar genom Europeiska unionen. Det är inte en begränsning utan en styrka. Ensamt är Sverige en liten aktör i en omvärld dominerad av USA och Kina. Som del av EU är vi en del av en av världens största ekonomier, med betydande förhandlingskraft och möjlighet att sätta standarder globalt.

Fru talman! Sveriges utrikeshandelsstrategi anger ramarna för styrning av relevanta myndigheter och främjandeaktörer på området. Sveriges utlandsmyndigheter och Sveriges export- och investeringsråd, Business Sweden, och dess utlandskontor, vårt Team Sweden, spelar en viktig roll i reformarbetet. Även företagens förmåga till innovation, utveckling och försäljning är avgörande.

Strategin har mål som nu gäller för Sverige, fru talman. Det viktigt att ansvaret tydliggörs för genomförandet och uppföljningen av strategiarbetet och samarbetet mellan regeringen, myndigheter och berörda aktörer.

Det sker nu en årlig återkoppling om vilka effekter och mervärde de olika insatserna har. Även återkoppling från näringslivet bidrar till att säkerställa kontinuerligt lärande för alla aktörer inom Team Sweden och kommer att ligga till grund för att justera genomförandet av insatserna för största möjliga effekt.

Fru talman! Handel och säkerhet hänger i dag tätt samman. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har visat hur sårbarheter kan utnyttjas och hur ekonomiska relationer kan bli en del av en större konflikt.

Att stärka Ukrainas ekonomi genom handel, investeringar och närmare integration med EU:s inre marknad är inte bara ett ekonomiskt projekt utan en del av Europas samlade motståndskraft. Relationen till Ukraina är en prioritering, och konkreta åtgärder har redan vidtagits för att underlätta handel och investeringar.

Samtidigt måste Europa minska ensidiga beroenden. I en värld där stormaktsrivaliteter präglar ekonomin är det avgörande att utveckla diversifiering av leverantörskedjor, nya handelsavtal med likasinnade demokratier och stärkt samarbete om kritiska råvaror och teknik. Det handlar inte om att isolera sig, utan om att stå starkare och mer självständigt.

Gällande EU:s inre marknad ska EU:s långsiktiga konkurrenskraft stärkas och den inre marknaden fördjupas. EU gör nu ett förnyat politiskt åtagande med en långsiktig vision för den inre marknaden som en stark och uthållig motor för jobb, företagande och hållbar tillväxt de kommande tio åren.

Gemensamma regler på den inre marknaden ska re-spekteras. Regler ska förenklas i snabbare takt, och administrativa kostnader ska minska både inom Sverige och på EU-nivå.

Tjänstehandeln, fru talman, behöver särskild prioritet, eftersom integrationen på tjänsteområdet går

långsamt trots att tjänstesektorn står för 70 procent av EU:s produktion.

Till sist, fru talman, vill jag lyfta fram Sveriges insats och EU:s arbete inom e-handel. Den kraftiga ökningen av varor som köps online och importeras direkt till konsumenterna i EU har skapat betydande utmaningar. Det finns risker för konsumenters hälsa och säkerhet, ökade miljö- och klimateffekter samt snedvriden konkurrens för företag som följer lagen.

Särskilt tydlig är utvecklingen av lågvärdesförsändelser upp till 150 euro, där volymerna har ökat kraftigt från tredjeländer. Denna massimport av små paket, ofta köpta via globala e-handelsplattformar, innebär att enorma mängder varor passerar genom EU:s gränser utan att myndigheterna har realistiska möjligheter att kontrollera kvalitet, säkerhet eller regelefterlevnad i varje enskilt fall.

Resultatet är att tull- och marknadskontrollmyndigheternas kapacitet pressas till bristningsgränsen, vilket i sin tur ökar risken för att farliga, otillåtna eller falskt deklarerade produkter når EU:s konsumenter.

Med EU:s nya verktygslåda för säker och hållbar e-handel skärps arbetet för att säkerställa att produkter som säljs online faktiskt uppfyller EU:s krav.

Sverige driver aktivt på för att stärka efterlevnaden, modernisera kontrollsystem och säkerställa en mer rättvis konkurrens mellan laglydiga EU-företag och aktörer utanför unionen. Sveriges seriösa företag ska inte missgynnas, och konsumenterna ska känna sig trygga även på en snabbt växande digital marknad.

Fru talman! Sverige ska fortsatt vara en stark röst inom EU för en fri, hållbar och regelbaserad handel. När andra reser murar ska vi stå upp för öppna marknader. När osäkerheten ökar ska vi försvara de regler som skapar stabilitet. När stormakterna tävlar om dominans ska Sverige, tillsammans med Europa, vara en kraft för samarbete, förutsägbarhet och långsiktig ekonomisk styrka.

Det är den linje Kristdemokraterna står bakom. Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 189 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Tull, tull och tull! Det är 10 procent i tull, 15 procent i tull, 40 procent i tull, 75 procent i tull och 130 procent i tull. Tull, tull och tull! Hela handelspolitiken i världen handlar om tull.

Låt oss ta det lite med ro. Låt oss ta vår åra, lägga den i vår årtull och ro ut på ett annat vatten. Låt oss sätta oss i Harpsundsekan och blicka ut mot nya möjligheter och mot nya vatten.

Sverige är en fantastisk nation. Vi är en liten, exportberoende ekonomi. Vi har ett oproportionerligt stort antal globala företag. Tänk efter en sekund. Ni kan säkert när ni sitter här räkna upp 20, 30 globalt aktiva företag bara rätt ur huvudet. Det är helt fantastiskt vilket land vi är.

Vad är det egentligen som har lett till att vi har kommit att bli det här stora exportsuccélandet Sverige uppe i nord? Vi har en liten hemmamarknad med få

invånare. En global expansion har helt enkelt varit nödvändig för svenska företag.

Vi har sedan lång tid tillbaka en stark exporttradition, till exempel Ostindiska kompaniet. Vi har en stark ingenjörstradition. Vi har en hög utbildningsnivå som är tämligen jämnt distribuerad. Vi har en digital mög- nad, ett väl utbyggt välfärdssamhälle och ett stabilt samhällssystem där vi har ett högt förtroende för våra institutioner.

Det som emellertid nu med regeringens kraftigt förändrade migrationspolitik skapar djup oro hos mig, i akademien och i näringslivet är vad som sker med kompetensutvisningar och tonårsutvisningar. Från sommaren ska det vara ett lönekrav på 33 390 kronor i månaden för att få vara kvar i Sverige. Vad händer då med svenskt näringsliv? Vad händer med svensk of- fentlig sektor? Vad gör det med Sverige-bilden?

Senast i dag kunde vi läsa en artikel i Aftonbladet av Jonas F Ludvigsson från Karolinska institutet om vad en intern enkätundersökning har gett för resultat. Han hade ställt ett antal frågor om Sverige-bilden och hur man ser på den förda politiken till alla forskare med en bakgrund utanför EU/EES.

Ett svar som verkligen sticker ut var att 96 procent svarade att Sveriges tuffare migrationspolitik minskar vår förmåga att attrahera internationella toppforskare. Det är ganska allvarligt.

Han avslutar artikeln med att säga att det är ett aka- demiskt självsmål. Jag vill gärna addera att det är ett näringspolitiskt självsmål, ett handelspolitiskt självsmål och till och med ett självsmål för svensk tillväxt.

Handel driver välbefinnande. Tro mig, jag är född och uppvuxen i Borås. Det är knallarnas och gårdfarihand- larnas stad. Ofta kom det hem till min familj någon man med bakluckan fylld med textilier som han ville mångla, en modern knalle.

Jag minns särskilt en gång när en man med armen fylld av badrockar kom in i hallen. Vi hade kanske inget behov, men vi köpte två badrockar, en till mig och en till min bror. Jag fick en blåvit, vilket så här i efterhand känns mycket märkligt, eftersom Borås är Elfsborgs stad. Det skulle naturligtvis ha varit en gul- svart badrock.

Hur som helst fick jag tidigt lära mig om handels betydelse. Jag fick lära mig att små marknader får sämre välbefinnande än stora, och att protektionism och pla- nekonomi på sätt och vis är samma andas barn. Där är frihet, uppfinningsrikedom, konkurrens och entrepre- nörskap inte grunden. Båda systemen leder till stagnat- ion och ineffektivitet.

Världshandel leder också till fred. När vi förstår varandra, kan diskutera handelsrelationer och hur vi vill ha det och förstår varandras kulturella skillnader och så vidare ökar också förståelsen och respekten för varandra. Handel driver fram fred.

Samtidigt befinner vi oss nu tyvärr, fru talman, i ett geopolitiskt läge som alla är fullt medvetna om. Vi har ett USA med en helt annan politisk agenda än man har haft historiskt, med tull, tull och tull. Vi har ett Kina

som är väldigt orienterat runt sin egen framgång och ett Ryssland som har sin intressesfär.

När det gäller Sverige, som den lilla, exportbero- ende ekonomin, skulle jag vilja säga att den enda möj- ligheten för vår del att rida ut denna geopolitiska oros- tid är att gå samman mycket mer intimt i Europeiska unionen.

I EU är vi betydligt fler invånare än i USA. Vi har en stark historia. Vi har fyra friheter som vi kan bygga vidare på: fri rörlighet för varor, fri rörlighet för tjäns- ter, fri rörlighet för kapital och fri rörlighet för perso- ner.

Om vi dessutom kan addera ett större självförtro- ende när det gäller Europas förmåga att ta en ledande roll i den geopolitiska oron är det den möjlighet vi har och den väg vi kan gå. Där finns också ett egenintresse för Sverige, eftersom 75 procent av vår export går till EU.

Centerpartiet tycker att vi ska fördjupa den inre marknaden. Vi vill fortsätta att riva hinder på den inre marknaden, särskilt för tjänster och digitala produkter för att göra det lika lätt att handla med dem över grän- serna som med fysiska varor. Vi vill driva på för fler handelsavtal. Vi har tidigare nämnt Mercosurområdet, Sydamerika, Indien, Thailand och Australien. Den vägen bör vi gå i EU för att se vad som finns på nya vatten.

Det finns anledning att stärka EU som en global ak- tör, och det finns möjlighet för Sverige att ta en le- dande roll i EU för att även stärka den transatlantiska ekonomiska relationen med USA.

Samtidigt som vi ropar efter frihandelsmöjligheter måste vi se den geopolitiska realiteten. Det finns an- ledning för oss att skydda strategiska intressen. En för- ändrad säkerhetspolitisk situation påverkar även han- delspolitiken.

Samtidigt som frihandel och öppenhet är viktiga ut- gångspunkter behöver hänsyn tas till skyddet av Sve- riges säkerhetsintressen. Denna typ av avvägningar måste göras i större utsträckning än tidigare. En rad åt- gärder kan därför behöva vidtas från Sveriges sida. Ett exempel som vi driver är en översyn av gransknings- systemet för utländska direktinvesteringar. Vår upp- fattning är att det nuvarande systemet inte lever upp till nya nödvändiga krav och därför bör ses över.

Slutligen, fru talman, ska jag säga några ord om grön omställning, som är – eller åtminstone har varit men förmodligen fortfarande är – en svensk paradgren. Jämte den geopolitiska oron ser vi att det är två saker som påverkar företagen i oerhört hög grad. Det handlar om klimathotet, och det handlar om den inkommande AI-utvecklingen.

När det gäller grön omställning ligger Sveriges fö- retag i framkant. Att vi hade modet att 1992 införa en koldioxidskatt har drivit fram en proaktivitet hos svensk industri och svenskt näringsliv. Vi ser att det finns många anledningar att fortsätta en inslagen väg med stabila, långsiktiga klimatmål för Sverige.

Det kanske inte i första hand handlar om att den lilla utsläppsminskning vi kan åstadkomma i Sverige

får en global betydelse, utan det handlar om att våra företag ska kunna exportera och tjäna de stora pengarna i morgon. Det handlar om att vi med den teknologi vi sprider över världen också får ned utsläppen i världen riktigt substantiellt.

För att åstadkomma ett exportfrämjande som gynnar både det svenska näringslivet och den gröna omställningen anser vi i Centerpartiet att regeringen bör ta fram ett mål om export av miljövänlig teknik.

Fru talman! Vi väljer att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 190 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! För mitt parti Liberalerna och för den här regeringen är det av yttersta vikt att stå upp för just den regelbaserade och öppna handeln. Vi har den senaste tiden sett skräckexempel på vad som händer när man frångår spelreglerna internationellt.

Just för att stärka tillväxten och motståndskraften i vår ekonomi behöver vi mer internationell handel och mer samverkan med omvärlden. Den svenska handelspolitiken syftar just till att främja svenska ekonomiska intressen och bilden av Sverige utomlands. Det handlar om att kunna underlätta export och utländska investeringar till Sverige och att fortsätta det handelsutbyte med andra länder som vi har gjort så väldigt framgångsrikt, som har nämnts här tidigare.

Frihandel och marknadsekonomi är helt centralt för att lyfta människor ur fattigdom, för att klara den gröna omställningen och för att finansiera vår gemensamma välfärd. Inom den internationella handelspolitiken måste Sverige därför vara en fortsatt tydlig röst för frihandel när våra tidigare vänner börjar darra på manschetten i det avseendet.

Vi har i dag i kammaren vid ett flertal tillfällen diskuterat EU:s handelsavtal. Jag ska inte orda mer om det, men det är tydligt att vi i Europa behöver bryta det beroende vi har haft av både Kina och Ryssland. Samtidigt ska vi klara av att stå upp för ett öppet EU som slår vakt om global frihandel och som fortsätter att driva på för den regelbaserade internationella handelsordningen. Detta ska naturligtvis göras även i tider av global oro, kanske i synnerhet då.

Det är genom handel som Sveriges och även Europas välstånd och trygghet växer. Jag är partisk, men jag tycker att den här regeringen har kraftsamlat för att öka den globala konkurrenskraften och utrikeshandeln och för att förbättra möjligheterna för svenska företag.

I den utrikeshandelsstrategi som har nämnts här tidigare, Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft, har man tagit ett helhetsgrepp från svenska myndigheters och den svenska regeringens sida för att kunna skapa de möjligheter som svenska företag ska agera på för att de inte bara ska kunna befinna sig på utan också kunna utvecklas på en global marknad.

Det är ett uttalat mål att Sveriges position i världen ska stärkas. Vi har tidigare nämnt några av de insatser som gjorts inom ramen för detta. Jag kan också nämna den tulljour som man har varit nödgad att införa och

att vi har kunnat erbjuda praktisk vägledning för handelsfrågor. Det senare är viktigt inte minst i ljuset av de stora förändringar som vi har sett på handelsområdet. De förändrade tullsatserna, inte minst, har kommit att karakterisera den internationella handeln och gör det oerhört svårt för företag att agera globalt.

Sammantaget är de här insatserna viktiga för att Sverige ska kunna behålla sin position som en exportorienterad handelsnation. Vi ska inte underskatta värdet av svensk export, som uppgår till nästan hälften av Sveriges bnp.

Vi har sett hur Sverige har agerat historiskt, som Centerpartiet lyfte tidigare. Jag tycker att alla anföranden bör innehålla referenser till Ostindiska kompaniet! De strategiska satsningar som vi har gjort historiskt har varit helt avgörande för att Sverige ska kunna bygga ett välstånd. Vi har anammat en frihandelspolitik. Vi har drivit igenom strukturella reformer som har stärkt äganderätt och främjat näringsfrihet.

Från att ha varit ett land som kämpade med fattigdom och hade väldigt begränsade möjligheter har Sverige under en relativt kort historisk period utvecklats till en av världens mest framgångsrika ekonomier. Det är värt att påminna sig om. Genom att alltmer integreras i en global handel och att senare systematiskt investera i forskning och utveckling har Sverige kunnat öka sin ekonomiska produktion och finansiera en välfärdsstat.

Mot den bakgrunden är det positivt att frihandel har kommit att betonas så mycket av den borgerliga regeringen. Vi vill naturligtvis fortsätta att verka för att Sverige, inte minst genom samarbetet i EU, fortsätter att bygga öppna, starka och hållbara handelsförbindelser med omvärlden. Det handlar inte minst om att ligga i framkant i den teknologiska utvecklingen.

Regeringen har investerat mer än 6,5 miljarder kronor i forskning och innovation. Det är historiska satsningar. Vi har också intensifierat ett strategiskt samarbete med en rad länder, inte minst Storbritannien, Tyskland, Polen och Frankrike. Det senare är viktigt, inte minst mot bakgrund av att euroländerna är Sveriges viktigaste handelspartner. Euron används i dag av 350 miljoner européer. Det bör kanske även i det här sammanhanget framhållas att euron skulle förenkla för svenska företag och stärka svensk konkurrenskraft och tillväxt.

Det är ingen hemlighet att Liberalerna vill att Sverige ska gå med i eurosamarbetet. Jag tror att det skulle vara det enskilt viktigaste vi kan göra för att stärka svensk handel framåt.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 191 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Hur handelspolitiken påverkar oss alla och vilket starkt verktyg, men också vapen, den kan vara har blivit tydligt för de flesta det senaste året. Den internationella handelspolitiken har varit en väldigt stökig resa på sistone, något som verkligen understryker riskerna med ensidiga handelsberoenden av

enskilda länder och behovet av att skapa goda handelsrelationer med ett större antal länder än i dag.

Samtidigt ser vi också hur handelspolitiken kan styra politisk riktning och utveckling väldigt starkt. Vi vet att en ökad handel kan bidra till att utveckla privata företag och entreprenörskap, skapa sysselsättning och bättre arbetsvillkor och inte minst generera exportintäkter och tillgång till ny grön teknik och klimatsmarta produkter. Möjligheten för låg- och medelinkomstländer att delta i världsekonomin och handla med andra länder har också haft mycket stor betydelse för att minska fattigdomen i världen.

Men för att världshandeln ska bidra i positiv riktning behövs tydliga internationella regelverk som pekar ut riktningen mot att handelsrelationerna också ska bidra till ett hållbart samhälle. Handelspolitiken behöver utformas för att stärka möjligheterna till att ställa höga klimat- och miljökrav och inte riskera att öka ojämlikheten eller flytta utsläpp och miljöskador till andra länder. Här behöver Sverige vara ett föregångsland för att åstadkomma en öppen, hållbar och rättvis handel där minskad klimatpåverkan och goda arbetsvillkor är grundläggande villkor.

Både Sverige och hela EU har ett stort ansvar för att verka för att handel inte bidrar till vare sig klimatskadliga utsläpp eller miljöförstöring eller förvärrar situationen för människor som lever i fattigdom. Det är också viktigt att förutsättningarna för att låg- och medelinkomstländer ska kunna delta på rättvisa villkor i den globala handeln stärks.

Med långsiktiga spelregler och ett tydligt fokus på hållbarhet kan svenska företag bli föregångare när det gäller mänskliga rättigheter och miljöhänsyn och därigenom bidra till ett globalt handelssystem som värnar både människor och natur.

Jag anser därför att Sverige behöver vara en tydlig röst för högre krav i internationella handelsavtal och behöver driva på för lösningar som inte skadar människor eller miljö även i länder långt från Europa. Detta ökar samtidigt Sveriges och Europas konkurrenskraft, då företags möjligheter att konkurrera på ojämna villkor som sämre miljökrav eller svag arbetsmiljölagstiftning minskar.

EU har flera handelspolitiska verktyg till sitt förfogande för att påverka omvärlden i riktning mot att minska klimatskadliga utsläpp. Till exempel har som vi alla vet EU infört ett system med så kallade klimatullar, CBAM, för att skydda industrin inom unionen från orättvis konkurrens av företag med låga klimatkrav. Tullarna bidrar till att öka takten i klimatomställningen och minska utsläppen i länder utanför Europa, vilket både sänker utsläppen i andra länder och hjälper oss i Sverige att minska våra konsumtionsutsläpp, samtidigt som de också ökar Europas konkurrenskraft.

Här känner jag mig tyvärr också tvingad att understryka att fossil energi måste fasas ut eftersom den är den främsta orsaken till klimatförändringarna. Förbränning av kol, olja och fossil gas, oavsett var utsläppen sker, leder till stora utsläpp av växthusgaser som

driver den globala uppvärmningen och bidrar till extremväder, torka och översvämningar.

Om vi på allvar vill att utsläppen ska minska i andra länder behöver vi också ställa krav på att det vi själva handlar inte bidrar till ökande utsläpp. Det är därför av allra största vikt att EU använder sig av klimattullarna och att lagstiftningen runt dessa skärps i stället för att vattnas ur, vilket vi tyvärr ser tydliga tecken på i dagsläget.

När vi pratar om urvattning är det inte bara klimattullar vi behöver prata om utan också EU:s egna krav på hållbarhetsrapportering och tillbörlig aktsamhet för företag.

EU:s hållbarhetslagstiftning har varit ett viktigt genombrott för att säkerställa att företag systematiskt beaktar sin påverkan på miljö, klimat och mänskliga rättigheter. Även här ser vi dock att EU-kommissionens regelförenklingsinitiativ leder till påtagliga försvagningar av hållbarhetsregler som redan antagits och genomförts av ett stort antal företag, inte minst här i Sverige.

Det kan inte ligga i Sveriges eller svenska företags långsiktiga intresse att EU backar från regler som är brett förankrade och som bidrar till både ökad tydlighet, rättvisa och hållbarhet i hela värdekedjan. Här borde Sveriges regering, till skillnad från i dag, leda arbetet och ta tydlig ställning mot ytterligare urholkningar av EU:s hållbarhetslagstiftning.

Fru talman! Slutligen vill jag säga några ord om arbetet med Sveriges exportkrediter och den ändring som regeringen har gjort i Exportkreditnämndens regleringsbrev.

Som jag nämnt tidigare är det helt avgörande att fossil energi fasas ut så snabbt som möjligt för att vi ska kunna leva upp till Parisavtalets åtaganden. Att Sverige nu medverkar till att ny fossil infrastruktur kan byggas går helt tvärsamt både Sveriges tidigare klimatlöften och den forskning som understryker att vi inte kan lägga till ny fossil infrastruktur om vi ska hålla oss inom Parisavtalet. Ny fossil infrastruktur kan alltså inte byggas. Regeringen behöver backa och ändra detta idiotiska beslut.

Med detta sagt vill jag understryka vikten av en tydlig, hållbar och rättvis handelspolitik och samtidigt yrka bifall till Miljöpartiets reservation nummer 4.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 23 Regional utvecklingspolitik

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU12
Regional utvecklingspolitik
föredrogs.

Anf. 192 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande NU12.

När vi kort före riksdagens juluppehåll debatterade utgiftsområde 19 Regional utveckling påpekade jag att det är ett brett politikområde kopplat till ett relativt smalt budgetavsnitt. Att det är så beror helt enkelt på att goda förutsättningar för en positiv regional utveckling beror på långt fler politiska beslut än de som specifikt är etiketterade som regionala utvecklingsinsatser.

Fru talman! Jag tänkte stanna upp vid en av de saker som min partikollega Johnny Svedin talade om i debatten om handelspolitik nyss. Som ni alla vet är Sverige en industrination med en betydande och för landet viktig export. Som ledamoten Svedin sa vilar själva grunden till vår exportindustri på ett sammanlänkat system där stora och små aktörer samverkar. Våra exportaffärer börjar långt innan varorna lämnar landet, hos underleverantörer och transportörer som förädlar råvara, energi och kunskap till det som till slut skeppas ut ur landet. Vi talar om så kallade värdekedjor.

Varför nämner jag då detta i den här debatten, kanske ni undrar. Jo, när dessa värdekedjor på ett eller annat sätt störs påverkas inte bara företagen och deras aktieägare utan i hög grad även arbetstillfällena och därmed skattebasen ute i landets 290 kommuner. Detta är bara ett i raden av exempel på hur saker och ting hänger ihop och hur stora skeenden kan ha inflytande över delar av det politikområde vi debatterar här i kväll.

Fru talman! Det går inte att i en debatt om regional utveckling låta bli att prata om infrastruktur. Få saker är nämligen så viktiga för att hela Sverige ska kunna leva och utvecklas som att det går att förflytta människor och gods snabbt, säkert och kostnadseffektivt.

Därför måste jag betona den historiskt stora satsning på vägnät som Tidöregeringen nu genomför. Tyvärr har underhållsskulden tillåtit bli enorm, varför det kommer att ta lång tid och krävas många målmedvetna budgetar innan vi är i mål, men arbetet är påbörjat.

Det stannar inte heller där. Inom Tidöpartierna har vi också enats om att avskaffa den så destruktiva flygskatten. Vi är nämligen, till skillnad från det socialistiska blocket, övertygade om att skatt på avstånd och resande är destruktivt för ett glesbefolkat land med stora avstånd som Sverige.

Om infrastruktur och transportkostnader är viktiga för en positiv regional utveckling finns det en sak som är än viktigare, och det är att det finns människor med drivkraft som vill och kan bo ute i landets alla delar.

Humankapitalet utgör själva förutsättningen för att hela Sverige ska leva. Min personliga och även mitt partis övertygelse är att människor och företag vill ha och förtjänar goda förutsättningar, oavsett om de väljer att bo i Norrbottens inland – som jag –, på det småländska höglandet, i Värmlands djupa skogar eller på någon av alla de öar som finns i vår vackra svenska skärgård.

En lyckad regional utvecklingspolitik handlar om att skapa vettiga förutsättningar som inte befäster en

bild av att man är tärande och i behov av olika stödåtgärder. Det är viktigt, inte minst för självbilden och stoltheten ute i landet. Vi måste samtidigt vara bättre på att undanröja hinder och regler som verkar hämmande.

Låt mig understryka att människor som bor ute på landet inte vill bli sedda som en belastning eller bli tyckta synd om. De vill ha rättvisa förutsättningar som ger dem rimliga möjligheter att utveckla de förmågor de själva har. Det finns otroligt mycket driftigt och flitigt folk ute i landet som strävsamt gör precis det vi efterfrågar, nämligen bidrar till att hela landet kan leva. Till er vill jag säga att ni verkligen förtjänar vår respekt och tacksamhet.

Fru talman! I det här sammanhanget vill jag ge Sverigedemokraternas och regeringens syn på det regelkrångel som tynger Sveriges alla företagare. Vi betraktar välfungerande företag som en förutsättning för att människor ska kunna försörja sig i landets alla delar. När regelbördan blir för tung minskar produktiviteten och mer arbetstid avsätts åt byråkrati och blankettfyllande än åt innovation och produktion. Därför har vi tillsammans med regeringen sjösatt såväl ett regelörenklingsråd som ett implementeringsråd.

Vi ser nu hur obsoleta regler, inte minst kopplade till den för sysselsättningen så viktiga turism- och besöksnäringen, avskaffas och beräknas minska kostnaderna för branschen med flera miljarder. Vi ser också hur regeringen föreslår att det ska bli mindre krångligt att överlåta lantbrukaregendom genom ändringar i jordförvärvslagen. Allt detta är led i arbetet för att göra livet lite mindre surt för dem som faktiskt vill göra rätt för sig och bidra till AB Sverige.

Om företagen är förutsättningen för försörjning i landets alla delar fungerar tillgången till kommersiell service inte sällan som ett nav i respektive bygd. Sverigedemokraterna förespråkar sedan länge att stöden riktade till våra lanthandlare fortlöpande ska genomlysas för att säkerställa att deras utformning, tillräcklighet och träffsäkerhet lever upp till den höga ambitionsnivå vi har på området. Det finns inget som indikerar att så inte är fallet i dag, men frågan får aldrig försummas. Det är en hjärtefråga för oss.

Bor man inom SL:s linjenät kanske man har svårt att relatera till den lilla lanthandeln eller mackens betydelse för en hel bygd, men på många håll fungerar den som en kombination av butik, mack, post, spel- och paketombud, busstation och utlämningsställe för mediciner och systembolagsvaror. Därför måste vi vara rädda om den, inte bara i rara ord utan genom vårt agerande.

Min uppmaning till er som lyssnar på kvällens debatt är att ni tar för vana att passa på att tanka eller handla på den lilla macken eller affären ute i obygden när ni är ute och reser i landet. Det kanske kostar några kronor extra, men samtidigt bidrar ni genom er handling till att hålla hela Sverige levande.

Fru talman! Få saker gjorde livet så ansträngt för människor på Sveriges landsbygder och småorter som Magdalenaspriserna på bensin och diesel. När hårt

arbetande skattebetalare som saknade alternativ till den egna bilen tvingades betala uppemot 30 kronor litem för diesel gick både familjer och företag på knäna. Det var inte bara bränsleräkningen som blev hög. Även priserna på varor och tjänster sköt i höjden. Lika säkert som amen i kyrkan ledde det till att inflationen eskalerade. Nu är tack och lov Magdalenapriserna ett minne blott och så även det nya och för människor utanför storstäderna hopplöst dåliga reseavdrag som Socialdemokraterna hade infört om vi inte fått ett regeringskifte 2022.

Innan jag avrundar vill jag återkomma till två av Sverigedemokraternas käpphästar inom detta politikområde.

Den ena är att det är dags att utvärdera utfallet av den reform som gjordes för några år sedan då ansvaret för den regionala utvecklingen flyttades från länsstyrelserna till regionerna. Har reformen bidragit till ökad regional utveckling, eller har den inte det? Bör länsstyrelserna återfå hela eller delar av uppdraget, eller sköter regionerna uppdraget på ett tillfredsställande sätt? Vi har nämligen ett kollektivt ansvar för att de medel som fördelas gör så stor nytta som möjligt.

Den andra är att en större del av de enorma produktionsvärden som skapas ute i landet i högre grad måste komma lokalsamhällena till gagn. Vi förespråkar en regionalisering eller kommunalisering av fastighetsskatten för industri- och elproduktionsanläggningar. Detta skulle gagna landets alla regioner i varierande grad, enligt de beräkningar vi låtit göra. En sådan modell skulle på ett rimligt sätt kompensera kommuner där ett stort naturresursuttag sker utan att de får ta del av vinsterna, så som det fungerar i dag. Vi är helt övertygade om att vi måste börja gå i en sådan riktning för att nå en högre grad av acceptans för större industritableringar.

Anf. 193 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Transportstödet är ett statligt regionalpolitiskt stöd som syftar till att minska de höga fraktkostnader som företag i norra Sverige får på grund av de långa avstånden till marknaden. Stödets främsta betydelse är att stärka konkurrenskraften för företag i stödområdet och därmed bidra till regional utveckling, sysselsättning och bibehållande av en industriell bas i norra Sverige.

Norra Sveriges industriföretag har drabbats hårt av kraftigt höjda banavgifter och därmed kraftigt höjda transportkostnader på järnväg. Därför har mer gods lagts över på lastbil.

Nu har regeringen fattat beslut om att sänka transportstödet och ytterligare försämrat förutsättningarna för industrin i norra Sverige. Man har beslutat att sänka transportstödet med totalt 80 miljoner.

Var detta Eric Palmqvists tanke med transportstödet, som han i många tidigare debatter om regional utveckling har varit ganska stolt över? Var det meningen att småföretagen i Norrlands inland skulle betala det här priset?

Anf. 194 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Haider, för frågan!

Transportstödet kan sökas av företag i de fyra Norrlandslänen. Det stämmer som ledamoten anför att det gjorts en liten sänkning av det stödet. Det intressanta i sammanhanget är att titta på kostnaderna för transporter efter sänkningen.

Mycket gods transporteras i dag på väg, framför allt med dieseldrivna fordon. Ledamoten kan säkert dra sig till minnes vad en liter diesel kostade före sänkningen och vad den kostar i dag. Det ena skälet till att man kunde göra justeringen är att vi inte har Magdalenapriser på diesel i dag. Det andra är att det faktiskt finns frågetecken kring transportbidraget. Jag tycker att det är ett bra bidrag, men Riksrevisionen delar inte fullt ut den analysen. Riksrevisionen har skjutit ned det här ganska hårt.

Vi har också sett att det sökta beloppet inte har nått upp till det budgeterade beloppet under vissa år. Det har inte varit 100 procents nyttjandegrad av transportbidraget.

Kan vi hålla rimliga transportkostnader i landet behöver man till slut knappt något stöd. Ett sådant stöd är egentligen någon form av misslyckande som beror på att det är dyrt med transporter i Sverige. Vi kanske ska börja i den änden och göra Sverige lite billigare att transportera både människor och gods i.

Anf. 195 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Jag trodde man hade infört stödet för att avstånden i Sverige är så långa. Jag trodde att man hade ett transportstöd för att det är väldigt långt att utföra transporter till norra Sverige. 80 miljoner av drygt 400 miljoner är inte en liten sänkning enligt mitt förmenande. Men regeringen hänvisar till att uttransporter inte längre medför högre merkostnader än intransporterna. Enligt företag där uppe stämmer inte detta. De hävdar att flera av de stödberättigade företagens transportkostnader är betydligt högre.

Jag vill fråga Eric Palmqvist vilka analyser som ligger till grund för sänkningen av transportstödet. Då syftar jag inte bara på att medel som inte hade sökts fullt ut gick tillbaka till budgeten.

Anf. 196 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Haider, för frågor och kommentarer om transportbidraget! Det är bra att transportbidraget även engagerar socialdemokrater.

Ju längre avstånd man har för transporter, desto mer påverkas man av höga priser. Det hänger ihop. Om det är väldigt långa avstånd, vilket man har i Norrlands inland, och man befinner sig långt ifrån den europeiska marknaden och hamnar slår höga drivmedelspriser oerhört hårt.

Vi har sänkt drivmedelspriserna, och världsmarknadspriserna har också påverkat detta. Vi har mycket lägre drivmedelspriser i dag. Därför är det rimligt att justera transportbidraget utifrån det. Det hänger ihop.

Det bästa transportstödet vi kan ge svenska företag är att ha Jimmiepriser och inte Magdalenapriser vid pump.

Anf. 197 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag fastnade för den del där ledamoten målande beskrev den lokala handelns betydelse för lokalsamhället. Ofta är handlaren ombud för Systembolaget och annat. Man kan lämna in sina spel på hästar och fotboll och handla sina varor, vad det än må vara.

Jag åker själv ofta till norra Värmland. Då går jag alltid in i de lokala butikerna för att handla och stötta dem. Jag delar ledamotens bild av detta.

Jag kom in i en interpellationsdebatt med justitieminister Gunnar Strömmer alldeles före jul. Den handlade om mängdbrott mot lokala näringsidkare. Centerpartiets kritik var att polisen inte har möjlighet att prioritera landsbygden och mängdbrott när sökljuset är riktat mot större och grövre brottslighet.

Min första fråga till ledamoten blir därför: Vad vill Sverigedemokraterna göra för tryggheten i det lilla samhället?

Anf. 198 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Ådahl, för frågorna och engagemanget! Och välkommen till utskottet! Det här är vår första gemensamma debatt. Jag vill också tacka ledamoten för att han delar uppfattningen att man ska handla hos den lokala macken eller lanthandlaren när man reser omkring i landet.

Jag delar fullt ut ledamotens syn på problemet med mängdbrott riktade mot inte bara handlare utan även entreprenörer och småföretagare ute på landsbygden. Som ledamoten säkert känner till är Sverigedemokraterna ett av de partier som starkt driver frågan om fler poliser, ökad polisiär närvaro och förstärkning av rättssystemet. Det finns egentligen ingen konfliktlinje här, utan det här är sverigedemokratisk politik.

Ledamoten har säkert också uppmärksammat att regeringen har gjort stora satsningar på det rättspolitiska området. Men det är kanske inte riktigt det vi ska debattera i dag. Jag delar dock synen på problembeskrivningen fullt ut och är en partiambassadör för dessa frågeställningar. Jag tycker att vi ska låta polisen kunna göra en kraftsamling även på landsbygden och inte bara i storstadsområden. Jag håller med ledamoten fullt ut i detta avseende.

Anf. 199 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det kanske kan uppfattas som olyckligt att vi håller med varandra när vi har debatt, men jag tycker att man kan få ha det så också.

I min andra fråga tror jag däremot inte riktigt att vi är inne på samma linje. Det handlar om kompetensutvisningarna.

Från i sommar ska det sättas en lönenivå på 33 390 kronor, vilket är 90 procent av medianlönen i Sverige. Vi ska komma ihåg att särskilt Stockholm och stora kommuner som Göteborg och kommuner nere i Skåne

driver upp medianlönen något alldeles extra jämfört med svensk landsbygd, mindre kommuner och mindre orter. Våldigt många som i dag jobbar inom äldreomsorgen, på vårdcentraler, i den lokala industrin, på lager och i den lokala handeln kommer att tvingas lämna vårt land. Hur rimmår detta med regional utveckling och en omsorg om Sveriges landsbygder?

Enligt Centerpartiet driver regeringen och Sverigedemokraterna en oerhört dålig politik när man tänker skicka folk på porten när de behövs för att hålla hela Sverige levande. Finns det något svar från Sverigedemokraterna om varför de gör så här?
(Applåder)

Anf. 200 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anders Ådahl, för frågan! Den rör en intressant och komplex politik, som inte egentligen berör detta utskott i första hand. Men så är det med frågorna; de lappar över de olika utskottens beredningsområden. Det här är egentligen en arbetsmarknadspolitisk och migrationspolitisk fråga i mycket högre grad än en näringspolitisk fråga.

Som ledamoten säkert känner till har vi hög arbetslöshet på många håll i landet. I väldigt hög grad handlar det om att få till en fungerande matchning och att folk tar de jobb som finns och inte bara betraktar den egna orten som den plats där man ska få jobb. Det finns faktiskt anställbart folk i landet som måste börja ta de jobb som finns.

När Sverigedemokraterna satte sig i förhandling med Tidöregeringen var det en sverigedemokratisk grundsyn att man snarare borde ha en prövning av vilka branscher som skulle tillåtas ha arbetskraftsinvandring och vilka som inte skulle få det. Men man hamnade i dilemmat vem som skulle göra en sådan bedömning, och det skulle leda till en ganska trög apparat. Därför enades man om att ha ett lönegolv som krav. Det är ett trubbigt verktyg och kan anses missriktat, men i det här läget är det vad man har landat i.

Jag är övertygad om att om ledamoten Ådahl, i den händelse det skulle bli ett regeringsskifte i höst, blir en del av Magdalenas regeringsunderlag får han vänja sig vid att göra kompromisser och kanske gå med på saker som han inte riktigt hade tänkt. Det går kanske i den riktning som han hade tänkt även om det inte blir fullt ut som han velat.

Vi efterfrågade i första hand egentligen en matchning.

Anf. 201 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! Sverige ska hålla ihop. Det är ett politiskt ansvar. Den regionala utvecklingspolitiken handlar ytterst om människors vardag. Det handlar om möjligheten att ha ett arbete, att kunna starta och driva företag, att barnen har en skola i närheten och att det finns vård, skola, omsorg, apotek, drivmedel och en livsmedelsbutik – helt enkelt att kunna bo och verka i hela Sverige.

Vi står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 12.

Fru talman! Sverige håller på att glida isär. Klyftorna ökar mellan storstäder och mindre orter och mellan expansiva regioner och kommuner som kämpar för att både klara välfärd och lokalt näringsliv. Klyftorna mellan människor ökar också.

I dag är 100 000 fler arbetslösa än när regeringen tillträdde. Konkurserna och varslen har ökat, och i detta försämrar regeringen a-kassan. Folk blir helt enkelt fattigare. Vi behöver en ny politik för att skapa nya jobb och välfärd. Sverige behöver en ny riktning.

Fru talman! Den politik vi förordar syftar till att hela Sverige ska leva och växa och att den utvecklingskraft som finns runt om i landet ska stärkas och tas till vara. Klyftorna mellan människor och mellan stad och landsbygd ska minska.

För att möta vår tids samhällsutmaningar behöver varje landsända få möjlighet att utvecklas utifrån sina unika förutsättningar. För att Sverige ska kunna leda den gröna industriella omställningen och skapa nya jobb anser vi att den regionala utvecklingspolitiken behöver stå i samklang med många andra politikområden. Inte minst är en fungerande arbetskrafts- och kompetensförsörjning en viktig del i en kraftfull regional tillväxtpolitik, men också bostadsbyggande och digitalisering.

Vi vill att små och medelstora företag ska få bättre stöd att utvecklas och nå nya marknader genom att vi bland annat utvecklar det regionala exportfrämjandet. Vi vill se regelförenklingar och högkostnadsskydd för sjuklön, och vi vill också se över de långa betaltiderna.

Vi vill att regeringen ska fortsätta omlokaliseringen av myndigheter från storstäderna för att öka effektiviteten, ta vara på kompetensen i hela landet och bidra till den regionala utvecklingen.

Fru talman! Vi vet att mindre och glesbefolkade kommuner står inför särskilda strukturella utmaningar. Det är demografiska förändringar, kompetensbrist, långa avstånd och sårbar service. Därför vill vi stärka det statliga stödet till näringslivsutveckling i små och glest befolkade kommuner för att kunna driva strategiskt utvecklingsarbete. Det handlar om riktade insatser för företagande, innovation och kompetensförsörjning.

Alltför ofta utformas lagar och regelverk med ett storstadsperspektiv som norm. Konsekvenserna för landsbygden analyseras i efterhand, om alls. Vi menar att ett tydligare landsbygdsperspektiv måste in tidigare i lagstiftningsprocessen. Det handlar om rättvisa och om att beslut som fattas här i kammaren inte systematiskt ska slå hårdare mot människor i gles- och landsbygdsområden.

Fru talman! Kommersiell och offentlig service är grundläggande. Tillgång till service är en förutsättning för regional utveckling. Utan livsmedelsbutik, drivmedelsstation eller apotek minskar attraktiviteten snabbt.

Även om regeringen pekar på befintliga stöd ser vi hur butiker kämpar med små marginaler och höga kostnader. Vi vill säkerställa att stödssystemen är tillräckliga, träffsäkra och långsiktiga. Vi menar att det behövs åtgärder för att förenkla för nya matbutiker att

etableras. Ofta är en matbutik på landet inte bara en matbutik utan en mötesplats för hela bygden. Där kan finnas kafé, bibliotek, drivmedelstation, laddpunkt med mera. Det är helt enkelt en plats att mötas. Detta vet jag av egen erfarenhet från där jag bor.

Men det handlar också om offentlig service. Statens närvaro har under lång tid centraliserats, fram till dess att regeringen Löfven ändrade kurs och fattade beslut om att decentralisera Myndighetssverige. Nya myndigheter skulle placeras utanför storstadsområden. Man skulle också återuppta den systematiska uppföljningen av myndigheters lokalisering.

Myndigheter har centraliserats och återflyttats till Stockholm under denna regering. Det påverkar trygghet, tillit och tillgång till stöd.

Staten måste vara närvarande i hela landet – inte bara digitalt utan även fysiskt. Det är en fråga om legitimitet och sammanhållning. När service försvinner försvagas hela bygden. Tillgången till kommersiell och offentlig service är avgörande för regional utveckling.

Under denna mandatperiod har vi sett hur statliga servicekontor har lagts ned. På andra orter har öppettiderna kraftigt begränsats. För den person som saknar digital vana, har en funktionsnedsättning eller behöver personlig vägledning innebär detta en mycket konkret försämring. Det räcker inte att säga att service finns digitalt.

I många mindre kommuner är det redan långt till närmaste myndighetskontor. När öppettiderna dessutom krymper urholkas tilliten till staten. Det påverkar företagare som behöver stöd, äldre som behöver hjälp och nyanlända som ska in i samhället.

En stat som drar sig tillbaka från landsbygden riskerar att skapa ett A-lag och ett B-lag när det gäller tillgång till service. Det är inte acceptabelt. Servicekontoren måste bli fler, inte färre.

Det behövs stabila villkor för lokal utveckling.

Regeringen har nu äntligen fattat beslut om ersättning till kommuner för vindkraftsutbyggnad. Det är bra att den frågan äntligen har fått en lösning. Lokalsamhällen som bidrar till energiomställningen ska också få del av fördelarna.

Men regional utveckling handlar om mer än enskilda beslut. Det krävs en sammanhållen politik där staten, regionerna och kommunerna drar åt samma håll.

Vi socialdemokrater vill stärka näringslivsutveckling i mindre och glesbefolkade kommuner. Vi vill se en tydligare statlig närvaro i hela landet, fungerande service med rimliga öppettider och omlokalisering av statliga myndigheter.

Fru talman! Sveriges konkurrenskraft bygger på hela landet: industrin, skogsbruket, småföretagen och innovationsmiljöerna. Allt detta finns inte bara i storstäderna.

Vi behöver en ny politik för att skapa nya jobb och välfärd. Sverige behöver en ny riktning.

(Applåder)

Anf. 202 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till ledamoten Haider.

Mycket av det som ledamoten Haider anförde kan jag instämma i. Så långt är allt bra. Men några av de saker som hon tog upp i det replikskifte vi hade tidigare och i sitt anförande nyss får mig ändå att haka till. Det rör frågor där ledamoten talar emot Riksrevisionen.

I vårt replikskifte gällde det transportbidraget, som Riksrevisionen har riktat ganska hård kritik mot. Jag delar inte allt i den kritiken, men likväl finns kritiken där. Sedan har Riksrevisionen granskat stöden till kommersiell service och säger att de är effektiva och tillräckliga. Ledamoten verkar inte dela den bilden.

När det gäller utlokaliseringen av statliga myndigheter, något som jag själv tycker är positivt, har Riksrevisionen gjort en granskning och kommit med ganska djupa problembeskrivningar.

Min fråga till ledamoten är: Hur ser Socialdemokraterna och ledamoten på Riksrevisionen som institution och på de slutsatser som Riksrevisionen delar med sig av till oss riksdagsledamöter?

Anf. 203 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Riksrevisionen är ett väldigt viktigt organ som vi har till vårt förfogande när det handlar om att analysera olika verksamheter. Jag kan instämma i en hel del som Riksrevisionen kommer fram till, men givetvis inte allt.

Detta med transportbidraget är ganska intressant. Det verkar nästan som om ledamoten Erik Palmqvist nu är kritisk till det. I många debatter, också tillbaka i tiden, har han varit väldigt tydlig med att det är viktigt för transportföretagen i norra Sverige. Det verkar inte som att ledamoten längre håller med om det.

Jag är absolut inte kritisk till stödet till kommersiell service. Jag tycker att det är bra att regeringen har höjt stödet till kommersiell service. Det är väldigt viktigt. Jag skulle påstå att vi är väldigt överens om det.

Vad gäller Riksrevisionens rapport om statliga myndigheter var den faktiskt ganska tvetydig. Efter ett tag när myndigheterna väl etablerat sig på nya platser har det visat sig att det fungerar väldigt väl. Det är väldigt bra att man får akademikerjobb i fler regioner än storstadsregionerna. Vi ser själva att till exempel Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, som finns i Växjö, har betytt väldigt mycket för Växjö eller för hela Region Kronoberg.

Det är viktigt att vi har statliga myndigheter i hela landet.

Anf. 204 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Haider, för svaren!

Jag delar inte heller alltid hela slutsatserna från Riksrevisionen, men det är ändå intressant att vi under dagens debatt har stött på tre områden där man inte fullt ut verkar dela Riksrevisionens synpunkter.

Jag tänkte uppehålla mig lite vid Statens servicecenter, som ledamoten också nämnde.

Att regeringen gör en besparing på ungefär 150 miljoner på en myndighet som har ungefär 1 miljard i årlig budget kan kanske ses som rimligt givet att trycket väsentligt har gått ned på många av kontoren. De beskriver själva situationen: En del har väldigt låg beläggning. Det har blivit en it-mognad, och appar och liknande har tagit över mycket.

Jag ska göra en jämförelse. År 2012 hade myndigheten 230 anställda. Elva år senare hade man 1 600 anställda. Någonstans skaver det i mig. Det blir lite av det socialistiska Myndighetssverige där man låter myndigheter bara växa och växa. Man har liksom aldrig ett krav på att de ska effektivisera.

Någonstans måste man faktiskt kunna säga: Om ni har kontor som inte är så besökta kanske man ska slå ihop dem, använda mobila enheter, hyra in sig någon annanstans och liknande.

Det kallas effektivisering. Jag vet att det kanske smärta ledamotens parti att höra det ordet, men det är någonting som vi tycker är fullt rimligt. Statlig närvaro, ja, men det ska vara effektivare.

Anf. 205 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Vad gäller Statens servicecenter är det en större organisation än servicekontoren. Det är inte riktigt rimligt att prata om den totala budgeten för Statens servicecenter, som gör väldigt mycket mer än att ha kontor ute i landet.

Regeringen Löfven hade en plan för hur man skulle bygga ut servicekontoren i hela landet för att förbättra tillgängligheten på olika myndigheter. Det var inte så att man inte hyrde in sig någonstans. I Älmhult, där jag själv bor, hyr man in sig på ett kontor, gamla Gottahardskontoret. Det är inte så att man har egna lokaler. Det har aldrig varit en diskussion.

Det konstiga med de här besparingarna, på 150 miljoner, är bland annat att man kunde säga upp en lokal bara för att hyreskontraktet skulle gå ut. Det hade ingen betydelse alls om kontoret behövdes eller inte. Det var ingen fråga. Regeringen bestämde sig för att man skulle spara 150 miljoner på servicekontoren. Var god verkställ! Då var ledningen givetvis tvungen att göra det för att klara sin budget.

Man hade inte en susning om det var bra eller dåligt eller om det var lite folk på just de kontoren. Man har dessutom försämrat öppettiderna, så det är väldigt svårt för människor att veta när servicekontoren är öppna och inte.

Jag har ingenting emot att det är mobilt eller att man hyr in sig hos kommunen. Men det är väldigt viktigt att de statliga myndigheterna finns tillgängliga ute i landet. Det trodde jag faktiskt att jag och Eric Palmqvist var väldigt överens om, men det är vi tydligen inte, och det smärta mig verkligen.

Anf. 206 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt, avlångt och varierat land. Vi bor olika. Vi jobbar i olika branscher. Förutsättningarna ser olika ut. Men vi har ett och

samma samhällskontrakt. Det kontraktet är enkelt: Om du gör rätt för dig ska samhället fungera för dig. Det ska gå att bo, leva och lyckas i hela landet. Det är det som regional utveckling ytterst handlar om.

Näringsutskottet föreslår att riksdagen ska avslå samtliga motionsyrkanden i det här betänkandet, inte för att det saknas utmaningar utan för att regional utveckling kräver långsiktighet, stabilitet och en ekonomi som håller – inte de avstickare som föreslås i några av motionerna.

Fru talman! För oss moderater börjar regional utveckling med jobb och företag. Det är företag som skapar arbetstillfällen. Det är människor som ställer klockan och går till jobbet varje morgon som bygger kommunernas skatteintäkter. Det är en växande ekonomi som gör att vi kan investera i vägar, bredband, trygghet och välfärd.

Här tycker jag att det är viktigt att slå fast: Sverige är på rätt väg. Tillväxten är nu högre än genomsnittet i EU. Arbetslösheten har minskat sex månader i rad. Inflationstakten ligger nära Riksbankens mål. Efter en period av hög inflation och ekonomisk oro har vi återtagit kontrollen.

Det är inte en slump. Det är resultatet av en ansvarsfull ekonomisk politik. Vi har hållit i statsfinanserna när trycket har varit hårt. Vi har prioriterat att få ned inflationen även när det har krävt uppoffringar. Vi har sänkt skatten för vanliga familjer och företag så att det ska löna sig bättre att jobba och investera. En vanlig familj får i dag behålla ungefär 5 000 kronor mer i månaden jämfört med 2022.

Fru talman! En växande ekonomi kan låta som en abstrakt siffra i en prognos. Men en växande ekonomi är skillnaden mellan nedläggning och nyanställning på en mindre ort. Det är skillnaden mellan att kunna bygga ut skolan och att tvingas skjuta upp skolans renoveringar. Det är grunden för regional utveckling.

Fru talman! Regional utveckling börjar inte med bidrag. Det börjar med jobb. Det börjar med att företag vågar satsa, att människor kan försörja sig själva och sina familjer och att kommuner därigenom får ett starkare skatteunderlag. När ekonomin växer i landet växer också framtidstron.

Samtidigt vet vi att det offentliga företagsstödet i Sverige är omfattande. Det är ibland svårt att överblicka. Det finns risk för överlapp. Det finns risk för bristande uppföljning. Det är inte en rättvis modell i alla delar för skattebetalarna eller särskilt effektivt för företagen. Därför har den här regeringen prioriterat regelförenklingsarbetet. Förenklingsrådet går igenom regelverk och föreslår konkreta förändringar. Implementeringsrådet ser till att EU-regler inte görs mer krångliga än nödvändigt när de införs i svensk lag. Och flera myndigheter har fått tydliga uppdrag att minska företagens administrativa börda.

Det handlar om något så grundläggande som att staten inte ska vara en bromskloss. Kortare handläggningstider, tydligare besked och färre onödiga krav är inte teknikaliteter. Det är förutsättningar för att företag ska våga växa och våga anställa.

Fru talman! Här kan nämnas att kvittokrånglet för företagare har minskat eftersom kravet på att behålla papperskopior har tagits bort. Administrationen minskar nu för alla fåmansföretagare, och lönsamheten förbättras för de allra flesta, med nya 3:12-regler. Därutöver har flygskatten slopats. Laddning vid arbetsplatsen har gjorts skattefri, och medlen för infrastrukturinvesteringar har ökat.

Fru talman! Jag som kommer från ett besöksnärlingslän vet hur avgörande besöksnäringen är för många mindre orter. Där har regelförenklarna gått särskilt snabbt. Vi har avskaffat det gamla danstillståndet, vi har tagit bort tillståndskravet för hotellverksamhet, vi har möjliggjort gårdsförsäljning av närproducerade alkoholhaltiga drycker och till sommaren slopas det gamla matkravet. För en bryggare, vinproducent eller krögare på landsbygden är det här inte symbolpolitik. Det är skillnaden mellan att verksamheten bär sig och inte.

Fru talman! Sverige är starkt för att vi håller ihop. Vi har ett gemensamt ansvar för välfärd, infrastruktur och trygghet. Om vi gör skattebasen till en regional dragkamp riskerar vi att försvaga just det som gör oss starka. Därför är några av de motionsförslag som lagts fram missriktade.

Det är lätt, fru talman, att säga att varje region ska få behålla ”sin del”. Det låter rättvist. Men Sverige är inte 290 öar. Vi är ett land. Rättvisa är inte att alla ska klara sig själva. Rättvisa är att hela Sverige ska fungera och växa tillsammans.

Herr talman! EU:s sammanhållningspolitik är en del av den regionala utvecklingen. Fonder som stöder innovation, småföretag och omställning har bidragit till investeringar i flera delar av landet, inte minst i norra Sverige. Men varje skattekrona, svensk eller europeisk, ska användas med ansvar. Vi ska prioritera projekt som stärker konkurrenskraft och bidrar till fler jobb och inte bygga system som lever sitt eget liv. Det är kanske här den politiska skiljelinjen blir tydlig.

Vi menar att regional utveckling kräver stabila spelregler, ordning i ekonomin och respekt för dem som arbetar och driver företag. Vänsterpartierna talar gärna om nya stöd och nya system men är samtidigt beredda att höja skatterna och försvaga drivkrafterna att arbeta och investera. Det är en farlig kombination.

Utan företag, inga jobb. Utan jobb, inga skatteintäkter. Därför är politiken för en växande ekonomi avgörande, för om ekonomin inte växer spelar det mindre roll hur politikerna vill använda pengarna. Om kakan inte växer är den svårare att fördela.

Herr talman! Vi är inte framme. Det finns fortsatt stora skillnader mellan olika delar av landet. Demografin är en svår utmaning, och kompetensbristen är kännbar. Svaret är dock inte mer krångel eller kortsiktiga lösningar. Svaret är en växande ekonomi, bättre villkor för företag, effektivare användning av gemensamma resurser och ett Sverige som håller ihop.

Valet 2026, bara 200 dagar bort, handlar om ett vägval. Ska vi fortsätta på den inslagna vägen där ekonomin stärks, arbetslösheten minskar och företag får

bättre förutsättningar, eller ska vi göra en kraftig västersväng med högre skatter och svagare drivkrafter?

Vi moderater tror på ett Sverige där samhällskontraktet gäller i hela landet, där det lönar sig att arbeta, där företag kan växa och där människor känner framtidstro – oavsett postnummer. Ett rättvist Sverige, helt enkelt.

Anf. 207 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Egentligen borde jag börja med att kräva handelsavtal med landsbygden i Sverige. Så känns det ibland. Mina kollegor har pratat om handelsavtal, och där kommer det fram att det ska vara rättvist när vi handlar med varor och tjänster. Jag landar i samma sak när jag tänker på Sveriges landsbygd.

Vi ska debattera regional utvecklingspolitik, betänkande NU12. I budgetpropositionen för 2026, utgiftsområde 19 Regional utveckling, framhåller regeringen att målet för politiken är att skapa utvecklingskraft i hela landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Det låter så fint, så fint. Vi hörde nyss i den moderata ledamotens anförande att hela Sverige ska ha samma förutsättningar. Det håller jag med om. Det kommer även jag fram till i mitt anförande.

Regeringen lägger knappt 4,9 miljarder till ändamålet. Jag hävdar inte att det skulle ha blivit någon gigantisk skillnad med våra ytterligare 70 miljoner i samma utgiftsområde. Men, herr talman, i decennier har Sverige låtit landsbygden själv dö, oavsett färg på regering. Det finns så många orter som bidrar med så mycket till det här landet. Om ni försöker sälja in till dem att det här är en rättvis fördelning, då går ni bet. Fråga dem!

Att tillåta en hel landsända att själv dö bara för att göda statskassan – för det är det vi gör – och för att kunna bygga tunnelbana i Stockholm sticker i ögonen på befolkningen när tidningen har slutat komma, när länstrafiken har slutat köra och när lanthandeln har stängt. Då börjar den negativa spiralen att snurra snabbare och snabbare.

Vi har länge haft en prioritering där vi har råd att lägga statliga pengar på hushållsnära tjänster som städning, fönsterputsning, gräsklippning, kanske poolrengöring eller att få en Ikeamöbel ihopsatt. De här tjänsterna kostade 7,5 miljarder i fjol. Den regionala utvecklingen får alltså 4,9 miljarder.

Man ska skapa utvecklingskraft i hela landet, skriver regeringen. Ska det ske genom att man pekar med hela handen och säger till kommunerna att de inte har någon talan när utländska bolag ska öppna en gruva eller för delen låta bryta uran? Jag är övertygad om, herr talman, att utvecklingen som växer fram *med* befolkningen blir en utveckling som försvaras av medborgarna och därmed också en kraft som förenar människor som ska bära denna utvecklingskraft.

Många delar av landet som har drabbats av utflyttning och som skulle behöva statligt stöd – jag säger inte bidrag – bara för att få det basala att fungera känner inte att staten ser dem. Återigen förväntas dessa delar av landet vara koloni för AB Sverige, som i sin tur

slår sig för bröstet i Bryssel när man tar sig an förordningar eller direktiv om hur vi ska bidra till den gröna omställningen.

Det fanns en tid när samhället såg till att fixa de utmaningar som vi hade framför oss. I höstas berättade jag om en kollega som körde taxi i mitten av 60-talet när man behövde arbetskraft i södra Sverige. Han körde taxi från Finland och tog med sig arbetslösa killar. Då var det färdigt med bostäder och flyttbidrag. Allt stod färdigt och klart så att de kunde ta sig an jobbet. Funkar det så i dag? Var i Kiruna ska de bo? Var ska de bo i de orter där det saknas folk? Kommunerna matchar inte det som man förväntar sig ska finnas. Varför bygger den fantastiska marknaden inte där? Det är någonting som vi beslutsfattare missar. I dag förväntar sig staten att någon annan ska kratta manegen så att AB Sverige återigen kan ta vinsterna – och landsbygden får vara koloni för allt som den gröna omställningen kräver.

I dag har vi en regering som gett myndigheterna i uppdrag att slänga ut människor bara för att de har en annan hudfärg, inte tjänar tillräckligt eller för att de inte är svenskar. Sverige har en integrationsskuld som måste betas av, säger man, och då är den strama migrationspolitiken ett måste. Smaka på det! Snacka om att det har skett en förändring i vårt land – slänga ut människor som vi behöver! Man använder sig av argumentet om integrationsskuld, men det är fel människor vi slänger ut om den skulden ska betalas.

Vart är vi på väg? Den frågan måste vi ställa oss.

Vi inser nu att den gröna omställningen med allt vad den innebär i form av mer elenergiproduktion, fler gruvor och mer från skogen är en del av lösningen. Mycket ska nu komma från de orter som en gång släppte sina ungdomar och tömde sina gårdar. Nu ska orterna bidra med mineraler, elkraft, skogsprodukter och upplevelser för turister. De ser norra Sverige som en park där de ska lindra samvetet eftersom de har exploaterat sin egen natur.

Herr talman! Jag får som riksdagsledamot givetvis många samtal och mejl från medborgare. De kontakter mig på många olika vägar, även de digitala vägarna. Men ingen fråga har väckt så många reaktioner som elmarknaden efter att januariräkningen har kommit i brevlådan i norra Sverige.

Jag kan berätta om ett telefonsamtal från en pensionär. Hen sa: Jag har en pension på 11 000 netto, och elräkningen för januari är på 10 000. Ni förstår att det inte är lätt att försöka säga vad personen ska göra. Jag förstår frustrationen.

Herr talman! Jag förstår att vi kommer att debattera el vid senare tillfälle. Att bo på landsbygden förknippas givetvis med utmaningar. Många gånger är förståelsen inte tillräcklig bland oss beslutsfattare. Det vore egentligen ett krav att alla riksdagsledamöter ska sättas på bussar, och de ska köra efter varandra från Skåne till Karesuando – i januari. Sedan ska bussarna stanna alla gånger man ser ett tomt hus med frostiga rutor. Sedan ska det samtidigt sättas upp en skylt där det framgår hur mycket orten bidrar till bnp per capita. Då kan

man känna på avstånden och se vilka som bidrar till AB Sverige.

Herr talman! Jag är övertygad om en sak, nämligen att vi inte kommer att lyckas med den gröna omställningen om vi inte får med oss lokalbefolkningen i orter där det återigen förväntas att de ska bidra med naturresurser men bara få småsmulor tillbaka i betalning.

Vi saknar människor, och vi saknar rättmätig ersättning för vad vi offrar. Den här chansen får Sverige inte tappa. De glesa regionerna på den svenska landsbygden bidrar med allt från elproduktion och mineraler till skogsprodukter, men de måste få rättmätig ersättning tillbaka. Då får vi givetvis tillväxt, som det är så populärt att berätta om. Den blir hållbar och accepterad. Endast då kan vi få den positiva bild som behövs för att få framtidstro och inflyttning. I dag är det svårt att sälja in orterna med 30 graders kyla, mycket mygg på sommaren, hög skatt och den sämsta servicen. Då är det inte lätt att få människor att flytta dit.

Jag yrkar bifall till reservation 9.
(Applåder)

Anf. 208 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Vi debatterar i dag regional utvecklingspolitik, och jag tror verkligen att jag kommer att ha en mer positiv bild än Vänsterpartiets ledamot Lahti har gett om den regionala utvecklingen i Sverige.

I grunden handlar regional utveckling om något större. Målet för politiken är att skapa utvecklingskraft i hela landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Det är avgörande för sysselsättning, lokal och regional utveckling samt en sammanhållen ekonomi.

Sveriges konkurrenskraft bygger i hög grad på resurser och verksamheter utanför storstäderna där Sveriges vackra landsbygd erbjuder skog, mineraler och energi som möjliggör industriell omställning. Den erbjuder livsmedelsproduktion och bioekonomi. Besöksnäring och naturturism skapar jobb och exportintäkter.

Herr talman! Jag kan med glädje lyfta fram att Kristdemokraternas arbete för en stark livsmedelsproduktion i Sverige ger resultat. I dag meddelar Arla att de gör sin största investering någonsin, och den görs i Götene. Hushållskosten kommer återigen att tillverkas i Sverige efter en produktionsmässig utflykt till Danmark.

Investeringen stärker inte bara svensk matproduktion och skapar nya jobb, utan den stärker också vår livsmedelsberedskap och vår självförsörjning. Att Arla väljer att lägga investeringen i Sverige är ett tecken på att regeringens jordbrukspolitik ger effekt och att tilltron till svenska bönder är hög.

Arbetet med att stärka Sveriges regionala utveckling handlar, herr talman, om hur människor ska bo, leva, arbeta och driva företag i hela landet, inte bara i våra största städer utan också i mindre orter, i industrikommuner och på landsbygden. Städer och tätorter på landsbygd och i glesbygd ska ges möjlighet att

utvecklas utifrån sina egna förutsättningar för att bidra till vår gemensamma tillväxt och välfärd där små och medelstora företag är ryggraden i näringslivet.

Herr talman! Vi ser resultat tack vare ett aktivt arbete att genomföra den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet. Men det räcker inte med enbart strategier, utan det handlar om hur vi tar hand om möjligheterna gemensamt, vilket investeringen från Arla visar tydligt. Det handlar också om hur vi pratar om vårt land. Politiker som jag och företagsledare har ett ansvar att berätta om den potential som finns i vårt avlånga vackra land, och den tillväxtmotor, den producerande del, som finns från Sveriges södra del till våra norra regioner. Vi behöver marknadsföra och berätta om detta.

Det är också viktigt att påminna om, herr talman, de investeringar som sker i vårt land i form av företagstillväxt och regelförenklingar, vidare om potentialen inom lantbruk, jordbruk, fisket, tillverknings- och tjänsteföretagen. Den svenska regionala utvecklingspolitiken är väldigt nära kopplad till EU:s sammanhållningspolitik, som syftar till att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen inom unionen.

Europeiska fonder som har en viktig roll för genomförandet är Europeiska regionala utvecklingsfonden, Eruf, och Fonden för en rättvis omställning, FRO. Insatserna från dessa fonder är inriktade på att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft, stödja digitalisering och exportförmåga samt främja innovation och smart specialisering. Programmen bidrar även till den gröna omställningen, bland annat genom satsningar på minskade koldioxidutsläpp och cirkulär ekonomi.

Här framhåller vi kristdemokrater tydligt vikten av att effektivisera användningen av EU-medel för att säkerställa största möjliga genomslag och att dessa program bidrar till att stärka företagens konkurrenskraft, inte minst i industriregioner där investeringar i ny teknik och hållbara lösningar skapar nya arbetstillfällen och stärker Sveriges position i den globala ekonomin.

Herr talman! Vi kristdemokrater i regeringen har inlett ett omfattande konkret arbete. Myndigheterna i Sverige är viktiga för invånarna och företagen. Ett tretiototal myndigheter har fått i uppdrag att identifiera och genomföra regelförenklingar som underlättar för företag, minskar administrativa kostnader och förbättrar myndigheternas service, vilket stärker företagets konkurrenskraft. De ska därmed redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att underlätta företagets regellevnad och för att förbättra tillämpningen av befintliga regler.

Arbetet är avgörande. Vi vet att krångliga regelverk och bristande samordning mellan myndigheter länge har varit ett hinder för företagande, särskilt för små och medelstora företag utanför storstadsregionerna. När regelbördan minskar frigörs resurser till investeringar, till nyanställningar och till innovation. Det är så vi stärker Sveriges konkurrenskraft i praktiken.

Regeringen har också tagit viktiga steg för att stärka samordningen i det statliga företagsfrämjandet. Myndigheten Tillväxtanalys har genomlyst och kartlagt ett stort antal statliga aktörer och hur de arbetar med företagsfrämjande insatser. Utredningen visar att omfattningen av stöden är betydande, men det finns också risk för överlappningar och bristande effektivitet. Därför arbetar nu regeringen med att stärka uppföljning, förbättra samordning och säkerställa att stöden når rätt företag och ger verklig effekt. Det handlar om att säkerställa att varje skattekrona används på bästa möjliga sätt för att stärka företagens konkurrenskraft och Sveriges tillväxt.

Herr talman! Återigen: Regional utveckling handlar inte främst om att flytta resurser från en del av landet till en annan utan om att frigöra den kraft som finns i varje del av Sverige.

En klar majoritet av de unga svenskarna bär på företagsdrömmar. Det ska vi ta vara på. Ung Företagsamhet är en av Sveriges mest framgångsrika utbildningsinsatser för att väcka entreprenörskap hos unga. Varje år får tiotusentals elever chans att starta och driva riktiga företag redan i skolan. Effekten är tydlig: Elever från Ung Företagsamhet klarar sig bättre i studierna, blir oftare företagare och tar oftare ledande roller i arbetslivet.

Vi kristdemokrater vill utöka möjligheten för unga att prova Ung Företagsamhet. Vi föreslår därför att alla gymnasieskolor ska vara skyldiga att erbjuda Ung Företagsamhet och entreprenörskap, oavsett gymnasieprogram. Då får fler unga praktisk erfarenhet av företagande, vilket inte minst är viktigt i glesbygd.

Vi kristdemokrater fortsätter vårt utvecklande arbete för regional utveckling. Vi förenklar för företag, effektiviserar företagsfrämjande, har fokus på ett effektivt användande av EU-medel och stärker samverkan mellan myndigheter och regioner. Vi nöjer oss inte med att bara tala om hela Sverige, utan vi agerar för hela Sverige. Det är så vi bygger ett starkare, mer sammanhållet och mer konkurrenskraftigt Sverige.

Herr talman! Med det yrkar jag återigen bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 209 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Ledamoten André från KD säger att den här regeringen gör allt rätt och att allt är frid och fröjd.

Vi vet att regeringen vill ändra på till exempel miljöprövningssystemet för gruvor. Det ska gå snabbare att söka tillstånd och bli billigare att öppna en gruva. Det kom kritik från Viscarias vd. Han är i alla fall medveten om vad det handlar om när det gäller att söka tillstånd och jobbar med dessa frågor. Hans kritik var klockren: Små clowner ska inte komma hit och försöka öppna en gruva. Öppna en korvkiosk i stället.

Jag vill fråga ledamoten om det är svårt och dyrt att öppna en gruva i Sverige. Vänsterpartiet påstår inte att vi ska överimplementering av något. Men om det är något Sverige ska vara stolt över är det att vi har höga

miljökrav och vet vad vi håller på med när det handlar om att öppna en gruva.

Är Kristdemokraternas syn att det ska vara enklare att öppna en gruva i Sverige?

Anf. 210 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lahti, för frågan!

Vi kristdemokrater jobbar med regional utveckling för att möjliggöra kraften, entreprenörskapet och initiativtagandet för att Sverige ska leva. Det är grunden för regional utveckling. Vi har mycket mer att göra, men vi fortsätter på den väg vi har börjat. Jag ser med tillförsikt på att Sverige ska utvecklas ännu mer.

Herr talman! Ledamoten Lahti frågade mig om att öppna gruvor. Vi kristdemokrater är såklart oerhört angelägna om att det ska öppnas gruvor. Det har under många år varit problematiskt att tillståndprocesser och myndigheter inte samverkar med varandra. Där har vi kristdemokrater nu jobbat intensivt och hårt för att se till att snabba på tillståndprocesserna, som är den stora flaskhalsen för att kunna öppna gruvor. Vi har tillsatt Accelerationskontoret, som är en jättefin resurs för att myndigheter, näringsliv, länsstyrelser och industri ska samtala. Det är det som krävs för att snabba på tillståndprocesserna.

Gruvan är viktig för våra kritiska råmaterial och för att Sverige ska kunna investera mer i den gröna omställningen. Det är ett hårt arbete, men tillståndprocesserna kan snabbas på, såklart utan att förbise miljöhänsyn.

Anf. 211 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det är känt att det finns en fyndighet av grafit i Nunasvaara utanför Vittangi. Kommunpolitikerna i Kiruna var inte så pigga på att börja göra en detaljplan för den. Deras svar var att de inte bemästrar att ha en gruva till. Regeringen körde över lokalpolitikerna, och länsstyrelsen gjorde detaljplanen. Svaret från ministern blev: Ni får ju 30–40 arbetstillfällen.

Jag vill fråga ledamoten: Varifrån ska Kirunaborna få de 30–40 som ska arbeta i gruvan? De har i dag 600 öppna arbetstillfällen hos Arbetsförmedlingen plus några hundra till hos entreprenörer.

Man kan inte anklaga Kirunaborna för att vara emot gruvdrift. Kom ihåg att Kiruna har världens största underjordsgruva med järnmalm. De är inte emot gruvdrift, men de säger hur saker och ting förhåller sig. De orkar inte med en gruva till när de inte har människor till det.

Vad är svaret från Kristdemokraterna till Kirunaborna när regeringen kör över lokalpolitikerna och säger att de ju får 30–40 arbetstillfällen i Vittangi? Vilka är det som ska jobba där? Hur ser planen ut från regeringen och Kristdemokraterna?

Jag vill passa på att förtydliga att jag tidigare yrkade bifall till reservation 9.

Anf. 212 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lahti, för frågan!

Vår industri- och gruvproduktion är oerhört viktig. Men det är såklart också viktigt att ha ett gott samtal och ett gott samarbete på de orter där vi vill öppna gruvor. Det bör aldrig underskattas. Den här regeringen försöker på alla sätt och vis att få en bra relation. Och en anledning till att vi satte igång Accelerationskontoret var att vi såg att det behövs ett samtal och en förståelse för hur vissa orter kan uppleva en omställning som de inte har upplevt på många år.

Att det kommer till fler arbetstillfällen är bara positivt. Man behöver verka för inflyttning och för att människor ska se en attraktion i att bo uppe vid gruvan och arbeta där. Regeringen gör många olika insatser för detta. Det är ett långsiktigt arbete. Men vi behöver ändå fortsatt ha blicken fäst vid att fler arbetstillfällen är viktigt för Sverige.

Anf. 213 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Vi pratar om regional utvecklingspolitik. Då hamnar man rakt i hjärtat av Centerpartiets identitet, själ och historia. Vi startades av småbönder som organiserade sig och reste sig mot stat och storkapital. Småbönderna var då som nu kreativa och påhittiga entreprenörer som gjorde affärer. Och om det till exempel var så att någon skadade sig i byn eller en granne fick problem med sin plog hjälpte man naturligtvis varandra.

Den här historien och identiteten har gjort att vi än i dag håller regional och lokal utvecklingspolitik mycket högt. I de regioner där Centerpartiet är med och styr i Sverige, vilket är ganska många, är det ofta så att Centerpartiet innehar rollen som ansvarig eller delansvarig för regional utveckling. Det kan till exempel handla om att skapa förutsättningar för det regionala näringslivet genom att knyta samman högskola och högre utbildning med innovation i de lokala och regionala science parks som finns över hela landet. Det kan också handla om att säkerställa infrastruktur och kollektivtrafik som gör att arbetsmarknadsregionerna kan lyfta och expandera.

Herr talman! Jag vill lyfta tre förslag som Centerpartiet har i det här betänkandet.

För det första behöver vi konstatera att Sverige är ett land med stora geografiska skillnader, stora ekonomiska skillnader och skiftande lokala förutsättningar. Förutsättningarna för att bedriva verksamhet, upprätthålla välfärd och säkerställa samhällsservice skiljer sig åt väsentligt mellan storstadsregioner och landsbygd.

Trots detta, herr talman, präglas lagstiftning och nationellt beslutsfattande alltjämt av ett generellt och i praktiken ofta storstadsanpassat perspektiv. Det leder till regler och styrmodeller som missgynnar landsbygden och mindre kommuner och som i förlängningen försvårar möjligheten att leva, bo och verka i hela landet.

Vi föreslår därför från Centerpartiets sida att det införs en obligatorisk konsekvensbedömning ur landsbygdsperspektiv i lagstiftningsprocessen. En sådan prövning bör genomföras systematiskt i samband med att lagar och förordningar tas fram i syfte att identifiera

och motverka oavsiktliga negativa effekter för landsbygden. Vidare bör denna funktion garanteras genom inrättandet av en landsbygdskommission med en roll som delvis kan jämföras med Lagrådets. Kommissionen ska ha till uppgift att granska förslag ur ett landsbygdsperspektiv.

Låt mig ta det nu så heta exemplet med kompetensutvisningarna. Man har bestämt att det som ska vara styrande är en lönenivå som från sommaren baseras på 90 procent av medianlönen i Sverige. Medianlönen byggs upp av olika delar av Sverige, och storstadsregionerna har en mycket högre lönenivå än landsbygden. Det är klart att löneläget ute i de mindre kommunerna och på de mindre orterna är mycket lägre, vilket gör att det är många fler där som kommer att utvisas. Det blir helt orättvist. Förutom att det är ett ekonomiskt korkat förslag blir det alltså dessutom fördelningspolitiskt orättvist mellan olika delar av landet. Hade vi haft en landsbygdskommission hade man kanske förstått på Regeringskansliet att det här förslaget, förutom att vara ekonomiskt korkat, dessutom leder väldigt fel sett till att hela Sverige ska kunna leva.

Herr talman! För det andra spelar den kommersiella servicen i Sveriges gles- och landsbygdsområden en avgörande roll för att människor ska kunna bo och verka i hela landet. De senaste årens höga elpriser och den ökade inflationen har inneburit stora påfrestningar för många småhandlare, särskilt i områden med begränsat kundunderlag. Det gör att det blir allt svårare för lokala butiker att överleva, trots att deras närvaro är avgörande för både boende och näringsliv. Dessutom slår mängdbrotten hårt mot lokala näringsidkare, och dessa brott bör prioriteras.

Vi anser att stödet för kommersiell service måste stärkas. Anslaget till kommersiell service är uppdelat mellan åtta olika poster och administreras av flera myndigheter, däribland Tillväxtverket, regionerna och länsstyrelserna. Denna uppdelning riskerar att leda till att medlen fastnar i administration i stället för att nå de företagare som verkligen behöver dem. Härvidlag bör regeringen se till att Tillväxtverket ser över hur stödet hanteras för att säkerställa att administrationen minimeras och att de anslagna medlen faktiskt når fram till näringsidkarna på ett effektivt sätt.

Herr talman! Vårt tredje förslag handlar om effektiv fördelning och återföring av produktionsvärden. En rättvis fördelning av de värden som skapas genom den gröna omställningen och genom elproduktion är avgörande för både lokal utveckling och acceptans för viktiga samhällsinvesteringar. Kommuner och regioner som tar ansvar för elproduktion genom exempelvis vind- och vattenkraft bör få behålla en större del av de ekonomiska värden som genereras lokalt. Dagens ordning, där fastighetsskatten på elproducerande fastigheter i huvudsak tillfaller staten, innebär att många landsbygdsområden går miste om resurser som hade kunnat användas för lokal service och infrastruktur.

Vi bör på samma sätt se över hur ersättning för gruvor och för mineraler i högre grad ska tillfalla lokalbefolkningen. Framtagna förslag som syftar till att stärka

ersättningen till närboende bör genomföras skyndsamt. Det kan exempelvis handla om rätt till inlösen eller tydliga kompensationsmodeller kopplade till närhet till anläggningar. Även kommuners ersättning vid etablering av elproduktion, såsom vind- och solkraft, bör säkerställas. Med tydligare och mer rättvisa ersättnings-system kan både den lokala acceptansen och förutsättningarna för en snabbare utbyggnad av fossilfri elproduktion stärkas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 214 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Målet för regeringens regionala politik är stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Precis som har nämnts i tidigare anföranden både börjar och slutar regional utveckling med jobb, företagande och tillväxt. Förutsättningarna för att nå ett sådant mål varierar naturligtvis beroende på var i landet man bor och hur det lokala näringslivet ser ut. Av den anledningen bör den regionala utvecklingspolitiken mäktas med att anpassa sig efter geografiskt varierande förutsättningar.

Målen ska vara desamma över hela landet. Man ska ha möjlighet till boende, arbete och välfärd. Man ska kunna hitta kompetens. Inte minst ska vi ha en likvärdig tillgänglighet i hela landet vad gäller digital kommunikation och transportsystem. De här målsättningarna är viktiga för att de syftar till att jämna ut regionala skillnader som annars riskerar att få stora konsekvenser för jobben, tillväxten och den svenska välfärden.

Mycket är gjort, men naturligtvis finns det mer att göra. Inte minst vad gäller transportsystemen finns det en del man kan fortsätta att önska, liksom vad gäller kompetensförsörjningen, vilket också har tagits upp flera gånger här i kammaren. Det innebär stora konsekvenser för svensk tillväxt när företag inte kan hitta de medarbetare de behöver. Om det inte finns utbildad arbetskraft med rätt kompetens tillgänglig riskerar företag att tvingas lägga ned sin verksamhet eller flytta den. Att detta är Liberalernas hållning är knappast någon hemlighet.

Herr talman! Besöksnäringen har under en tid varit en av Sveriges snabbast växande näringar. Det handlar ofta om mindre familjeföretag som är starkt kopplade till den bygd där de är verksamma. Det går att hitta många positiva exempel i hela landet. Vi har sett att flera av de av tradition livsmedelsproducerande regionerna har lyckats väldigt väl med att omvandla sin näring, så att man inte bara har primärproduktion utan också skapar turistdestinationer med fokus på mat och dryck.

Jag tar upp detta för att visa hur viktiga de lagförslag är som regeringen har drivit igenom vad gäller avregleringar på livsmedelsområdet och inom besöksnäringen. Det kanske mest omskrivna exemplet är gårdsförsäljningen av alkoholhaltiga drycker. Att man tillåter småskalig hantverksmässig gårdsförsäljning av vin och öl betyder väldigt mycket för den regionala utvecklingen och för att Sverige ska kunna fortsätta att

positionera sig som en attraktiv mat- och dryckesregion.

Från Liberalernas håll vill vi gå längre och tillåta att vin och öl säljs i licensbutiker. Det skulle ge ytterligare möjligheter för den svenska dryckesproduktionen, samtidigt som vi såklart skulle fortsätta att ha en trygg och ansvarsfull försäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige.

I det här sammanhanget bör även det förslag som nämndes här tidigare om slopat matkrav tas upp. Vi har i Sverige ordningen att restauranger behöver kunna servera mat för att få servera alkohol. Maten måste dessutom tillagas i restaurangens eget kök. Matkravet gäller även på sådana ställen dit man kanske över huvud taget inte förväntar sig att någon går för att beställa mat.

Det säger sig självt att det leder till enorma omkostnader för restauranger. Man måste investera i kök och personal för att laga mat som ingen äter. Det är inte bara slöseri med krogarnas resurser utan även med naturresurser. Det gör också att en viss typ av ställen som till exempel en vinbar inte har någon möjlighet att öppna.

Det förslag som har lagts fram från Förenklingsrådet är ett stort och väldigt välkommet steg för näringen. Det innebär förenklade regler för restaurangbranschen, och det gör det enklare för nya typer av barer, nöjesrestauranger och så vidare att driva sin verksamhet.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 215 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! I den bästa av världar har alla möjlighet att välja var och hur man ska bo och leva. I dag har inte alla de möjligheterna. Men oavsett om man valt eller inte finns det många gemensamma nämnare för vad man önskar och behöver för att livet ska kunna fungera på ett bra sätt.

I dag debatterar vi regional utvecklingspolitik. Oavsett var i landet man bor behöver man tillgång till samhällsservice, en matbutik, internet och telefoni, kommunikationer, energiförsörjning, sysselsättning, skola och vård.

Det ser helt olika ut i olika delar av landet. Ska vi ha en stark regional utveckling och en stark utveckling i hela landet behöver vi på alla politikområden se till de förutsättningar som finns på lands- och glesbygd i Sverige.

Men vi ska också se till de behov som människor som ska bo och leva där har. Med olika förutsättningar kommer också olika behov av stöd och hjälp för att jämna ut levnadsvillkor. Det är av största vikt att lyssna in vilka behov som finns på platsen.

När jag har rest runt i landet har jag hört återkommande önskemål från norr till söder. Det handlar om fungerande kollektivtrafik och tåg som kommer i tid, närhet till vård, kompetensförsörjning, mötesplatser, ett civilsamhälle som kan bidra till gemenskap och

aktivitet och såklart alla de bostäder som människor efterfrågar.

Jag vill verkligen understryka vikten av att staten tar ett större ansvar än i dag för att jämna ut skillnaderna mellan olika delar av landet. Statlig närvaro i hela landet är en avgörande förutsättning för att Sverige ska hålla ihop och för att förtroendet för det offentliga ska kunna vara fortsatt högt.

När staten finns närvarande i olika delar av landet skapas inte bara tillgång till service utan även stabila arbetsmarknader och bättre förutsättningar för regional utveckling. I vår budget stärker vi de statliga servicekontoren för att fler ska kunna få närhet till dem. Att till exempel kunna få närmare tillgång till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan hjälpa många.

När man reser runt i Sverige märker man att statlig närvaro inte alltid så positiv ur kommunernas perspektiv. Inte sällan hör man till exempel röster från norra Sverige som pratar om statlig kolonialisering. Resurser från skog, gruvor, natur och älvar plockas ut och bidrar till statens finanser utan att de som bor där får någonting tillbaka.

De levererar stål men får inte någon räls eller några tåg. De levererar el men får inte strömmen tillbaka på flera dagar efter ett strömavbrott. De bygger upp samhällen, men skatteintäkterna hamnar någon helt annanstans.

Här finns en tydlig orättvisa, en orättvisa som kan förstärkas eller överbryggas genom åtgärder. Staten behöver bli en bättre lyssnare. Insatserna för att stärka statlig närvaro behöver anpassas till olika lokala och regionala förutsättningar så att de också bidrar till det som kommuninvånarna behöver och vill ha.

I Miljöpartiets reformförslag med landsbygdsavtalen skriver staten ett kontrakt med landsbygdskommuner, regioner och privata aktörer. Avtalen är till för att möjliggöra lokala lösningar på lokala problem.

Det finns såklart många olika sätt för staten att stötta landsbygdskommunerna. Inte minst de kommuner som i dag har en snabb tillväxt på grund av Sveriges och Europas omställning och nyindustrialisering, eller de orter som bidrar till upprustning, är av stor vikt för Sverige och behöver ett ökat stöd när det exempelvis gäller uppbyggnad av infrastruktur, bostäder och samhällsservice. Här anser vi att det är viktigt att staten träder in, samarbetar och riskdelar med kommunerna.

När det gäller alla de kommuner som bidrar till klimatomställning och Sveriges finanser med olika råvaror eller energiproduktion anser vi att berörda regioner bör få ta del av de inkomster som de bidrar med så att den lokala nyttan av produktionen kan öka.

Vi vill exempelvis att kommuner och regioner bättre ska kunna ta del av vinster från den förnybara el som produceras i deras områden. Det skulle kunna stärka ekonomin i lands- och glesbygdskommuner och möjliggöra investeringar i lokal utveckling.

Vi tror även att det skulle vara bra om närboende kan få rätt till deläggande i vindkraftsprojekt och möjlighet till ersättning från vindkraftsbolagen.

Nyetableringar av både nya industriprojekt, gruvor och energiproduktion ger ofta stor påverkan lokalt. Vi tycker därför att det är viktigt att man tidigt samråder med lokalsamhällen om vilka etableringar som ska genomföras och hur de ska genomföras på bästa sätt.

Det är väldigt viktigt att lokalsamhällen får en tydlig och konstruktiv plats runt bordet i de fall en etablering riskerar att drabba ett lokalsamhälle negativt.

Herr talman! För Miljöpartiet är det viktigt att vi förbättrar förutsättningarna för människor att kunna bo, arbeta och leva var de önskar, oavsett var i Sverige detta är. Staten kan inte stå utanför utan behöver bidra med att på olika sätt stötta och hjälpa de kommuner som i dag tar ett stort samhällsansvar för att bygga Sverige starkare.

Jag vill därför yrka bifall till Miljöpartiets reservation nummer 7.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

§ 24 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
Motioner
med anledning av prop. 2025/26:118 Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet
2025/26:3908 av Rickard Nordin m.fl. (C)
2025/26:3912 av Fredrik Olovsson m.fl. (S)
2025/26:3913 av Linus Lakso m.fl. (MP)

§ 25 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 24 februari

2025/26:356 Färdtjänst och regeringens fortsatta beredning av Trafikanalys förslag
av Azra Muranovic (S)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 februari

2025/26:534 Skyfallen i Västernorrland
av Ulrika Heie (C)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)
2025/26:535 Skyfallsdrabbade enskilda vägar i Västernorrlands län
av Anne-Li Sjölund (C)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)
2025/26:536 Euratomfördragets artikel 37
av *Azra Muranovic* (S)
till EU-minister Jessica Rosencrantz (M)

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

§ 27 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 februari

2025/26:505 Nya Startavtalet och begränsningen av kärnvapen

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:506 Kritik mot Israel från svenska UD och EU

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:507 Frankrikes krav om att FN:s rapportör för de palestinska territorierna ska avgå

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:510 Gratulationer från FN:s generalsekreterare till Iran

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:512 Gratulationer till Iran från FN:s generalsekreterare

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:518 Stöd till aktörer som verkar för ökad yttrandefrihet i Iran

av *Markus Wiechel* (SD)
till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:523 Ölandsbron

av *Mikael Larsson* (C)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 21.46.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 13 anf. 29 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 66 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 15 anf. 104 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 21 anf. 126 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 168 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 23 anf. 206 (delvis) och

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om efterträdare.....	1
§ 4 Anmälan om faktrapmemorior.....	1
§ 5 Anmälan om granskningsrapport.....	1
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 7 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 8 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott.....	1
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU19	1
Anf. 1 MATTIAS VEPSÅ (S).....	2
Anf. 2 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	2
Anf. 3 LUDVIG CEIMERTZ (M).....	3
Anf. 4 GUDRUN NORDBORG (V)	4
Anf. 5 ULRIKA LILJEBERG (C).....	5
Anf. 6 TORSTEN ELOFSSON (KD).....	6
Anf. 7 MARTIN MELIN (L).....	6
(Beslut fattades under § 19.)	7
§ 9 En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling	7
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU20	7
(Beslut fattades under § 19.)	7
§ 10 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem.....	7
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU16.....	7
(Beslut fattades under § 19.)	7
§ 11 Kommunala och regionala frågor.....	7
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU24.....	7
Anf. 8 OSKAR SVÄRD (M)	7
Anf. 9 PETER HEDBERG (S)	8
Anf. 10 JAN RIISE (MP)	8
Anf. 11 JESSICA WETTERLING (V).....	9
Anf. 12 MUHARREM DEMIROK (C).....	10
(Beslut fattades under § 19.)	11
§ 12 Allmänna helgdagar m.m.	11
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU25.....	11
Anf. 13 ULRIK NILSSON (M)	11
Anf. 14 JESSICA WETTERLING (V).....	11
(Beslut fattades under § 19.)	12
§ 13 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	12
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2025/26:AU9	12
Anf. 15 MAGNUS PERSSON (SD).....	12
Anf. 16 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	13
Anf. 17 MAGNUS PERSSON (SD) replik	14
Anf. 18 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	14
Anf. 19 MAGNUS PERSSON (SD) replik	14
Anf. 20 ARDALAN SHEKARABI (S)	15
Anf. 21 MAGNUS PERSSON (SD) replik	15
Anf. 22 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	16
Anf. 23 MAGNUS PERSSON (SD) replik	16
Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	16
Anf. 25 OLIVER ROSENGREN (M) replik	17
Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	17
Anf. 27 OLIVER ROSENGREN (M) replik	17
Anf. 28 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	18
Anf. 29 OLIVER ROSENGREN (M).....	18

Anf. 30	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	19
Anf. 31	OLIVER ROSENGREN (M) replik	19
Anf. 32	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	20
Anf. 33	OLIVER ROSENGREN (M) replik	20
Anf. 34	CICZIE WEIDBY (V)	20
Anf. 35	MARTINA JOHANSSON (C)	21
Anf. 36	LEILA ALI ELMI (MP)	22
Anf. 37	OLIVER ROSENGREN (M) replik	23
Anf. 38	LEILA ALI ELMI (MP) replik	23
Anf. 39	OLIVER ROSENGREN (M) replik	23
Anf. 40	LEILA ALI ELMI (MP) replik	24
Anf. 41	CICZIE WEIDBY (V)	24
	(Beslut fattades under § 19.)	24
§ 14	Kulturarv och kulturmiljö	24
	Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU4	24
Anf. 42	RUNAR FILPER (SD)	24
Anf. 43	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	25
Anf. 44	RUNAR FILPER (SD) replik	25
Anf. 45	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	25
Anf. 46	RUNAR FILPER (SD) replik	25
Anf. 47	MATS BERGLUND (MP)	26
Anf. 48	RUNAR FILPER (SD) replik	27
Anf. 49	MATS BERGLUND (MP) replik	27
Anf. 50	RUNAR FILPER (SD) replik	28
Anf. 51	MATS BERGLUND (MP) replik	28
Anf. 52	PETER OLLÉN (M)	28
Anf. 53	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	29
Anf. 54	PETER OLLÉN (M) replik	29
Anf. 55	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	29
Anf. 56	PETER OLLÉN (M) replik	30
Anf. 57	MATS BERGLUND (MP) replik	30
Anf. 58	PETER OLLÉN (M) replik	30
Anf. 59	MATS BERGLUND (MP) replik	30
Anf. 60	PETER OLLÉN (M) replik	31
Anf. 61	LOUISE THUNSTRÖM (S)	31
Anf. 62	PETER OLLÉN (M) replik	32
Anf. 63	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	32
Anf. 64	PETER OLLÉN (M) replik	33
Anf. 65	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	33
Anf. 66	VASILIKI TSOUPAKI (V)	33
Anf. 67	CATARINA DEREMAR (C)	35
Anf. 68	ROLAND UTBULT (KD)	35
Anf. 69	MALIN DANIELSSON (L)	36
	(Beslut fattades under § 19.)	36
§ 15	Tillgång till kultur	36
	Kulturutskottets betänkande 2025/26:KrU5	36
Anf. 70	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	36
Anf. 71	MATS BERGLUND (MP) replik	38
Anf. 72	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	38
Anf. 73	MATS BERGLUND (MP) replik	38
Anf. 74	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	39
Anf. 75	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	39
Anf. 76	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	39
Anf. 77	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	39
Anf. 78	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	40
Anf. 79	MATS BERGLUND (MP)	40
Anf. 80	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	42
Anf. 81	BJÖRN WIECHEL (S) replik	43
Anf. 82	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	43
Anf. 83	BJÖRN WIECHEL (S) replik	44

Anf. 84	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	44
Anf. 85	MATS BERGLUND (MP) replik	44
Anf. 86	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	44
Anf. 87	MATS BERGLUND (MP) replik	45
Anf. 88	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	45
Anf. 89	BJÖRN WIECHEL (S)	45
Anf. 90	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	47
Anf. 91	BJÖRN WIECHEL (S) replik	47
Anf. 92	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	47
Anf. 93	BJÖRN WIECHEL (S) replik	48
Anf. 94	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	48
Anf. 95	TALMANNEN	48
Anf. 96	BJÖRN WIECHEL (S) replik	48
Anf. 97	TALMANNEN	48
Anf. 98	ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	48
Anf. 99	BJÖRN WIECHEL (S) replik	49
Anf. 100	ROLAND UTBULT (KD)	49
Anf. 101	MATS BERGLUND (MP) replik	50
Anf. 102	ROLAND UTBULT (KD) replik	50
Anf. 103	MATS BERGLUND (MP) replik	50
Anf. 104	ROLAND UTBULT (KD) replik	51
Anf. 105	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	51
Anf. 106	ROLAND UTBULT (KD) replik	51
Anf. 107	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	51
Anf. 108	ROLAND UTBULT (KD) replik	52
Anf. 109	VASILIKI TSOUPAKI (V)	52
Anf. 110	MALIN DANIELSSON (L)	54
Anf. 111	CATARINA DEREMAR (C)	55
Anf. 112	PETER OLLÉN (M)	56
Anf. 113	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	56
Anf. 114	PETER OLLÉN (M) replik	57
Anf. 115	VASILIKI TSOUPAKI (V) replik	57
Anf. 116	PETER OLLÉN (M) replik	57
	(forts. § 20)	57
	Ajournering	57
	Återupptaget sammanträde	57
	§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 februari	57
	TU9 Vägtrafik- och fordonsfrågor	57
	TU8 Digitaliserings- och postfrågor	58
	JuU21 Riksrevisionens rapport om antagningen till polisutbildningen	59
	FiU29 Nya regler för att underlätta noteringar av värdepapper	59
	§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 februari	59
	FiU14 Det finanspolitiska ramverket	59
	SoU23 Nästa steg för en god och nära vård	59
	SkU9 Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel	59
	SkU18 Förbättrat regelverk om beskattning av skog	59
	SkU6 Kompletteringar och förtydliganden i fråga om sanktioner vid skatteundandragande och bedrägerier	60
	CU10 Ett förbättrat resegarantisystem	60
	CU15 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt	60
	§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 februari	60
	SkU10 Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten	60
	SkU19 Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen	60
	SfU11 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar	60
	MJU17 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik	61
	CU19 Planering och byggande	61

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens

sammanträde62

JuU19 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott.....	62
JuU20 En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling.....	62
KU16 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem.....	62
KU24 Kommunala och regionala frågor.....	62
KU25 Allmänna helgdagar m.m.	62
AU9 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen.....	62
KrU4 Kulturarv och kulturmiljö	63

§ 20 (forts. från § 15) Tillgång till kultur (forts. KrU5).....64

Anf. 117 KRISTOFFER LINDBERG (S)	64
Anf. 118 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	65
Anf. 119 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	65
Anf. 120 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	65
Anf. 121 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	65
Anf. 122 PIA TROLLEHJELM (SD)	66
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	66

§ 21 Djurskydd.....66

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26: MJU9	66
Anf. 123 VICTORIA TIBLOM (SD)	66
Anf. 124 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	67
Anf. 125 VICTORIA TIBLOM (SD) replik	67
Anf. 126 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	67
Anf. 127 VICTORIA TIBLOM (SD) replik	68
Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP).....	68
Anf. 129 LARS JOHNSSON (M)	69
Anf. 130 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	70
Anf. 131 LARS JOHNSSON (M) replik	70
Anf. 132 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	71
Anf. 133 LARS JOHNSSON (M) replik	71
Anf. 134 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	71
Anf. 135 LARS JOHNSSON (M) replik	71
Anf. 136 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	71
Anf. 137 LARS JOHNSSON (M) replik	72
Anf. 138 ANDERS KARLSSON (C) replik.....	72
Anf. 139 LARS JOHNSSON (M) replik	72
Anf. 140 ANDERS KARLSSON (C) replik.....	72
Anf. 141 LARS JOHNSSON (M) replik	72
Anf. 142 SOFIA SKÖNNBRINK (S).....	72
Anf. 143 ANDERS KARLSSON (C) replik.....	73
Anf. 144 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	74
Anf. 145 ANDERS KARLSSON (C) replik.....	74
Anf. 146 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	74
Anf. 147 MAGNUS OSCARSSON (KD)	74
Anf. 148 KAJSA FREDHOLM (V) replik	75
Anf. 149 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	75
Anf. 150 KAJSA FREDHOLM (V) replik	75
Anf. 151 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	76
Anf. 152 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	76
Anf. 153 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	76
Anf. 154 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	76
Anf. 155 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	77
Anf. 156 KAJSA FREDHOLM (V)	77
Anf. 157 ANDERS KARLSSON (C) replik.....	78
Anf. 158 KAJSA FREDHOLM (V) replik	78

Anf. 159	ANDERS KARLSSON (C) replik.....	78
Anf. 160	KAJSA FREDHOLM (V) replik	78
Anf. 161	ELIN NILSSON (L)	78
Anf. 162	ANDERS KARLSSON (C)	79
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	80
§ 22	Handelspolitik.....	80
	Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU11	80
Anf. 163	JOHNNY SVEDIN (SD)	80
Anf. 164	MATTIAS JONSSON (S) replik	81
Anf. 165	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	81
Anf. 166	MATTIAS JONSSON (S) replik	81
Anf. 167	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	82
Anf. 168	MATTIAS JONSSON (S)	82
Anf. 169	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	83
Anf. 170	MATTIAS JONSSON (S) replik	83
Anf. 171	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	83
Anf. 172	MATTIAS JONSSON (S) replik.....	84
Anf. 173	TREDJE VICE TALMANNEN	84
Anf. 174	JOHNNY SVEDIN (SD) replik.....	84
Anf. 175	MATTIAS JONSSON (S) replik.....	84
Anf. 176	JOHNNY SVEDIN (SD) replik.....	84
Anf. 177	MATTIAS JONSSON (S) replik.....	85
Anf. 178	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) ..	85
Anf. 179	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	86
Anf. 180	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	86
Anf. 181	HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	86
Anf. 182	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	86
Anf. 183	MATTIAS JONSSON (S) replik.....	87
Anf. 184	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	87
Anf. 185	MATTIAS JONSSON (S) replik.....	87
Anf. 186	ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	87
Anf. 187	HÅKAN SVENNELING (V)	88
Anf. 188	LILI ANDRÉ (KD).....	89
Anf. 189	ANDERS ÅDAHL (C)	90
Anf. 190	LOUISE EKLUND (L).....	92
Anf. 191	KATARINA LUHR (MP)	92
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	93
§ 23	Regional utvecklingspolitik	93
	Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU12	93
Anf. 192	ERIC PALMQVIST (SD).....	93
Anf. 193	MONICA HAIDER (S) replik.....	95
Anf. 194	ERIC PALMQVIST (SD) replik	95
Anf. 195	MONICA HAIDER (S) replik.....	95
Anf. 196	ERIC PALMQVIST (SD) replik	95
Anf. 197	ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	96
Anf. 198	ERIC PALMQVIST (SD) replik	96
Anf. 199	ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	96
Anf. 200	ERIC PALMQVIST (SD) replik	96
Anf. 201	MONICA HAIDER (S)	96
Anf. 202	ERIC PALMQVIST (SD) replik	98
Anf. 203	MONICA HAIDER (S) replik.....	98
Anf. 204	ERIC PALMQVIST (SD) replik	98
Anf. 205	MONICA HAIDER (S) replik.....	98
Anf. 206	JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	98

Anf. 207 BIRGER LAHTI (V)	100
Anf. 208 LILI ANDRÉ (KD).....	101
Anf. 209 BIRGER LAHTI (V) replik.....	102
Anf. 210 LILI ANDRÉ (KD) replik	102
Anf. 211 BIRGER LAHTI (V) replik.....	102
Anf. 212 LILI ANDRÉ (KD) replik	102
Anf. 213 ANDERS ÅDAHL (C).....	103
Anf. 214 LOUISE EKLUND (L).....	104
Anf. 215 KATARINA LUHR (MP)	104
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	105
§ 24 Bordläggning	105
§ 25 Anmälan om interpellation.....	105
§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar	105
§ 27 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	106
§ 28 Kammaren åtskildes kl. 21.46.	106